This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

VEERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

SINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigſte Schryvers, en egte Gedenkſtukken, zamengeſteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

VEERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCCVIII.

AV

VADERLANDSCHE

GESCHIEDENISSEN

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD ZESTIENDE BOEK.

INHOUD

Voorloopige verſchynzels van misnoegen tegen het Landsbeſtuur. Het voorgevallene met DAENDELS *ten huize van* DE LA CROIX. *DAENDELS des onderhouden, trekt na Parys. Vermoeden des Uitvoerenden Bewinds. Proclamatie van 't zelve aan den Volke. Deeze door de beide Kamers bekragtigd.* VAN DER HOEVENS *tafereel van den ſtaat der zaaken. Handelingen des Uitvoerenden Bewinds omtrent* DAENDELS. *De Generaal en Chef* JOUBERT *hadt Vrygeleide aan* DAENDELS *gegeeven. Schryven van* JOUBERT, *wegens* DAENDELS. *Wederkomst van* DAENDELS *en het daar by voorgevallene. Gunſtige bejegening van* DAENDELS. *Maaltyd in den Oſtden Doele.* FOKKER *en* WILDERICK *maaken zwaarigheid in het Uitvoerend Bewind te blyven. De drie andere Leden houden vol. Toebereidzels tot de Staatsomwenteling. Maatregels door het Uitvoerend Bewind*

CXVI. BOEK.

wind omtrent JOUBERT *genomen. Het Uitvoerend Bewind door* DAENDELS *overvallen. Het lot der Leden des Uitvoerenden Bewinds. Wat met de Leden van de Eerſte Kamer gebeurde. Hoe het in de Tweede Kamer toeging. Proclamatie aan den Volke door de Agenten. Naamlyst van Perſoonen tot het Intermediair Wetgeevend Lichaam benoemd. Aanmerking op deeze Naamlyst. Onderſcheide inzigten wegens deeze gebeurtenis. Hoe door de Hoofdbewerkers zelve toegelicht. Eerſte Zamenkomst der Intermediaire Wetgeevende Vergadering van de Bataafſche Republiek door* SPOORS *geopend. Aanſpraak des Voorzitters* VERBEEK. *Eerſte ſchikkingen. Veele Burgers door voorheen genomene Beſluiten van het Stemregt ontzet, tot hetzelve toegelaaten. De verkoozene Leden komen, van tyd tot tyd, ter Vergaderinge. Begroetingen en Gelukwenſchingen. Bezending uit Leyden.* JAN DE KRUYFS *Aanſpraak. Hoe door* POMPE VAN MEERDERVOORT *beantwoord.* DE LA CROIX *vóór de Omwenteling na Frankryk opontboden. Ongerustheid wegens diens Opvolger.* R. J. SCHIMMELPENNINCK *als Gezant na Parys. Gegeevene gerustſtelling wegens Frankryk. Laatere verzekering deswegen. Regeeringsveranderingen. Een en ander der Zeitvaaren van de voorige Grondvergaderingen beklaagt zich. Inſtekking van de ſtrenge maatregelen tegen de Leden des Ouden Bewinds. De geweezene Vergaderingsleden weder in hun eer herſteld. Laatſte ſlaaking der gevangen gezeete Staatsleden. Het voorgevallene omtrent* NOLET *en* VAN DER JAGT

JAGT. *Oproerigheden te Amſterdam. Publikatie daar tegen. Proclamatie aan den Volke, wegens de Verkiezing der Leden voor het Vertegenwoordigend Lichaam. Ongeregeldheden by de verkiezing op zommige plaatzen. Noodige herinneringen. Eenige verzoeken te Amſterdam en elders vergeefsch ontſlag van de op hun gevallene verkiezingen.* BEZIER *verkrygt zulks. Gewraakte Gekoozenen Verwerping der Adreſſen. Aanmerking van* VAN DE KASTEELE *wegens die Adreſſen. De verkoozene Leden komen ter Vergaderinge.* G. A. VISSCHER'S *Affcheidsreden.* VAN DE KASTEELE *aanvaart het Voorzitterſchap.*

cxvi. BOEK.

Niet dan in het voorbygaan hebben wy, in het laatst voorgaande Boek, opgemerkt, dat, te midden der Feestviering over de jongst ingevoerde Staatsregeling, zich de algemeene vreugd benevelende wolken van ongezindheid, ten aanzien van het tegenwoordig Landsbeſtuur, opdeeden; en teffens, met een kort woord, melding gemaakt van de hoofdbronnen deezes misnoegens. Korten tyd vóór dat Feest greep 'er een voorval plaats, 't welk, meer dan iets anders, op het kennelykst, aan den dag ſtelde, hoe, in den Lande, en wel naby den zetel des Staatsbewinds, ſiets verandering, zo geene volkomene omwenteling, dreigende, in til was. 1798. Voorloopige verſchynzels van misnoegen tegen het Beſtuur.

Te zonderling, en voor 't vervolg van te veel aanbelangs, om hier geene plaats Het voorgevallene

CXVI. BOEK. 1798.

met DAENDELS ten huize van DE LA CROIX.

te vinden, was het reeds, den zestienden van Bloeimaand, voorgevallene naa een Middagmaal by den Minister DE LA CROIX, waar op zich de Generaal DAENDELS bevondt. Het gesprek liep, als by geval, op een veel opziens baarend Dagblad, *de Politieken Blixem* getyteld. Tegen 't zelve verklaarde zich DE LA CROIX, in sterke bewoordingen, als zeer slegt, schandelyk, en dat men, op deeze wyze, het Gouvernement poogde om te keeren, door het algemeen daar van een belachlyk denkbeeld te doen vormen. DAENDELS voegde daar op den Minister toe, dat dit Papier nog niets was in vergelyking met een ander 's voorigen daags uitgekomen, de *Constitutioneelen Vlieg* ten tytel voerende, waar in de Minister zelve en DUGANGE, die zich by dit gesprek tegenwoordig bevondt, beiden niet onduister voorkwamen. DE LA CROIX merkte op, dat dit alles zeer strafbaar was, gaf zyne verwondering te kennen, dat het Gouvernement zulke stukken niet ten strengste vervolgde (*).

DAENDELS beweerde, dat egter het begin van dit Blad zeer goed was. Hy ving aan 'er eene Vertaaling van voor te leezen. Weinig indruks scheen zulks te baaren. Alleen volgden 'er eenige wederzydsche aanmerkingen over dusdanige geschriften

(*) Wy hebben reeds, in het voorgaande Deel, bl. 283. vermeld, hoe eene Publikatie ter beteugeling van de Drukpers eerlang volgde, waar in beide deeze Bladen, met naame genoemd worden.

ren in 't algemeen. — Te midden van dit gesprek maakte DAENDELS een zeer onverwagten overgang. Hy verklaarde, met zo veele woorden, „ dat het Volk „ misnoegd was, en alles in het Land zeer „ slegt ging?" — Beiden, de Minister en DUCANGE, betoonden hunne verwondering over dit zeggen, en vroegen, *Wat hy hier mede bedoelde?* — DAENDELS, zich tot den Burger DUCANGE wendende, voerde hem, op een driftigen toon, te gemoet, „ Elk is misnoegd, en gy zyt het, „ die het Land ongelukkig maakt!" — Op diens vraage, *Hoe dat mogelyk was? en wat hy gedaan hadt?* vervolgde de Generaal, „ Gy, gy zyt het, die, op den vierden Mey, uwen invloed aan de Constituerende Vergadering hebt doen gevoelen, en dezelve het Decreet doen „ neemen, waar by zy zich in Twee Kamers geconstituerd heeft!" — De Minister rees op, en zeide met veel nadruks, *Neen; het is de Burger* DUCANGE *niet, ik ben het, die reeds lang te vooren daarop heb aangedrongen, of liever het is de Constitutie zelve; en ik ben zeer verwonderd U op deeze wyze te hooren spreeken!* (*). — De Generaal baarde nog grooter verwondering, als hy, zich ten vollen ontdekkende, beweerde, „ Dat de Minister en het Volk „ beiden bedroogen waren; dat de dag „ van den vierden van Mey alles bedor-„ ven

CXVI. BOEK. 1798.

(*) Deeze eigene bekentenis staaft het door ons vermelde in onze *Vaderl. Hist.* XXXIX. D. bl 261.

„ ven hadt, dat het zestig Schurken wa-
„ ren, die in het Wetgeevend Lichaam
„ gebleeven waren; dat, wat het Direc-
„ toire aanbelangde, het vyf Menschen
„ waren, die hy veragtte, dat zy in drie
„ Partyen verdeeld waren, en dat WYBO
„ FYNJE, dien hy niet meer beminde of
„ hooger agtte, dan de andere, nog voor
„ twee dagen belet hadt, dat dertig andere
„ Bloedzuigers niet mede in den Raad
„ Zitting namen." — DE LA CROIX stondt vol drifts op en bragt den Generaal DAENDELS, met veel leevendigheids, de geringe vastheid zyner gevoelens onder 't oog; dewyl hy dezelfde Man was, die, op den twee en twintigsten van January, tot het vestigen der tegenwoordige Orde van zaaken medewerkte (*).

DAENDELS des onderhouden, trekt na *Parys*.

Het Uitvoerend Bewind, door DE LA CROIX verstendigd, dat de Generaal DAENDELS zich aan verregaande *Taxatoire* en *Contrarevolutionaire* uitdrukkingen hadt schuldig gemaakt, schreef een Brief aan het Vertegenwoordigend Lichaam, met bericht, dat zy DAENDELS daadlyk voor zich ontbooden, en deswegen zeer ernstig onderhou-

(*) Dit is het hoofdzaaklyke eener *Verklaaring van* DUCANGE *omtrent het gepasseerde tusschen den Generaal* DAENDELS *en den Franschen Minister* DE LA CROIX *den* 18 *Mey in 't licht gegeeven. Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 21. — Een allerongunstigst Leevensberigt en Characterbeschryving van deezen DUCANGE wordt gevonden in de *Authentique Bydraagen tot de Gebeurtenisse van den* 18 *Juny* N. 7. Het wonderlyke en raadzelagtige van dit voorval zal zich vervolgens ontwikkelen.

houden hadden; met dat gevolg, dat hy, op 't geen ten zynen laste werd ingebragt, niets dan blootlyk ontkennen wist by te brengen. — Zonder het beſluit, door het Uitvoerend Bewind, ten zynen opzigte genomen, af te wagten, was hy 's nagts uit den *Haag* vertrokken, en wel, zo men wilde, na *Parys*. Geen verlof daar toe bekomen hebbende, hieldt men hem aan Dienstverlaating ſchuldig, en gaf des den Advocaat Fiscaal kennis. 1798.

Dit vertrek van den Luitenant Generaal Vermoeden des Uitvoerenden Bewinds.
DANDELS, als mede de byzonderheden, die 't zelve voorafgegaan en vergezeld hadden, vergeleken met de verſchynzelen, welke het Uitvoerend Bewind, zedert eenige dagen, en wel byzonder na den vierden van Meymaand, beſpeurd hadt, deedt by 't zelve een hevig vermoeden geboren worden, dat heimlyk in den Lande, eene Party woelde, die 'er op uit was om de vastgeſtelde orde van zaaken, ware het mogelyk, om te keeren.

Ingevolge hier van zonden zy, ter Eerſte Kamer, het ontwerp eener Proclamatie aan den Volke, van welke het dienſtig zal weezen, een gedeelte af te ſchryven, als ten besten blyke ſtrekkende hoe het Uitvoerend Bewind, ten dien dage, den ſtaat van 's Lands zaaken beſchouwde en wilden dat dezelve door de Ingezetenen zou beſchouwd worden. — Naa den Dag van twee en twintig January, als een Dag in zegening by allen, die Vryheid beminden, vermeld te hebben, voer het Be- Proclamatie van 't zelve aan den Volke.

CXIV. BOEK. 1798.

wind den Volke te gemoet. „ Het is niet „ dan met verbaazing en verontwaardi- „ ging, dat wy ontwaar worden de aan- „ houdende woelingen en tegenkantingen „ der zodanigen, die Vryheid en Vader- „ landliefde in den mond hebben; maar „ wier harten van de ſnoodſte bedoelingen „ zwanger gaan, en die in de daad geene „ andere bedoeling hebben, dan om hun „ Heerschzugt en Zelfbelang te voldoen, „ en den vryen *Batavier* aan vergulde ke- „ tens vast te klinken. Geen wonder dat „ de zodanigen, in het eerst, door den Ma- „ jeſtueuſen ſlag, die hun, op dien Dag, „ verplette, voor het hoofd geſlaagen, „ dat ſchuldig hoofd hangen lieten; doch „ allengskens van den ſchrik bekomende, „ hunne van een geſtrooide kragten ver- „ zamelen en op nieuw weder beginnen „ zich te vereenigen. Geen wonder dat „ zy, die aan heerſchen gewoon zyn, en „ zich daar voor geſchaapen rekenen, niet „ kunnen verdraagen het Niet, waar in „ zy verzonken liggen, noch dulden, dat „ zy, onder het zagt en gemaatigd Be- „ ſtuur van anderen hunner Medeburge- „ ren, moeten leeven, die zy vermeenden, „ dat nooit anders, dan om hun te ge- „ hoorzaamen, beſtonden.

„ Het is hier aan toe te ſchryven, het „ is toe te ſchryven aan de ſnoode poo- „ gingen van *Federaliſten* en *Ariſtocraaten* „ alle de woelingen, die, zedert eenigen „ tyd, de rust der *Bataafſche* Natie ver- „ ſtoorden. Hier van daan alle die gehei-

„ me

„ me uitſtrooizels, al die laſter en leu- CXVI.
„ gen, die onder de hand verſpreid wor- BOEK.
„ den. Hier van daan dat verregaand
„ misbruik, dat zints kort en dagelyks 1798.
„ meer en meer van de vryheid der Druk-
„ pers gemaakt wordt: waar door men,
„ in plaats van de daaden van al die in
„ het Bewind zyn, voegzaam, zo als een
„ vry Volk paſt, te beoordeelen in te-
„ gendeel zich veroorlooft, de haatlykſte
„ onwaarheden voort te brengen, en zich
„ van verdraaijingen en laffe beſpottingen
„ te bedienen, die tot niets anders kun-
„ nen ſtrekken, dan om de hooge Ver-
„ gaderingen van het Beſtuur in verag-
„ ting te brengen, en dus eene omme-
„ keer van zaaken te begunſtigen. Hier
„ van daan dat men zich niet vergenoegt
„ met binnenlands alleen te wroeten; maar
„ tevens poogingen aanwendt om ook bui-
„ tenlands, door bedrog en onwaarheden,
„ een ſteun te vinden in hoope van aan
„ hunne magtlooze woelingen ſteun by
„ te zetten.

„ Maar dank, eeuwig dank, *Bataa-*
„ *ven!* aan het Decreet van de Conſti-
„ tueerende Vergadering van den *vier-*
„ *den Mey*, waar op zy zich in Twee
„ Kamers, uitmaakende het Vertegenwoor-
„ digend Lichaam der *Bataafſche* Natie,
„ veranderd heeft; en daar door alle de
„ Vyanden van ons Geluk en Vryheid
„ heeft te leur geſteld, die zich reeds ge-
„ ſpitst en met de hoop gekitteld had-
„ den, door allerlei intrigues, meester te

„ worden van de Volkskeus, om also in
„ de plaatzen van die Mannen, die thans
„ in het Bewind zyn, op te ſtappen, om
„ de oude Verdrukking en Heerschzugt
„ weder in te roepen en uit te oefenen. —
„ Dank! eeuwig dank! aan dien grooten
„ Dag, zonder welke de Gebeurtenis van
„ Twee en twintigſten January, met de
„ daad vernietigd was, en het roer der
„ Regeering, naa verloop van ſlegts wei-
„ nige dagen, weder zou zyn terug ge-
„ komen in handen van hun, wien het,
„ tot behoud des Vaderlands, zo geluk-
„ kig was ontwrongen geworden. —
„ Dank! eeuwig dank! voor dat groot en
„ gewigtig Beſluit, door den dringenden
„ nood, tot behoud van Vryheid en Va-
„ derland volkomen geregtvaardigd. —
„ Het moge teleurgeſtelde Ariſtocraaten;
„ het moge hunne ſnoode Aanhangelin-
„ gen, doen vloeken, de wel onderrigtte
„ vriend des Vaderlands zal het aanzien
„ als een tweede redding van de in ge-
„ vaar gekome Volkszaak; en, zo hy hier
„ aan, tot nog toe, heeft kunnen twyfelen,
„ zal hy thans zich hier van ten vollen
„ moeten overtuigd houden. Dat dan de
„ Natie zich gerustſtelle, en als één eenig
„ man zich om de Conſtitutie vereenige,
„ en Burger en Beſtuurder hand aan hand
„ blyven gaan, om over alle Vyanden te
„ zegepraalen.

„ Het Vertegenwoordigend Lichaam,
„ het Uitvoerend Bewind zullen niet aar-
„ zelen, om aan alle die Snoodaarts het

„ hoofd

„ hoofd te bieden; zy zullen niet nalaa- CXVI.
„ ten het heilig pand der Conſtitutie, dat BOEK.
„ hun is aanvertrouwd, met kragt te hand- ———
„ haaven: integendeel zy zullen voort- 1798.
„ gaan met Vriend noch Vyand te ont-
„ zien; maar elk, die tegen het Vader-
„ land misdoet, hy zy wie hy zy, tot
„ zynen pligt terug brengen, of de ver-
„ diende ſtraf doen toekomen.

„ Dat een Generaal DAENDELS, na
„ zo veele blyken gegeeven te hebben
„ van dapperheid en trouwe aan zyn Va-
„ derland, eindelyk, door een ſtrafwaar-
„ dig vertrek, den dienst van zyn Vader-
„ land ontloope, en zich bovendien in
„ de hoogſte verdenking brenge, dat hy
„ mede tot die *Clique* behoort, die de
„ vastgeſtelde Orde poogen om te kee-
„ ren. Dat hy door zyne Deſertie het
„ vermoeden bevestige, dat, in de daad de
„ ſtraffchuldige uitdrukkingen door den
„ Burger DE LA CROIX, Minister Pleni-
„ potentiaris van de *Franſche* by de *Ba-*
„ *taaffche* Republiek, met en benevens
„ andere, aan het Uitvoerend Bewind aan-
„ gegeeven, met 'er daad uit zyn hart
„ zyn voortgekomen, hy zal de ſtraf niet
„ ontloopen, die hem regtvaardig toe-
„ komt, en daar hy de gemaatigde behan-
„ deling van het Uitvoerend bewind heeft
„ miskent, zal hy, en zullen het allen
„ ondervinden, dat wy zo genegen zyn
„ tot gemaatigdheid als ſtreng in het hand-
„ haaven der Wetten, wanneer de pligt
„ des Vaderlands en de geheiligde zaak

„ des

CXVI. BOEK. 1798.

„ des Volks vorderen, dat wy de Magt „ gebruiken, die ons, tot behoud van „ beiden, is toevertrouwd.

„ Nog eens dan, *Bataaven!* dat wy ons „ allen, als één eenig man, om het Al„ taar des Vaderlands en het geheiligd „ Wetboek der Conſtitutie, dat daar op, „ op uwe vrye keuze geplaatst is, te za„ men vereenigen. Geen Magt zal ons „ verpletten, daar wy het Regt voor ons „ hebben, en eensgezind zyn, om ons „ te verzetten tegen alle Vyanden van „ ons gemeen belang. — De Vryheid zal „ zo doende zegevieren, het knarsetan„ den der ſnoodaarts, die hunne dolken „ tegen haar hebben durven opheffen, zal „ haare zegepraal bevestigen."

Deeze door de beide Kamers bekragtigd.

De Voorzitter OCKERSE oordeelde, dat, daar dringende omſtandigheden buitengewoone maatregelen vorderden, het Uitvoerend Bewind moest gelast worden de medegedeelde Proclamatie, met den meesten ſpoed, aan alle de Adminiſtrative Beſtuuren te verzenden; dit punt, als van onverwylde noodzaaklykheid, aan de Tweede Kamer ter bekragtiging te zenden, met eenen aanmaanenden Brieve om onverwyld over dit ſtuk eene buitengewoone Vergadering te beleggen. Hy voegde, daar zyn Voorzitterſchap ten einde liep, een treffende aanſpraak by deeze omhelsde voordragt, de Leden tot moed, ſtandvastigheid en getrouwe waarneeming hunner posten opwekkende. — Nog dien eigen nagt ontving de Eer-

ſte

ſte Kamer het bekragtigend Beſluit der Tweede.

CXVI. BOEK.

1798.

De Burger Repreſentant C. VAN DER HOEVEN, in het Voorzitterſchap OCKERSE opvolgende, herinnerde, by eene Aanſpraake, de Vergadering, dat zy zich geenzins te verbeelden hadt, dat, door het daarſtellen der Staatsregeling, zo onlangs met een ſtaatlyk Feest gevierd, 's Lands Vryheid, Onafhanglykheid, Voorſpoed en Welvaard reeds zo gevestigd waren, dat deeze voor geene vyandlyke aanſlagen op dezelve meer bevreesd zou behoeven te zyn; hier in te willen berusten zou even roekloos als misdaadig weezen. Het Kabinet van *St. James*, een PITT bleeven de vrye Republikeinen vyandig. Dan, hat hy woordlyk volgen. „ Niet minder „ vereiſchen de inwendige omſtandigheden van ons Vaderland onze aanhouden„ de zorge en waakzaamheid — nutloos „ zou ik den Nationaalen tyd aan Ulieden verſpillen met een tafereel te ſchetzen van alle de machinatien en intrigues, welke 'er nog, by aanhoudenheid, „ in het werk geſteld worden, om de tegenwoordige Orde van zaaken den bodem in te ſlaan. Neen! het is Ulieden „ allen bewust, hoe zy, die wy op den „ Twee en twintigſten January de teugels van het Bewind, hunne regeerzieke handen ontwrongen hebben, benevens hun verfoeilyke Aanhang, niet ophouden werkzaam te zyn om het *Bataafſche* Volk wederom dienstbaar te „ maa-

VAN DER HOEVENS tafereel van den ſtaat der zaaken.

„ maaken aan hunne vuige inzigten. Wy
„ behoeven ſlegts de jongſt ingekomene
„ Boodſchap van het Uitvoerend Bewind
„ in te zien, om daar van ten vollen
„ overtuigd te worden: reeds zag men
„ op het gelaad van veelen deezer on-
„ verlaaten, een blos van vergenoegen,
„ welke hun aanſtaand plan van Verraad
„ tegen de geheiligde Volkszaak deedt ken-
„ merken. — Dan, dank zy der vigi-
„ lantie van de verdienſtlyke Leden des
„ Uitvoerenden Bewinds; zy zyn reeds
„ gedeeltlyk ontdekt en de overigen zul-
„ len hunne waakzaamheid niet ontſnap-
„ pen, en voor hun hoogſtſtrafwaardig
„ beſtaan moeten boeten.

„ Welaan dan Burgers Repreſentanten!
„ laaten wy gezamenlyk, met ſtandvastig-
„ heid, de moeilyke loopbaan vervolgen,
„ die wy zyn ingetreeden! Dat wy niet
„ rusten voor dat wy het einde daar van
„ zullen bereikt hebben! — Veele hin-
„ dernisſen, ſterken tegenſtand, hebben
„ wy nog op dezelve te verwagten —
„ daar de Vyanden van 's Volks geluk,
„ de Voorſtanders van heerschzugt en ge-
„ weld, niet zodanig verſlaagen zyn, dat
„ zy geheel magtloos zyn. — Neen!
„ toonen wy ſlegts de minſte kleinmoe-
„ digheid, wankelen wy één oogenblik
„ in onze tot hier toe betoonde fermiteit
„ en energie, dan rukken zy wederom
„ uit hunne verſchansſingen, en dreigen
„ daar door het Vaderland en de Vry-
„ heid, op nieuw, eene doodwonde toe

„ te

„ te brengen. Het is dus onze taak, de
„ Ondermyners van het Volksgeluk de
„ wapenen uit de handen te wringen en
„ daar door te noodzaaken, voor altoos,
„ te moeten afzien van hunne verfoeilyke
„ oogmerken (*)."

CAP. BOEK. 1798.

Het vertrek van DAENDELS na *Parys* was, door een zamenloop van omſtandigheden, hoogſtbedenkelyk geworden. Het Uitvoerend Bewind hadt door de Advocaat Fiscaal TULLINK VAN OLDENBARNEVELD, hem in Perſoon doen dagvaarden, en de ſtukken, betreklyk de door dien Generaal gebezigde beledigende uitdrukkingen, ten nadeele van het *Bataafſche* Gouvernement, als door den wereldlyken Regter moetende beoordeeld worden, in handen des Agents van de Juſtitie geſteld, en teffens, om den beklaagden ombelemmerden toegang tot dien Regters te bezorgen, den last ingetrokken aan den Extraordinaris Minister Plenipotentiaris der *Bataafſche* by de *Franſche* Republiek gegeeven, om dien Luitenant Generaal te *Parys* politiquement te doen vatten; doch daar en tegen aanſchryving aan den Agent van Oorlog gedaan, om te zorgen, dat, hangende die Regtsvordering, geene Militaire Orders van DAENDELS, door wien het ook zyn mogte, zouden mogen worden opgevolgd (†).

Handelingen des Uitvoerenden Bewinds omtrent DAENDELS.

Wel-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam des Bat. Volks* I. D. bl. 142—148.

(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 50.

CXVI. BOEK. 1798.

Welhaast kreeg deeze zaak eene geheel andere gedaante. Het bleek, dat DAENDELS van den Generaal en Chef JOUBERT verlof ontvangen hadt om na *Parys* te gaan, met last om, binnen vyftig dagen, by zyne Divisie terug te zyn. Vrygeleidbrieven tot de heen- en wederreize waren gegeeven, en in den laatsten werden alle Militaire Posten niet alleen gelast hem, van *Parys* komende, te laaten doortrekken; maar hem van een vryen doortogt te verzekeren, en alle uitvoering van daar mede strydige bevelen te beletten, ja zelfs, als hy gewapende geleide begeerde, hem dat te moeten geeven.

JOUBERT hadt Vrygeleid-Brieven aan DAENDELS gegeeven.

Schryven van JOUBERT, wegens DAENDELS.

De met duisterheid omwonde zaak kreeg meer klaarheids, wanneer de Generaal JOUBERT aan den Minister van Oorlog der *Bataafsche* Republiek, op den zevenden van Zomermaand, eenen Brief toeschikte. Naa vermeld te hebben, dat hy uit het schryven diens Agents, vernomen hadt het schortsen des Generaals DAENDELS, tot dat zyne zaak, by regterlyke uitspraak, zou zyn afgedaan, vervolgt hy woordlyk, „ Ik „ dagt, dat de omstandigheden aan het „ Uitvoerend Bewind genoegzaam de „ oogen zouden geopend hebben, om „ aan hun Vaderland, in deeze hachlyke „ oogenblikken, waar in de *Brit* uwe „ Kusten vermoedelyk met eenen Aanval „ bedreigt, te hergeeven een Generaal, „ die my voorkomt zo wel aan 't zelve „ verdient te hebben, dat alle zyne Krygs- „ kamaraaden hem de hoogagting zyn bly-

„ ven

„ ven toedraagen; nu vooral dat zyn De- CIVIL.
„ nunciateur DUCANGE erkend is een ge- BOEK.
„ vaarlyk weezen en een trouwlooze Agent ——
„ te zyn, die als zodanig, door het *Fran-* 1798.
„ *ſche* Directoire, in den Brieve aan des-
„ zelfs Minister alhier in den *Haage*, den
„ twintigſten Mey laatſtl. beſchreeven is.
„ Dan nu ik het tegendeel van myne ver-
„ wagting zie, vind ik my verpligt, van
„ myne zyde, te verklaaren, dat de Lui-
„ tenant Generaal DAENDELS, ingevolge
„ van eene uitdruklyke Authoriſatie, die
„ ik hem daar toe gegeeven heb, als Com-
„ mandant en Chef der *Franſche* Troe-
„ pen, is na *Parys* gegaan; iets dat ik U
„ reeds te verſtaan heb gegeeven, wan-
„ neer gy my, van wegen het Uitvoerend
„ Bewind, omtrent zyn vermeend weg-
„ loopen, kwaamt ſpreeken. Ik heb myn
„ Gouvernement kennis gegeeven van den
„ maatregel, welke ik gemeend heb ten
„ deezen opzigte, te moeten neemen (*)."—
VAN DEDEM TOT DEN GELDER, ten dien tyde, mede tot het *Bataafſche* Gezantſchap behoorende, ſchryft, in eene gedrukte Verantwoording, dat de Generaal DAENDELS, by den Minister der Buitenlandſche Zaaken TALLEYRAND, een gunſtigen toegang vondt, en van daar met de Agenten en anderen in 't geheim briefwisſeling hieldt.

Weinig dagen naa dit ſchryven keerde de Generaal DAENDELS daadlyk in *'s Gravenhaage* weder. Onmiddelyk naa zyn aankomst Wederkomst van DAENDELS.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 61.

CIVI BOEK. 1798. DAENDELS en het daar by voorgevallene.

komst deedt hy den Agent van Oorlog vraagen om de Schildwagten voor zyn Huis. Zonder voorafgaand verlof des Gouvernements maakte de Agent zwaarigheid daar in toe te ſtemmen. De Generaal JOUBERT ſchikte aan DAENDELS onverwyld twee *Franſche* Schildwagten toe. Het Uitvoerend Bewind gaf terſtond last aan den Agent van Oorlog om zich na den Generaal JOUBERT te begeeven, en dien, uit naam des Uitvoerenden Bewinds, aan te zeggen, dat het niet anders, dan met de hoogſte bevreemding en verontwaardiging, vernomen hadt, dat de Generaal JOUBERT, tegen het duidelyke aan hem gebleeken oogmerk en met verſmaading des Gezags van het Uitvoerend Bewind, het verleenen der Schildwagten van zich hadt kunnen verkrygen, hem te gelasten die Schildwagten in te trekken; met verdere kennisgeeving, dat, ingevalle hy mogt weigeren hier aan terſtond te gehoorzaamen, het Bewind, ten zynen aanziene, zodanige maatregelen zou weeten te neemen, welke met de waardigheid en onafhanglykheid der *Bataafſche* Republiek, zouden bevonden worden overeen te komen, welke niet konden gedoogen, dat dezelve, door een Officier, op eene zo hoonende wyze, werd gecompromitteerd.

Gunſtige bejegening van DAANDELS.

Deeze Gezagshandhaaving hadt weinig gevolgs. Alles duidde by het Uitvoerend Bewind, 't geen dagt van de goede gezindheid den *Franſchen* Bewinds, ten vol-

len

len verzekerd te zyn, zo 't ſcheen, wei- CXVI.
nig eene gevreesde Omwenteling aan. Zo BOEK.
was DARNDELS, den tienden van Zomer- ——
maand, zeer openlyk, in een koets met 1798.
vier paarden 's *Gravenhaage* was binnen gereeden, verwelkomde hem de Generaal JOUBERT. Dit deeden, 's volgenden daags, alle de Officieren, die by hem hunne opwagting kwamen maaken, als of, ten zynen opzigte, van wege het Uitvoerend Bewind, niets gebeurd was.

Het bepaalde zich niet tot deeze open- Maaltyd
baare betooningen van agting. Men richt- in de *Oude Doelen*.
te, in den *Ouden Doelen*, een pragtigen Maaltyd aan, en gaf een Bal, waar by DARNDELS, de voornaamſte Bevelhebbers van de *Franſche* en *Bataafſche* Krygsmagt zich tegenwoordig bevonden. Hier waren ook de Agenten van het Uitvoerend Bewind, benevens allen, die als Voorſtanders van de meer gemaatigde Party bekend ſtonden, genoodigd. Het doel deezes Maaltyds gaf een verlicht Chaſſinet, aan den ingang des gebouws, met groote letteren, den voorbygangeren te leezen, voor DE CONSTITUTIE! (*).

By het einde van deezen zo bedenkly- Vertoogſchrift
ken Maaltyd ſtelde men vast een Vertoog- aan het Vertegenwoordigend
ſchrift aan het Vertegenwoordigend Lichhaam in te dienen. Het was reeds door eenige honderden getekend. Het vorderde,

in

(*) Dergelyk een pragtige Maaltyd, die al het vertoon hadt van een *Vereenigings Feest* hielde men ook te *Amſterdam* in den *Doelen*.

XXVI. BOEK. 1798.

in de nadruklykſte en volernſtigſte bewoordingen, het terug roepen van de bekende en zo veel opziens baarende Beſluiten van den zeventienden van Lente- en den vierden van Bloeimaand. — Geen voortgang egter hadt de aanbieding van dit Geſchrift. Het Uitvoerend Bewind deedt de Commisſariſen ter tekening POMPE VAN MEERDERVOORT en CRETSCHMAR in verzekering neemen.

Lichaam niet aangenomen.

FOKKER en WILDERICK maaken zwaarigheid om in het Uitvoerend Bewind te blyven.

Eenſtemmig waren de Leden des Uitvoerenden Bewinds niet. FOKKER vaardigde aan het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafſchen* Volks, den twaalfden van Zomermaand, eenen Brief af, waar in hy te verſtaan gaf, aan het Uitvoerend Bewind, ten dien dage, voorgeſteld te hebben, om aan het Vertegenwoordigend Lichaam, op het ernſtigſte en eerbiedigſte, voor te draagen, het neemen van een maatregel, waar door, zyns inziens, de zaak des Vaderlands zou kunnen gered worden, zonder 't zelve aan verdere ſchokken bloot te ſtellen, om naamlyk het Beſluit van den vierden Mey aan 's Volks goed of afkeuring voor te draagen, of wel de verkiezing over het volle getal der Repreſentanten uit te ſtrekken. Hy hoopte dat deeze zyn ſtap niet zou miskend, maar aan zuivere Vaderlandsliefde toegeſchreeven worden. De gronden van zyne hoop hadt hy kortlings opengelegd en te verſtaan gegeeven, dat hy zwaarigheid moest maaken om verder, als Lid van het Uitvoerend Bewind, aan te blyven. 's Mans voor-

voordragt vondt geen ingang by zyne Amptgenooten VREEDE, FYNJE en VAN LANGEN, ſchoon WILDRICK, door ziekte afweezig, by eenen Brieve, verklaarde met FOKKER in een zelfde gevoelen te ſtaan (*). CXVI. VAN BORK. 1798.

De meerderheid des Uitvoerenden Bewinds, was niet te beweegen van het aangenomene ſtelzel af te wyken, of maatregelen tot eigen veiligheid te neemen. Het kon zich zeker voor hun niet verbergen, dat 'er iets in til was. Dan zy ſteunden op de hun verklaarde gezindheid des *Franſchen* Beſtuurs, als geheel afkeerig van alle Wederwerking of eene Tegenomwenteling. Zy meenden, uit dien hoofde, weinig te vreezen te hebben, en waren afkeerig om het gezag, dus lang bekleed, neder te leggen. Op eigen beveiliging betoonden zy zich niet bedagt, noch ook op het beraamen van maatregelen, die misſchien gewelddaadige ſtappen zouden veroorzaakt hebben. De Meerderheid houdt vol.

Het in verzekering neemen der Burgers POMPE VAN MEERDERVOORT en CRETSCHMAR deedt de Zamenverbondenen van het aanbieden des Verzoekſchrifts afzien; waar op nu geene andere dan ſchadelyke gevolgen te wagten ſcheenen. Dit bewoog hun den ſtap te verhaasten om het gevestigd Gezag, geweldiger hand, om te keeren. Aan de *Bataafſche* Krygsmagt, van welke zy, in Toebereidzels ter Staatsomwenteling.

(*) Men vindt deeze Brieven in de *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 419. 421.

CXV. BOEK. 1798.

in dit geval zich zouden bedienen, deeden zy, in alle ſtilte, bevelen uitvaardigen. De vroege morgen, op den twaalfden van Zomermaand, vondt DAENDELS met de zynen, in dit voorbereiden eener groote gebeurtenis bezig.

Maatregels door het Uitvoerend Bewind, omtrent JOUBERT genomen.

Het Uitvoerend Bewind, hoe weinig bevreesd 't zelve zich toonde, was egter verre van onverſchillig, op het beſpeuren van de werkzaamheden, die, ten opzigte van het Krygsvolk, plaats greepen, en niet verhoolen konden blyven. Naardemaal de *Franſche* Generaal JOUBERT het Opperbevel over de ganſche Gewapende Magt bekleedde, kon dit alles niet zonder diens medeweeten en toeſtemming geſchieden. Vol mistroegen over 's Generaals tegenkanting aan hunne bevelen, ſtelde het aan 't Vertegenwoordigend Lichaam voor, deezen wederhoorigen Man van het Opperbevel over de *Bataafſche* Krygsmagt te ontzetten, en diens gedrag ter kennisſe van het *Franſch* Beſtuur te brengen.

't Vertegenwoordigend Lichaam op eigen veiligheid bedagt.

Meer dan het Uitvoerend Bewind was het Vertegenwoordigend Lichaam op eigen veiligheid bedagt. De Voorzitter VAN ROSEVELD CATEAU opende de Vergadering, die, van 's morgens ten tien uuren, in een Committé Generaal vergaderd was geweest, omtrent drie uuren, met kennisgeeving, dat zy, daar zommige woelzieke Perſoonen de goede orde en rust in *'s Haage*, op heden, zouden kunnen ſtooren, de noodige bevelen gegeeven hadden, dat de Lyfwagt van het Vertegenwoordigend Lich-

Lichaam, op het Binnenhof, zou byeenkomen, gelyk geschied was, tevens de Vergadering voor *permanent* verklaarende.

CXVI. BOEK.

1798.

By al den toestel der Omwentelaaren hadden zy de noodige voorzorg gedraagen, dat niemand *'s Haage* kon verlaaten. Omtrent vyf uuren begaf zich DAENDELS, vergezeld van zyn Staf en eenige anderen, met ontbloot geweer en voorzien van pistoolen, gevolgd door eene bende Grenadiers, na het Hotel des Uitvoerenrenden Bewinds. Het gezigt van deeze overmagt wederhieldt de gestelde Wagten eenigen tegenstand te bieden. Zonder verhindering drong de Generaal, met zyne Volgers, door tot in de Zaal, waar drie Bewindsleden, VREEDE, FYNJE en VAN LANGEN, benevens den *Franschen* Gezant DE LA CROIX, eenige Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam, en anderen, nog onder den maaltyd zaten. — Op de onthutste vraag, „ Wien zoekt gy?" hoorde men dit kort schrikbaarend antwoord; „ De Leden van het Uitvoerend „ Bewind!" Een zeggen, onmiddelyk gevolgd van een heesch en dreigend geschreeuw, „ Die Schelmen! die Landver„ raaders! dood of leevend moeten wy „ ze hebben!"

Het Uitvoerend Bewind door DAENDELS overvallen.

VREEDE en FYNJE hadden zich van de eerste verwarring bediend, en in dezelve gelegenheid gevonden, om ter Eetzaal uit en verder zodanig weg te geraaken, dat alle naspeuring ydel was. — VAN LANGEN werd gegreepen, in verzekering ge-

Het lot der Leden.

CXVI. BOEK. 1798.

nomen en na het huis des Agents van Oorlog en vervolgens na *Woerden* overgebragt. — FOKKER en WILDRICK viel het zelfde lot van gevat te worden ten deele; ſchoon zy beiden, als niet ten einde toe, in de maatregelen hunner Amptgenooten volhard hebbende, nog dien eigenſten dag, hunne vryheid herkreegen.

Bekendmaaking van DE LA CROIX.

Onmiddelyk geleidde een gewapende Ordonnance den *Franſchen* Gezant na zyne wooning. Eene bekendmaaking, welke hy nog dien zelfden avond deedt aanplakken, draagt getuigenis hoe zeer euvel hy het gebeurde opnam. Dezelve was van deezen inhoud — „ In naam der FRANSCHE REPUBLIEK! — De gevolmagtigde Minister van gezegde Republiek proteſteert, in haar naam en naamens het „ *Directoire Executief*, tegen de Feitlykheden, die, op dit oogenblik, DAENDELS en zyne Satelliten, tegen de *Bataafſche* „ Republiek, en derzelver Uitvoerend Bewind, begaan hebben. Hy ſtelt alle de „ geenen daar voor verantwoordelyk, die „ eenige posten bekleeden, welke hun „ het regt geeven, dit te beletten!" (*).

Wat met de Leden der EerſteKamer gebeurde.

Naa dit vernietigen des Uitvoerenden Bewinds toog DAENDELS, aan het hoofd eener talryke bende Paarden- en Voetvolk na het Binnenhof, vaardigde eenige manſchap-

(*) Ter Vergaderinge kwamen vervolgens Adreſſen, ſtrekkende tot goedkeuring en onderſchraaging van dit Protest; doch zy werden van de hand geweezen. *Dagverh. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 612.

ſchappen af om ook het Wetgeevend Lichhaam te verſtrooijen, en eenige van deszelfs Leden in verzekering te neemen. De Lyfwagt boodt geen tegenweer, en trok, op de eerſte wenk af. De Eerſte Kamer was, naa eene korte zitting, tot 's avonds ten zeven uuren geſcheiden. Doch eenige Leden, als de Voorzitter VAN ROSEVELT CATEAU, VONCK, RANT, VAN DER HOEVEN, OCKERSE en DE BEERE, nam men, ten hunnen huize, in bewaaring. Eerlang voerde men deezen weg. CIVIL BOEK. 1798.

Hoe het in de Tweede Kamer toeging.

De Tweede Kamer was byeen en met het behandelen der zaaken aan de orde van den dag bezig. De gewapende Magt naderde, ontmoet eenigen tegenſtand; doch dringt door, de Schildwagt ontwapend hebbende. Gedruis wordt 'er in de Vergaderzaal gehoord, en dit, ondanks 's Voorzitters aanmaaning tot ſtilte, gevolgd van de verſchyning eens Officiers met Krygsvolk. Deeze maakte bekend, gelast te weezen om uit de Tweede Kamer in verzekering te neemen en na de Caſtelany over te brengen, den Voorzitter C. VISSER, PLOOS VAN AMSTEL, B. BOSCH en THEODORUS VAN LEEUWEN.

C. VISSER voerde hem onverſchrokken te gemoete; „Aan dien last niet te kun„nen gehoorzaamen; dat dit eene daad „van geweld was, en hy zyne plaats niet „zou verlaaten dan door geweld gedron„gen." Eenige Leden ondersteunden dit zeggen des Voorzitters, die, wanneer de Officier zyn last herhaalde, even zo, by

CIVIL. DOEK. 1798.

herhaaling betuigde, „ Ik zit hier als Re-
„ presentant van het *Bataafsche* Volk, dat
„ my hier geplaatst heeft; ik zit hier als
„ een eerlyk Man, en ik zeg nogmaals
„ dat ik deeze plaats niet verlaaten zal!" —
De Officier sprak van ongeduldig te zul-
len worden, by een langer draalen. De
Voorzitter houdt vol. Van zyn Stoel ge-
rukt, werd hy, nevens de drie gemelde
Leden, weggeleid. — Alle de overige Le-
den bleeven zitten, zagen elkander met
zeer sterke en verschillend gewyzigde ge-
moedsbeweegingen aan en zweegen. —
MIDDERICH breekt het stilzwygen af met
de vraage, „ Wie hier het Commando
„ hadt? dat hy anders zou vraagen of
„ de Leden hier gearresteerd waren, dan
„ niet?" Onbeantwoord bleef natuurlyk
deeze vraag, en de Vergadering scheid-
de (*). — Zo zag men, in weinige uuren,
een Landsbestuur geheel uit een gebragt
en vernietigd, en zy, die weleer gezege-
praald hadden, ontmoeten kort daar op,
hunne Verwonnelingen, ter zelfder plaatze.
Het Lusthuis in 't *Bosch* herbergde thans
de de yverigste Voorstanders van tegen
elkander strydende Staatsbegrippen.

Proclamatie aan den Volke door de Agenten.

Vernietigd was hier mede de onlangs
door den Volke omhelsde Staatsregeling
niet. De Hoofdbewerkers dier Omwente-
linge, J. SPOORS Agent der Marine, G. J.
PYMAN Agent van Oorlog, J. J. A. GO-
GEL,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenwoordigend Lichaam* I. D. bl. 335.

GEL Agent van Finantie, R. W. TADAMA Agent van Justitie, en A. J. LA PIERRE Agent van Inwendige Politie, deeden, op dien eigen dag, een Proclamatie aan den Volke, in welke zy den door hun gedaanen stap verdeedigden. Deeze is als 't ware een tegenhanger van die des Uitvoerenden Bewinds, korten tyd te vooren, den *Bataafschen* Volke gedaan (*). Hebben wy dezelve grootendeels vermeld, ook deeze verdient, in onze *Vaderlandsche Historie*, geleezen te worden: daar dezelve tot opheldering dient van de stappen, gedaan door Mannen, die in de jongste Omwenteling gedeeld, en grootlyks de hand gehad hadden in het daarstellen der Staatsregeling. 1798.

In dit breedvoerig stuk haalen zy op het aan de beginzelen der Staatsomwenteling niet beantwoordend gedrag tot den Twee en twintigsten van January laatstleden gehouden. Zy stellen vast, de Ingezetenen, uit welk een oogpunt zy ook anders de gebeurtenissen van dien Dag, of de eerste maare mogten beschouwen, zy egter allen bereid waren, om het onregelmaatige, 't geen daar by plaats gegreepen hadt, om der zaake wille en den drang der omstandigheden te verschoonen; dat zy niet anders vorderden dan de ontwikkeling der maatregelen van het nieuw Tusschenbestuur, om zich ook met de Persoonen, die zy in de Geconstitueerde Vergadering of in

(*) Zie hier boven bl. 7.

CXVI. BOEK. 1798.

in het Uitvoerend Bewind, geplaatst zagen, welmeenend te vereenigen en derzelver besluiten te onderschraagen. Dat het Volk alleen het bewys vorderde, dat het geen der Factien was, welke zich, op den Twee en twintigsten van January, onder het mom der beginzelen verscholen hadt; maar dat, integendeel, de Gebeurtenissen van dien Dag de zegepraal van de Beginzelen zelve en van de Volkszaak waren geweest.

„ Onder deeze voorwaarden waart Gy, „ *Bataaven!*" wy hebben reden om de Agenten hier woordlyk te laaten spreeken, „ bereid Uw geheel vertrouwen aan het „ Tusschenbestuur weg te schenken; on„ der deeze voorwaarden zoudt Gy de „ Naamen van hun, die hier hervoort tra„ den, met vergulde Letteren in de rolle „ uwer Gedenkboeken geplaatst en met „ eerbiedige dankbaarheid aan het laate „ Naageslacht overgeleverd hebben.

„ Dan, *Bataaven!* deeze reine en edele „ genoegens waren voor Ulieden, tot nog „ toe, niet bespaard. Het bleek al ras, „ dat de geest van het nieuw Tusschen„ bestuur de strekking niet hadt om de „ voorige Verdeeldheden, op eene edele „ en grootmoedige wyze, te doen vergee„ ten. Het bleek al ras, dat Gy, in ste„ de van de beginzelen zelve, met wel„ ker sluier men zich valschlyk hadt om„ hangen, op eene vaste en manlyke wy„ ze, en zonder aanzien van Persoonen, „ ingevoerd, verdeedigd en geëerbiedigd

„ te

„ te zien, integendeel niets anders dan een eene nieuwe omwending van Perſoonen hadt ondergaan, gelykſoortig in zo verre aan alle de voorigen, die Uw Gemeenebest, zedert meer dan twee Eeuwen, hadt geſchokt; doch egter te gevaarlyker, dan deeze allen, naar maate zy door overyling en onkunde, alles onbedagtlyk het onderſte boven keerden, door zwakheid en Volksbejag, of liever Volksbedrog, Regeeringloosheid en Overheerſching ten throone bragt, én door Dweep- en Factiezugt, een Geweetensdwang invoerde, waar van de Jaarboeken van dit Land geen voorbeeld in zich bevatten. CHR. BOEK. 1798.

„ Het werd reeds, van den beginne af, misdaadig, in de algemeene gisting der voorige verdeeldheden, ter goeder trouwe, andere gevoelens aangekleefd of ontwikkeld te hebben: en, wel verre, dat deeze Omwending enkel de Hoofden van het Federatief en Ariſtocratisch Beſtuur buiten het Bewind geſteld, en door kragtige middelen zou hebben bedwongen, maakte, integendeel het onverſtand en vermomd eigenbelang byna al wat kundig was in den Lande verdagt. Braave Lieden, en zelfs de zodanigen, die de thans gevestigde beginzelen te vooren openlyk gepredikt hadden, die de Volkszaak onveranderlyk waren toegedaan geweest; doch die tevens moeds en eerlykheids genoeg getoond hadden te bezitten om dezelve

„ nim-

ERSTE BOEK. 1798.

„ nimmer tot eenige Factie, of Vergoding van zommige Perſoonen te verlaagen, werden zo wel uit de Gewestlyke, als Gemeentebeſtuuren, verbannen; en men gebruikte hier toe meestal Zendelingen, die, of om hun voorig Burgerlyk Leeven by de Natie veragt waren, immers geene andere aanpryzing hadden, dan dat zy blinde Voorſtanders van de Factie, die zich thans ontmaskerde, waren geweest.

„ En, het geen een zeker voorteken is van den aannaderenden val van Gemeenebesten, de Juſtitie zelf werd openlyk beſchimpt, Bannelingen keerden eigendunklyk in den Lande terug, Vonnisſen tegen misdaadigen geweezen en zelfs aanhangige Twistgedingen, tegen hun, die van misdaad waren aangeklaagd, werden vernietigd.

„ Eindelyk de Amptshonger, zo vernederend voor den geest der Natie, verdrong, door geheel het Land heen, eene menigte eerlyke en kundige Lieden uit hunne Posten; en de gegeeven last, om onwaardige Amptenaaren daar van te ontzetten, werd, door de op nieuw aangeſtelde Beſtuuren, op de allerwillekeurigſte wyze, uitgevoerd.

„ Zodanige, *Bataaven!* waren de woelingen van eenige weinige Regeeringloosheidgezinden, die, in alle plaatzen, in uw midden zamenſchoolden, en, zo wel de meerderheid van de Conſtitueerende Vergadering, als het Uitvoerend

„ Be-

„ Bewind der *Bataafſche* Republiek, be- CAP.
„ gunſtigden dezelve, en waren of dwaas YORK.
„ genoeg om zich een duurzaamen ſteun
„ daar van te beloven, of te zwak, om 1798.
„ zich daar tegen door klem van maatre-
„ gelen te verzetten. „ Doch het bleef hier
„ niet by, veelen van hun, die Leden
„ van de laatſte Nationaale Vergadering
„ waren geweest, die zelfs getoond had-
„ den de beginzelen toegedaan te zyn, en
„ wier eenige misdaad was, dat zy, zon-
„ der uwe voorafgaande toeſtemming, het
„ Federatief Reglement, voor de Natio-
„ naale Vergadering vastgeſteld, niet ver-
„ nietigen wilden, noch Zitting in de Con-
„ ſtitueerende Vergadering neemen, wer-
„ den, by plegtige beſluiten verklaard het
„ vertrouwen des Volks verlooren te heb-
„ ben, en van hun Stemregt beroofd."

Op deezen zelfden toon en zeer uitgebreid waaren zy uit tegen verſcheide andere maatregelen, die eenzydigheid en willekeur ademden; die vryheid van ſpreeken deeden verlooren gaan; die aan Een- en Onverdeelbaarheid eene ſtrekking gaven, welke dezelve in eene volſlaagene Dwinglandy hervormde. — Van den tyd des aanbods van het Ontwerp der Staatsregeling vermelden zy dat de openlyke verguizing der gevestigde beginzelen eenen aanvang namen, dat de geest des Tuſſchenbeſtuurs zich ontmaskerde. Het zich zelven plaatzen aan het Uitvoerend Bewind; het op eigen gezag zich verklaaren voor het Wetgeevend Lichaam des *Bataafſchen* Volks

CXVI. BOEK. 1798.

Volks waren kwetzingen van de Oppermagt des *Bataafſchen* Volks en indragten op de Staatsregeling.

Dit alles wydluftig voorgedraagen hebbende, vaaren zy voort —— „ Deeze dingen, *Bataaven!* hebt gy allen gezien, „ zy hebben aan het oog van niemand „ uwer kunnen ontglippen. Doch wy, „ die, in de verſchillende Posten, waar in „ wy geplaatst waren, het Tusſchenbeſtuur omringden, wy hebben insgelyks „ het geheele zamenweefzel en de ſpringveeren van alle dezelve kunnen ontdekken, en de gevolgen gadeſlaan, die hier „ uit voor den Lande zyn gebooren geworden. Klagten op klagten der Ingezetenen, die 'er, zonder de voorgemelde ſlegte bewerktuiging der omwending „ van Twee en twintig January, nimmer „ zouden zyn geweest, hebben de aandagt van het Tusſchenbeſtuur onophoudelyk van de grootere belangen van den „ Lande afgetrokken, en aan loutere kleinigheden gekluisterd. Het groote overzigt van het ganſche ſtelzel is geheel en „ al agterwege gebleeven; wanſtaltigheden, erger dan de voorgaande, zyn van „ Oord tot Oord, van Gemeente tot Gemeente, uit hetzelve ingeſloopen; en „ zo niet wy, en met ons eenige andere „ Braaven, het werktuig aan den gang „ gehouden hadden, eene algemeene ſtremming en ſtilſtand zou reeds over lang „ ons noodlot zyn geworden. Algemeen „ misnoegen, ontevredenheid, en geterg-

„ de

„ de wrevel hebben de harten van allen
„ bevangen."

„ En," vervolgen zy, „ zoudt gy dan
„ *Bataaven!* het onregt en leed U aange-
„ daan, langer blyven aanzien en zwygen?
„ Of gevoelt Gy nog, als uwe Voorva-
„ ders, de waarde der Burgerlyke Vry-
„ heid? Weet gy nog de waarheid van
„ den ſchyn, het weezen van het mom,
„ te onderſcheiden? Verwagtte gy niet
„ reeds lang, dat Wy, die het Vaderland
„ boven alles trouw gezwooren hebben,
„ die, door onzen ſtand in de mogelyk-
„ heid waren U te redden, ons aan uwe
„ redding niet zouden onttrekken? De
„ opſtand des Volks is heilig tegen de on-
„ derdrukking; en ieder *Bataafſch* Bur-
„ ger, die zyne waarde kent, gevoelt
„ zich, op dit oogenblik, in eenen ande-
„ ren BRUTUS herſchaapen. *Ziet* daar dan
„ *Bataaven!* wy hebben het openbaar ge-
„ zag aan uwe Dwinglanden ontwrongen.
„ Zy hadden het Uwe ſchandelyk ge-
„ roofd: onder den mom van uwe Vrien-
„ den te zyn, het aan U ontſtoolen."

CAP. BOEK. 1798.

Voorts beloofden zy der *Bataaven* onvervreemdbaar eigendom, ten hunnen behoeve, te zullen bewaaren; het hun niet langer, dan de nood zulks vorderde, te zullen onthouden, of, in dien tusſchentyd, aan onwaardige handen vertrouwen.

Zy deeden het Volk de weete, dat al zodanig Wetgeevend Gezag des *Bataafſchen* Volks, welks uitoefening de dagelykſche en noodzaaklyke waarneeming van deszelfs

1798. belangen verrichten, door hun, binnen den kortst mogelyken tyd, zou worden opgedraagen aan zodanige Burgers, welker braafheid, eerlykheid en cordaatheid, boven bedenking was. — Dat dit Tusschenbewind, op deszelfs verantwoordelykheid verpligt, voornaamlyk zou strekken om de Constitutie van het *Bataafsche* Volk, op eene spoedige, richtige en geregelde wyze, in werking te brengen, tot de daarstelling en inhuldiging van het Constitueerend Wetgeevend Lichaam. — Dat alle Gezag van Wetgeeving, of in 't gemeen van Souverainiteit, aan dat Tusschenbewind opgedraagen, terstond naa die inhuldiging op het Wetgeevend Lichaam des *Bataafschen* Volks zou overgaan: en dat, naa de Constitutioneele Verkiezing door dit laatste, van een wettig Uitvoerend Bewind der *Bataafsche* Republiek en inhuldiging van 't zelve, ook alle gezag van Uitvoering, 't geen zy genooddrongen geweest waren, tot redding van het Vaderland zich aan te maatigen, aan 't zelve zou worden overgedraagen. — En eindelyk, dat zy voor de richtige en getrouwe waarneeming van hun gezag en den daadlyken afstand, ten gemelden tyde, verantwoordelyk zouden weezen aan het te verkiezen Wetgeevend Lichaam, of wel, by delegatie van 't zelve, aan het meêd te verkiezene Nationaal Geregtshof (*),

's Vol-

(*) *Jaarb. der Bat. Republ.* XIII. D. bl. 66.

1798.

's Volgenden daags reeds gaven de Agenten, die op gemelde wyze het Beſtuur in handen genomen hadden, den Volke te kennen, dat zy, tot het Intermediair Wetgeevend Lichaam deezer Republiek, de volgende Perſoonen verzogt hadden, A. J. VERBEEK, C. SCHEFFER, C. G. R. VAN MARLE, A. HARTEVELD, A. POMPE VAN MEERDERVOORT, G. A. VISSER, J. B AUFFMORTH, H. COSTERUS, G. F. VAN HUGENPOOT TOT AERT, E. LEWE, J. H. SICCAMA, J. D. VAN LEEUWEN, P. L. RAMBONET, DIONISIUS WERNER, J. H. MEYER, H. VAN ROOYEN, J. J. BRANDS, J. PROOT, C. VAN FOREEST, U. J. HUBER, P. V. DE LA COURT, H. RABINEL, A. VAN DOORN, H. REMMERS, M. M. DE MONCY, T. CREMER, J. DRUIVESTEIN, RIBBIUS KRANS, J. VAN HAAFTEN, D. C. DE LEEUW, S. KAMP, E. EYSINGA, J. H. VAN DYK STEENWINKEL, P. L. VAN DE KASTEELE, L. J. VITRINGA VERSTEGE, F. BLONDEL, B. WILDRICK, J. P. FOKKER, B. BRUINS, T. CANTER VISSER en F. GULJE (*).

Naamlyst der Perſoonen tot het Intermediair Wetgeevend Lichaam benoemd.

Deeze Naamlyst vertegenwoordigt ons een aantal Perſoonen, die, naa den Twee en twintigſten van January, geweigerd hadden, in de Conſtitueerende Vergadering zitting te neemen. Met verwondering zagen veelen op dezelve de naamen van WILDERICK en FOKKER, Leden des even vernietigden Uitvoerenden Bewinds, die eene

Aanmerking op deeze Naamlyst.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 74.

CXVI. BOEK. 1798.

eene korstondige inhegtenisneeming verwisseld zagen, met de Zitting in een zo aanzienlyke Vergadering, en benevens deezen verscheide Mannen, die tot den veel gerugmaakenden stap van den vierden van Bloeimaand hadden medegestemd, of ten minsten daar in berust.

Onderscheide inzigten van deeze Gebeurtenis.

Hoe zeer men in den Lande aan Omwentelingen in het Staatsbestuur als gewoon geraakte, gaf de wyziging deezer laatste, stoffe tot wydverschillende aandoeningen en uitzigten. Vertrouwen mogten de onderneemers en bewerkers, dat geen gering gedeelte des Volks dit hun bedryf zou toejuichen. De vuurigste Revolutionairen hadden zeker eene gebeurtenis als deeze onder de onmogelykheden gerangschikt; zy waren als door dezelve verpletterd; andere, min driftige Voorstanders van Revolutionaire maatregelen durfden zich naauwlyks verklaaren over een bedryf, uitgevoerd door Lieden, welker Vaderlandsliefde by hun nimmer den minsten twyfel leedt, te minder verkoozen zy zich des te uiten, daar verscheide daaden des voorigen Bestuurs, in hun oog, geene verontschuldiging gedoogden. Onder de gemaatigde Patriotten, met den naam van *Slymgasten* veel al bestempeld, bevonden 'er zich zeker niet weinigen, die oordeelden thans den dag te zien aanbreeken, op welken, onder eene behoorelyke wyziging der Staatsregeling, het geluk des Vaderlands zou kunnen gevestigd worden. En geen twyfel viel 'er aan, of de Stadhou-

houdersgezinden verheugden zich over eene Gebeurtenis, welke hun waarborgde voor de vervolgingen, die zy van de nu te ondergebragte Party te duchten hadden. CXVI. BOEK. 1798.

Niet weinig duisters omwolkte dit Bedryf. Misschien treffen wy eenige opklaaring aan by de Hoofdbewerkers deezer Gebeurtenissen. De Agenten van het gehouden gedrag des Uitvoerenden Bewinds spreekende, zeggen deswegen; „ Zommige „ daaden diens Bewinds waren ons geheel onbekend; omtrent andere, egter, „ konden wy gissingen maaken, welke „ door de uitkomst volkomen zyn bevestigd; en de meeste kenden wy, uit „ hoofde onzer betrekkingen, zeer van naby. Wy zagen inzonderheid den gang „ van het groote werk; wy zagen de Leden van het Uitvoerend Bewind voor „ goeden raad doof, en het oor hoe langs „ hoe meer aan zedelooze Intriguanten en „ vuige Fortuinzoekers leenende; wy zagen het ongenoegen alomme vermeerderen, het getal van kundige medewerkers verminderen; de verwarring, en, „ met dezelve, het geheele bederf van „ dit Gemeenebest, met rasse schreeden, „ naderen; zulks ziende, beslooten wy, „ des noods, een grooten stap tot redding „ en behoud van 't Vaderland te waagen. „ Tevens overtuigd, dat iedere schok „ een bron van nieuwe rampen is, begreepen wy eerst tot dezelve te moeten besluiten, wanneer alle andere middelen vrugtloos beproefd zouden zyn.

Hoe door de Hoofdbewerkers toegelicht.

CXVI. BOEK. 1798.

„ Het was in deezen geest, dat wy, en
„ eenige andere waare Vaderlanders, ons,
„ zo veel mogelyk rondsom het Uitvoe-
„ rend Bewind vereenigden, en tragten
„ hetzelve door onzen raad en invloed,
„ tot een meerder beleid en gemaatigd-
„ heid terug te brengen (*). Het was in
„ deezen geest, dat wy ons beyverden
„ om den *Franschen* Minister geheel voor
„ de goede zaak te winnen, en den ver-
„ agtlyken DUCANGE van zyn Perſoon
„ te verwyderen, dat zommigen van ons,
„ reeds in de maand April, hunne gedag-
„ ten aan de by hun bekende Leden van
„ het Gouvernement der *Franſche* Repu-
„ bliek, ſchriftlyk openleiden en de mis-
„ ſlagen der toenmaalige Beſtuurderen ont-
„ vouwden, welke ons tot nutlooze Bond-
„ genooten van dat magtig Gemeenebest
„ moesten maaken; in hoope, dat de
„ *Franſche* Minister zelve op 't rechte
„ ſpoor gebragt, door zynen welbeken-
„ den invloed op de Leden van het *Ba-*
„ *taafsch* Gouvernement, deezen bewee-
„ gen

(*) De Schryver van het Stukje *De Staatsomwenteling van* 1795 *in haaren loop en gevolgen beſchouwd*, te *Leyden* by DU MORTIER *en Zoon*, ſchoon geen Vriend deezer Omwentelaaren, erkent het doen deezer poogingen bl. 104. En kan ook de Brief door alle de Leden des toenmaaligen Uitvoerenden Bewinds getekend, en gericht aan de Ministers BUYS en VAN DEDEM, van het verwerpen deezer poogingen, ten voldingenden bewyze ſtrekken. Dezelve is voorhanden in de *Memorie der Leden van het Intermediair Uitvoerend Bewind der Bataafſche Republiek* bl. 178.

„ gen zou om het waar belang des Lands, CXVIde
„ en, in hetzelve, hun welbegreepen ei- BOEK.
„ genbelang, door een wys en gematigd
„ Beſtuur, te behartigen. 1798.

„ Naa dat vervolgens de vierde Mey
„ was verſcheenen, en het nieuw gevormd
„ Wetgeevend Lichaam zyn aanweezen
„ aan Intrigue en Schennis der Staatsre-
„ geling verſchuldigd geworden was, wer-
„ den meer ernſtige maatregelen nood-
„ zaaklyk, en zonder de verwydering van
„ die Bewindslieden, welke deezen ſtap
„ hadden bevorderd en toegejuicht, zon-
„ der intrekking van het genomen De-
„ creet, zonder eene nieuwe Volkskeu-
„ ze, welke het Beſtuur van zaaken aan
„ Lieden toevertrouwde, die de algemee-
„ ne agting bezaten en verdienden, was
„ alle hoop op redding onmogelyk ge-
„ worden.

„ Het mislukken van vroegere en her-
„ haalde poogingen, by die Leden van
„ het Beſtuur, welke den meesten in-
„ vloed, in het beleid der groote zaaken,
„ bezaten, liet geen anderen weg overig
„ om alles zonder opzien te regt te bren-
„ gen, dan den Minister der *Fransche*
„ Republiek, op eenen toon van waarheid
„ en openhartigheid, de hoogte te doen
„ zien, tot welke het bederf reeds was
„ gekomen. en of aldus, door zynen in-
„ vloed, het oogmerk eener regelmaatige
„ verandering onder de Leden van het
„ Uitvoerend-Bewind, en het zich roe-
„ mend Vertegenwoordigend Lichaam,

„ door de alleen wettige Volkskeuze, te
„ bereiken, of om zich te overtuigen,
„ dat ook by dien Minister niets, ten
„ deezen opzigte, met vrugt, te verrig-
„ ten viel, en in deeze overtuiging de
„ regtvaardiging te vinden voor de kragt-
„ daadige maatregelen, tot welke men
„ zich genoodzaakt zou mogen zien.

„ De Generaal DAENDELS ſcheen het
„ meest geſchikt tot het houden van een
„ zo belangryk en beſliſſend geſprek,
„ even zo bekend door zyne onveran-
„ derlyke gehegtheid aan de Grondbegin-
„ zelen der Staatsomwenteling van den
„ Jaare MDCCXCV en aan het Syſtema
„ van Eenheid, den Twee en twintigſten
„ January in zyne geheele uitgeſtrektheid
„ ingevoerd, als door den onverſchrok-
„ ken moed, met welke hy, onder de ze-
„ gevierende *Franſche* Vaanen, was voort-
„ gerukt om de Vryheid voor zyn Va-
„ derland te winnen, hadt hy zich, hier
„ te Lande, en in het *Fransch* Gemee-
„ nebest, een naam van Volksgezindheid
„ verworven, welke zyn bekende afkeer
„ voor de willekeurige ſtappen van het
„ thans vernietigd Beſtuur niet dan be-
„ vestigen konde, en dus moest zyn ge-
„ tuigenis meerder geloof, zyn gevoelen
„ meerder ingangs, dan dat van iemand
„ anders, vinden. Bereid zyn Vaderland,
„ des noods, met zelfverzaaking te red-
„ den, was deeze Generaal ook tot dié
„ laatſte pooging bereid, en het zo veel
„ gerugtsmaakend Geſprek van den zes-

„ tien-

„ tienden Mey (*) was het beredeneerd
„ gevolg van het by ons ontworpen Plan,
„ zo als dan ook het meer onverhoopt
„ dan onverwagt mislukken van deeze
„ laatſte pooging, en de dreigende hou
„ ding van het vernietigd Uitvoerend Be-
„ wind, het temporaire afweezen van den
„ Burger DAENDELS, en diens verblyf
„ te *Parys*, ten gevolge hadden; maar zy-
„ ne en onze poogingen, door het onbe-
„ raaden, onzeker en veranderlyk gedrag
„ van het toenmaalig *Bataafsch* Gouver-
„ nement, en deszelfs uit een loopende
„ Proclamatie en Orders, vooral ten op-
„ zigte van den Generaal DAENDELS ge-
„ wyzigd, ons nog altoos de hoop lieten
„ om een dringende Verandering in het
„ Beſtuur, met het minst mogelyk gerugt,
„ en zonder zweem van ſterke maatrege-
„ len, te zullen kunnen bewerken (†)."

CXVI. BOEK. 1798.

Dan laaten wy van deeze tusſchen ingevlogte opheldernde Bydraage tot het verhaal der Gebeurtenisſe terug keeren. Een aantal der boven opgemelde verkoozene Perſoonen bevondt zich in *'s Haage*. Voorafgegaan door de Agenten, verſcheenen zy, den dertienden van Zomermaand, ter Vergaderinge. De Agent SPOORS opende de Zamenkomst met eene Aanſpraak eene

SPOORS opent de Vergadering.

(*) Wy hebben dit zonderling Geſprek, in den aanvange deezes Boeks opgegeeven

(†) *Memorie door de Leden van het Intermediair Uitvoerend Bewind der Bataafſche Republiek aan de Eerſte Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam* bl. 49—52.

CXVI. BOEK. 1798.

eene Verdeediging van zyn en zyner Mede Agenten gedrag behelzende. Hy sprak uit naam zyner vier Amptgenooten. „ Toen „ de algemeene kreet tegen het schandelyk gedrag der Meerderheid van het Inconstitutioneel Uitvoerend Bewind, 't „ welk zich, door list en geweld, eenige „ weinige weeken heeft weeten staande „ te houden, opging — toen veele Leden van het even Inconstitutioneel Wetgeevend Lichaam, met dat Bewind zigtbaar zamenstemden om de Vryheid voor „ eeuwig te kluisteren, op gisteren ons „ noodzaakte het ondraaglyk geworden „ juk af te schudden, was onze bedoeling „ geene andere dan *'s Volks Heil.*

„ Wy willen ons zelven het ongelyk „ niet aandoen van te veronderstellen, „ dat eenig weldenkend Vaderlander daar „ aan twyfelen kan. Wanneer zelfs de „ blindste of kwaadwilligste Aanhanger van „ het verbryzeld Schrikbewind, binnen „ weinig dagen, het onderdrukt Volk hersteld ziet in het regt, hetwelk hen by „ de Staatsregeling daar aan is toegekend; „ wanneer hy elken Burger de vrye stem „ zal zien uitoefenen in de verkiezing van „ die Vertegenwoordigers, waar in hy het „ meeste vertrouwen stelt; wanneer hy ons „ blymoedig, met afstand van allen gezag, „ tot onzen voorigen kring zal zien wederkeeren; wanneer hy ons gereed zal „ vinden, om ons gedrag aan het onderzoek van eenen wettigen Regter te onderwerpen, zal de zodanige zeker ge-

„ nood-

„ noodzaakt zyn te erkennen, dat onze
„ poogingen geene andere ſtrekking heb-
„ ben gehad, dan om het Volk te redden
„ uit de klaauwen van Monſters, wier drift
„ na ſchatten en gezag toeneemt, naar
„ maate van den ryken buit, welke zich
„ onder hun bereik vindt.

CAP. BOEK. 1798.

„ Dan Burgers! wy erkennen gaarne,
„ dat, hoe zeer de bereidwilligheid geene
„ paalen kent, onze ſchouders te zwak zyn
„ voor den geheelen last der Regeering;
„ waar van de Analogie der Conſtitutie,
„ in gevallen als het tegenwoordige, ook
„ alleen het Uitvoerend Gedeelte aan ons
„ ſchynt op te draagen. — De overtui-
„ ging hier van en van onzen pligt om
„ ook in de Wetgeeving, voor zo verre
„ thans noodig is, te voorzien, heeft ons
„ bewoogen om toevlugt te neemen tot
„ eerlyke, kundige, onbeſproken en be-
„ proefde Mannen, die zich, in de on-
„ derſcheidene Factien, welke van tyd
„ tot tyd deeze Gewesten beroerden, niet
„ onderſcheiden, en den roem van op-
„ regte Vaderlanders te zyn, behouden
„ hebben. — En dan moest onze keuze
„ zich onder andere bepaalen, tot de hier
„ vergaderde Burgers, waar onder het ons
„ tot een ſtreelend genoegen ſtrekt onder-
„ ſcheiden te mogen aantreffen, die reeds,
„ by geregelde Verkiezingen, met het ver-
„ trouwen des Volks zyn vereerd gewor-
„ den. De overigen, welke door afge-
„ legenheid hunner wooningen, ziekte of
„ andere oorzaaken, nog niet zyn opge-

„ ko-

CXVI. BOEK. 1798.

„ komen, zyn niet minder het vertrou-
„ wen van elken braaven man, van elken
„ *Batavier* waardig.

„ Deeze Requisitie moge den schyn heb-
„ ben van dwang en geweld. Een deug-
„ niet of een dwaas moge onze inzigten
„ laaken — wy kennen, wanneer het op
„ 't behoud der Vryheid en het Geluk
„ des Volks aankomt, geenen anderen re-
„ gel, dan welke ons *daar* door wordt
„ voorgeschreeven; en *deeze* dringt ons
„ dermaate, dat wy liever alles zullen
„ waagen, alles opofferen, dan gedoogen
„ dat zich iemand, onder welk voorwend-
„ zel ook, daar aan onttrekke."

Den last, dien SPOORS hun, te deezer gelegenheid, opdroeg geduurende dit Tusschenbestuur, was eensdeels om de loopende en voorkomende zaaken, tot de Wetgeeving betrekkelyk, en die geen uitstel konden lyden, af te doen — en anderdeels om het Volk zo spoedig doenlyk, op te roepen tot de keuze van Leden voor het Wetgeevend Lichaam; terwyl de Agenten zich in dien tusschentyd, onledig zouden houden met het werk door de Staatsregeling aan het Uitvoerend Bewind opgedraagen. Op dien voet verklaarde SPOORS de thans daar zynde Leden aan te stellen tot de *Intermediaire Wetgeevende Vergadering van de Bataafsche Republiek.*

Aanspraak des Voorzitters VERBEEK.

Allen beloofden, als Mannen van Eer, in de waarneeming van de opgedraage post, in alles de gronden der goedgekeurde Staatsregeling te zullen volgen. By de

de opneeming der Stemmen om een Voorzitter te benoemen, bleek de Burger J. A. VERBERK, bykans met eenpaarigheid, daar toe gekoozen te zyn. Hy beklom het Voorzitters Geſtoelte en liet zich op deezen trant hooren — „ Ja, gewislyk, Medeburgers! Leden van het Intermediair „ Wetgeevend Lichaam des *Bataafſchen* „ Volks! Gy hebt het gehoord, — ons „ Vaderland was op den oever van zyne ondergang — daar was een ſtap „ noodig, niet minder gewigtig, dan welken wy, op den dag van gisteren, hebben „ zien gebeuren, om den gewisſen ondergang, die ons dreigde, voor te komen. „ Heb dank, braave Volksvrienden! „ Leden van het Intermediair Beſtuur! „ voor uwen onbezweeken moed en ſtandvastigheid, die gy betoond hebt om „ het Vaderland te behouden, en het Volk „ zyne geſchondene Regten weder te geeven — Heb dank, kloekmoedige DAENDELS! die, als een andere BRUTUS, de „ Dwinglandy in 't hart hebt aangetast, „ en ons aan ons zelven wedergegeeven — „ Uwe Naamen zullen met gulden Letters ſtaan in de Jaarboeken van ons Vaderland — Zy zullen leeven in de harten der dankbaare Tydgenooten, die onderſcheid weeten tusſchen Vryheid en „ Slaaverny, die in de gedaante der Vryheid werd voorgeſteld, zy zullen die „ aan hunne Kinderen vermelden, op dat „ de Naakomelingſchap, van geſlacht tot „ geſlacht, weeten moge, wie zy, onder

CIVIL BOEK. 1798.

„ de

CIVIL. BOEK. 1798.

„ de Verlossers des Vaderlands te verbie-
„ digen hebben.

„ Laaten wy, die deeze hooge plaat-
„ zen zyn ingetreeden, alleen, (dit weet
„ de Hemel, die getuigen is van onze
„ daaden!) alleen om het Vaderland te
„ behouden en voor Regeeringloosheid te
„ bewaaren, onze harten vereenigen tot
„ heil des Volks — Laaten wy kloek-
„ moedig ons werk beginnen, en met
„ voorzigtigheid bewandelen de loopbaan,
„ die ons is voorgesteld; dat de liefde tot
„ de Vryheid ons allen beziele, en de
„ heerschzugt verre van ons verwyderd
„ zy; op dat onze Vrienden zich over
„ ons verblyden, en zelfs onze Vyanden
„ geene reden hebben om ons te be-
„ schuldigen!

„ En gy, Medeburgers! die Leden
„ waart der voorige Vergadering of van
„ het Uitvoerend Bewind, en die wy met
„ genoegen op deeze plaats aanschouwen;
„ om dat zulks een blyk is, dat gy zyt
„ getrouw gebleeven aan uwen pligt, en
„ niet schuldig staat aan misdaaden, waar
„ over wy anderen veragten. Gy zult
„ ons, door uwe meerdere ondervinding,
„ wel willen voorlichten op den moeilyken
„ weg, dien wy te bewandelen hebben,
„ en klippen aanwyzen, die wy vermyden
„ moeten.

„ De Almagtige Oorzaak aller dingen,
„ zegene onze poogingen, op dat het den
„ Volke welga en het Vaderland behou-
„ den worde!"

De

De leevendigſte toejuichingen vervulden de Vergaderzaal. Tot Secretaris werd voorgedraagen en opgeëischt de Burger FLOH, die deeze post op zich nam. Behalven de noodige beraamingen op de Orde der Vergaderinge, en ſchikkingen tot dezelve behoorende, kenmerkte deeze derde Vergadering zich door een veelen zo hoogstwelkom beſluit, waar by, op 's Voorzitters voordragt, de Vergadering eenſtemmig toetradt, om naamlyk alle de voorheen genomene Beſluiten, waar by zo veele Burgers, op eene willekeurige wyze, van het Stemregt werden uitgeſlooten, in te trekken en te vernietigen. Dit verwekte een genoegen waar van de toejuichingen der menigte blyk gaven (*).

1798. Eerſte ſchikkingen.

De naastbywoonende opgeëischte Leden tot deeze Vergadering verſcheenen weldra, en werden eerlang door de overigen gevolgd. By namen, naa in handen des Voorzitters van het Intermediair Uitvoerend Bewind de Verklaaring te hebben afgelegd, zitting (†).

De Leden komen van tyd tot tyd.

By geen der Staatsomwentelingen ontbrak het aan Vervoegingen en Gelukwenſchingen, ook die vloeiden by deeze weldaast, in grooten getale, uit Steden en Dorpen toe. De Land- en Zeemagt boezemden haare Zegengroeten uit. Eene groote eenpaarigheid van toon liet zich in

Begroetingen en Gelukwenſchingen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I D bl. 357.

(†) *Ald.* bl. 359. 361. 371. 375. 378.

in dezelve hooren, zo om het te nedergeploft Landsbeſtuur te wraaken, als om het thans opgereezene den hoogstklinkendſten lof toe te zwaaijen (*).

Bezending met Gelukwenſching uit *Leyden*.

Onder alle deeze begroetingen onderſcheidde zich, op de in 't oog loopendſte wyze, de Stad *Leyden*, daar uit de Burgery eene Bezending ter Vergadering verſcheen, beſtaande uit de Burgers Mr. JAN DE KRUYFF, Mr. PIETER VAN LELYVELD, de Hoogleeraar J. H. VAN DER PALM, J. A. VAN CLEEF en J. L. DOZY. De Aanſpraak, te dier gelegenheid, door den eerstgemelden Burger gedaan, verdient, om verſcheidene redenen, bewaard te blyven en hier plaats te vinden. DE KRUYFF liet zich op deezen toon hooren.

DE KRUYF's Aanſpraak.

„ Burger Preſident! en Leden van het
„ Intermediair Wetgeevend Lichaam! Was
„ het — by alle veelvuldige Staatsverwiſſelingen, welke ons Vaderland, als 't
„ ware reeds van het eerſte oogenblik zy-
„ nes onafhanglyken Beſtaans tot op he-
„ den toe, ondergaan heeft, en waar van
„ zommige met zo jammerlyke beroerten,
„ zo gevaarlyke worſtelingen, zo ſchan-
„ delyke tooneelen gepaard gingen —
„ was het, onder alle Omwentelingen en
„ door alle tyden heen, den rechtſchaa-
„ pen Burger alleen te doen om de ver-
„ nietiging van Geweld en Overheerſching,
„ de handhaaving van wet en orde, de
„ be-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 412. 414.

„ behartiging van 's Lands waare belan- CXVI.
„ gen, de bevordering van algemeene wel- BOEK.
„ vaard en de vestiging van echte Bur- ——
„ gerlyke Vryheid — Gewislyk die zelf- 1798.
„ de zuivere en edele beginzelen, de een-
„ nige onveranderlyke en onbedrieglyke
„ kentekenen van waar Patriotismus, ver-
„ liezen nimmer hunne kragt in welge-
„ stelde harten; zy verduuren de hevig-
„ ste schokken, den geweldigsten tegen-
„ stand, de grievendste teleurstellingen,
„ en hoe zeer ook somwylen, voor eene
„ poos, in hunne heilryke werkingen be-
„ lemmerd, of schynbaar geheel verlamt,
„ straks echter herleeven zy en bezielen
„ den welmeenenden Vaderlander met eene
„ nieuwe veerkragt, zo dra slegts een
„ straal van hoope den reinen boezem
„ verwarmt, en hy, met den dageraad
„ van gunstiger tyden, ook maar van ver-
„ re de mogelykheid ontdekken mag, van,
„ door hervatte poogingen, eens eindelyk
„ zyn doel bereikt — dat is — de goede
„ zaak behouden te zien.

„ Zulk een bemoedigend, zulk een be-
„ langryk tydstip is, GODE dank! ook
„ voor ons nog eenmaal daar — eene
„ blyde lichtscheemering breekt onverwagt
„ door de somberste duisternis heenen —
„ hoop, vertrouwen, eensgezindheid en
„ goedwillige yver vervangen allengskens
„ moedeloosheid, schvik, verwarring en
„ wrevele onverschilligheid, en de op-
„ regte Vriend zyns Vaderlands, offchoon
„ reeds byna in sombere kwyning weg-

CXV. BOEK. 1798.

„ gezonken, toont zich nog eenmaal op-
„ gewekt tot eene vernieuwde hartlyke
„ deelneeming in de bemoeijing en werk-
„ zaamheden, van welke hy of door eene
„ vervolgzieke Factie gewelddaadig was
„ uitgeslooten, of door de blykbaare nut-
„ loosheid zyner reeds aangewende poo-
„ gingen, voor altoos scheen afgeschrikt.
„ Ja, Burgers! de gebeurtenisſen van
„ den Twaalfden Juny hebben voor den
„ welmeenenden nieuwe uitzigten geo-
„ pend; uitzigten hoedanige alleen geschikt
„ zyn om het byna uitgebluschte vuur
„ van Patriottische geestdrift, in verschen
„ gloed te doen ontbranden, — uitzigten,
„ die, ja, in de wenschlyke gevolgen,
„ van den Twee en twintigden January,
„ zich reeds als in het verschiet ver-
„ toonden; maar helaas! al spoedig door
„ de zwartſte nevelen, verdonkerd wer-
„ den; — uitzigten, naamlyk op vernie-
„ tigde Factien, herſtelde Orde, gevesti-
„ gd Staatsbeſtuur, verzekerde Vryheid,
„ herleevende Welvaart — en in deeze
„ allen op algemeen en duurzaam Volks-
„ geluk.

„ Geen wonder, derhalven, dat het
„ beste deel der Natie — indien ander-
„ zins eerlyke, welgevestigde, welden-
„ kende, welwillende, trouwe en verlich-
„ te Burgers dien eernaam waarlyk ver-
„ dienen — geen wonder, dat dit beste
„ gedeelte der Natie die belangryke ge-
„ beurtenisſen van alle zyden toejuicht,
„ derzelver moedige bewerkers dankbaar

hul-

„ hulde doet, en, van uit zyne jongste CIVIL.
„ vernedering, als tot een nieuw leeven BOEK.
„ opryze, geene andere wenschen voeden-
„ de, geene andere bedoelingen kennen, 1798.
„ de, dan om, met vereenigde poogin-
„ gen, ieder in zyn kring, werkzaam te
„ zyn tot behoud des lieven Vaderlands,
„ en alzo van dit beslissend tydstip, mis-
„ schien wel het laatste, maar voor zeker
„ het gunstigste, het best mogelyke ge-
„ bruik te maaken.

„ Ziet daar ook onze gevoelens, onze
„ aandoeningen, onze wenschen, onze
„ bedoelingen, wy doen van dezelve open-
„ lyk betuiging, niet slechts voor ons
„ zelven; maar ook voor een aantal on-
„ zer braave Medeburgeren, in wier naam
„ het ons vergund is te spreeken, en het
„ is ons een waare wellust dit te mogen
„ doen in het midden eener Vergaderin-
„ ge, wier geheel bestaan op dezelfde be-
„ ginzelen, op dezelfde verwagtingen,
„ rust, en die, gelyk zy gewisselyk in-
„ stemt met de reine uitboezemingen on-
„ zer Vaderlandsche harten, zo ook door
„ het aan haar toevertrouwd gezag, de
„ gelukkige magt bezit, om tot derzelver
„ vervulling kragtdaadig mede te werken.

„ Denkt niet, Burgers! dat wy van de
„ weldaad onzer jongste verlossingen een
„ flaauw gevoel hebben, om dat de taal,
„ waar mede wy onzen boezem voor U
„ uitstorten, meer den zagten toon van
„ blydschap, hoop, vertrouwen en goed-
„ willigheid ademe, dan wel in heete drift

„ opbruiſche by den gloed van verontwaar-
„ diging over geledene verongelykingen,
„ geſchondene regten en verkragte Con-
„ ſtitutie, en verwaarloosde Volksbelan-
„ gen. — Immers waar toe de ſmertly-
„ ke herinnering van zo veele dwaashe-
„ den en gruwelen? Zou het zyn om
„ derzelver gedagtenis leevendig te hou-
„ den tot eene heilzaame waarſchuwing?
„ Ach! zo de bedroogen, mishandelde,
„ verguisde Burger nog niet geleerd heb-
„ be, wie zyne Verleiders en Verdruk-
„ kers, wie zyn waare Vrienden, heeten
„ mogen, dan heeft hy ook die kennis
„ niet dan met zyn geheel en onherſtel-
„ baar verderf te wagten; of zou die her-
„ denking moeten dienen tot een nieuw
„ voedzel voor den geest van partyſchap,
„ bitterheid, wraakzugt en vervolging?
„ Neen; gevloekt zy die geest, die elken
„ rechtgeaart Patriot tot in de ziel be-
„ droeft, die het *Bataafſche* Volk reeds
„ maar al te lang verblind heeft voor zy-
„ ne waare belangen, die de beste raad-
„ ſlagen, de heilzaamſte poogingen very-
„ delt en by welks geduchte voortduu-
„ ring ons jammerlyk geſchokt Vaderland,
„ te gelyk met de goede zaak, moet ver-
„ looren gaan.

„ Met welk een ſtreelend genoegen en
„ dankbaare goedkeuring zien wy U, uit
„ eigen bezef, en eenſtemmig met een
„ verlicht Uitvoerend Bewind, reeds daad-
„ lyk werkzaam, zo tot vernietiging van
„ alle verderflyke maatregelen, en herſtel

„ van

„ van aangedáane grieven, als tot de ſpoe- CXVI.
„ dige vestiging en kloeke handhaaving BOEK.
„ der aangenomene Staatsregeling — Ja, ——
„ gy weet het, Burgers! hoe alle Be- 1798.
„ ſtuur, dat op geweld en verdrukking
„ gegrond is, zich zelfs vernietigt; gy
„ weet, dat orde, billykheid, regtvaar-
„ digheid en goede trouwe, eensgezind-
„ heid en algemeene welteevredenheid de
„ eenige vaste zuilen zyn van elk Be-
„ wind, onder welke benaaming het zyn
„ gezag moge uitoefenen — gaat voort
„ deeze eenvoudige maar waaragtige leer
„ door uwe daaden te bekragtigen, de
„ groote en heilryke beginzelen der Om-
„ wenteling, door eene verſtandige en
„ gelukkige toepaſſing alomme in werking
„ te brengen, de braaven van allerlei
„ denkwyzen onderling te vereenigen, de
„ Wet en uwe Beſluiten klem en kragt
„ te geeven door waare energie, en alzo
„ de weinige dagen van uw kortſtondig
„ Tuſſchenbeſtuur tot een gedenkwaardig
„ en zegenryk Tydperk te maaken in de
„ Geſchiedeniſſen van ons Vaderland."

A. POMPE VAN MEERDERVOORT, toen Voorzitter, ſprak de *Leydſche* Bezending in deezer voege toe; „ Geagte Medebur-
„ gers! 't was geen zugt, om te heer-
„ ſchen, die ons, kort na de heilvolle
„ Gebeurtenis van Twaalf Juny, de teu-
„ gels der Regeering, aan de Heersch-
„ zugt ontrukt, deeden aangrypen; maar
„ het was alleen op den roepſtem van
„ hun, die de zieltoogende Vryheid haare

Hoe door POMPE VAN MEERDERVOORT beantwoord.

CXVI. BOEK. 1798.

„ Overweldigers ontrukt hadden, dat wy, „ altoos getrouw aan onze beginzels, oordeelden ons niet te mogen onttrekken „ in de oogenblikken, toen het Vaderland „ onzen dienst vorderde, om van hetzelve „ de heillooze gevolgen der Regeeringloosheid af te wenden.

„ Daar over de goedkeuring onzer Medeburgeren te mogen ontvangen, kan „ niet anders dan het streelendst genoegen in ons verwekken, en in onze harten vermeerderen den brandenden yver, „ die ons allen bezielt om het *Bataafsche* „ Volk eenmaal het loon zyner veelvuldige opofferingen te doen ondervinden, „ en het volle genot van die Staatsregeling te doen smaaken, welke het zich „ zelve gegeeven heeft. Wanneer dat gezegend oogenblik zal daargesteld zyn, „ leggen wy de teugels van ons Bestuur „ blymoedig neder, in de hoop, dat het „ *Bataafsche* Volk, voor wiens geluk wy „ allen werkzaam zyn, het zegel zyner „ goedkeuring zal drukken op onze handelingen, en in die aangenaame overtuiging dat wy iets hebben toegebragt „ tot heil des Vaderlands. —— Het strekt „ my tot een byzonder genoegen, om de „ Tolken van de Vaderlandlievende gevoelens van een gedeelte van *Leydens* „ Burgery de eer der Zittinge in deeze „ Vergadering aan te bieden (*)."

Wan-

(*) *Dagv. van het Interm. Wetg. Lich.* I. D bl. 499. Deeze gehoorverleening geschiedde den 9 July.

Wanneer de zaaken in den Lande in de gisting waren, die deeze Omwenteling ten gevolge hadt, maakte DE LA CROIX aan het Uitvoerend Bewind bekend, dat hy na *Frankryk* opontboden was; dan dat hy zynen post zou blyven waarneemen tot dat zyn Opvolger BERNADOTTE hem was komen aflosten (*). Eenigen tyd vroeger was reeds het Uitvoerend Bewind in ongerustheid gedompeld, op het vernemen der bedoelde terugroeping van DE LA CROIX, en dat de Burger RAMEL, als diens Plaatsvervanger, zou optreeden. Van diens komst konden zy zich niets goeds spellen, uit hoofde der bekende betrekkingen tusschen dien Man en veele Hoofden van de toen onderliggende Party, aangegaan by diens voorige tegenwoordigheid in den Landt. Zy hielden zich daar van zo wel overtuigd, dat zy den Buitengewoonen Gezant BUYS last gaven, niet alleen ten spoedigsten te schryven wat 'er van deeze zaak was; maar tevens te tragten om, op allerlei wyzen, die benoeming te keeren, en zelfs des noods, op eene voorzigtige wyze, te doen gevoelen, dat RAMEL, om de bovengemelde reden, in de *Bataafsche* Republiek, dat geen niet zou kunnen doen, wat een Minister van *Frankryk* behoorde te doen, daar hy ongetwyfeld de Republikeinsche Party in den Lande geheel

1798. DE LA CROIX voor de Omwenteling opontboden. Ongerustheid wegens diens Opvolger.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Weg. Lichaam* I. D. bl. 315.

CXVI. BOEK. 1798.

heel tegen zich zou hebben (*). — Noch BERNADOTTE, noch de door deeze Party gevreesde RAMEL, werd de Opvolger van DE LA CROIX; deeze was ROBERJOT, en nam tot diens komst CHAMPAGNY AUBIN, als *Charge de Affaires* der *Fransche* Republiek de zaaken waar (†). —— Het toenmaalig Uitvoerend Bewind bleef niet onkundig dat in Bloeimaand, door de Dagbladen te *Parys* ongunstige denkbeelden, ten aanziene van het inwendige der *Bataafsche* Republiek, den geest van het Landsbestuur, en de Leden van 't zelve, verspreid werden. Het wilde deeze wedersprooken hebben; al oordeelde BUYS het noodig om een *Fransch* Dagblad, tot dat einde, byzonder te doen aanleggen, waar toe 't zelve de stukken zou verschaffen, den Minister volmagtigende om ten dien einde de noodige uitgaven te doen (§).

SCHIMMELPENNINCK als Gezant na *Frankryk*. Geruststelling wegens *Frankryk*.

Onmiddelyk naa de Omwenteling werd de Burger BUYS uit diens Gezantschap te *Parys* terug geroepen, en R. J. SCHIMMELPENNINCK tot Gezant na de *Fransche* Republiek bestemd (**). Het hadt niet ontbrooken aan ongerustheidwekkende maaren, wegens der *Fransche* Gezindheid ten op-

(*) *Mem. van het Interm. Uitvoerend Bewind* bl. 187.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Weig. Lichaam* I. D. bl. 367.

(§) *Mem. van het Interm. Uitvoerend Bewind* bl. 184.

(**) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Weig. Lichaam* I. D. bl. 359.

opzigte van de bewerkte Omnekeer der zaaken in den Lande. Heuchlyk was derhalven de gerustſtellende berigtgeeving van wegen het Intermediair Uitvoerend Bewind aan het Wetgeevend Lichaam, ſtrekkende om 't zelve de ſtelligſte verzekering te ſchenken, dat het Beſtuur der *Franſche* Republiek zich zeer gunſtige denkbeelden vormde van de zuiverheid der bedoelingen, die den Twaalfden van Zomermaand hadden doen gebooren worden; dat de gedagten aldaar deswegen zo zeer gevestigd waren, dat het niet, dan met het uiterſte genoegen, zou zien, dat het *Bataafſche* Volk, alle hinderpaalen overwinnende, welke ſchandelyke eigenbaat aan de volkomene bevestiging van dien gedenkwaardigen Dag zou mogen in den weg leggen, zich in ſtaat ſtelde, om alle de heilryke gevolgen daar van, in eene ruime maate, te genieten. — De verzekering van de deelneeming deezes Magtigen Bondgenoots moest het tegenwoordig Landsbeſtuur gerust ſtellen tegen de woelingen van de zodanigen, die, om kortzigtige Medeburgers, in hunne misdaadige oogmerken mede te ſleepen, zich niet ontzagen van Buitenlandſche hulp te ſpreeken (*). CXVI. BOEK. 1798.

Met hoe veel verzekerings dit Bewind des ter gerustſtelling ſprak, hebben wy reden om vast te ſtellen, dat zulks op zyde- Laatere verzekering deswegen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 462. Dit ſtuk kwam in den 25 Juny.

CIVIL BOEK. 1798.

delingſche en geen rechtſtreekſche berigtgeevingen ſteunde, en deeze laatſte eerst hatter opdaagden, te weeten ter gelegenheid van het openbaar gehoor aan den Burger SCHIMMELPENNINCK als Buitengewoon Minister, op den zeventienden van Oogstmaand, verleend, wanneer hy van de Conſtitutioneele Organiſatie des Uitvoerenden Bewinds hier te Lande, aan het *Directoire Executif* der *Franſche* Republiek kennis gaf. — Deezen Brief kunnen wy ons niet wederhouden, hier plaats te geeven. De Voorzitter van het *Directoire* TREILHARD lag de gevoelens van 't zelve in deezer voege bloot.

„ Ontvangt, Burgers Directeurs! de „ oprégte uitdrukking van ons hartlyk ge„ noegen. — Uw Brief van den dertig„ ſten *Thermidor* heeft onzen wensch ver„ vuld. — Gedurende den loop van „ vier Jaaren, zagen wy, met verlangen, „ dat beſliſſchend oogenblik te gemoet, „ waar op een Conſtitutioneel Bewind, „ een einde maakende aan die binnenland„ ſche woelingen, welke uw Vaderland „ zo zeer hebben afgemat, hetzelve „ zou in ſtaat ſtellen, om wederom het „ volle gebruik van alle deszelfs middelen van magt en voorſpoed te kunnen „ maaken; en aan hetzelve dien rang on„ der de Mogenheden van *Europa* te „ geeven, waar op het eene billyke aan„ ſpraak heeft.

„ Het ſmertverwekkend tooneel van zo „ vele bedriegeryen, welke de daarſtel„ ling

„ ling van eene vaste Orde van zaaken zo lang vertraagd hebben, heeft dik- wyls onze bekommeringen opgewekt: vooral hebben wy met een diep gevoel van smarte gezien, dat Mannen, die zich zelven alomme aangekondigd hadden als de yverigste Voorstanders der Vryheid, en die, na den behaalden Zegepraal op de Aanhangers van het Oude Bewind, tot de eerste Waardigheden der Republiek opgeklommen waren, geen ander gebruik van die, aan hun voor een korten tyd toevertrouwde Magt gemaakt hadden, dan alleen om te onderneemen om zich het voortduurend bezit dier Waardigheden aan te matigen, en om, tot bederf der algemeene zaake des Vaderlands, alleen hunne byzondere bedoelingen en driften ten dienste te staan.

CIVIS BOEK. 1798.

„ De spoedige val dier Weezens, als het gewoone lot van Menschen, die zich in een onwettig gezag indringen, heeft ons weinig verwonderd; maar wy hebben gemeend, alvoorens onze denkbeelden omtrent de gebeurtenis, welke dien val te wege gebragt heeft, te vestigen, het tydstip te moeten afwagten, waar op de Algemeene Stem der Natie zou zyn uitgebragt, en waar op het ontwyfelbaar zou zyn dat het Intermediair Gouvernement, het welk zich in de noodzaaklykheid gebragt zag, de teugels van het Bewind op te vatten, zich met yver werkzaam hield om de

„ door

„ door het Volk aangenomene Conſtitutie
„ met ſpoed in werking te brengen. Dit
„ tydſtip is aanweezig, het gevoelen der
„ *Bataafſche* Natie is bekend, al het geen
„ tot hier toe ſlechts kortſtondige ſchik-
„ kingen uitmaakte, heeft nu plaats ge-
„ maakt vóór vaste Wetten, voor een
„ duurzaam Gouvernement, en de Natie
„ zelve, door in het Wetgeevend Lich-
„ haam en in het Uitvoerend Bewind
„ Mannen te plaatzen, die noch door ge-
„ brek aan doorzigt verdoold, noch door
„ partyſchap weggeſleept zyn, heeft het
„ zegel van goedkeuring aan de Gebeur-
„ tenisſen gegeeven, welke deeze geluk-
„ kige ontwikkeling voorbereid hebben.

„ Het Conſtitutioneele Tydvak, 't welk
„ uwe Republiek nu is ingetreeden, kan
„ haar tot eene beſtemming opleiden,
„ wanneer en de Wetgeevers, en zy,
„ die het Uitvoerend Bewind in handen
„ hebben, ſteeds bedagt zyn, om, zon-
„ der onderſcheid, alle Partyſchappen te
„ bedwingen, welke zich mogten veroor-
„ loven, om een gevaarlyken invloed te
„ herneemen, tevens zorgen om alle uit-
„ werkzels van eene reactie te verwyde-
„ ren, welke niet anders zyn kan, dan
„ een eeuwigduurende bron van haat en
„ rampen.

„ Dat hunne poogingen ſteeds eensge-
„ zind mogen gericht zyn tegen het *En-*
„ *gelsch* Gouvernement, als den onverzoen-
„ lyken Vyand van den bloei van uw
„ Vaderland, en dan ſtaan wy U borge

„ dat

„ dat de *Bataafſche* Republiek, onder- ERVE
„ ſteund door haare magtige Bondgenoo- BOEK.
„ te, weldra haaren Koophandel zal zien ——
„ herleeven, haare ſchaden vergoed, haa- 1798.
„ re Zeemagt herbooren, en dat zy in-
„ wendig gelukkig, dag aan dag, heil-
„ zaame vrugten zal genieten van eene
„ vrye repreſentative Regeeringsvorm."

Deeze verzekeringen van *Frankryk* vernam het Landsbeſtuur met verrukking. Ter Eerſte Kamer drukte de Voorzitter VAN HALL, naa het mededeelen de gevoelens van zyn hart deswegen uit, en zyn Amptgenoot VAN LENNEP ter tweede Kamer ſloeg denzelfden toon (*).

Groot waren de veranderingen, ten aanzien van de Intermediaire Adminiſtrative Beſtuuren der Gewesten, door het Intermediair Bewind daargeſteld. Eenige werden van hunne Posten ontſlaagen, en door anderen vervangen, anderen bleeven hun plaats bekleeden (†). Commisſarisſen door dat

Regeeringsveranderingen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lich.* II. D. bl. 112. 401. 425.

(†) Zie ten opzigte van *Holland*, *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. bl. 81. De verandering daar gemaakt verdient onze korte overneeming. Van hunne posten werden ontſlaagen, de Burgers C. VAN DER COCQ, J. C TEN NOEVER, A. OLTMANS, D. POMPEYRA, A. COOMANS, H. J. KOSTERS, A. DE MONYE, J. VAN DER POST en P. C. WENNEKERS, nevens den Secretaris HEUVELMAN. De aanblyvende waren K. HOVENS, B COO.., A. VAN DEN OUSSEN, D. HOITSMA, P. PIETERSE, J. OCKHUIZEN, J. KEIZER, C. NOLET, W. RIS en J. ROMSWINKEL; de nieuwaangeſtelden waren J. COUPERUS, F. VAN DER GOES, TEYLER VAN HALL, A. E. BRANGER, P. H.

OVER. dat Beſtuur aangeſteld, brogten in de Mu-
BOEK. nicipaliteit en het Committé van Juſtitie
1798. te *Amſterdam* geene geringe omſchepping te wege (*). Overal viel dit niet in den ſmaak der Ingezetenen. In *Rotterdam* ontſtonden zo hevige beweegingen, dat het Intermediair Uitvoerend Bewind dan eene weſcherpe Publikatie liet uitvaardigen (†). Voorts hadt dit Beſtuur het Adminiſtratief Beſtuur van het voormaalig *Holland* aangeſchreeven en gelast om zodanige Leden der Municipaliteit, welke hun ongeſchikt of onbevoegd tot het behoorelyk waarneemen hunner Poſten mogten toeſchynen, uit dezelve te ontſlaan en door andere kundige en geſchikte Perſoonen te doen vervangen. Zeer kort maakte dit Beſtuur zich van deeze zaak af. Daar aan 't zelve gebleeken was, dat deeze maatregel niet zo zeer ſtrekte, om, gedurende den korten tyd van het Tuſſchenbeſtuur, buiten dringende redenen van noodzaakelykheid, eene geheel nieuwe omſchepping te doen plaats grypen; maar voornaamlyk ten oogmerke hadt om zorg te draagen, dat door de byzondere denkwyze van een of meer Leden der Municipaliteiten, het Stemregt niet onthouden werd aan Burgers, daar toe, uit kragte van de Staatsregeling be-

P. H. KLAARENBEEK, L. T. DE KEMPENAAR, VAN DER KUN, W. L. KEREMAN, HAHART en A. LOOMIS *Pz.* Tot Secretaris vondt zich benoemd RENIER VAN SPAAN.

(*) *Jaark. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 83.

(†) *Jaark. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 94.

bevoegd. Hierom gaven zy den Ingezetenen kennis dat zodanige hunner Medeburgeren, die vermeenden gegronde reden van klagten te hebben tegen hunne Municipaliteiten, of zommige Leden van dezelve, voornaamlyk met betrekking tot het weigeren of afneemen van het Stemregt, zich, met den meest mogelyken spoed, aan hunne Vergadering hadden te vervoegen (*). — Een zeer eigenaartige maatregel ook elders in den Lande gevolgd. Waar uit voortvloeide, dat veele der ontwerpen deezes Landbestuurs, ten halven, en veel al met wederzin, werden volbragt, en dat, wanneer vervolgens de beslissing over de klagten der afgezette Amptenaaren aan de Tusschenbestuuren der voormaalige Gewesten, werd overgelaaten, deeze of geene grieven hoegenaamd, herstelden, of met de sterkste tegenstribbelingen by de Plaatslyke Bestuuren in het volbrengen hunner besluiten te worstelen hadden. Het gevolg hier van was, dat, ten deezen opzigte, de zaaken op een verschillenden en dikwyls zeer onregelmaatigen voet behandeld werden. Stoffe van klagten vonden hier alle de Partyen naar maate van de verschillende handelwyze der onderscheidene Bestuuren, weinigen slegts hielden eene juiste middelmaat.

CXII. BOEK. 1798.

Van allerwegen kwamen ter Vergadering de klagten in, wegens de zuiveringen, die plaats gegreepen hadden ten aanzie-

Een en ander der Zuiveraaren van

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 196.

CXVI. BOEK. 1798.

ziene der Grondvergaderingen, van welke wy reeds gewaagden (*). Gergrondheid kon aan veele niet ontzegd worden. Dan een en ander der aangeſtelde Zuiveraaren, die oordeelden zo ruwlyk met dit werk niet omgegaan, waardige Vaderlanders uitgeſlooten of onwaardige den toegang opengeſteld te hebben, deeden des voordragten, met verzoek dat hun gehouden gedrag mogt getoetst worden (†).

de Grondvergaderingen beklaagt zich.

Intrekking van de ſtrenge maatregelen tegen de Leden des Ouden Bewinds.

Streng, zeer ſtreng waren de maatregelen, in Lentemaand deezes Jaars genomen, zo ten opzigte der Regeeringsperſoonen naa den Jaare MDCCLXXXVII tot de Omwenteling in MDCCXCV, als ten aanziene van hunne Goederen. Derzelver daarſtelling was niet zonder tegenſtand doorgegaan (§). Thans diende het Intermediair Uitvoerend Bewind een Vertoogſchrift in, ſtrekkende om aan te toonen, hoe die Beſluiten gegrond waren op de onbillykſte en onregtvaardigſte beginzels, met den voorſlag om dezelve in te trekken. Nogthans met dien verſtande, dat zodanige van de geweezene Regenten, Ministers en Amptenaaren, als door derzelver byzondere daaden of verrigtingen, in hunne onderſcheidene betrekkingen of posten, zich aan eenige misdaaden of wanbedryven mogten hebben ſchuldig

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIV. D. bl. 243.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Weg. Lichaam* I. D. bl. 539. 617. *Dagverh. van het Vertegenwoordigend Lichaam* II. D bl. 306

(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIX. D. bl. 179.

dig gemaakt, niet zouden verſtaan worden door de intrekking ontſlaagen te zyn van derzelver verantwoordelykheid: deswegen, noch ook van de verpligting tot ſchadeloosſtelling, of andere ſtraffen, wegens de door hun gepleegde onregtvaardige en onbehoorelyke vervolgingen of plunderingen of opſtookingen daar toe. .... Na eenige overweegingen droeg zulks de goedkeuring der Vergadering weg; met de byvoeging, dat het herroepen Plakaat bevonden was te ſtryden tegen de beginzelen der aangenomene Staatsregeling (*).

CXL. BOEK. 1798.

Was het eene der eerſte verrigtingen des tegenwoordigen Landbeſtuurs geweest in 't algemeen de Beſluiten, die zo veele Burgers van het Stemregt uitſlooten, te vernietigen (†), het Intermediair Uitvoerend Bewind deedt der Vergaderinge een meer bepaalden voorſlag, ter vernietiging van de Beſluiten, die de Leden, welke maanden Twee en twintigſten January, by Brieven van hun Lidmaatſchap in de Conſtitueerende Vergadering afſtand hadden gedaan, verklaard werden het vertrouwen des *Bataafſchen* Volks verlooren te hebben; als mede om als kragtloos te verwerpen eene Publikatie, waar by die zelfde Burgers van het Stemregt uitgeſlooten en onbekwaam verklaard worden ooit eenige post in dit Gemeenebest te bekleeden.

De geweezene Vergaderingleden in hunne eere hersteld.

Hier

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D bl. 402.

(†) Zie hier boven bl. 47.

CXVI. ROEK.

1798. Laate slaaking der gevangen gezette Staatsleden.

Hier toe viel het wel te wagtene Besluit (*).

Billyk mogten de Leden, by de Omwenteling van Twee en twintig January, in verzekering genomen, zich, by deezen ommekeer van zaaken, verlossing uit die Staatkundige Gevangenis belooven. Tot veeler verwondering brak die dag niet aan voor den negenden van Hooimaand, wanneer, van wegen het Intermediair Uitvoerend Bewind, ten hunnen opzigte, een voorstel geschiedde. In het verloop van vier maanden tyds waren, ten hunnen opzigte, geene beschuldigingen van eenige Staatsmisdaad door het nu verwyderde Uitvoerend Bewind te berde gebragt, met hoe veel ophefs men ook van Staatsmisdryven door de gevangenen gepleegd, hadt gesprooken. Dit strekte ten oogenschynlyken blyke, dat de voorziening, ten hunnen opzigte genomen, den oorsprong veel eer verschuldigd was aan persoonlyken haat tegen de bewaarden en bewaakten, voornaamlyk steunende op een verschil in Staatkundige begrippen, dan dat dezelve, zo als men het den Volke hadt doen voorkomen, voor de veiligheid van den Staat noodzaaklyk zou geweest hebben. — Aan hun waren geene Staatsmisdaaden tegen die Burgers voorgekomen, en was hun geen de minste rede bekend waarom dit Arrest langer zou voortduuren; billykheid vorderde, dat het, zo spoedig mogelyk, een ein-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 454.

einde hinne; hier toe ſtrekte hun voor- CXVI.
dragt. —— Dan, ſchoon er onmiddelyk BOEK.
toe beſlooten en last gegeeven wierd om ——
des den Volke by Publikatie te verſtendi- 1798.
gen, bleef dit onvolvoerd, en zagen zy
hun arrest verlengd tot aan het geheel af-
loopen der Verkiezingen van het Verte-
genwoordigend Lichaam (*). Niet ge-
ring

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 502 De handelwyze omtrent hun door 't Intermediair Bewind, als mede dit verwyl, wordt in eenen ongunſtigen dag geſteld door den Schryver van de *Staatsomwenteling in haaren Aart, Loop en Gevolgen beſchouwd*, te *Leyden* by DU MORTIER *en Zoon* 1801. bl 117. — Schoon verre de meesten hun geheel ontſlag kreegen op den 14 July, moest G. W. VAN MARLE, benevens drie anderen, tot 18 Auguſtus, onder toezigt blyven. Om welke rede was den Heere SCHELTEMA niet gebleeken, noch is ook aan ons zulks openbaar geworden. VAN MARLE hadt op den 22 Juny een deftig Request aan het Intermediair Wetgeevend Lichaam ingediend, om teregtſtelling en ontſlag. *Authentique Bylagen tot de Omwenteling van 12 Jan.* 1798. No. 75. 86. 94. Men zie wegens deezen Vaderlander SCHELTEMA *Staatkundig Nederland* II. D. I. St. bl 63.

Dit zelfde Schryver, welke zich mede onder de gevangenen op 't *Huis in 't Bosch* bevonden hadt, tekent, in 't gemelde Werk, van JORDENS gewaagende, aan: De Perſoonen, die by 't ontſlag deezes Staatsmans op 't Huis te *Hondsholredyk*, de teugels in handen hielden, zouden gaarne zyne en zyner Lotgenooten onſchuld, naar waarde, erkent hebben; dan toevallige omſtandigheden hielden de afkondiging van eene gearresteerde en reeds gedrukte Proclamatie tegen. Dit merkwaardig ſtuk is egter voor de Nakomelingſchap bewaard in de *Authentique Bylagen tot de Omwenteling van den 22 January* 1798. No. 83. bl. 169.

1798.

Het voorgevallene omtrent NOLETEN VAN DER JAGT.

ring waren de kosten op deeze en andere Staatsgevangenſchappen (*).

Onafgedaan hing de zaak der gevangen gezette Volksvertegenwoordigers NOLET en VAN DER JAGT (†). Eerstgemelde ging het Intermediair Beſtuur aan met een breed Vertoog over het ongelyk hem bejegend, zich over de hem aangedaane behandeling hoogst beklaagende. Tot het beoordeelen van diens zaak, als mede van zyn Lotgenoot VAN DER JAGT, die zich desgelyks aan dat Bewind vervoegd hadt, waren, naa veel omhaals, gedelegeerde Regters benoemd en te *Utrecht* reeds byeen. De Volksvertegenwoordiger VITRINGA ſtelde by de overweeging der Verzoekſchriften dier beide Staatsgevangenen voor, hun af te vraagen, of zy voor als nog geene zwaarigheid zouden maaken om te ſtaan voor het Hof van Juſtitie over de

(*) Het Intermediair Uitvoerend Bewind geeft in deezer voege die post op.

Wegens reeds voldaane onkosten op het Arrest der Staatsgevangenen te *Hondsholredyk* . . .	f 8135-17-4
Wegens reeds voldaane onkosten op het Arrest der Staatsgevangenen op het Huis in 't *Haagſche Bosch*	f 2871-5-10
Wegens zo betaalde als onbetaalde en naa 12 Juny laatſtleden ingekomen rekeningen, van zo in de Caſtelenye als in *Friesland* en elders gearresteerde Perſoonen . .	f 6802-15-19
	f 17,809-19-1

Jaarb. der Bat. Republiek XIII. D. bl. 184.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIX. D. bl. 289.

de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, daar toe byzonder benoemd? en indien zy daar toe mogten neigen, dat, als dan de benoemde en nog niet daadlyk inwerking zynde Gedelegeerde Regters, voorontbonden gehouden zouden worden, en vervolgens na hunne huizen terug keeren konden. — De Voorzitter VERBEEK, wilde overeenkomstig dit voorstel het besluit opmaaken, ondanks veeler tegenbedenkingen en zwaarigheden; hy herinnerde de Vergadering, dat elke Dag, welke de benoemde Regtbank te *Utrecht* aanweezig was, den Lande Duizend Guldens kostte. Het leedt slegts tot den volgenden Dag, dat het besluit overeenkomstig het voorstel viel. —— De afgevaardigde Vergaderingsleden tot die beide Gevangenen gaven te verstaan, dat en NOLET en VAN DER JAGT, het Hof over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland* voor hun wettigen Regter hielden, en zich aan 't zelve onderwierpen: onder verklaaring, dat zy zulks deeden, zonder de Leden der Regtbank te *Utrecht* zamengeroepen, eenigzins van onregtvaardigheid of eenzydigheid te verdenken. Eene door NOLET verzogte ontzegeling van eenige vertrekken in diens huis, als mede op zyne Kamer in *'s Haage*, werd toegestaan (*).

CXVI. BOEK. 1798.

Door alle de genomene maatregelen, om zich in het gezag te vestigen, bleef het

Oproerigheden in *Amsterdam*.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 379. 384. 411 en 560.

CXVI. BOEK. 1798.

het niet ongemoeid. Een ontrustend berigt van het Intermediair Uitvoerend Bewind, wegens den ſtand der zaaken in *Amſterdam*, deedt, den negentienden van Hooimaand, eene buitengewoone Vergadering byeen roepen. Het gaf daar by te verſtaan, zeer vroeg in den morgen, onderrigt te zyn van de misdaadige woelingen, welke de *Anarchiſten* en Voorſtanders van het *Schrikbewind*, in die Stad zich veroorloofden, welke aldaar ſtoorenis der openbaare rust ten gevolge zouden kunnen hebben. Men verſpreidde daar ontrustende gerugten van veelerleien aart, ſtrekkende om de menigte in den waan te brengen, als of de tegenwoordige Orde van zaaken gevaar liep. Deeze ſteunden op de vervanging des *Franſchen* Generaals Joubert door den Generaal Hatry. Dan, zonder zich in te laaten, om de Natie te doen zien de valſchheid deezer veronderſtellingen, en te bewyzen, dat het vertrek van den Generaal Joubert, en diens aanſtelling tot Opperbevelhebber van het Rhynleger, geenzins moest gezogt en gevonden worden in het gedrag diens Generaals, geduurende zyn verblyf in de Republiek, als mede dat de komst diens Plaatsbekleeders, den Generaal Hatry, hun de tegenwoordigheid verzekerde van eenen Grysaart, bekend wegens braafheid en zagtheid van zeden, en dat diens komst tevens het bewys met zich zou brengen van de gezindheid des *Franſchen* Staatsbeſtuurs, om, aan de eene zyde, den verdienstlyken on-

onderdom rust, en aan de andere zyde, aan deeze Staat de bevestigende overtuiging te verschaffen van deszelfs onveranderlykheid in gevoelens ten onzen opzigte, oordeelden zy, ten aanziene dier rustverstoorderen andere middelen te moeten aanwenden, vrees voor straf was het eenig middel 't welk hier kon en moest werken. 1798.

De Voorzitter POMPE VAN MEERDERVOORT hadt, op het leezen diens Briefs, reeds eenige Artykelen van eene Wet, om tegen deeze woelingen en rustverstooringen te voorzien, en door de sterkste maatregelen te keer te gaan, ontworpen. Hy deelde dezelve der Vergaderinge mede. Niet weinige aanmerkingen vielen 'er op; dan het besluit was om ze het Uitvoerend Bewind ter hand te stellen, met last, om, by openbaare Afkondiging, den Volke des kennis te geeven.

De Publicatie door het Intermediair Uitvoerend Bewind, daar op gegrond, wyst, by den aanhef uit, dat, schoon wel *Amsterdam*, in deeze woelingen, het meest uitstak, egter andere plaatzen des niet vry waren. By dezelve werd den Volke aangekondigd, dat allen, die openbaare gesprekken voerden, of eenig deel hadden aan het maaken, drukken, uitgeeven of verspreiden van geschriften, ingerigt om de tegenwoordige Orde van zaaken en Bestuur in een haatlyk daglicht te stellen, te belaagen of omver te werpen, en die geschikt waren om andere tegen dezelve op te hitzen, of, om het zy door 't op- Publikatie daar tegen.

CXVI. BOEK. 1798.

zettelyk verzinnen en verſpreiden van valſche tydingen, gerugten te doen ontſtaan, of hoop te doen voeden van eene aanſtaande Omwenteling, en het herleeven van het onderdrukt Systhema van Geweld en Regeeringsloosheid, aan den lyve met eene geſtrenge geesſeling en daar op volgende Gevangenis van vyf jaaren, en Bannisement uit de geheele Gemeente, te worden geſtraft. —— De houders van openbaare of heimlyke byeenkomſten ter bevordering van dusdanige einden, werden met ſtrenge ſtraffen bedreigd; en zy die daaden van Oproer en Geweld te deezer oorzaake pleegden met den dood. Alle Intermediaire Adminiſtrative Beſtuuren en Municipaliteiten van Steden en Plaatzen werd dit op het ernſtigst aanbevolen. En zouden allen, die door de Dienaars des Regts, en andere daar toe behoorelyk aangeſtelde Magten, in het bedryf van eenige dier oproerige daaden, op heeter daad, werden betrapt, naa het blyken des misdryfs aan den Regter, onmiddelyk worden geſtraft (*). —— Deeze maatregel hadt de bedoelde uitwerking.

Proclamatie aan den Volke wegens de Verkie-

By het naderen van den gewigtigen Dag ter Verkiezing der Volksvertegenwoordigeren, deedt het Intermediair Uitvoerend Bewind eene Volksoproeping. Te meermaalen bevonden wy ons, in de Geſchiede-

(*) *Dagverh. van de Handel. des Interm. Weig. Lichaams* I. D. bl. 564—567. *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 169.

denis, tot zodanige hoogtens opgevoerd, van waar wy niet konden nalaaten op het voorledene terugge te zien: — immers wanneer, by Regeeringsverwisseling het Volk gekend wordt, rekenen de Bewerkers daar van het hunne zaak deswegen in 't breede tot den Volke te spreeken. Zeer wydluftig geschiedde zulks tegenwoordig. Te lang ter geheele overneeming is de toen uitgevaardigde Publikatie; doch wy mogen niet voorby het een en ander aan te stippen.

CXVI. BOEK. 1798 zing der Leden voor het Vertegenwoordigend Lichaam.

De aanhef luidde; „ *Bataaven!* De dag „ nadert dan, waar op gy, ten blyke van „ uwe Oppermagt, ten blyke dat alle wet„ tig Gezag uit den boezem des Volks „ ontleend moet zyn, de Leden van uw „ Vertegenwoordigend Lichaam zult ver„ kiezen — de dag nadert, waar op gy „ dit voor het eerst, zedert het aanzyn „ van dit Gemeenebest, naar zodanig eene „ Staatsregeling zult verrigten, als het *Ba„ taafsche* Volk zelve aan ieder stembe„ voegd Burger heeft voorgeschreeven."

Naa de dagbepaaling vaart de Publikatie voort om den *Twee en twintigsten van January* en *Twaalf July* beide te huldigen, zonderling genoeg om hier plaats te vinden — „ Dan *Bataaven!* wy zouden on„ trouw handelen omtrent uwe tederste „ belangen, wy zouden het groot eind„ doel der jongste gebeurtenissen, die de „ verkragters van uwe Oppermagt en ver„ treeders van uwe Regten van hunnen „ waggelenden zetel rukten, lafhartig ver-

CXVI. BOEK. 1798.

„ raaden, wy zouden den *Twaalf en twintigſten January* en *Twaalf Juny* onteeren, indien wy niet, te deezer gelegenheid, den loop uwer geheele Omwenteling kortlyk afſchetzen, en hier uit, als welmeenende Raadslieden, de hoofdtrekken afleiden, die, ten uwen eigen nutte, uwe keuze moeten bepaalen.

„ De vernietigtng van het Stadhouderlyk Bewind, in 't begin van 't Jaar MDCCXCV, de verwydering uit het Beſtuur van alle Regenten, die openlyk zyne zyde gekoozen hadden, de verbreeking der banden, die U aan het heerschzugtig en roofziek *Engeland* boeiden, bleeken al ras niet genoegzaam te zyn om U dien ſtaat van meerderen veerkragt, aanzien en voorſpoed te verzekeren, welken gy billyk geoordeeld hadt van de nieuwe Orde van zaaken te mogen verwagten.

„ Een aantal Patriciers en bekrompene Verſtanden, en onder de eerſten veelen, wier Geſlachten, in Stadhouderlooze tyden, in meerder aanzien waren geweest, hadden zich onder uwe banieren geſchaard, en met hun, die *niet* om vermeende beledigingen, of andere vernederende driften, *maar* om de groote belangen van den Lande, tegen het Stadhouderſchap waren geweest, dezelfde leer gepredikt. Zelve met genoegen het Stadhouderlyk Bewind afgeſchaft ziende, hadden zy egter te veel belang by de oude Inrigtingen van

„ Kerk

„ Kerk en Staat, of waren te zeer aan oude vooroordeelen gekluisterd, om de groote waarheden, die uwe Staatsomwenteling tot eene Volkszaak maaken konden, hulde te doen; en hier door werd de loop derzelve vertraagd, hier door werd gy drie jaaren lang van de groote voordeelen, die zy U, op den duur moesten aanbrengen, verstoóken. CXVI. BOEK. 1798.

„ Daarentegen voegden zich onder uwe zuivere Republikeinen, onder hun, die de Volkszaak belangloos toegedaan waren, die de Een- en Ondeelbaarheid van dit Gemeenebest, en de andere groote beginzelen der Omwendinge, met beleid en voorzigtigheid, vestigen wilden, eene menigte weezens, die of hunne verwaarloosde zaaken, ten koste van hunne Medeburgeren, of zelfs van den Lande, poogden te herstellen, of aan laage en veragtlyke driften den vryen teugel vierden, of eindelyk door kortzigtigheid en overdryving wel ras alle de belangen van den Staat stonden te bederven. — En, daar deezen de leuze der waarheid voor de hunne aannamen, zich onder het mom van yverige Voorstanders der Volkszaak verborgen, daar hunne minderheid in de Vergaderingen hunne snoode bedoelingen konden bedekken, was het U moeilyk hun spoedig genoeg van uwe opregte Vrienden te onderscheiden; en 'er was niets minder noodig dan een tydvak waar in zy toomloos den boventoon konden

„ zin-

„ zingen, om ook aan den min opmerk-
„ zaamen menschenkenner, aan den ligt-
„ geloovigen en vertrouwenden Burger,
„ kortom aan een ieder van U, die door
„ den schoonen schyn zich hadden laaten
„ verblinden, de oogen te openen, en
„ dat soort van weezens in alle derzelver
„ afschuwlykheid te vertoonen.

„ Beide deeze Factien egter, *Bataaven!*
„ hebt gy thans verpletterd. Beiden wa-
„ ren zy even gevaarlyk, even doodlyk,
„ voor uwe belangen en toekomend ge-
„ luk. De eerste hadt alle veerkragt aan
„ uw bestaan ontnomen, en zouden den
„ staat van Omwending onder U vereeu-
„ wigd, of U tot den ouden doolhof van
„ allerlei Gewestlyke en andere kleine be-
„ langen terug gevoerd hebben. De on-
„ kunde, de overdryving en het schaamt-
„ loos zelfbelang van de laatste, bragten,
„ in weinige maanden, eene algemeene
„ verwarring te weeg, veroorloofden zich,
„ om al wat orde en regel was, te ver-
„ strooijen, alle banden van maatschappy
„ los te rukken: en om het moeilyk werk
„ van uwe geheele Omwending, de ge-
„ regelde inrigting van de Staatswet te
„ verrigten, meende deeze Factie zich,
„ met uitsluiting van al wat kundig en
„ eerlyk was in den Lande, van de laag-
„ ste en veragtlykste hefboomen te kun-
„ nen bedienen.

„ En zoudt gy dan niet, *Bataaven!* naa
„ alles wat uwe oogen hebben gezien,
„ naa de groote gebeurtenissen inzonder-

„ heid

„ heid van *Twaalf Juny*, welke die van *Twee en twintig January* bevestigd heb „ ben, omzigtig en angstvallig in uwe „ keuzen zyn? Of zoudt gy het willen „ waagen, om tot de voorige uiterſten „ weder te keeren, en uw eigen welvaard „ en die van het geheele Land, andermaal „ in de waagſchaal te ſtellen."

CIVIL. BORK. 1798.

Hier op het Volk herinnerd hebbende aan de afgelegde Verklaaring als Stemoefenend Burger, luidt de verdere opwekking; „ Ontkomen aan het Stadhouderlyk „ Bewind, ontkomen vervolgens aan het „ Federatief en Ariſtocratisch Beſtuur, en „ nu onlangs eindelyk ontkomen aan de „ gevaarlykſte van alle, de Regeeringloos- „ heid en het Schrikbewind, hebt gy te „ zeer alle de tydperken uwer Staatsom- „ wenteling doorloopen, om niet de Hoof- „ den van alle de zo evengenoemde Fac- „ tien te onderkennen. Wy ſpreeken hier „ niet van die vaste en waardige Repu- „ blikeinen, die op en na den Twee en „ twintigſten van January de ſchuldlooze „ ſlachtoffers der heerschzugt geworden „ zyn. Doch 'er is niemand van hun, „ die uw vertrouwen onwaardig zyn, of „ hy draagt den tytel zyner uitſluiting op „ zyn voorhoofd. De deugd heeft zich „ van de ondeugd, het wikkend oordeel „ van de drieste onkunde en verwaaten- „ heid, het belangloos Republikeinisme „ van de Volksverleiding genoegzaam on- „ derſcheiden."

Ten aanziene van de eigenſchappen der te

ERVE. BOEK. 1798.

te verkiezene Personen luidt de raadgeving. „ Vestigt y in alle Standen, uw oog „ op het burgerlyk leeven van hun, die „ gy zoudt willen verkiezen. Laat hiemand, laat vooral geen geheim Zendeling van het *Engelschgezind*' Systhema, van het Federalisme, van de Aristocratie of Regeeringloosheid, uwe keuze bepaalen; doch ziet zelve rondsomme, en raadpleegt alleenlyk met uw Gewetten. De zedige, verlichte, deugdzaame man, de man, die belang heeft by de welvaart van zyn Vaderland, en de handhaaving van den Staatsregel, is alleen uwe keuze waardig. Hy zal zich aan dezelve niet opdringen, geen eerzugt betoonen, of eenen aanhang maaken, om door U benoemd te worden. Doch gy zult hem aan zyne ingetogenheid, aan zynen eerbied voor de Wet, aan de agting zyner Medeburgeren, aan het huislyk geluk, dat hy onder de zynen verspreidt, aan zyne nyverheid, en naauwgezetheid in het gemeene leeven onderkennen. Is hy reeds in aanzienlyke posten geweest, hy zal uw vertrouwen, door het zorgvuldig myden van alle gevaarlyke uiterstens, geregtvaardigd hebben; en zaagt gy hem tot nog toe, niet op den voorgrond geplaatst, de roem, dien hy ook in mindere posten verworven heeft, zal U niet onopgemerkt gebleeven zyn.

„ Met één woord, *Batavieren!* de tyd „ der misleiding is voorby gegaan. Noch

„ lis-

„ listige tegenstreevers der groote waar- CXVI.
„ heden van uwe Omwending, noch snoo- BOEK.
„ de en eigenbaatzoekende Volksverlei- ——
„ ders, zullen uwe keuzen verklocken; 1798.
„ maar den man, die alle de uiterſten
„ ſtandvastig heeft doorgeſtaan, die zaa-
„ ken van perſoonen heeft afgeſcheiden,
„ die zonder terugge te deinzen, op het
„ afſchuwelyk mom, waar mede men de
„ Vryheid misvormde, haare zaak met
„ beleid aangekleefd en voorgeſtaan heeft,
„ deezen zult gy, by voorrang met uwe
„ keuze vereeren."

Het groot aanbelang der te doene keuze, ten opzigte van het in werking brengen der omheide Staatsregelinge, geſchetst hebbende, is hun taal; „ *Bataaven!* gy „ zult thans zelve over uw aanſtaand lot „ beſliſſen. Gy zult uwen voorſpoed of „ ondergang zelve bewerkſtuigen. Uwe „ keuzen zullen, of de eensgezindheid, „ tevredenheid, veiligheid, aanzien, en „ bronnen van welvaard aan uw Vader- „ land wedergeeven, of verdeeldheden, „ misnoegdheid, misdaaden, veragting en „ uitboering zullen 't zelve vervolgen (*)."

Ondanks de ſterke aanmaaning ten ſlotte deezer Publikatie, ondanks algemeene, gewestlyke en plaatslyke voorzorgen, om die Stemming geregeld, naar eisch des voorſchrifts, en volgens nadere aanduidingen, te doen afloopen (†), was allerwegen, in de

Ongeregeldheden by de Verkiezing op eenige plaatzen.

(*) *Jaarb. der Bat. Rep.* XIII, D. bl. 107 *enz.*
(†) *Ald.* bl. 133. 134. 156.

CXVI. BOEK. 1798.

de Grondvergaderingen de verlangde geregeldheid, niet te vinden, en klagten by klagten, over het beleid daar in gehouden, lieten zich hooren. Het onderzoek van derzelver gegrond of ongegrondheid verſchafte aan de Leden benoemd om de Geloofsbrieven der verkoozene Leden na te gaan, niet weinig werks, en der Vergaderinge by de deswegen ingediende berigten ſtoffe van hoogstonaangenaam onderzoek.

Noodige herkiezingen.

Eenige Vaderlandſche Mannen, ook die zich by de eene of andere Party eenen naam verworven hadden, werden op onderſcheidene Plaatzen, beſtemd; en riep men gevolglyk de Plaatsvervangers om op te treeden; nu en dan was mede de Plaatsvervanger elders benoemd, en moest 'er dus eene nieuwe ſtemming voor beiden plaats hebben (*). Schoon zulks eenige meerdere werkzaamheid baarde, was het van minder aangelegenheids, dan het veelvuldig ontſlag verzoeken van de voldoening aan de gedaane keuze tot Leden des Wetgeevenden Lichaams.

Eenige verzoeken te *Amſterdam* en elders ontſlag van de op hun ge-

Niet minder dan een zevental *Amſterdamſche* Burgers CORNELIS VAN LENNIP, J HOOFT, M. C. VAN HALL, J. F. LEEMANS, H. VAN TOMPUTTE, TEYLER VAN HALL en J. S. WENTHOLT, by voorbeeld, bragten hunne redenen in, om zich van die benoeming te verſchoonen. Ontken-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Intermediair Beſtuur* I. D. bl. 582. 593. 605 en elders.

kennen konden de Gelastigden tot het onderzoek der Credentiaalen van benoemde Leden niet; dat de redenen, door die Burgers aangevoerd hun van 't grootste gewigt voorkwamen; dan zy oordeelden dat het *Bataafsche* Volk altoos in deszelfs Vertegenwoordigende Hoogste Magt, en wel byzonder in het tegenwoordig tydvak, waar in de Acte van Staatsregeling in werking zou worden gebragt, Mannen behoefde, op wier kunde en ondervinding, vastheid van character en republikeinsche beginzels, men ten vollen kon staat maaken. De redenen deezer Burgeren opgegeeven en gewoogen hebbende, werden by hun te ligt gevonden. De nood des Vaderlands erkenden zy, drong hun tot zulke strenge raadslagen. De Vergadering billykte het niet luisteren na dusdanige inbrengingen, hoe gewigtig zy ook anderzins mogten weezen (*). — Het geen P. Cats te *Sneek* en J. C. Druman te *Ommen* verkoozen, inbragten, mogt niets baaten (†). E. A. Daendels, te *Harderwyk* tot Representant benoemd, die mede zyn ontslag verzogt, welk verzoek onderschraagd werd door eenen Brieve der Generaliteits Rekenkamer, by welke hy de post van Secretaris bekleedde, en voor onmisbaar gehouden werd, moest nogthans optreeden (§). CXVI. BOEK. 1798. vallene keuze te vergeefs.

Al-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 583.
(†) *Ald.* bl. 583.
(§) *Ald.* bl. 625 en 634.

CXVI. BOEK.

1798.

Alleen kreeg de Burger A. G. Bezier, thans Directeur by het Agentſchap der Marine, van de Commisſie ontſlag en ook, naa eenige tegenſpraak, van de Vergadering, zonder daar door aan de ſtraffe op het bedanken of weigeren geſteld, zich onderhevig te maaken (*).

Bezier verkrygt zulks.

Gewraakte Perſoonen, en eenige Adreſſen. Verwerping dier Adreſſen.

Alle verkoozenen waren, op verre na, niet naar elks ſmaak. Uit *Amſterdam* kwam een Vertoogſchrift van zonderlingen inhoud, gericht tegen byzondere Perſoonen, niet alleen met Naamen aangeduid (†), maar ook met aanhaaling van de bedryven waarom de Inleeveraars oordeelden dat aan hun het Beſtuur van 's Lands zaaken niet moest worden toevertrouwd. —— Een en twintig Adreſſen van ſoortgelyken aart verſcheenen eerlang uit dezelfde Stad. Behalven dat de tyd, om bezwaaren in te zenden, reeds verſtreeken was, oordeelde men, dat deeze Adreſſen alleen geſchikt ſcheenen om den geest van Factiezugt, die zo noodzaaklyk verdoofd diende te blyven, op nieuw te ontſteeken, en zy overzulks buiten beraadſlaaging moesten blyven (§). Het zenden van dusdanige Adreſ-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Weig. Lichaam*, I. D. bl 658.

(†) A. J. Zubli, G. W. S. van Lamsweerde, D. van Horbach, M. Siderius, J. A. ten Berge, G. J. G. Bacot, E M van Beyma, J. A. Krieger, J. W Tichler, A. C van Haersolte tot ben Doorn en J. S. Wentholt. *Dagverh.* als boven bl. 608.

(§) *Ald.* bl. 609.

Adressen hieldt aan, en lieten zich de Inleveraars, door dit ter zyde leggen, niet afschrikken. De *Amsterdammers*, die het eerste hadden ingediend, lieten het daar by niet berusten; maar verzogten en vorderden des noods, dat het aan de Commissie tot onderzoek werd ter hand gesteld; doch zonder vrugt (*).

CIVIL BOEK. 1798.

By de onderhandeling over deeze Verzoekschriften maakte VAN DE KASTEELE eene aanmerking op het klein getal der Ondertekenaaren uit eene zo volkryke Stad als *Amsterdam*. Wel stondt hy in 't begrip, dat niet zo zeer het getal der Ondertekenaaren, als wel de gegrondheid en het gewigt der voorgedraagene redenen, in aanmerking kwam; dat hy gaarne in een onderzoek zou willen treeden van de redenen by die Verzoekschriften voorgedraagen; ten einde die Medeburgers van dwaaling te overtuigen: dewyl hy geloofde, dat het, in allen gevalle best was, door wederlegging de dwaalenden terug te brengen, waar toe hy vertrouwde dat die Adressen overvloedige gelegenheid zouden geeven; doch daar de bekrompenheid van het tegenwoordig tydstip zulks niet gedoogde, kon hy in het besluit der terzyde legging wel treeden, en het by deeze aanduiding laaten berusten (†). — Men hieldt denzelfden

Aanmerking van VAN DE KASTEELE deswegen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Litbaam* I. D. bl. 657.
(†) *Ald.* bl. 626.

den voet met foortgelyke Verzoekſchriften uit *Nymegen* en elders opdaagende (*). —

De Commisſie tot het onderzoek der Geloofsbrieven vondt zich nu en dan over gedaane verkiezingen in moeilykheden ingewikkeld, en deedt des verſlag, met verdeediging van hunne gehoudene handelwyze in een ander geval, tot genoegen van de meerderheid der Vergaderinge (†).

De verkoozene Leden komen ter Vergaderinge.

Middelerwyle waren de verkoozene Leden in 's *Gravenhaage* verſcheenen, en werden, ten beſtemden dage, den laatſten van Hooimaand, volgens daar toe gemaakte ſchikkingen, ter Vergaderzaale binnengeleid, en lagen de by de Staatsregeling bepaalde Verklaaring hoofd voor hoofd af. By mondelyke ſtemming viel de keuze tot Voorzitter ter Algemeene Vergaderinge op P. L. VAN DE KASTEELE.

Visschers afſcheidsrede.

De Voorzitter G. A. VISSCHER lag deeze waardigheid neder, en voerde, te dier gelegenheid, der Vergadering dit afſcheidswoord toe. „ Het gevoel der plegtige en belangryke Gebeurtenisſen van deezen Dag, myn Pligt en de uitdruklyke wil van zodanige Vaderlanders, die met my, om het vervaarlykſte voor alle Burgermaatſchappyen — ik bedoel de Regeeringloosheid, als waar door tooneelen van oproer en geweld worden gebooren, voor te komen en aan hun op-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 631 en 648.

(†) *Ald.* bl. 653 –657. 661.

„ opgelegde Eeden van hunne tot heil des Vaderlands gevorderde pligten zich niet hebben kunnen of mogen onttrekken. — Alle deeze redenen, waarde Medeburgers! vorderen van my dat ik hartlyk, doch opregtlyk, de gevoelens van myn hart, dat ik vertrouw by Ul. bekend te zyn, openlegge. CXVI. BOEK. 1798.

„ Gy, die met my het roer van het „ door zo veele orkaanen geslingerd Schip „ van Staat, voor een poos in handen genomen hebt. — Gy zult overtuigd zyn, „ dat geene voor my aan Ulieden toe te „ zwaaijen loftuitingen van eenig belang „ zyn.

„ Zy onder de Natie, die alle *Secte*, „ *Factie* en *Pecuniael belang* verfoeijen — „ Zy, die van hunne byzondere gevoelens, opofferingen ten nutte van het algemeen, en tot inftandhouding van Eendragt en *Vertrouwen* willen doen — opofferingen, waar toe alleen waare en weldenkende Vaderlanders geschikt zyn — „ zy, die overtuigd zyn, dat alle de bevelen over de geschillen van Godsdienstige begrippen gebooren, en die helaas! de pas aan de kimmen opkomende Zon der Vryheid hebben verduisterd, moeten weggenomen worden, op „ dat dezelve byeentrekkende, geen akeligen nagt van onheilen over ons Vaderland doen gebooren worden; ja, in „ één woord, alle Menschenvrienden, „ welmeenende en kundige Patriotten,

„ zullen moeten beoordeelen of de werk-
„ zaamheden van het *Intermediair Wetgee-*
„ *vend Lichaam*, welmeenend, belangloos
„ en tot inſtandhouding der goede Orde,
„ zonder welke geene Maatſchappy ge-
„ lukkig kan zyn, hebben geſtrekt, en
„ of die Vergadering zich immer eenig
„ regt heeft aangemaatigd, dan dat, het-
„ welk de gebiedende noodzaaklykheid,
„ om Regeeringloosheid voor te komen,
„ volſtrekt vorderde.

„ Het is derzelver goed- of afkeuring,
„ die nu, en vooral by 't volgend Ge-
„ ſlacht, uwe daaden en verrigtingen op
„ den waaren prys zullen doen ſtellen.
„ Eindelyk het is, om de woorden van
„ den voortreflyken Pope te gebruiken,
„ in de weloverdagte toeſtemming van
„ eigen geweeten, waar in Gylieden meer
„ voldoenings zult moeten zoeken, dan
„ in het luidrugtig geſchreeuw van onkun-
„ de, al duurde zulks ook eene geheele
„ Eeuw.

„ Keert dus, in zo verre Gylieden niet
„ tot dienst van het Vaderland, in het
„ Wetgeevend Lichaam zyt geroepen, ge-
„ rustlyk, zo ik vertrouwe en wenſche,
„ van uwe plaatzen, die het belang des
„ *Bataafſchen* Volks vorderde, dat Gyl.
„ voor eenen tyd, bekleedde, na uwe
„ haardſteden terug — voldoet aan uwen
„ pligt als Burgers van de *Bataafſche* Re-
„ publiek, en helpt ook in den kring,
„ waar in gy geſteld zyt, het Geluk, de

„ Een-

„ Eendragt en Vryheid des Vaderlands handhaaven (*).

„ Thans keer ik my tot Ulieden, die „ door de aanneemi g der Staatsregeling, „ door het *Bataafsche* Volk, en deszelfs „ daar by gevorderde pligten, tot Ver„ tegenwoordigers van 't zelve zyt ver„ kooren (†).

„ Verheugt Ulieden met my, Mede„ burgers! met alle welmeenenden dan „ over het daarstellen eener vaste Staats„ regeling, welke, wat bedenkingen daar „ ook tegen zouden worden voortge„ bragt, het eenig middel was, om de „ vyanden onzer waare Vryheid en On„ afhanglykheid de schapenvagt af te rukken, met welke zy hunne wolvenge„ staltе wisten te dekken. Zonder Staats„ regeling, op Eenheid, en dus op ver„ eende werkzaamheid in alles, gegrond, „ konden wy noch op binnenlandsche „ rust en welvaard, noch op buitenlands„ che vryheid, noch vertrouwen van „ vreemde Mogenheden, noch een zo „ gewenschten Vrede, hoopen. — In „ vroegere dagen was onze Republiek „ door Verdeeldheden, die onze Vyan„ den listig wisten aan te stooken, en „ door hunnen onbepaalden invloed op „ de Souveraine gedeeltens onzer Repu„ bliek

(*) Volgens eene gemaakte schikking tot deeze statlyke Byeenkomst hadden die Leden zich op de onderste Zitbanken geplaatst.

(†) Zy hadden de Nummer hunner Zitplaatzen getrokken en bekhoodden dezelve.

CXVI. BOEK. 1798.

„ bliek in gevaar; en voor weinige dagen wisten de Vyanden door *Twist* en „ *Factiezugt* deeze hunne oogmerken nog „ voort te zetten, en ons Vaderland op „ den rand des verderfs te brengen.

„ Ik zal, als behoorende zulks thans „ niet tot myn vak, hier niet verder in „ treeden — en wensch dan Ulieden, ja „ de geheele Natie, geluk, dat gy in ſtaat „ geſteld zyt eenmaal het gordyn der „ vergetelheid voor al het gebeurde, dat „ de Eendragt en dus het geluk der Natie hinderde, te doen nedervallen, en „ al wat aanleiding tot nieuwe ſchokken „ zou kunnen geeven, voor te komen.

„ Ja, Burgers! gy moogt thans vrylyk „ en zonder belang der Gewesten, of, „ even als de voorige Nationaale Vergadering, door een onvolmaakt Federalistisch Reglement gehinderd te worden, de aan Ul. toevertrouwde Wetgeevende Magt gerustlyk en ongeſtoord „ uitoefenen.

„ Het *Bataafſche* Volk wagt dus met „ my billyk, dat Gylieden, het Character der Natie kennende, de noodzaaklykheid der beſcherming van een vryen „ Koophandel inziende, den calculativen „ geest des Volks in aanmerking neemende, hunne vooroordeelen door verlichting zoekende te overwinnen, hunne „ buitenlandſche betrekkingen in het oog „ houdende, en in één woord, alle de „ bronnen van derzelver welvaard, in alle „ derzelver betrekkingen naſpeurende, dat,

„ zeg

„ zeg ik, Gylieden alles zult aanwenden om de Republiek van binnen gelukkig, by haare Bondgenooten geagt, en by haare Vyanden gevreesd, te maaken. CXVI. BOEK. 1798.

„ Het Opperbeſtuur zegene daar toe „ uwe poogingen, en doe ons en vooral „ het Naageſlacht, uwe daaden zegenen, „ en daar van eendragtlyk de gewenschte „ vrugten plukken!"

Zo de Leden der Vergaderinge als de Toehoorders betoonden, door de leevendigſte toejuiching, hunne goedkeuring. Onder deeze verliet de Voorzitter het Geſtoelte, ontdeedt zich van de Eeretekens aan die waardigheid verknogt, ſtelde dezelve aan daar toe benoemde Leden ter hand, die met dezelve den nieuw verkoozen Voorzitter VAN DE KASTEELE bekleedden, die onmiddelyk den Voorzitterlyken Zetel beklom. VAN DE KASTEELE aanvaardt het Voorzitterſchap.

By deeze verwisſeling ſluiten wy een Boek, 't geen onzer Geſchiedpenne zo vreemde, zo woelige ſtoffe aanboodt, en gebeurtenisſen deedt beſchryven, van het uiterſte gewigt op zich zelven, en zwanger van gevolgen, welke wy in een volgend Boek zullen aanvangen te vermelden.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

HONDERD ZEVENTIENDE BOEK.

INHOUD

CXVII. BOEK. *Zamenhang met het voorgaande Boek.* P. L. VAN DE KASTEELE *vangt het Voorzitterſchap aan. Diens Aanſpraak, by het openen der Algemeene Vergaderinge. Verdeeling in Twee Kamers. Vorming van de Eerſte Kamer.* VAN DE KASTEELE *Voorzitter. Beſluit om, by voorraad, het Intermediair Uitvoerend Bewind te laaten. Vorming van de Tweede Kamer.* D. C. DE LEEUW *Voorzitter. Diens Aanſpraak.* GOVERS *maakt zwaarigheid om van de daarſtelling der Tweede Kamer het Intermediair Uitvoerend Bewind kennis te geeven. Inzending van het beſluit der Eerſte Kamer deswegen.* HOITSMA'S *wederſpraak. Geſchillen deswegen. Het beſluit der Eerſte Kamer bekragtigd. Bekendmaaking van wegen het Intermediair Uitvoerend Bewind. 't Zelve levert eene Memorie in. Aanmerking van* DE HAAN *daar op gemaakt. Gelastigden tot het ondezoek dier*

dier Memorie benoemd. Ingediende Verzoek-ſchriften tegen het gedrag dier Agenten uit Delft. Dergelyke uit Amſterdam en Rotterdam. DE SONNEVILLES aanmerking op de behandeling dier Verzoekſchriften. VAN GALENS aanmerking hier op. Raadſlag van COUPERUS. Aanmerking van DE SONNEVILLE op de benaaming van Anarchisten. Uitgebragt Verſlag. 't Zelve overwogen en daar mede overeenkomſtig beſlooten. De Memorie van Agenten overwogen. Uitgebragt Verſlag. VAN BENNEKOMS zeggen daar op. GUILJÉS gevoelen. VAN HAEFTENS denkbeeld. VAN GALEN en COUPERUS verdeedigen het Verſlag. VAN LEYDENS raadſlag. DE SONNEVILLES ſterke taal. VAN HALLS begrip. Beſluit der Eerſte Kamer overeenkomſtig het Verſlag. Handelingen daar over ter Tweede Kamer. Gevoelen van GOVERS. Hoe QUESNEL 'er over dagt. HOITSMAS denkbeeld. BACOTS gevoelen. Gevoelens van eenige Leden. Gunſtig beſluit. Raadpleegingen ter Eerſte Kamer over het aanſtellen van Leden tot het Uitvoerend Bewind. Raadſlag hier op uitgebragt en omhelsd. Raadpleegingen over de daadlyke Aanſtelling. Goedgekeurd ontwerp. Benoemde der Eerſte Kamer. Gekoozene Leden ter Tweede Kamer. Geen hunner, dan alleen HETTEMA ontſlaagen. Vier Leden ingehuldigd. Aanſpraak van VAN LEYDEN. Zitting neeming des Uitvoerenden Bewinds. VAN HOOFF in HETTEMAS plaats gekoozen. Ongelyk lot der gekoozene Leden des Uitvoerenden Bewinds. Vertoogſchrift van den Burger P. VREEDE. Verſlag

CIVIL. BOEK.

ſlag hier op van 's Lands Advocaaten. Oordeel der Eerſte Kamer. Verantwoording van VREEDE. *Beſluit hier op.* W. FANJE *levert een ſtuk in waar by hy verklaart in den Haage te zullen komen. Welk eene aandoening zulks ter Vergaderinge baarde. In hegtenis genomen. Geſchillen over den Regter in deezen. Onderſcheidene gevoelens over de Regter voor welke* VAN LANGEN *zou geſteld worden.* ROSEVELT CATEAU *vordert zyn ontſlag Oordeel des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds. Diens nadere vervoeging. Verzoekſchriften van* B. BOSCH *en* L. C. VONCK. *Wat des ter Vergaderinge voorviel. Uitgebragt Verſlag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds. De Eerſte Kamer keurt de ſlaaking der drie Gevangenen goed. Het voorgevallene deswegen ter Tweede Kamer en beſluit tot ſlaaking der Gevangenen.* C. L. VAN BEYMA *beklaagt zich over zyne gevangenhouding. Ontſlaagen.* J. BLAAUWS *Verklaaring wegens zyne tegenwoordige Staatkundige Begrippen. Brief van het Uitvoerend Bewind, wegens eene bedoelde Staatsomwenteling en gevangenneeming eeniger Perſoonen. Uitgebragt Verſlag op dit ſchryven. Overweegingen en Beſluit daar op. Bekendmaaking dat de Repreſentant* HOITSMA *zich in het gezelſchap der gevatte Perſoonen bevonden hadt.* HOITSMA *zelve brengt dit ſtuk ter Tweede Kamer. Diens Voordragt. De Tweede Kamer bekragtigt het Beſluit der Eerſte, ten opzigte van de middelen aan te wenden tot voorkoming eener Tegenomwenteling. Proclamatie deswegen. De Eerſte Kamer houdt het*

het daar voor dat het ſtuk van HOITSMA CZ. *als nog te dier Kamer niet behoorde. De Tweede Kamer oordeelt dat die zaak ter Eerſte Kamer behoorde. Beraadſlagingen ter Tweede Kamer op het Verſlag. De zaak ſluimert in. Voorſlag eener Amneſtie van den den Franſchen Gezant* LOMBARD DE LANGRES, *in welke* VAN LANGEN *en* FYNJE *begreepen waren. Uitgebragt Verſlag. Aanmerkingen daar op ter Eerſte Kamer. Tegenſpreekers en Voorſtanders. Overeenkomſtig Beſluit. Thans werden ook* L. P. VAN DE SPIEGEL *en* BENTINCK *ontſlaagen.* BOEK.

Het ſlot des voorgaanden Boeks geeft ons de merkpaal op, van welke wy het tegenwoordige moeten aanvangen, en de beſchryving voortzetten van 't geen omtrent het ſtaag afwisſelend Landsbeſtuur, ten deezen omwentelenden Jaare, voorviel, en de voornaamſte gebeurtenisſen in 't zelve te vermelden. Eene nieuwe Orde der dingen, gebouwd op dezelfde Staatsregeling, door den Volke aangenomen, en, voor eene wyle, gevolgd op eene wyze, die gelegenheid gaf tot de jongſte Ommekeer voor veelen zo onverwagt als groot; en die zelfs by de herdenking, op zulk eenen afſtand van jaaren, als 'er zints verloopen zyn, nog met bevreemding zal geleezen, en verſchillend beoordeeld worden. 1798. Zamenhang met het voorgaande Boek.

Daar wy, meest al de pen der Geſchiede-

CIVIL. BOEK. 1798.

denisse voerden, hebben wy aan onzen Leezeren het oordeel over Gebeurtenisſen vrygelaaten, hoe zeer wy menigmaalen gelegenheid hadden, en hoe vaak ons de lust bekroop, om Aanmerkingen op het voorgevallene te maaken, door de Onpartydigheid ingegeeven, welke 'er verre af is van partydige gezegdens en gedraagingen goed te keuren of te ombeelden. In al dien kunnen lotwisſel vertoonen zich de Hoofdbedryvers en mindere Speelders op het Staatstooneel, niet altoos in eenen onbezwalkten dag. Het ophaalen hunner gezegdens, het vermelden van hunne daaden, is veel al toereikende voor den Menschkenner; om een welgewikt oordeel te vellen over gebeurtenisſen, voor ons Land zo belangryk en in de gevolgen hoogst gewigtig, als mede van de wydverſchillende Characters der Landsbeſtuurderen van meerderen en minderen naame. — Dan dat wy, zonder hier over breedſpraakiger te worden, ons tot het vermelden der gebeurtenisſen zetten.

VAN DE KASTEELE vaart het Voorzitterſchap aan.

PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE, die, van den aanvange der Omwentelinge af, by veele gewigtige Tydperken, den Voorzitterlyken Zetel beklom, erkende, dat hy, door het *Bataafſche* Volk tot Lid deezer Vergadering geroepen, en door de Leden der Vergaderinge tot Voorzitter begeerd, die keus eerbiedigde, den wil der Volksvertegenwoordigeren gehoorzaamde, met een oog op GOD geſlaagen, die post aanvaardde. De Burgers VAN LEY-

DEN

DEN en APELIUS benoemde hy, tot, door eene korte poose, zyne Secretarissen te weezen. Eene benoeming, door de Vergadering goedgekeurd. Hy bood der Leden van het gewoezene Wetgeevend Lichaam, als die zich by het Vaderland en by alle Beminnaars der waare Vryheid zeer verdienstlyk gemaakt hadden, de eer der Zitting aan.

EERSTE BOEK. 1798.

De Voorzitter, die zo veele malen, by treffende gelegenheden, het woord voerde, sprak thans de Leden der Algemeene Vergadering op deezen trant aan — „ Burgers Vertegenwoordigers! Zo zyn „ wy dan, ingevolge de stem van den wil „ des *Bataafschen* Volks hier zaamengeko„ men om 't zelve te vertegenwoordigen — „ zo hebben wy ons dan, door het af„ leggen der gevorderde Verklaaring, plegtig tot onzen pligt verbonden; waar op „ zullen wy nu, by het constitueeren deezer Vergaderinge onze aandagt vestigen? „ Zullen wy met onze gedagten terug „ treeden tot de tyden onzer Voorvade„ ren, of tot de voorige wisselvalligheden „ van onzen eigen leeftyd? — Wy zou„ den ons leerzaame lessen kunnen herin„ ren; maar wy zouden ook aandoeninDiens Aanspraak by het openen der Algemeene Vergadering.
„ gen verwekken, die de gewigtige in„ drukzelen onzer verpligting zouden kun„ nen verdooven.

„ Zullen wy de toekomst voor ons uit„ breiden, en den wensch onzer harten, „ het heil van ons Vaderland, als de vrugt „ van de aangenomene Staatsregeling, en

„ als

„ als het gevolg onzer pogingen, aan
„ onze daar na reikhalzende Medeburge-
„ ren voorſpellen en belooven, en ons
„ in de beſchouwing van die tafereelen
„ onzer verbeelding reeds, by voorraad
„ vervrolyken? — Maar wy zouden ge-
„ vaar loopen, om zo te ſtaroogen op de
„ uitkomst dat wy het ſpoor onzer tegen-
„ woordige verpligting uit het oog ver-
„ looren.

„ Neen! — myne Medebroeders! de
„ uitgebreidheid en het gewigt van de
„ verpligting, waar toe wy ons zo even
„ plegtig verbonden hebben, heeft onzer
„ aller harten zo zeer vervuld, dat niets
„ ons opbeuren, niets ons verblyden kan
„ dan de overdenking der middelen, waar
„ door ons de vervulling onzer pligten
„ veraangenaamd en gemaklyker zal ge-
„ maakt worden.

„ Ja, Medeburgers! deeze Vergadering
„ is geheel nieuw in ons Vaderland; nim-
„ mer zag het *Bataafſche* Volk eene Ver-
„ gadering, ingevolge eener Staatsregeling,
„ door dat Volk zelfs verkoozen. Dit too-
„ neel was voor deezen Dag geſpaard —
„ nimmer zag men by ons eene Vergade-
„ ring, waar aan zo veele, en zulke uit-
„ gebreide werkzaamheden waren aanbe-
„ volen, als door de Staatsregeling aan
„ ons zyn voorgeſchreeven. — Ons hart
„ deinst terugge op deeze gedagten. —
„ Maar dewyl het voorſchrift der Staats-
„ regeling ons de wet ſtelt, en aan ons
„ geene keuze laat, roept het ons tot ver-

„ zaa-

„ zaking onzer byzondere begrippen en ontwerpen; het wyst ons op het middenpunt onzer vereeniging, en het noodzaakt ons om, alle onze byzondere opinien ter zyde ſtellende, tot die broederlyke zamenſtemming te komen, welke alleen in ſtaat is, om de moeilykſte onderneemingen kloekmoedig aan te vangen en gelukkig te volbrengen. CIVIL. BOEK. 1798.

„ Dat dan broederlyke eensgezindheid onze harten verbinde, onze kragten verdubbele, het Volk verblyde, en het Land behoude!

„ Ons voorbeeld zal de leus zyn, waar naar het geheele Volk zich rigten zal; zo de eensgezindheid onze Vergadering bezielt, dan zal eendragt onder onze Medeburgeren heerſchen — En, zo de Verdeeldheden onder onze Landgenooten een einde genomen hebben, dan zal men de rampen draaglyker, de opofferingen gemaklyker, en de uitoefening der maatſchaplyke pligten aangenaamer, het genot der Vryheid en Onafhanglykheid zekerder, en het uitzigt op 's Volks geluk gegronder maaken.

„ Hoedanig dan onze byzondere begrippen mogten zyn, de Staatsregeling, welke ons zulk eene moeilyke taak op de ſchouderen legt, maakt deezen last ligter, door ons het middenpunt van vereeniging te geeven, terwyl wy, in de getrouwe volbrenging van haare voorſchriften geene verantwoording hebben wegens de uitkomst, welke het Volk,

„ door deszelfs aanneeming voor *zyne* re-
„ kening heeft genomen, gelyk de be-
„ wustheid van onzen pligt betragt te heb-
„ ben, het loon onzer getrouwheid zyn zal.
„ En, in het midden van het akelig
„ bederf der zeden, zal de *belangloze* en
„ ſtipte voldoening van onzen pligt eene
„ verleevendiging geeven aan de trouw
„ en deugd onzer Voorvaderen, die, te
„ midden der gebreken van hunne Staats-
„ vorming, door den Zegen des Aller-
„ hoogſten, dien zy eerden, eene wel-
„ vaard genooten hebben, welk alle Vol-
„ ken tot verbaazing geſtrekt heeft, en
„ nog op dit oogenblik de grond is, waar
„ op wy ſtaande zyn gebleeven. De za-
„ menſtemming onzer aller harten, tot
„ één middenpunt vergaderd, zal orde
„ aan onze Deliberatien, en daar door
„ ſpoed aan onze werkzaamheden geeven.
„ Geene uitbundige redentwisten zullen
„ ons vermoeijen, geene perſooneele ver-
„ dediging onzen tyd verſpillen — Ons
„ doelwit zal één, en alle onze kragten
„ zullen daar toe zamengevoegd zyn. Dat
„ wy ons dan haasten om onze werkzaam-
„ heden aan te vangen."

Naa deeze aanſpraak, dekte zich de Voorzitter by het doen der gewigtige Verklaaring; *In den Naam des Bataafſchen Volks, welks Oppermagt wy eerbiedigen, terwyl wy, die vertegenwoordigen, proclameer ik deeze Vergadering als de Algemeene Vergadering van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafſchen Volks!*

Eene

Eene algemeene toejuiching verhief zich, en werd deeze afgewisseld door de welluidende toonen der Speelkunst op het Binnenhof. 's Lands Watervlag werd opgeheesen, en wapperde van het *Observatorium*. Het bulderen des Geschuts maakte wyder deeze groote gebeurtenis bekend. CIVIL. BOEK. 1798. Toejuiching.

Het voorschrift der Staatsregeling hieldt in, dat een derde gedeelte deezer Vergaderinge 's jaarlyks moest aftreeden. Looting bepaalde aan wie zulks het eerste, tweede en derde Jaar zou te beurt vallen. Die zelfde Staatsregel schreef voor, dat de Vergadering zich zou verdeelen in eene Eerste en Tweede Kamer. Laatstgemelde zou uit dertig, en de andere uit de overige Leden bestaan. Stembilletten bepaalden dit dertigtal, en was hier mede de eerste Algemeene Vergadering afgeloopen (*). Verdeeling in twee Kamers.

De Leden tot de Tweede Kamer overgebleeven, de Vergaderzaal van het Intermediair Wetgeevend Lichaam verlaaten hebbende, in staatlyken optocht onder het Muzyk van de op het Binnenhof geplaatste Krygsbende, aanvaardde de oudste van jaaren onder de Leden der Eerste Kamer, J. LUBLINK *de Jonge*, het Voorzitterschap. In die hoedanigheid bewerkstelligde hy de benoeming eens Voorzitters. Deeze viel op VAN DE KASTEELE, die zyne post aanvaardde met de Verklaaring, *dat deeze Vergadering was de Eerste Kamer van het Ver-* Vorming van de Eerste Kamer. VAN DE KASTEELE Voorzitter.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenwoord. Lichaam* II. D. bl. 1.

CLXII. BOEK. 1798

Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafſchen Volks, 't welk de Voorzitterlyke hamerſlag als een Beſluit bekragtigde. Hy benoemde ten Secretaris buiten het midden der Leden den Burger FLOH (*).

Beſluit; om, by voorraad het Intermediair Uitvoerend Bewind te laten.

De Staatsregeling hieldt in, dat nimmer de Uitvoerende en Wetgeevende Magt in een en hetzelfde Lichaam mogten berusten; doch daar zich hinderpaalen opdeeden om de benoeming der Leden der Uitvoerende Magt onmiddelyk aan te vangen, werd vastgeſteld, om de Leden, uitmaakende het Intermediair Uitvoerend Bewind, te volmagtigen om hier mede, overeenkomſtig de gronden der Staatsregeling, voort te gaan tot dat het Uitvoerend Bewind, naar het voorſchrift der Staatsregeling, zou zyn benoemd.

Vorming van de Tweede Kamer. D. C. DE LEEUW Voorzitter. Diens aanſpraak.

By de Tweede Kamer bekleedde KORNRAAD HOVENS, als oudſte, het aanvanglyk Voorzitterſchap, welke waardigheid vervolgens, met eene groote meerderheid, aan D. C. DE LEEUW werd opgedraagen. Hy ving, naa de Burgers BANNIER en ONDORP tot Secretarisſen by voorraad benoemd en daar op de goedkeuring der Vergadering verworven te hebben, zyn Voorzitterſchap aan met deeze Aanſpraak — „ Burgers Repreſentanten! Geagte Me„ deleden! Naa de invoering van eene „ Staats-

(*) Deeze benoeming, by voorraad, werd eerlang door eene vaste aanſtelling gevolgd. *Dagverh.* I. D. bl. 7 en 1083. Over diens Jaarwedde van 4000 Guldens handelde men lang en breed. *Alid.* bl. 593 *enz.*

„ Staatsregeling is, naar myn inzien, ie- CXVII.
„ der Burger verpligt, den last, die hem BOEK.
„ wordt opgelegd, aan te neemen, ten ——
„ zy hy, in conſcientie, voldoende rede- 1798.
„ nen van weigering hebbe; het bezef en
„ de overtuiging van deezen pligt heeft
„ my de Verklaaring als Lid van het Ver-
„ tegenwoordigend Lichaam des *Bataaf-*
„ *ſchen* Volks doen afleggen, en nood-
„ zaakt my thans deezen Stoel te bekleе-
„ den. — Als Voorzitter deezer Verga-
„ deringe benoemd zynde, onderzoek ik
„ niet wat ik kan, maar wat men van my
„ vordert, hier aan zal ik gehoorzaamen,
„ en al wat ik, uit gebrek van vermo-
„ gens, kennis of ondervinding, te kort
„ kome, is niet myne ſchuld; maar der
„ geenen, die zich eene te groote gedag-
„ te van my gevormd hebben. — Om-
„ wonden van myne welmeenende Vader-
„ landsliefde, vol betrouwen op de be-
„ ſtuuring, en onderſteuning van een al-
„ genoegzaam en weldoend Opperweezen,
„ aan wien het my ſteeds een groot ge-
„ noegen, ja het grootſte geluk is, by
„ alle gelegenheid, openlyk hulde te doen
„ van onderwerping, vertrouwen en dank-
„ baarheid, aanvaard ik het Voorzitter-
„ ſchap deezer Vergadering, met dezelve,
„ in naam van het *Bataafſche* Volk, te
„ verklaaren *als de Tweede Kamer van het*
„ *Vertegenwoordigend Lichaam des Bataaf-*
„ *ſchen Volks!*"

Het geeven van den bekragtigenden hamerſlag werd gevolgd door de toejuichin-

CXVII. BOEK. 1798.

gen der zamengevloeide menigte, en het geroep *Vive la Republique!* — De ſtilte herbooren zynde, vervolgde de Voorzitter zyne reden — „ Thans zyn wy op den „ weg, Burgers Repreſentanten! om het „ doelwit der groote Revolutie na te jaa„ gen en te bereiken. Ik behoef U de „ pligten niet voor te houden, welke wy „ te betragten hebben; ook niet hoe wy, „ als Repreſentanten, ons hebben te ge„ draagen. Ik zal U, derhalven, niet „ langer bezig houden met onnoodige uit„ weidingen; maar gun dat uw Voorzit„ ter eenige aanmerkingen maake op dee„ zen te lang verwagten dag, op den„ welken de door het *Bataafſche* Volk „ aangenomene Staatsregeling, daadlyk in „ werking wordt gebragt, en voorts het „ geen voor myn Vaderland in deeze Ver„ gadering, naar myn inzien, wenschlyk „ is, uitſpreeke.

„ De Revolutionaire tyd is voorby: de „ Revolutie immers hadt geen ander doel„ wit, geene andere ſtrekking, dan het „ daarſtellen eener vaste Orde van zaa„ ken — Deeze beſtaat — ja, ik durf zeg„ gen beſtaat op eene wyze, waar door „ geene Revolutie meer kan of behoort „ plaats te hebben: vermids de geregelde „ wyze is vastgeſteld, waar op, voor het „ vervolg, in het Maatſchappelyk Ver„ drag, 's Volks wil tot verandering ten „ uitvoer moet gebragt worden — Over„ heerſchers alleen kunnen de Conſtitutie „ verbreeken, en aan deeze ook heeft

„ het

„ het *Bataafſche* Volk geene vrywaaring
„ toegezegd.

„ Ik wensch dat de *Bataafſche* Burgers,
„ met de waare en zuivere beginzelen in
„ 't hart en de Staatsregeling in de hand,
„ alle de nadeelige gevolgen mogen voor-
„ komen of verydelen, die te vreezen
„ zyn, van vermetele onkunde, — ſtoïſche
„ werkklooze gerustheid — nydige mis-
„ noegdheid — tegenſtreevend eigenbe-
„ lang — alles afkeurende geest van ver-
„ warring — van deugd- en waarheidver-
„ zaakende Intriguanten, die, warm en op-
„ gewonden, in gebaarden, woorden en
„ geſchriften, een kilkoud hart bezitten,
„ ten opzigte van het Algemeen Weltyn,
„ en alleen hun doemwaardig Eigenbelang
„ bedoelen.

„ Ik wensch, dat alle vooroordeelen en
„ partyſchappen aan het algemeen belang
„ mogen worden opgeofferd — dat men
„ niet langer onuitvoerelyke denkbeelden
„ zal najaagen — hersſenſchimmen willen
„ bereiken — het onmogelyke vorderen,
„ of maatregelen verydelen, die men wel
„ kan afkeuren en tegenwerken; maar
„ geene betere in plaats ſtellen; op dat
„ aldus, allen, die van den weg van het
„ mogelyk Volksgeluk, om welke rede-
„ nen ook, afgedwaald zyn, mogen we-
„ derkeeren in het algemeen huisgezin
„ des *Bataafſchen* Volks, en een gelukki-
„ ge geest van vereeniging, zonder welke
„ er voor dit geſlacht geen geluk te ver-
„ wagten is, daar van het gevolg zy.

CXVII. BOEK. 1798.

„ Ik wensch dat de poogingen, werk-
„ zaamheid en moed van waare Vryheid-
„ en Vaderlandminnaars mogen aanwak-
„ keren en vermeerderen, zonder aanzien
„ van opofferingen en gevaaren, naar maa-
„ te het voorſtaan der goede zaak ver-
„ eischt; op dat eindelyk het doelwit on-
„ zer Revolutie getroffen worde, hier in
„ beſtaande, dat de groote en verheevene
„ vermogens door de Godheid den men-
„ ſchen gegeeven, geene ſtrekking langer
„ hebben, tot verheffing van eenigen en
„ onderdrukking van veelen; maar tot ver-
„ kryging van eene algemeene genieting,
„ in de daarſtelling van de grootstmoge-
„ lyke Vryheid en de minstmogelyke On-
„ gelykheid, overeenkomſtig de gronden
„ van waare Godsdienst en zuivere Zede-
„ kunde; want dan alleen zal beveiliging
„ van perſoon, leeven, eer en goederen
„ beſtaan, beſchaaving van verſtand en
„ zeden verkreegen, in één woord, het
„ oogmerk der maatſchaplyke vereeniging
„ bereikt worden.

„ Laaten wy, met deeze denkbeelden
„ bezield, ons werk aanvaarden, dat wys-
„ heid ons voorlichte; regtvaardigheid ons
„ beſtuure; doorzigt en vooruitzigt ons
„ geleide; bedaardheid ons vergezelle;
„ eensgezindheid, goede trouw en waare
„ broederſchap ons verbinden; de kragt
„ der rede en waarheid ons overtuige;
„ waare deugd ons ſteeds byblyve; eene
„ gezonde ſtaatkunde ons opmerkzaam
„ maake; Godsdienst ons behoede; moed

„ en

„ en voortvaarendheid ons nimmer ontbree- CIVIL.
„ ken; op dat alle de Besluiten deezer BOEK.
„ Kamer de keus mogen billyken der gee- ——
„ nen, die de verdeeling van het Wetgee- 1798.
„ vend Lichaam in Twee Kamers, waar
„ van aan deeze de beoordeeling en be-
„ kragtiging is aangeweezen, als nuttig
„ en dienstig aan eene Volksregeering by
„ Vertegenwoordiging, geoordeeld hebben,
„ en het Vaderland daar van het beste
„ genot erlange.

„ Van U, myne gewenschte Amptge-
„ nooten! verwagt ik, dat gy myne poo-
„ gingen zult ondersteunen, myne mis-
„ vattingen verbeteren, myne dwaalingen
„ herstellen. Ik zal, van myn kant, met
„ alle onzydigheid, uwe deliberatien trag-
„ ten te bestuuren; terwyl ik de Orde
„ der Vergadering, zo noodig om dezelve
„ eene nutte agtbaarheid by te zetten, en
„ eene geregelde werking te doen aannee-
„ men, zorgvuldig zal handhaaven.

„ En Gy, o GOD onzer Vaderen! ze-
„ gen de opregtheid der welmeenenden,
„ en laat het oogenblik, waar in zy zich
„ schuldig maaken, aan het geen in an-
„ deren wordt veroordeeld, ook het oogen-
„ blik der ontdekking hunner ontrouw,
„ en van het daadlyk gevoel uwer Regt-
„ vaardigheid zyn; op dat wy dus, met
„ dankbaarheid, mogen gewaar worden, dat
„ uw doelwit met ons Vaderland in 't al-
„ gemeen geluk van het *Bataafsche* Volk
„ bestaat, en ondervinden, dat Gy alle
„ noodige middelen, op zyn tyd, om het-

CXVII. BOEK.

„ zelve te bereiken, wilt doen werkzaam „ zyn!"

1798. GOVERS maakt zwaarigheid om, van de daarstelling aan het Intermediair Uitv. Bewind kennis te geeven.

De voorslag des Voorzitters, overeenkomstig de Staatsregeling, aan de Eerste Kamer, als mede het Intermediair Uitvoerend Bewind, by eenen Brieve, kennis te geeven, dat de Tweede Kamer van het Wetgeevend Lichaam daargesteld was, ontmoette, ten aanziene van de Eerste Kamer, geene tegenspraak; dan GOVERS verzette zich sterk om die kennisgeeving aan het Intermediair Uitvoerend Bewind te laaten doen. Hy sprak lang van dit Bewind, 't geen, als 't ware, zich zelven hadt geschaapen, en veele dingen zich aangemaatigd; het Uitvoerend Bewind was, naa de aanneeming der Staatsregeling, dat Bewind, 't geen door het Lichaam der Vertegenwoordigende hoogste Magt, buiten zich gekoozen werd; zodanig een Bewind bestondt 'er niet, en zou het, zyns inziens, weinig strooken met de waardigheid der Tweede Kamer, en inloopen tegen de Staatswet, aan eenig ander Lichhaam, hoe 't zelve zich ook noemen mogt, kennis te geeven van haare daarstelling. — HOITSMA, ONDORP en eenige anderen, ondersteunden GOVERS zulker wyze, dat de Voorzitter de kennisgeeving alleen tot de Eerste Kamer bepaalde. Intusschen gaf die Kamer kundschap van haare daarstelling.

Inzending van het besluit der Eerste

De stil afgedreeve storm, wegens het Intermediair Uitvoerend Bewind, stak welhaast op nieuw op: daar de Eerste Kamer bekend maakte, op het voorstel des Voorzit-

zitters, onverwyld besloten te hebben om de Agenten der onderscheidene betrekkingen, uitmaakende het Intermediair Uitvoerend Bewind, tot zo lange te doen aanblyven, tot door het Wetgeevend Lichhaam, ingevolge de Staatsregeling, een nieuw Constitutioneel Uitvoerend Bewind, zou zyn daargesteld. De Voorzitter toonde zich genegen, om dit te bekragtigen: daar de Vergadering ongetwyfeld de volstrekte noodzaaklykheid zou erkennen om zorg te draagen dat de Uitvoerende Magt geen oogenblik in deszelfs werkzaamheid vertraagd wierde.

CXVII. BOEK. 1798. Kamer deswegen.

HOITSMA gaf in bedenking, of, daar de Staatsregeling uitdruklyk inhieldt, dat de Agenten van het Uitvoerend Bewind nimmer onder elkanderen eenen afzonderlyken Raad zouden vormen; maar bepaaldlyk elk aan deszelfs persoonlyke werkzaamheden verbonden waren, dezelve als Leden van het Uitvoerend Bewind konden of mogten erkend worden? —— Hy kon zyne verwondering niet verbergen, dat de Eerste Kamer tot een besluit hadt kunnen komen, zo klaarblyklyk en zo in 't oogloopend strydig met de Staatsregeling, hy wilde het, als onbestaanbaar met de Staatsregeling, verworpen hebben. —— De Voorzitter erkende de gronden waar op HOITSMA zyn raadslag vestigde, en dat hy het volkomen met hem eens zou weezen, indien het mogelyk ware de zaak te veranderen, en in zodanig een plooi te brengen, dat men, in dit buitengewoon geval, en aan de Staats-

HOITSMA's wederspraak

ERVM. BOEK. 1798.

Geſchillen deswegen.

Het Beſluit der Eerſte Kamer bekragtigd.

Staatsregeling, naar den ſtrikſten zin genomen, voldoen, en aan de bewaaring der goede Orde en uitvoering van de bevelen des Wetgeevenden Lichaams, zodadanigen ingredient wist te vinden, om alle ſtagnatie in de laatſte, als ten hoogſten gevaarlyk, voor te komen. Andermaal ſtelde hy de bekragtiging voor — HOITSMA bondt zyn voorſtel ter verwerping nader aan, riep de Staatsregeling andermaal in, beweerde, dat de vyf Burgers, in den Brieve van de Eerſte Kamer voorgedraagen, nog werklyk *Agenten* en ieder in zyn vak daar aan verbonden waren, en niet vermogten een Intermediair Uitvoerend Bewind uit te maaken. „Men „voere my," dus drukte hy zich uit, „niet tegen, dat diezelfde Agenten nu „reeds een geruimen tyd, als Leden van „dat Bewind hebben gefungeerd. Dat „laat ik ter verantwoording van hun zel„ven, en die geenen, welke dat met hun„ne goedkeuring hebben bekragtigd. Ik „voor my zal hier aan nimmer myn ze„gel hegten."

De Voorzitter herhaalde zyn Voorſtel, bekleed met dezelfde redenen en de onmogelykheid om een ander middel ter wegneeming der zwaarigheden te vinden. — HUBER onderſteunde hem; dan HOITSMA vondt een ſterk medeſtander in GOVERS. E. M. VAN BEYMA ſchraagden den Voorzitter, ook VAN LENNEP. De beide tegenſtreevers hielden vol. HOITSMA en anderen vorderden hoofdlyke ſtemming,

ming, by welke eene meerderheid van vyftien tegen vier ſtemmen het Beſluit der Eerſte Kamer bekragtigde (*).

CLYMBORK.

1798.

Het Intermediair Uitvoerend Bewind, deezer wyze met magt bekleed, vaardigde eene Publikatie uit aan den Volke, bekend maakende de aanſtellinge van de Voorzitters en Secretarisſen der beide Kameren, als mede dat zy Agenten, op verzoek der Wetgeevende Magt, op zich genomen hadden om, tot den tyd toe, dat 'er een Uitvoerend Bewind, op den voet der Staatsregeling, zou zyn aangeſteld, by voortduuring, de werkzaamheden van dat Bewind waar te neemen; daar zy ten Voorzitter benoemd hadden J. J. GOGEL, en als Secretaris aangehouden S. DASSEVAEL (†).

Bekendmaking van wegen het Interm. Uitv. Bewind.

Dit vyftal Agenten leverde, zo vroeg als den eerſten van Oogstmaand, eene Memorie in aan de Eerſte Kamer, houdende hunne Verantwoording van het door hun verrigtte op en naa den Twaalfden van Juny, met eene Schets van 't geen verder diende te worden gedaan; vergezeld van een aantal Bylaagen. Het ſtuk behelsde een breed Verſlag, zo der redenen, welke het Intermediair Uitvoerend Bewind, benevens nog eenige Mannen, hadden aangeſpoord tot den ſtap ten dien dage genomen, gepaard met eene breede ont-

't Zelve levert eene Memorie in.

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 9—31.

(†) *Ald.* bl. 37.

CIVIL. BOEK. 1798.

ontvouwing van hunne gedraagingen, zedert dien tyd; in voldoening aan de Publikatie aan het Volk van *Nederland* ten dien dage uitgegeeven (*).

Aanmerking van DE HAAN daar op gemaakt.

De breedspraakigheid van dit Stuk kwam den Voorzitter te regt voor, van dien aart te weezen, dat niemand der Leden, op de eerste voorleezing, tot een beslúit zou verkiezen te komen. dat het gedrukte en in handen eener Commissie zou gesteld worden. DE HAAN, die een der Leden van det vernietigd Vertegenwoordigend Lichaam hadt helpen uitmaaken, kon zich niet wederhouden het woord te vraagen, en op dit stuk te zeggen. „ Men „ zou op de ingeleverde *Memorie*, die eene „ aaneengeschakelde Beschuldiging behelst „ tegen de Leden, die het vernietigd Ver„ tegenwoordigend Lichaam en Uitvoe„ rend Bewind hebben uitgemaakt, (wel„ ker verantwoording men diende aan te „ hooren om deswegen juist te kunnen „ beslisfen,) als ook eene Verdeediging „ van het Intermediair Uitvoerend Be„ wind, kunnen aanmerken, dat hy, die „ zich verdeedigt, vóór dat hy beschuldigt „ wordt, zich zelven beschuldigt. — „ Doch hoewel ik het gedrag van het „ Intermediair Uitvoerend Bewind, op „ den Twaalfden Juny, steeds als eene „ schending van de Oppermagt des *Ba„ taafschen* Volks beschouwd heb, en blyf „ beschouwen, zo ben ik egter van oor„ deel

(*) Zie hier boven bl. 26.

„ deel, dat deeze Vergadering niet be- ERVE.
„ voegd is, 't gedrag van het Intermediair BOEK.
„ Bewind, op en naa dien Dag goed of
„ af te keuren; maar dat zulks, zo wel 1798.
„ als dat van die Leden, die het vernie-
„ tigd Vertegenwoordigend Lichaam en
„ Uitvoerend Bewind hebben uitgemaakt,
„ moet overgelaaten worden aan daar toe
„ bevoegde Regters, welke de Staatsre-
„ geling aan de hand geeft: aan wier uit-
„ ſpraak ik my, en myn gedrag, gerustlyk
„ durf onderwerpen, — ten einde de Na-
„ tie deswegen, met volkomen kennis van
„ zaaken, oordeele, en de ſchuldigen de
„ verdiende ſtraffe niet ontduiken." —
Op deeze gronden wilde hy eene Commiſſie benoemd hebben om te onderzoeken aan welke of hoedanig een Regtbank deeze zaak moest worden toevertrouwd.

De Voorzitter benoemde ten onderzoek de Burgers VAN HALL, COUPERUS, DA COSTA ATHIAS, DE SONNEVILLE en G. SCHIMMELPENNINCK *Gz.* Eene benoeming, die wederſpraak van een en ander der benoemden ontmoette. DE SONNEVILLE verontſchuldigde zich, daar hy Lid geweest zynde zo der Conſtitueerende Vergadering, als van het vernietigd Wetgeevend Lichaam, een der Perſoonen was tegen wien beſchuldigingen werden voortgebragt. — VAN HALL betuigde te behooren onder het getal der Perſoonen, aan welken, door het voormaalig Inconſtitutioneel Uitvoerend Bewind, zwaare Grieven waren aangedaan, en dus met gee- Gelastigden tot onderzoek dier Memorie benoemd.

geene voegelykheid, die Commissie kon bekleeden; STEIN PARVE en VAN REES werden in deezer plaatzen benoemd (*).

1798. Ingediende Verzoekschriften tegen 't gedrag dier Agenten uit *Delft*.

Het bedryf van de Agenten op den Twaalfden van Hooimaand was verre van eene algemeene goedkeuring weg te draagen. Het morrend misnoegen deswegen hieldt aan. Onder de gewapende Burgers te *Delft* bevonden 'er zich, die een Verzoekschrift ingediend en hunne gevoelens geopenbaard hadden tegen het gebeurde, ten gemelden dage, onderschraagende het Protest door den geweezen *Fransschen* Minister DE LA CROIX in het licht gegeeven (†). Zy hadden deswegen hunne zwaarigheden by het Intermediair Wetgeevend Lichaam ingediend, en dit ten gevolge gehad den last des Agents van Oorlog om hun de wapenen te doen ontneemen, ingevolge waar van zy daadlyk, op de markt, voor het front der aldaar staande *Fransche* Krygsbenden, waren ontwapend geworden, en onder het oog van een groot aantal toeschouwers weggezonden. Zy verzogten, dat het gedrag der Agenten, en wel byzonder dat des Agents van Oorlog, mogt onderzogt en aan hun eene voldoening bezorgd worden, overeenkomstig den hoon hun aangedaan. — Verscheide Officieren van het Bataillon der Gewapende Gardes te dier Stede leverden ter Eerste Kamer een Verzoekschrift over, in-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* I. D. bl. 14 en 15.
(†) Zie hier boven bl. 24.

inhoudende, hoe verſcheide Leden van dat Corps, in de voorgaande week, ontwapend zynde, zulks veroorzaakte, dat men eene geheele ontbinding der gewapende Burgeren begon te beſpeuren; daar verſcheide Burgers weigerden wagten en tochten te doen, vóór dat hunne Spitsbroeders herſteld waren; weshalven zy om die Eerherſtelling en het terug geeven der Wapenen verzogten (*).

CXVII. BOEK. 1798.

Niet minder dan dertien Verzoekſchriften kwamen uit *Amſterdam*, van inhoude dat zy, gebruik maakende van het regt, hun by de Staatsregeling toegekend, zich verklaarden tegen den ſtap door den Generaal DAENDELS en de vyf Agenten van het Uitvoerend Bewind gedaan op den Twaalfden Juny; daar zy, tot verbaazing van Burgers en Vreemdelingen, zich veroorloofd hadden, het Wetgeevend Lichaam, door den Gewapenden Arm, uit elkander te dryven. Eene daad, welke zy beſchouwden als een inbreuk op de Staatsregeling, met verzoek dat hunne klagten onderzogt mogten worden. — De Raad van Adminiſtratie en Discipline der halve Brigade Gewapende Burgers der Stad *Rotterdam* verzogt, dat het der Vergaderinge mogt behaagen, het Intermediair Uitvoerend Bewind, of zodanig ander als in den tyd mogt beſtaan, te gelasten de in den Schutterlyken dienst geſchorte Burgers te herſtellen, en wanneer 'er beſchuldigin-

Uit *Amſterdam* en *Rotterdam*.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 19. 33.

CIVIEL BOEK. 1798.

digingen tegen mogten zyn, derzelver Wapenbroeders niet eer uit hun midden te verwyderen, dan naa dat dezelve, volgens het Artykel der algemeene beginzelen van de aangenomene Staatsregeling, daar op ſtaande, zouden zyn behandeld (*).

DE SONNEVILLES aanmerking op de handelwyze omtrent die Verzoekſchriften.

DE SONNEVILLE hadt, op het vernemen dat het Intermediair Bewind als nog voortging met alle zodanige Burgers te ontwapenen en te agtervolgen, van welken geene andere ſchuld bekend was, dan dat zy Verzoekſchriften tegen het gebeurde op den Tienden Juny ingediend, en ſchriftlyke aanklagten deswegen, overeenkomſtig met de Staatsregeling, gedaan hadden, den voorſlag in 't midden gebragt om het Intermediair Uitvoerend Bewind te gelasten, om onmiddelyk die Ontwapening te ſtaaken. — Dit voorſtel werd in handen van VAN HALL, DE WITT, VAN LEYDEN, KUIPERS en VAN HOOFF geſteld. — Hangende deeze zaak kwam het laatstgemelde *Rotterdamſche* Verzoekſchrift ter tafel. Het voorſtel om het in handen der gemelde Repreſentanten te ſtellen, wekte den yver van DE SONNEVILLE op, hy gaf zyne verwondering te kennen, dat men, ondanks het deswegen ingediende voorſtel, met dit bedryf voortſloeg. VAN DEN BRAAK ſprak in denzelfden trant.

VAN GALENS aanmerking hier op.

VAN GALEN verzette 'er zich ten ſterkſten tegen; op een tydſtip, gelyk hy betuigde, dat 'er misdaadige woelingen der

Anar-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 34.

Anarchisten plaats hadden, welke met de scherpste maatregelen behoorden tegengegaan te worden. Hy wilde het aan het Intermediair Uitvoerend Bewind verzonden hebben, op dat het mogt zorgen dat de Wapenen, ter beveiliging van den Staat, niet aan verkeerde handen werden toevertrouwd. CUPERUS. 1798.

COUPERUS maalde een tafereel van het opwekken en verleevendigen der oude Partyschappen, van de woelingen daar uit voortspruitende, en hieldt hy het daar voor, dat het Uitvoerend Bewind, met die Ontwapening, niets anders, niets meer, gedaan hadt, dan in dit tydstip, *Maatregelen van zekerheid* te neemen: als zodanig, en niet als *Straffaandoeningen*, wilde hy de Ontwapening dier Burgeren doen voorkomen — zogt men het Uitvoerend Bewind, in eenen tyd als deeze, de handen te binden, „ dan verlamde men het Be„ stuur, dan verkragtte men de Staatsre„ geling, dan stelde men het Vaderland, „ op nieuw, aan schok op schok bloot." Wel mogt hy lyden, dat de Verzoekschriften nader door de Commisie zouden onderzogt, dan dat het Uitvoerend Bewind niet behoorde gelast te worden, om zodanige maatregelen te staaken als het tot de algemeene rust noodig mogt oordeelen. Raadslag van COUPERUS.

De haatlyke naam van *Anarchisten*, door VAN GALEN gebezigd, belgde DE SONNEVILLE grootlyks: dewyl men daar uit zou kunnen afleiden, dat allen de zodanigen, waar tegen, wegens het teekenen der be- Aanmerking van DE SONNEVILLE op de benaming

1798. kende Adresſen, eenige voorziening was genomen, *Anarchisten* waren, 't welk, ten zynen opzigte, een ingewikkelde beſchuldiging ſcheen te kennen te geeven; als ware hy, door het verdeedigen van zodanige Requestranten, een byzonder Voorſtander der zogenaamde *Anarchisten*, welke benaaming men thans geſtadig in den mond hadt. Hier omtrent wilde hy zyne gevoelens nader openleggen, „ hy was," dus drukte hy zich uit, „ van oordeel, dat „ alle die geenen, welke met daaden toonden, de opregte goede zaak van ons „ Vaderland tegen te gaan, ten ſtrengſten „ behoorden geſtraft te worden; maar dat „ men thans zeer veele eerlyke Patriotten „ daar onder rangſchikte, en met dien naam „ beſtempelde, daarom dezelve al zeer „ ligtvaardig beſchuldigde en ſtrafte; dan „ zou hy nimmer, onder dat voorwendzel, Perſoonen, maar daaden als daaden „ blyven beoordeelen (*)."

van *Anarchisten.*

Uitgebragt verſlag.

Welhaast bragten de Gelastigden een Verſlag uit, wegens de Ontwapening der zich des beklaagende Burgeren. Zy hielden het twee en veertigſte Artykel der Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen voor de Acte van Staatsregeling geplaatst, door den Repreſentant DE SONNEVILLE, in dit geval, ingeroepen, niet alleen als het voornaame ſteunpunt der Burgerlyke en Staatkundige Vryheid in ons Vaderland;

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 19. 32. 34. 84—86.

land; maar zich ook volkomen overtuigd, dat het, ten allen tyde, een der heiligſte pligten van het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafſchen* Volks zyn moest, ieder Burger by de uitoefening van het regt, hun daar by toegekend, onſchendbaar te bewaaren. — Hadt, derhalven, het Intermediair Uitvoerend Bewind, met voorbyzien daar van, de klaagende Burgers doen ſtraffen, of het tekenen van dusdanige Adreſſen verboden, dan was het noodig geweest, dit Bewind tot zynen pligt terug te roepen; dan 't zelve hadt, huns oordeels, de Burgers, wegens welken klagten vielen, „ voor zo verre zy „ Leden der Gewapende Burgermagt waren, niet doen ſtraffen, en niets anders „ gedaan, dan, by voorraad, en zonder „ dat hier aan eenig denkbeeld van ſtraf „ of Eerloosverklaaring aan kon worden „ gehegt, de wapenen alleen ontnomen „ aan zodanige Burgers, die, uit hoofde „ van hunne aan den dag gelegde gevoelens, niet geoordeeld konden worden, „ de Wapenen, ter inwendige beveiliging „ van den Staat, te willen gebruiken." — Uit kragte van de Staatsregeling moest het Uitvoerend Bewind zorge draagen voor de inwendige veiligheid van den Staat. — Daarenboven mogt men het afkeuren van den ſtap, ten meergemelden Dage gedaan, aanzien als eene afkeuring van het daarſtellen en beſtaan des tegenwoordigen Wetgeevenden Lichaams, aan lieden, die zulk eene denkwyze aan den dag legden, kon-

CXVII. BOEK. 1798.

men de wapenen niet veilig in handen laaten. Het was op deeze gronden dat zy geene vryheid vonden om een gunstigen raadslag op het voorstel huns Medelids DE SONNEVILLE uit te brengen; maar het verwerpen daar van moesten aanraaden. — Stoffe van wederspraak en redentwist. De zaak werd uitgesteld (*).

't Zelve overwogen en daar mede overeenkomstig besloten.

By het hervatten was te wagten dat 'er wederspreekers van het Verslag zouden opstaan. Onder deezen liet zich VAN BENNEKOM eerst hooren. Hy onderzogt in hoe verre de Commissie regt hadt om te kunnen zeggen, dat de Verzoekers geoordeeld mogten worden zich tegen de plaats hebbende orde van zaaken te verzetten; dat het geen Straf zou zyn een vry Burger van zyn wapenen te berooven; als mede of het schriklyk gevolg, door de Commissie vermeld, uit het aanneemen des voorstels van DE SONNEVILLE voortvloeide. Ontkennend was op alles zyn besluit, en strekte dus tot verwerping van het verslag. — VAN DEN BRAAK stemde hier in met dien Spreeker overeen. Voorstanders vondt het verslag in SCHIMMELPENNINCK en VAN FOREEST. DE SONNEVILLE verdeedigde, met opheldering gen, zynen Voorslag. VAN HALL onderschraagde het door hem uitgebragt Verslag, overeenkomstig met 't welk de meerderheid besloot (†).

Schoon

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 34. 108.
(†) *Ald.* bl. 119—124.

Schoon het tot den achttiendèn van Herfstmaand aanliep, en 'er dus veele tusſchengebeurtenisſen zeer meldenswaardig, waren voorgevallen, dunkt het ons voegelykst hier te gewaagen van 't gebeurde ten opzigte der ingediende Memorie door de Vyf Agenten, te hunner Verantwoording ingeleverd, die gedrukt en door geheel het Land verſpreid zynde, reeds zeer verſchillende oordeelvellingen by den Volke ondergaan hadt. De aanmerkingen by het indienen gemaakt (*), als mede die wy hoorden voordragen by het behandelen der ingeleverde Verzoekſchriften, ten behoeve der ontwapende Burgeren, wegens het afkeuren van het bedryf der Agenten op den Twaalfden van Juny (†) moesten elk doen verwagten dat dit ſtuk ter Vergaderinge, en in eene en in andere Kamer, geene zagte behandeling zou ontmoeten, en veelvuldige wederſpraak aantreffen, terwyl het even zeer te voorzien ware, hoe het aan geen Verdedigers zou ontbreeken. CXVII. BOEK. 1708. De Memorie der Agenten overwogen.

Het Stuk zelve was zeer breedvoerig. Wy hebben 'er reeds eenig gebruik van gemaakt, in ons laatst voorgaande Boek, om de Geſchiedenis dier Omwenteling toe te lichten. Op een Staatsſtuk, zo verſchillend ingezien, kwam een gunſtig uitvoerig Verſlag. In 't zelve ſchietſte Cou PERUS de oorzaak der rampſpoeden, die ons Uitgebreid verſlag.

(*) Zie hier boven bl. 110.
(†) Zie hier boven bl. 113.

XXVII. BOEK. 1798.

ons Vaderland, zedert eenigen tyd, ſchokten, — rampſpoeden, die, zyns oordeels, den oorſprong alleen ontleenden uit verkeerden yver, byzondere bedoelingen, gehegtheid aan vooroordeelen, of plaatslyke belangen, rampzalige Kerkgeſchillen, listige woelingen van binnen- en buitenlandſche Vyanden, blindheid by de Beſtuurders, dwaaling en ligtgeloovigheid by de Burgers, gebrek aan eene vaste Staatsregeling, ſchaamtloos Volksbedrog, en hoogst verderflyke zugt na Grootheid. — Hy betreurde het noodlottige, 't welk zelfs de wyste beſluiten, en best zamengevoegde gebeurtenisſen, in zo veele onheilen, ſcheen om te ſcheppen; waar door het gefolterd Vaderland telkens een ſchreede nader aan het verderf gefleept werd. — Hy ſchilderde de alles verlammende Tweeſpalt in de beide Nationaale Vergaderingen, van welke men, niet zonder grond, 's Lands Redding beloofde, met de leevendigſte kleuren.

Uit alle deeze oorzaaken leidde COUPERUS de noodzaaklykheid af van den anders, uit zynen aart, verderflyken ſtap, op den Twee en Twintigſten van January gedaan. Hy herinnerde de Vergadering, hoe deeze zelfde Dag, op welken de laatſte hoop van herſtelling gevestigd was, en die, indien men van denzelven een verſtandig en met de gezonde Staatkunde ſtrookend gebruik hadt willen maaken, als een uiterst hulpmiddel, als vergif in de handen van een kundig Geneesheer, de heil-

heilzaamſte gevolgen met zich had kun- CXVII.
nen brengen, in de handen van onkundi- BOEK.
gen en eigenbelangzoekers, tot een dolk ——
werd, om het Vaderland den laatſten ſteek 1798.
toe te brengen.

By dit alles herinnerde hy de Vergadering aan het gedrag der Agenten tot heromſchepping der Beſtuuren, aan de willekeurige en ſchreeuwend onbillyke Uitſluitingen uit het Stemregt, de tegen de Staatsregeling ſtrydige verlenging van het Uitvoerend Bewind, en eindelyk aan het ſchreeuwend Decreet van den vierden Mey, „een Decreet," op dat wy de eigene woorden der Verſlagdoeneren gebruiken, „waar van de onwettigheid zonne„klaar was, en de gevolgen niet te be„rekenen zouden geweest zyn, zo niet „eindelyk, toen de nood op het hoogst „was, en men of het Vaderland moest „zien verlooren gaan, of de handen, tot „redding, aan het werk ſlaan, Vyf Agen„ten, door hunne Posten meest in ſtaat „om de begaanwordende Onregtvaardig„heden na te ſpeuren, en de verderflyke „bedoelingen der Intriganten te ontdek„ken, in ſpyt van eigen leevensgevaar, „door een even zo ſnel en met energie „daargeſtelde, als wyslyk tot haar doel„einde beſtuurde Omwenteling, eene paal „aan zo veele ſchandelykheden geſteld „hadden, zo niet zy, aangezien de door „hun bekleedde waardigheden, by eene „pooging tot omſtorting van het Beſtuur, „veel te vreezen, niets te hoopen kon-

ZEVE. BOEK. 1798.

„ den hebben, de zaak des Vaderlands
„ boven eigenbelang en grootheid gesteld
„ hadden — eene Vaderlandsliefde en edel-
„ moedigheid op welke de tegenwoor-
„ dig door hun ter Vergadering overge-
„ leverde Memorie de kroon drukte, als
„ waar by zy niet alleen vrywillig zich
„ verantwoordden; maar ook ongevergd
„ het Vertegenwoordigend Lichaam, tot
„ het oordeel over hun gedrag bevoegd
„ verklaarden."

Naa dus eene inleiding, was geen ander dan een allergunstigst besluit te wagten op de Memorie, en eene verwerping der veelvuldige Verzoekschriften, door tusschen de elf en twaalf honderd Stembevoegde Burgers, tegen het gedrag der Agenten, uit verscheide punten des Lands, ingediend. Hetzelve kwam hier op neder — Dat de Ontbinding van het Inconstitutioneel Vertegenwoordigend Lichaam, naa dat hetzelve zich in twee Kamers hadt verdeeld, gelyk mede van het Inconstitutioneel Uitvoerend Bewind, op den Twaalfden Juny deezes Jaars voorgevallen, tot behoud der Vryheid, tot herstel van de geschondene Oppermagt des Volks, mitsgaders tot handhaaving der Staatsregeling, noodig geweest zynde; mits deezen de Leden van het geweezen Intermediair Uitvoerend Bewind, en alle die Vaderlanders, welke daar toe, ieder in zyne betrekking, hadden medegewerkt, of welke, ter voorkoming van Regeeringloosheid, geduurende het Tusschenbestuur, tot

tot beheer van 's Lands zaaken waren opgeroepen, als Handhaavers der Staatsregeling en belanglooze Voorstanders van de Regten des Volks, zich by het Vaderland alleszins verdienstlyk hadden gemaakt. CXVI. BOEK. 1798.

Zy voegden 'er nevens, dat, daar door deeze Verklaaring ongetwyfeld zouden ophouden alle die bekommeringen en verkeerde begrippen, welke, te deezer zaake, aan mindoorzigtigen waren ingeboezemd, of, by gebrek aan noodig onderricht, opgevat, ieder zich van nu voortaan, van alle dergelyke, of andere Licentieuse Gesprekken, Geschriften of Adressen, omtrent deeze belangryke zaak, stiptlyk behoorde te onthouden; ten einde zich niet bloot te stellen aan de Straffen, door de Wet bepaald tegen alle poogingen om de tegenwoordige Constitutioneele Orde van zaaken te ondermynen en om te keeren.

Ingevolge hier van wilden zy alle Verzoekschriften tegen deeze Gebeurtenis ingediend, voor volstrekt vervallen verklaard hebben (*).

VAN BENNEKOM opende by de beraadslaaging op 't zelve, het tooneel. Hy ving aan op een trant, die zyne gevoeligheid met de sterkste trekken kenmerkte. Hy sprak, „ Burgers Representanten! in de „ onaangenaame noodzaaklykheid gebragt „ zynde, van myne gevoelens te moeten „ uiten over eene zaak, waar in ik niet „ on- VAN BENNEKOMS raadslag.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 414 enz.

„ onpartydig mag verondersteld worden, „ zal ik egter, met die bescheidenheid en „ bedzaardheid spreeken, welke men, naar „ billykheid, kan verwagten van iemand, „ die geenzins ongevoelig is, dat hy me„ de als *Usurpateur* en *Vertrapper* van „ 's Volks Regt, aan de *Bataafsche* Natie „ aangeklaagd, en, op den befaamden „ Twaalfden Juny, van deeze Vergader„ zaal, door geweld van bajonetten ge„ weerd is." — Te vergeefsch betuigde hy, zo in de Justificatoire Memorie, als in het daar op uitgebragt Verslag, gezogt te hebben na die daadzaaken, welke het bedryf der Deelneemeren in den stap van Twaalf Juny hadden behooren te regtvaardigen. Naa veelvuldige aanmerkingen, zo op de Gebeurtenis zelve als op het liegendiende Verslag, in 't midden gebragt te hebben, vraagt hy, „ wat zou het voor„ gestelde gunstig Decreet toch by eene „ Natie afdoen, die de zaak kent, die „ weet wat van dit alles is? — Is de „ daad goed, wat behoeft 'er dan de „ goedkeuring der Vergadering aan ge„ geeven te worden? Laat het den Be„ werkeren dan genoeg zyn, het inwen„ dig genoegen, zo naauw aan deugdzaa„ me bedryven verknogt, tot loon met „ zich om te draagen, en het geluk van „ de heilzaame gevolgen huns bedryfs te „ helpen smaaken. — Is de daad niet „ goed, of zyn 'er by het daarstellen wee„ zenlyke of schynbaare misdaaden ge„ pleegd? dat die den opkomen aan wien de-

„ dezelve bekend zyn of in de oogen ſtee- 1798.
„ ken. Wy hebben immers Regtbanken BOEK
„ in de *Bataafſche* Republiek; wy hebben
„ onkreukbaare Regten, om zulk eene
„ aanklagte te beoordeelen; en zodanig
„ eene uitſpraak zal oneindig meer in het
„ oog van *Europa* afdoen, dan eene Po-
„ litieke Beoordeeling deezer Vergade-
„ ring." Hy beſloot tegen het Verſlag en wilde de Memorie als tot geen punt van verdere raadpleeging der Vergadering kunnende ſtrekken, uitgegeeven hebben zonder er op te beſluiten; en tevens de Commisſie verzogt om een nadere voordragt ten aanziene der Verzoekſchriften (*).

Wat de HAAN op dit ſtuk inbragt.

DE HAAN, dien wy reeds, by het eerſte indienen der nu onder handen zynde Memorie hebben hooren voorſtellen, dat de Vergadering niet bevoegd was om het gedrag van het Intermediair Uitvoerend Bewind te beoordeelen; maar dat zulks moest geſchieden door daar toe bevoegde Regters, volgens de Staatsregeling daar te ſtellen (†), tragtte thans aan te toonen, dat deeze Vergadering niet bevoegd of geſchikt was omtrent de gedraagingen van de Leden, uitgemaakt hebbende het Intermediair Uitvoerend Bewind, even min als omtrent de gedraagingen van die Burgers, die de Conſtitueerende Vergadering en het vernietigd Vertegenwoordigend Lichaam hadden helpen uitmaaken, een juist oor-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 569.
(†) Zie hier boven bl. 110.

CIVIL. BOEK. 1798.

oordeel te vellen. Een Regter kon niet gezegd worden bevoegd of geschikt te zyn, om eene zaak te beoordeelen, als hy in zodanig eene zaak rechtstreeks betrokken was. Op deezen grond besloot hy tot verwerping des Verslags. Hier by liet hy het niet berusten. Daar het, zyns inziens, vast ging, dat of de Constitueerende Vergadering en het vernietigd Vertegenwoordigend Lichaam, of de vyf Agenten hadden de Oppermagt des *Bataafschen* Volks geschonden, stelde hy voor, het *Bataafsche* Volk in de Grondvergaderingen te doen oproepen; ten einde dit teder en gewigtig geschilpunt te beslisschen; mits men vooraf, in de menigvuldige klagten, wegens het toelaaten van onbevoegde Personen tot het Stemregt, voorzage, of anders, dat de Vergadering het overliet aan een met de Staatsregeling overeenkomend daar toe te stellen Nationaal Gerigtshof (*).

GUILJÉ'S gevoelen.

GUILJÉ was van gevoelen, dat een aanmerkelyk getal Leden der Vergaderinge zo zeer in de zaak betrokken was, dat dezelve ongeschikt moest geoordeeld worden om deswegen uitspraak te doen. Het *Bataafsche* Volk kon dezelve niet als onpartydig genoeg beschouwen, om hier beslissend te oordeelen. Hy kon gevolglyk niet instemmen met een Verslag daar toe strekkende (†).

Tot

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 572.
(†) *Ald.* bl. 572.

Tot het ſtaaven van de twee volgende ſtellingen bepaalde zich VAN HARETEN — *Voor eerst:* Het was noodig, tot verbreeking van een ſchadelyk Reglement, tot bevordering onzer buitenlandſche belangen, en het invoeren eener Staatsregeling, een buitengewoon middel op den *Twee en twintigſten January* in 't werk te ſtellen, de botzingen der byzondere begrippen moesten verydeld worden. — *Ten anderen:* De Beſluiten van *Zeven Maart*, en vooral van *Vier Mey*, waren ſtrydig met het regt des Volks, deeze moesten vernietigd worden, en dus was de ſtap van *Twaalf July* in zich zelven als 't ware pligtmaatig, voor hun die 's Volks Regt voorſtonden. Reden gaf hy, waarom hy zich met het voorgedraagene Conceptbeſluit, zo als het lag, niet kon vereenigen, en gaf een ander op (*). CIVIL. BOEK. 1798. VAN HARETEN denkbeeld.

VAN GALEN ſtemde niet alleen met het Verſlag in; maar yverde voor 't zelve. COUPERUS, toevallig van de Commisſie, die het Verſlag uitbragt, alleen tegenwoordig, gaf eenig bericht van de gehoudene handelwyze der Verſlagdoeneren, en verdeedigde dezelve. Inzonderheid merkte hy op, dat de Commisſie niet ontveinsd hadt, dat 'er onregelmaatigheden waren voorgevallen, onaffcheidelyke gezellinnen van zodanige gebeurtenisſen; van het maaken van vergelykingen, die hy veel, zeer veel, zou kunnen aanvoeren, ont- VAN GALEN en COUPERUS verdeedigen het Verſlag.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 572.

DEEL. BOEK. onthieldt hy zich, om buiten noodzaak, op nieuw geene ſtoffe van verwydering te geeven.

1798. VANLEYDENS raadſlag. VAN LEYDEN, die, geduurende verſcheide maanden, van alle ſtaatkundige werkzaamheden verwyderd geweest en niet tot dezelve terug gekeerd was, dan door het Volk, op eene wettige wyze, den laatſten van Hooimaand, daar toe opgeroepen, mogt zich zelven, uit dien hoofde, onpartydiger dan veele anderen aanmerken, hy bedankte de Inleveraars voor het ſchoon Verſlag, en kon zich met de gronden van 't zelve wel vereenigen; alleen hadt hy eenige bedenkingen op het ontworpen Beſluit (*).

DE SONNEVILLES ſterke taal. Zo veel voorſpraaks van het ingediende ſtuk, werd afgewisſeld door een breedvoerige tegenſpraak des Repreſentants DE SONNEVILLE; daar hy zich verpligt vondt het woord te voeren over eene zaak waar aan zyne Eer, en die van zo veele anderen, verbonden was, een der Beſtuurders geweest zynde van den Twee en twintigſten January, en Lid van het daar op volgend (zo genoemd) Inconſtitutioneel Wetgeevend Lichaam. Hy hadt mede behoort tot de op den Twaalfden Juny uiteengejaagden; hy behoorde tot de met alle zwartverwige kleuren afgeſchilderde Perſoonen, die men de naamen van *Volksbedriegers*, *Eigenbaatzugtigen*, *Dweepers*, *Overheer-*

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 573-575—578.

heerschers, *Intriguanten* en *Anarchisten* be- CIVIL.
stempelde. „ Wie is 'er," riep hy uit, BOEK.
„ die zodanig een laster en eerberooving
„ ongemerkt kan laaten voorbygaan? En, 1798.
„ daar ik niet beter weete of ik hebbe,
„ tydens myne zitting, en tydens alle
„ myne vakken van Bestuur, zo veel my-
„ ne vermogens toelieten, mynen pligt
„ betragt; daar ik niet weet, my aan
„ eenige dier voorgemelde beschuldigin-
„ gen te hebben misdaadig gemaakt, zo
„ vind ik my verpligt, niet alleen, ten
„ aanzien van *myn* Persoon, maar te ge-
„ lyk van zo veele anderen, dewelke me-
„ de aan de Natie als onwaardigen wor-
„ den voorgesteld en afgemaald, op dee-
„ ze zo delicaate zaak, betreffende den
„ grootsten Rykdom, die van *Eer*, niet
„ te mogen zwygen; en uit bewustheid
„ van altoos daar aan voldaan te hebben,
„ zo durf ik gerustlyk over deeze zaak
„ het oordeel der geheele *Bataafsche* Na-
„ tie inroepen, en spreek daarom, ten
„ aanhooren van dezelve, openhartig en
„ stoutmoedig." — Hoe veel hy betuig-
de met stilzwygen te zullen voorbygaan,
en zich niet te zullen bezig houden om,
van stuk tot stuk, te wederleggen alle de
onwaarheden, twyfelagtigheden, tegen el-
kander botzende, en geringe waarde van
veele beschuldigingen in de omslagtige Ver-
antwoording der Agenten, loopt hy de
Tydperken der Omwenteling door, en
staat byzonder stil by de laatste, wyst de
noodzaaklykheid, de oorzaak, en de gron-

CXVII. BOEK. 1798.

den der Staatsomwenteling van *Twee en twintig January* aan, en handelt over de beſchuldigingen, zints dien dag, tot den Twaalfden van Juny ingebragt. Hy toetst of alles, door de Verflagdoeners daar toe betrekkelyk, naar waarheid gefteld is, betuigende, „dat hy, hoe gaarne en opregt, „verkeerd gedaane ſtappen erkennende, „ook zo zeer bloote klanken, zonder ge„noegzaam bewys, zou blyven ontken„nen." — Hier toe brengt hy het zwart tafereel der omſtandigheden van ons Gemeenebest naa den vierden van Mey, zo akelig afgeſchetst. Hy betuigt plegtig, „van dit alles, op dien tyd, niet geweeten te hebben, en, tot nu toe, daar van „onkundig te zyn, en zo lang hem geene duidelyke bewyzen daar van gegeeven werden, alle zodanige gezegden, „zonder voldoende bewyzen, gerustlyk „te zullen blyven ontkennen.

„Dan," vervolgt hy, daar over uitgeweid hebbende, „eens toegegeeven, dat „iedere beſchuldiging eene waarheid was, „en dat de tydsomſtandigheden verandering in de Regeeringsvorm vorderden, „dat een Opſtand kon gerekend worden „tot heil der Natie te ſtrekken, moet „die beoordeeling en uitvoering van eene „compleete Revolutie, een zaak van zo „eenen aard, dan overgelaaten worden „aan weinige Menſchen, zonder dat zy „daar toe, van een zeer aanmerkelyk „getal, bevoegd zyn verklaard; en moet, „zonder nog eenige middelen van herſtel

„te

„ te hebben beproefd, zo maar direct, en met allen geweld, tot het uiterſte worden overgegaan? Indien zulks doorgaat, kan hy, die in het vermogen is om den Gewapenden Arm aan zich te verbinden, alle oogenblikken van de wettigſte Vertegenwoordigers zich meester maaken — dezelve uit elkander jaagen, overwinnen, of gevangen neemen, en in hunne plaats de hoogſte Magt uitoefenen; en zie daar in ons Vaderland de willekeurigſte daaden van *Romeinſche* Legioenen of *Turkſche* Janitſaren uitgevoerd!"

Onregelmaatigheden, groote misbruiken, erkende DE SONNEVILLE, hebben 'er den *Twee en twintigſten January*, (naamlyk in de gevolgen,) en in de laatſte Omwenteling plaats gegreepen. Veel viel hier op te zeggen, met grond te zeggen: boven al van de wyze hoe de jongſte daargeſteld was, van welke het Verſlag ſcheen te zwygen: dat egter, gelyk hy zegt, by ieder een, hoe ook denkende, het grootſte opzien baarde, en met verontwaardiging beſchouwd is. „ Want de Natie heeft „ moeten zien en gedoogen, dat deeze „ Revolutie niet is uitgevoerd geworden „ door het Volk, hetwelk, ten allen tyde, de magt heeft, om, (hunne Regten vertrapt ziende) dezelve te herneemen en op te eiſchen; maar door een „ bezoldigd Hoofd der Militaire Magt, „ dewelke met ſcherpgeladen geweeren, „ met geweld, zommigen der als toen be-

CXVII. BOEK. 1798.

„ windsleden in de Vergadering zelve, „ van hunne ſtoelen rukten, tuſſchen de „ bajonetten gevanglyk mede voerden, en „ de overigen uit elkander jaagden: ter- „ wyl de Gevangenen in het *Huis in 't* „ *Bosch*, niet als andere Staatsgevangenen, „ maar met koekkoeken voor derzelver „ raamen, als de grootſte Snoodaarts, be- „ handeld werden."

Gereed viel hier op tegen te werpen, dat dusdanige ongeregeldheden by alle Staatsomwentelingen plaats greepen, en ook waren voorgevallen by die van *Twee en twintig January*. Dan DE SONNEVILLE wyst aan hoe zeer onderſcheiden in de wyze van daarſtelling deeze laatstgemelde was, by die waar tegen hy het woord voerde.

De Verklaaringen van de Burgers FRONHOFF, AUFFMORTH en andere, agter de Memorie geplaatst, houdt DE SONNEVILLE voor zeer onvoldoende. Zyne raadſlag kwam hier op neder. Dat men de Memorie van het Intermediair Uitvoerend Bewind, het Verſlag der Commisſie, benevens een afſchrift der Verzoekſchriften van *Amſterdam* en elders, in de gewoone Grondvergaderingen, eenigen tyd ter leezinge zoude voorleggen; dat die Grondvergaderingen vervolgens moesten worden opgeroepen, en hunne goed- of afkeuring aan het gebeurde op en naa den *Twaalfden July* deezes Jaars verrigt, te geeven, en dus te beſlisſen of zy als verdienſtlyke Mannen moesten erkend worden, of als de

de zodanigen, dewelke, zonder 's Volks wil, op dien voet, daaden van Oppermagt, (alleen aan het Volk toebehoorende,) zich hadden aangemaatigd. CIVIEL BOEK. 1798.

Onmiddelyk daar op liet zich VAN HALL op eenen geheel anderen toon hooren; het denkbeeld om het gedrag van DAENDELS en de Agenten by de gewoone Justitie te laaten onderzoeken en beoordeelen, keurde hy geheel ongegrond, met de aart der zaake onbestaanbaar en dus ongerymd. — Hy verdeedigde het gedrag dier Burgeren als hoogst regtmaatig en strekkende tot behoud des Vaderlands. Het Verslag droeg zyne goedkeuring weg; met VAN LEYDEN wilde hy het Concept Besluit eenigzins veranderd hebben. Dit was ook het gevoelen van VAN DE KASTEELE en van LEWE; VITRINGAS Verslag liep ook daar heenen. — DE HAAN herhaalde nogmaals zyn voorstel (*) en kreeg ondersteuning van RIS. VAN HALLS begrip.

By de omvraage, of de Vergadering zich over 't geheel met het Verslag kon vereenigen, werd hier toe besloten en tevens eene Commissie benoemd om de verschillende gevoelens, wegens het opgemaakt Besluit, tot een te brengen, en het Besluit daar volgens op te maaken. Grootendeels was het eenstemmig met het oorspronglyk voorgedraagene eenige uitdrukkingen ondergingen verzagting. — Schoon eenige Leden, en onder deezen SCHEFFER en Besluit der Eerste Kamer overeenkomstig Verslag.

(*) Zie hier boven bl. 125.

CIVIL. BOEK. 1798.

en HARTEVELD zich tegen het op nieuw vervaardigde verklaarden, drong niemand op hoofdlyke ſtemming aan, en ſtemde dus de Eerſte Kamer in met dit Beſluit (*).

Handelingen daar over ter Tweede Kamer.

Ontmoette deeze zaak, ter Eerſte Kamer, by de aanvange, zo ſterke weder-ſpraak, dit was ook derzelver lot ter Tweede Kamer. Het Lid GOVERS vroeg het woord.

GOVERS gevoelen.

Hy ving aan, „ Burgers Repreſentanten! is 'er tot op heden een „ Beſluit der Eerſte Kamer aan deeze „ Vergadering ter goedkeuring toegezon-„ den, het welk uit deszelfs aart gewig-„ tig en in de gevolgen, welke daar uit, „ ten eenigen tyde, kunnen gebooren „ worden, allerbedenkelykst kan worden „ gehouden; is 'er immer een tydſtip ge-„ weest, waar op het aan de Leden deez-„ zer Kamer, uit hoofde van de onder-„ ſcheidene en veelvuldige betrekkingen, „ waar door veelen derzelve in deeze „ voorhanden zynde Verklaaring en ter „ bekragtiging van het toegezonden Be-„ ſluit, perſoonlyk zyn ingewikkeld, „ moeilyk ja onmogelyk valt om, met „ de noodige omzigtigheid en niet zon-„ der zelfsverlochening, te kunnen oor-„ deelen, dan is het zeker in dit gewig-„ tig oogenblik." —— De ſchets, welke hy van het gebeurde op den Twaalfden Juny ophing, de beoordeeling van de Memorie, in 't algemeen als meer het aan-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 578-591.

aanzien hebbende van een gewrogt, door twee Geleerden eener 't Lands Hoogeschoole in hunne binnenkameren vervaardigd, dan dat van Staatkundige Mannen gelykende, daar zy in veele opzigten de Bataafsche Republiek als een *Metaphisisch* Weezen beschouwden, tekenden genoegzaam, dat hy des geen gunstigen raadslag zou uitbrengen. In tegenstelling hier van, bevlytigt zich GOVERS om het Vaderland te bezien uit het oogpunt van deszelfs betrekking tot nabuurige Volken, tot den staat van *Europa* op dat tydstip; gelyk het daadlyk op den aardbodem, ten dien tyde, bestondt. CXVII. BOEK. 1798.

Dit, op zynen trant, gedaan hebbende, vraagt hy: „ Is de Constitueerende Vergadering over 't algemeen zo misdaadig geweest? Verdienen alle derzelver Leden zo ruimschoots de benaamingen van *Verschalkers van 't Bataafsche Volk*, *Vertrappers van deszelfs Eeuwige Regten*, *Bespotters van deszelfs Oppermagt*, *Volkschenders*, *Overtreeders van de eerste Grondbeginselen der Staatsomwenteling des Jaars* MDCCXCV, en andere dergelyke, waar mede dezelve zo algemeen, in de *Justificative Memorie* der Inconstitutioneele Agenten bestempeld worden? Hebben dezelve hier op bedagt geweest, wanneer zy Twee Leden van het vernietigd Uitvoerend Bewind, en een aantal van niet minder dan twaalf der Constitueerende Vergadering hebben opgeroepen,

CXVII. BOEK. 1798.

„ om met de *verdienstelijke en belangloozе* „ *Vaderlanders*, *eene Intermediaire* Wetgee- „ vende Vergadering te helpen uitmaa- „ ken? Waartoe deeze vermenging der „ *Regtvaardigen* met de *Boozen?*"

Naa ſcherpe aanmerkingen over het wel gelukken der jongſte Omwenteling in 't midden gebragt te hebben, oordeelt hy de Vergadering niet onzydig en bevoegd genoeg om over deeze zaak te beſliſen: en herinnert dezelve aan de mogelykheid, dat de Groote Natie, over dit ſtuk, een ander inzien zou kunnen krygen. — Zyn beſluit uit alles was, dewyl hy het voorgeſtelde Decreet op geene genoegzaame gronden gevestigd vondt, dat hy de Leden deezer Kamer niet onzydig, niet bevoegd rekende om hier in te beſliſen, en daarenbovên het allerbedenklykst voor de Welvaard des Lands, en in de gevolgen allergevaarlykst beſchouwde, dat hy tot verwerping van het Beſluit der Eerſte Kamer zich bepaalde.

QUESNELS gevoelen.

QUESNEL zette alle zyne bekwaamheid te werk om de Vergadering te overtuigen, dat deeze Kamer het Beſluit der Eerſte niet *kon*, niet *mogt*, bekragtigen; hy grondde dit gevoelen daar op, dat zulks ſtryden zou met de zekerſte regelen van Regtvaardigheid, dat het de Magt der Vergadering te buiten ging — en dat men, ſtrydig met eene gezonde Staatkunde zou handelen. Ten ſlotte geeft hy, wegens de aanſchryving om op alle zodanige woelingen te letten, zyn twyfel te verſtaan,

of

of 'er wel immer door en onder het *Oranje* Beſtuur ſterker inbreuk op de Vryheid der Drukpers, dat Palladium der Vryheid, gemaakt was, dan dit Beſluit ten gevolge zou moeten hebben. Hy weigerde de bekragtiging van het voorgedragene Beſluit ten vollen. CXVII. BOEK. 1798.

HOITSMA was zeer breedſpraakig in het voordraagen van de ongepastheid en onwettigheid der middelen, aangewend om die Staatsomwenteling daar te ſtellen. Het gedrag van DAENDELS, en der Vyf *Agenten*, zet hy in eenen geheel ongunſtigen dag, en vraagt daarop: „ Zyn alle deeze gebeurtenisſen niet overwaardig een geſtreng onderzoek? Is dat „ onderzoek niet allernoodzaaklykst, zo „ met betrekking tot het *Bataafſche* „ Volk in 't algemeen, als tot hun, die „ 'er de Bewerkers van zyn in 't byzonder? Dit vordert 's Volks Oppermagt door ons bezwooren, dit eischt „ deszelfs Onafhanglykheid, de goede „ Orde, de rust der Maatſchappy, de „ zekerheid van den Burger van zyn „ Maatſchaplyk Verdrag. Dit onderzoek „ wordt geboden door alle Buitenlandſche Betrekkingen, en bovenal door „ die met de groote en braave *Franſche* „ Natie." Zyn Beſluit viel om het Verſlag te verwerpen; doch, daar het, zyns inziens, vast ging, dat of de Conſtitueerende Vergadering en het Vernietigd Uitvoerend Bewind, of de Agenten de Oppermagt des *Bataafſchen* Volks geſchon- HORRSMAS denkbeeld.

ſchonden hadden, ſtelde hy voor, de beoordeeling en beſliſſing deezer zaake over te laaten aan een met de Staatsregeling overeenkomend daartoeſtellen Nationaal Geregtshof. — Van de Gaanderyen werd deeze Raadſlag dermaate toegejuicht, dat de Voorzitter de vergaderde menigte herinnerde aan de Staatsregeling, welke den Toehoorderen verboodt eenige tekens van goedkeuring te geeven.

BACOTS gevoelen.

Terwyl HOOITSMA, in zyn lange Voordragt, eens adem ſchiep, verzogt BACOT het woord, dan de Spreker teffens om by het woord; reeds door hem verkreegen, gehandhaafd te worden. BACOT vrbeg verſchooning, als niet ten oogmerk gehad hebbende hem te willen verhinderen. — De ſtilte herſteld zynde vatte BACOT het hem gegeeven woord op, en voerde een toon van dien der voorige Spreekeren wyd verſchillende. Hy erkende den tederen aart des hier voorgeſtelden Stuks. Dan hy maakte eene onderſcheidende aanmerking ten grondſlage van zyn Voordragt, hier in beſtaande, „ dat Beſchuldigingen over „ byzondere daaden, welker grond van „ waarheid aart en omſtandigheden, by „ wederzydsch verhoor van Partyen en „ Getuigen onderzogt, en, benevens den „ eisch der daar op toetepaſſene Wetten „ beoordeeld moeten worden, aan het „ geregtlyk onderzoek en aan de regterlyke uitſpraak der daar toe behoorende „ Vierſchaaren alleen moest worden overgelaaten; maar tot de Staatsbeoordeeling,

„ling, over eene zaak, het Regt van Oppermagt betreffende, en dus tot het voorloopig onderzoek, of, by de hier ingeleverde klagten van eenigen, ook waarlyk eenige grond van beſchuldiging zy, 't welk, volgens de natuurlyke gronden van alle maatſchaplyke verbindtenis, en den inhoud der Staatswet te beſlisſen is, zyn wy te deezer Vergadering ten volle bevoegd: terwyl een verder Regterlyk onderzoek hier als dan eerst zou behooren plaats te hebben, wanneer het Vertegenwoordigend Lichaam bevondt, dat 'er reden van beſchuldiging ware. — In dit ons onderzoek, waar by ſlegts algemeene, doch vaste grondbeginzelen op het gebeurde in deszelfs betrekking tot de Staatsregeling zyn toe te paſſen, kunnen bloote magtſpreuken, verblindende ſchildery en, ſtoute op de verbeelding en hartstogten werkende uitroepingen, of veelal te los heengeworpene en door drift gevormde oordeelvellingen, over byzondere en toevallig opkomende perſoonen of omſtandigheden, die tot de hoofdzaak niets toe of afdoen, zeer weinig uitmaaken. Onze beſlisſingen moeten zich tot het weezen van de zaak bepaalen, en door de ontwikkeling der redenmagtige gronden onzer overtuiging worden geſtaafd; op dat, by het ſtrengſte onderzoek, de kragt onzer beſluittrekking zo klaar, en het punt zelve in een zo helder daglicht geſteld

CAPUT. BOEK. 1798.

„ zy,

CXVII. BOEK. 1798.

„ zy, dat naauwlyks voor iemand, die „ by eenige kunde en vatbaarheid, maar „ de minste onzydige waarheidliefde „ paart, de geringſte twyfel kan over„ blyven."

Hoe veel, daar toe ſtrekkende, door de Redenaars in de Eerſte Kamer, was bygebragt, oordeelde hy, naar zyne wyze van beſchouwing, hier wat meer ontwikkeld te moeten voorſtellen, en dewyl hy oordeelde dat de Vergadering hem, wegens het gewigt der zaake, wel eene meer onbeperkte uitvoerigheid, dan hy zich anders zou veroorloven, zou vergunnen, ving hy dit werk aan, en nimmer bykans kort zynde, was hy hier zeer lang. Zyn geheele Stuk eindigde in eene volle bekragtiging van het Beſluit.

Gevoelens van eenige andere Leden, en gunſtig Beſluit.

VAN LENNEP drong op de bekragtiging aan, en verwyderde het denkbeeld van de vrees, dat de beleediging aan den *Franſchen* Minister DE LA CROIX, ten dien dage geſchied, zeer onaangenaame gevolged zou kunnen hebben en euvel worden opgenomen. LINDHORST, en ONDORP droegen hunne afkeurende raadſlagen voor terwyl DE LEEUW zyn goedkeurend aanklemde. HUBER ſtemde met deezen en BACOT in. SICCAMA wilde het volkomen bekragtigd hebben: zo ook de Voorzitter BUSCH. Deeze, naa eene zo lange beraadſlaaging, de zaak tot hoofdlyke omvraag willende brengen, vondt wederſpraak by QUESNEL, LINDHORST, GOVERS en HOITSMA, die met de uitſpraak op

op een Stuk van zo veel aanbelang's, wilden verwyld hebben. Tot afdoen werd beſlooten, en met achttien tegen vyf Stemmen, het Beſluit der Eerſte Kamer bekragtigd (*). CXVII. BORK. 1798.

Niet lang bekleedden de Vyf Agenten, over welker gehouden gedrag, by de jongſte Omwenteling, zo veel te doen viel, eene post, die zy niet zonder de wederſpraak van eenige Leden, in eene en andere Kamer, behielden (†). — De beide Kamers waren niet in werkzaamheid, of ter Eerſte Kamer, ſtelde men eene Commisſie aan, om ten ſpoedigſten eenen raadſlag in te leveren, over de wyze, op welke de beide Kamers, overeenkomſtig met de Staatsregeling, te treeden hadden, tot het benoemen der Vyf Leden van het Uitvoerend Bewind. Onverwyld waren de Leden dier Commisſie werkzaam om te voldoen aan de hun opgelegde taak. Zy raadpleegden de Staatsregeling om te zien wat dezelve, in dat byzonder en belangryk geval, vorderde; doch vonden geene uitdruklyke bepaaling wat in 't zelve behoorde plaats te grypen. Zy zagen zich genoodzaakt na te ſpooren, wat, uit aanleiding van de op dit geval toepasſelyke Artykelen, als een rigtſnoer behoorde te worden aangenomen. Raadpleegingen der Eerſte Kamer over het benoemen van Leden tot het Uitvoerend Bewind.

Naa

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 779—792.

(†) Zie hier boven, bl. 100 en 106.

CIVIL. BOEK. 1798.

Raadslag hier op uitgebragt.

Naa veel overweegens van de middelen door en wyze op welke die benoeming zou kunnen worden bewerkstelligt, kwam hun raadslag hier op neder. Dat aan elk der Leden van de Eerste Kamer een Papier zou worden ter hand gesteld, met het getal zyner zitplaatse getekend, en verzegeld, om te worden geopend, en ter Stemminge op nieuw opgeroepen by aldien hy één of meer onbevoegde Persoonen hadt benoemd. — Door elk der Leden zou, op het aan hem ter hand gesteld Papier de naamen worden geschreeven van Vyftien Persoonen, de vereischte hoedanigheden bezittende, en naar zyn inzien geschikt om op de benoeming tot Leden des Uitvoerenden Bewinds te worden gebragt. — Zo het bleek, dat Vyftien Persoonen door eene volstrekte meerderheid van stemmen der tegenwoordig zynde Leden waren benoemd, zouden dezelve de Benoeming uitmaaken; of anderzins zo veelen op die Lyst worden gebragt, als de volstrekte meerderheid van stemmen hadden. — Bekwamen geen Vyftien Persoonen daadlyk eene volstrekte meerderheid, als dan zou, uit de reeds gestemden, op dezelfde wyze, door ieder der Leden zo veel Persoonen worden benoemd, als noodig waren tot de aanvulling van Vyftien geschikte Persoonen. — Waren 'er by die tweede stemming nog geen Vyftien Persoonen, die de volstrekte meerderheid op zich vereenigden, dan zou men tot eene derde stemming treeden; doch

doch, in dit geval, de ſtem der Leden zich moeten bepaalen tot die geenen, welke geene volſtrekte meerderheid, maar egter de meeste ſtemmen in zich vereenigden, en welker getal het dubbel zou weezen van het getal der Perſoonen, nog vereischt om de Benoeming te maaken of aan te vullen. Wanneer in deeze gevallen de ſtemmen ſtaaken zou het lot beſliſſen. — In de Tweede Kamer zou men op gelyke wyze te werk gaan tot het ſtemmen van Vyf Perſoonen uit dit Vyftiental door de Eerſte Kamer uitgebragt. — Niet vlot was men, in het goedkeuren van die voorgeſtelde Kieswyze; dan dezelve werd, naar eenige beraadſlagingen, omhelsd (*). CXVIII. BOEK. 1798.

Zo min de Staatsregeling de wyze van Verkiezing der Leden des Uitvoerenden Bewinds bepaald hadt, en zulks de evengemelde ſchikking noodwendig maakte, zo min vondt men in dezelve een Voorſchrift, hoe de daadlyke Aanſtelling dier Verkoozenen moest geſchieden. Wel werd 'er in gezegd, dat ieder Lid van het Uitvoerend Bewind de Belofte zou afleggen in handen van den tydlyken Voorzitter van 't zelve, en dus wat 'er gebeuren moest naa de aanſtelling van een Conſtitutioneel Uitvoerend Bewind; doch het bepaalde niets met betrekking tot de daarſtelling van het eerſte, ingevolge van de Staats- Raadpleeging op de daadlyke aanſtelling.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 25, 29 en 46.

CXVII. BOEK. 1798.

Staatsregeling verkooren Uitvoerend Bewind.

Goedgekeurd Ontwerp.

Eenige Leden benoemd om des een Ontwerp voor te draagen, bragten het volgende in 't midden. Dat de Tweede Kamer, naa de gedaane verkiezing van het Uitvoerend Bewind, uit de daar toe voorgeſtelde Benoeming door de Eerſte Kamer, onmiddelyk de lyst der verkoorne Burgers zou verzenden, aan het Intermediair Uitvoerend Bewind, met last om die Perſoonen tot het aanvaarden hunner Bediening, op te roepen tegen den zestienden van Oogstmaand, en inmiddels daar van kennis geeven aan de Eerſte Kamer. — Dat het Intermediair Uitvoerend Bewind daadlyk aan den Voorzitter der Eerſte Kamer zou inzenden de berichten, welke 't zelve van de verkoorene en opgeroepene Burgers zou hebben ontvangen: als mede van derzelver verſchyning in den *Haage* kennis geeven, zo ras drie der verkoozene Leden zich aldaar zouden bevinden: waar op de Eerſte Kamer terſtond den tyd tot derzelver ontvangst en aanſtelling zou bepaalen, en des onmiddelyk kennis geeven aan het Intermediair Uitvoerend Bewind. — Dit Bewind zou de verkoozene Leden ter Vergadering van de Eerſte Kamer geleiden, waar zy de bepaalde Belofte zouden afleggen, tekenen en ingehuldigd worden door den Voorzitter, met onverwylde kennisgeeving aan de Tweede Kamer van al dit verrigtte. Naa eene ſtaatlyke Uitleiding en Inleiding

ding na het *Oude Hof*, zouden de Leden des Uitvoerenden Bewinds zich daadlyk vestigen als het *Constitutioneel Uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek*, daar van beide de Kamers kennis te geeven, en de Tweede des het Intermediair Uitvoerend Bewind verstendigen, 't welk, op dit ontvangene bericht, zich daadlyk zou ontbinden. — Buiten eenige over- en wederspraak, wegens de bepaaling des getals van de in *'s Gravenhaage* tegenwoordig zynde Leden om die plegtigheid te doen plaats grypen, 't geen zommigen op *vier*, liever dan *drie* wilden bepaald hebben, omhelsde men die voordragt (*).

1798.

Overeenkomstig met de boven opgegeevene handelwyze geschiedde ter Eerste Kamer de benoeming, en werd uitgebragt op J. W. VAN HASSELT te *Amsterdam*; FRANS ERMERINS te *Tholen*; A. W. HORTH, te *Groningen*; MONTANUS HETTEMA, te *Leeuwarden*; DANIEL HOOFT, te *Amsterdam*; M. VAN DER GOES, in *'s Haage*; WILLEM DE LILLE, te *Gromingen*; F. L. RAMBONET, te *Kampen*; F. R. E. VAN HAARSOLTE, te *Arnhem*; A. S. ABBEMA, te *Utrecht*, thans in den *Haage*; REINIER VAN SPAAN, thans in den *Haage*; C. G. R. VAN MARLE, te *Leyden*; JAN BROUWER *Joachimsz.* te *Amsterdam*; C. J. BRANGER, te *Amsterdam* (†).

Benoeming ter Eerste Kamer.

Uit

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 65. 66.

(†) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 68. Uit de algemeene Stemlyst blykt, dat van de Vyf

aanv. BOEK. 1798.

Uit deeze vyftien Burgers viel de meerderheid der ſtemmen in de Tweede Kamer op J. W. VAN HASSELT, A. W. HOETH, M. HETTEMA, F. R. E. VAN HAARSOLTE en F. EMMERINS. Onverwyld geſchiedde de kennisgeeving aan de Eerſte Kamer als mede aan het Intermediair Uitvoerend Bewind, met laſt aan het laatſte om de verkoozenen aan te ſchryven, om tegen den zestienden van Oogstmaand, ter aanvaarding dier post op te treeden (*).

Gekooze Ledenter Eerſte Kamer.

Geen kunner dan HETTEMAomſlaagen.

Drie dezer verkoozenen VAN HASSELT, HOETH en HETTEMA bragten redenen in om zich van het bekleeden dier gewigtige Staatspost te verſchoonen. De Commisſie tot de Credentiaalen kreeg laſt die redenen te wikken. Alles wat VAN HASSELT en HOETH inbragten, werd te ligt bevonden; dan HETTEMA kreeg zyn ontslag: dewyl het bleek, dat hy het vereischte van gedurende de laatſte twintig jaaren binnen de *Bataafſche Republiek* zyne vaste Woonplaats gehad te hebben, derfde (†).

Vier Leden ingehuldigd.

Ten bepaalden dage bevonden VAN HAARSOLTE, HOETH en EMMERINS zich in den *Haage*. Het Intermediair Uitvoerend Bewind gaf des kondſchap aan de Eerſte Kamer. Genoegzaam was dit drietal

Agenten, die het Intermediair Uitvoerend Bewind uitmaakten, ſlegts twee Leden ſtemmen hadden gekreegen, naamlyk SPOORS vyf ſtemmen en PELMAN één ſtem.

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 111, 126.

(†) *Ald.* bl. 143. 151. 156. 269. 312.

tal om de plegtigheid der aanstellinge te doen voortgang hebben; VAN HASSELT daagde desgelyks tydig op, wanneer, overeenkomstig met de gemaakte bepaalingen, de Inhuldiging geschiedde.

CXVII. BOEK. 1798.

De Voorzitter VAN LEYDEN voerde hun deeze bewaarenswaardige Aanspraak te gemoete; „ Zo mag het dan eindelyk gebeuren, dat het *Bataafsche* Volk niet „ alleen zyne wettige Vertegenwoordigers by den anderen ziet; maar ook dat „ Lichaam daargesteld, aan hetwelk, door „ de Staatsregeling, de Uitvoerende Magt „ is toevertrouwd; en gy, Burgers! staat „ gereed die hooge waardigheid te aanvaarden. — De plegtigheid van deeze „ Dag en het Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam vorderen van my „ dat ik U met eenige woorden toespreeke. Het zou beneden de waardigheid „ zyn van de Twee Hoogste Magten onzer Republiek, dat ik van uwe Persoonen sprak. Door de Eerste Kamer van „ het Vertegenwoordigend Lichaam waardig gekeurd te zyn om tot Lid van het „ Uitvoerend Bewind gekoozen te worden, door de Tweede Kamer daar toe „ verkooren te zyn, is meer dan allen „ lof, hoe verdiend ook, dien ik van U „ zou uitspreeken. Laat ons liever onze „ aandagt vesten op het groote werk, dat „ door U staat aangevangen te worden. „ Wanneer men met een wysgeerig oog „ den aart der Burgerlyke Maatschappyen, „ en de lotgevallen der Volken, beschouwt,

Aanspraak van VAN LEYDEN by de Inhuldiging.

1798.

„ vindt men weldra, dat de afscheiding
„ der Magten het zekerst bolwerk is der
„ Burgerlyke en Staatkundige Vryheid,
„ de sterkste waarborg van het Geluk der
„ Leden eener Maatschappye. — Heeft
„ het Vertegenwoordigend Lichaam, voor
„ al in de eerste maanden zyner Zittinge,
„ veele pligten te vervullen, de werk-
„ zaamheden van het Uitvoerend Bewind
„ zyn uitgebreider en niet minder belang-
„ ryk. — Groot is de Magt, die door
„ het *Bataafsche* Volk aan het Uitvoerend
„ Bewind is toevertrouwd; maar het ver-
„ trouwde dat Mannen zouden worden
„ gekoozen, die deeze Magt alleen ten
„ goede zouden gebruiken. — Gy zult die
„ Magt gebruiken om de Grondwet, wel-
„ ke het *Bataafsche* Volk zich heeft ge-
„ geeven, om de Wetten, die door des-
„ zelfs Vertegenwoordigers worden ge-
„ maakt, te handhaaven, en te doen uit-
„ voeren; en zo het uitoefenen van dien
„ Pligt U wel eens ongelukkigen doet
„ aantreffen, die de Wet niet eerbiedi-
„ gen, zult gy steeds in het oog houden,
„ dat het geluk der Maatschappye vor-
„ dert, en dat de Staatregeling voor-
„ schryft, dat de Uitvoerende en Regter-
„ lyke Magten van elkander onderschei-
„ den zyn.

„ Heeft ons Vaderland maar al te veel
„ ondervonden de nadeelen, welke de
„ noodzaaklyke gevolgen zyn van een
„ Bondgenootschaplyk Bestuur, thans mo-
„ gen wy het voorregt genieten, dat die

„ wy-

„ wyzigingen geen plaats meer zullen heb- CHAP.
„ ben; de ondergeſchiktheid, in welke de BOEK.
„ Departementaale en Gemeente Beſtuu- ——
„ ren onder uw Bewind geplaatst zyn, 1798.
„ geeven U de gelegenheid om alle in-
„ breuken op het grondbeginzel der Een-
„ heid by de Adminiſtrative Lichaamen
„ voor te komen: terwyl uwe wyze voor-
„ zigtigheid zodanige ſchikkingen zal maa-
„ ken, dat geene onnoodige en ongepaste
„ gevolgtrekkingen, een waar Grondbe-
„ ginzel in een ongunſtig daglicht doen
„ voorkomen.

„ Wy verwagten van U eerlang een
„ Reglement ter Organiſatie van de Ge-
„ wapende Burgermagt. Het invoeren der
„ Staatsregeling geeft U de middelen aan
„ de hand, welke te vooren niet konden
„ worden gebezigd, en de ondervinding
„ zal U hebben doen opmerken de mis-
„ ſlagen, die in voorige Ontwerpen mog-
„ ten hebben plaats gehad. Wy hoopen,
„ door U voorgelicht, U in ſtaat te kun-
„ nen ſtellen om zodanig een Reglement
„ in te voeren, door hetwelk het draa-
„ gen der Wapenen een aangenaame pligt
„ der Burgeren worde, en ons Land we-
„ der een voorbeeld geeve van een Volk,
„ by 't welk alle Burgers eendragtlyk ge-
„ zind zyn hunne Haardſteden te beſcher-
„ men, en door het welke wy de gerust-
„ ſtellende bewustheid mogen hebben, dat,
„ zo de aangeſtelde Magten de hulp van
„ den Gewapenden Burger tegen rustver-

EERSTE BOEK. 1798.

„ ſtoorders behoeven, zy zich veilig daar
„ op zullen kunnen verlaaten.

„ De Krygsmagt van den Staat te Wa-
„ ter en te Lande, is door de Staatsregeling
„ onder uwe beſchikking gebragt. Het is
„ onze pligt U in ſtaat te ſtellen van aan
„ deeze uwe beſtemming te kunnen vol-
„ doen. Het is zeker een der onaangena-
„ amſte gewaarwordingen van eenen
„ Wetgeever, die de ſtem van zyn ge-
„ weeten gehoor geeft, wanneer hy zich
„ voor oogen ſtelt de noodzaaklykheid om
„ van een Volk, dat reeds zo veele op-
„ offeringen gedaan heeft, nog meer op-
„ offeringen te moeten vraagen; maar wan-
„ neer hy de bewustheid heeft, dat de-
„ zelve noodzaaklyk zyn, gevoelt hy, dat
„ het zynen pligt is, die opofferingen te
„ verlangen.

„ Het *Bataafſche* Volk heeft, ten allen
„ tyde, getoond overtuigd te zyn, dat
„ zy, die de teugels van het Bewind in
„ handen hadden, geen onvergeeflyker
„ misdaad konden begaan, dan wanneer
„ zy de Zeemagt verwaarloosden en daar
„ door ons Gemeenebest dat geen deeden
„ verliezen, dat geſchikst was ons het
„ aanzien, voor 't welk wy berekend zyn,
„ te bezorgen. Het *Bataafſche* Volk ge-
„ voelt de noodzaaklykheid om eene be-
„ hoorelyke Landmagt te onderhouden.
„ Dit alles zullen wy in 't oog houden
„ en onze raadpleegingen, om U de be-
„ noodigde Gelden te bezorgen, en het

„ ge-

„ gebruik, dat gy van die Gelden zult
„ maaken, zal onze Landgenooten over-
„ tuigen, dat hun Geld niet verſpild
„ wordt. — Onze Vlooten zullen mede-
„ werken om eenmaal de Vryheid der
„ Zeeën op onwrikbaare gronden te ves-
„ tigen, en het Gouvernement, dat onze
„ welvaard ſteeds met zulk eenen afgun-
„ ſtigen nayver heeft beſchouwd, zal een-
„ maal door de magtige Republiek en
„ haare Bondgenooten, ook door onze
„ medewerking, tot reden worden ge-
„ bragt. — Onze Krygsmagt te Lande
„ zal ons beveiligen voor aanſlagen, wel-
„ ke mogten worden voorgenomen, en
„ den Landman gerustheid geeven, dat
„ zyne akkers niet aan de verderflyke ge-
„ volgen des Oorlogs zullen worden bloot-
„ geſteld.

1798.

„ Het belangryk vak der Buitenland-
„ ſche Betrekkingen is by de Staatsrege-
„ ling aan U toevertrouwd. De Staat-
„ kunde vordert, dat die tedere belangen
„ door eenige uitgeleezene Mannen wor-
„ den behandeld, en 's Volks Vertegen-
„ woordigers alleen gekend worden, wan-
„ neer het Volk of zich door een Trac-
„ taat verbindt, of, met zyn goed en
„ bloed, tot herkryging zyner geſchon-
„ dene regten, zou moeten in de breſe
„ ſpringen.

„ De *Bataafſche* Trouw is, in alle ty-
„ den, door alle Volken, geëerbiedigd ge-
„ worden. Zy zal uwe leidſter zyn in
„ alle uwe gedraagingen. Overtuigd dat

„ onze belangens de naauwſte vereeniging
„ vorderen met onzen magtigen en ge-
„ trouwen Bondgenoot, zal deeze over-
„ tuiging in alle uwe werkzaamheden
„ doorſtraalen, en het *Franſch* Gouverne-
„ ment zal ſangs hoe meer de zekerheid
„ erkennen, dat het welbegreepen belang
„ der beide Republieken één is. Te ver-
„ licht om niet te erkennen hoe verderf-
„ lyk het ſteeds voor ons geweest is, een
„ al te uitgebreide rol in *Europa* te wil-
„ len ſpeelen, zult gy U bepaalen bin-
„ nen den kring, welke ons waar belang
„ aftekent. En zo gy niet bewust waart
„ wat het belang en het verlangen van
„ het *Bataafſche* Volk vorderen, dan
„ zoudt gy zulks in de Staatsregeling zien
„ uitgedrukt, wanneer de zorgvuldigſte
„ Eerbiediging van het Regt der Volken
„ en de naauwſte Vereeniging met de
„ *Franſche* Republiek worden aanbevolen.
„ Dan ik merk dat ik veel te lang zou-
„ de uitweiden, byaldien ik van alle de
„ middelen wilde ſpreeken, welke de
„ Staatsregeling onder uw bereik ſtelt om
„ het nut uwer Medeburgeren te bevor-
„ deren. — Maar, hoe zult Gy, Leden
„ van het Uitvoerend Bewind, hoe zul-
„ len wy door het Volk benoemd om het-
„ zelve te vertegenwoordigen, aan het
„ groot oogmerk onzer beſtemming beant-
„ woorden, byaldien wy niet gezamenlyk
„ bewerken, dat de Partyſchappen op on-
„ zen Vaderlandſchen grond, niet meer
„ gevonden worden. Wy, die den wil

„ van

„ van het Volk verklaaren; Gy, die den CXVII.
„ wil van het Volk ten uitvoer brengt, BOEK.
„ wy moeten gezamenlyk het voorbeeld ——
„ geeven van eene waarlyk broederlyke 1798.
„ vereeniging. De Staatsregeling kent
„ maar twee Partyen, zy die dezelve
„ handhaaven, en zy die dezelve willen
„ ondermynen. Deeze laatſten zult Gy
„ beteugelen, en zo daar nieuwe Wetten
„ toe noodig waren, zal het onze pligt
„ zyn U in ſtaat te ſtellen, den uitge-
„ drukten wil des Volks te handhaaven.
„ De Staatsregeling kent niet als *Stad-*
„ *houdersgezinden*, de zodanigen, welke,
„ zo lang 'er een Stadhouder was, of het
„ lot van ons Vaderland onzeker, die
„ waardigheid als nuttig beſchouwden;
„ maar alleen de zodanigen, welke den
„ laatſten Stadhouder, op zynen verlaaten
„ Zetel, terug zouden willen brengen. —
„ De Staatsregeling kent niet als *Federa-*
„ *liſten* de zodanigen, welke ter goeder
„ trouwe, hebben gemeend, dat het ver-
„ anderen van het Bondgenootſchaplyk
„ Beſtuur, in een Beſtuur, op Eenheid
„ gegrond, onregtvaardig of ſchadelyk
„ zou zyn; maar alleen de zodanigen,
„ welke het één *Bataafſche* Volk weder
„ tot onderſcheidene Volken zouden wil-
„ len brengen. — De Staatsregeling kent
„ geene *Ariſtocraaten* dan de zodanigen,
„ welke zouden verlangen dat hun Wil
„ en niet de Wet gevolgd wierd; dat
„ iets anders dan deugd en bekwaamhe-
„ den, mitsgaders bepaalingen door de

„ Wetten vastgeſteld, de keuzen zouden
„ regelen. — De Staatsregeling kent niet
„ als *Anarchisten* de zodanigen, welke,
„ vóór dat het *Bataafſche* Volk zich een
„ Grondwet hadt gegeeven, ter goeder
„ trouwe, hebben gemeend, dat buiten-
„ gewoone middelen wel eens by de hand
„ moesten genomen worden, om grooter
„ onheilen voor te komen; maar alleen
„ de zodanigen, welke de Grondwet om
„ ver zouden willen werpen, het gezag
„ der wettig aangeſtelde Magten met voe-
„ ten treeden, en, veel al onder den be-
„ drieglykſten ſchyn, alleen hun eigen
„ voordeel beoogen.

„ De zodanigen, welker hart of ver-
„ ſtand geheel bedorven is, zal het Uit-
„ voerend Bewind, gerugſteund door het
„ Vertegenwoordigend Lichaam, betengе-
„ len, en de Regter zal de Schuldigen
„ ſtraffen. Wy mogen ons verheugen,
„ dat onze Omwending niet is bevlekt
„ geworden door ſchanddaaden, die an-
„ dere Omwendingen hebben vergezeld;
„ maar wy kunnen niet ontkennen, dat
„ 'er ongeregeldheden hebben plaats ge-
„ had, dat 'er onregtvaardigheden ge-
„ pleegd zyn. — Indien zommigen on-
„ zer geleden hebben, dan zullen wy het
„ voorbeeld geeven van alle gedaane ver-
„ ongelykingen grootmoedig te vergee-
„ ten. — De kalmte, die zo noodig is
„ voor ons gefolterd Vaderland, vordert,
„ dat niet meer onderzogt worde, welke
„ de gevoelens der Burgeren geweest zyn;

„ maar

„ maar of zy welmoenend zullen mede- 1798.
„ werken tot inſtandhouding der thans in
„ werking gebragte Staatsregeling. De
„ handhaaving van de Staatsregeling is de
„ wil van het *Bataafſche* Volk, en de
„ twee Hoogſte Magten, door hetzelve
„ aangeſteld, zullen zyn wil eerbiedigen.

„ Welaan dan, Burgers! gaat uwe werk-
„ zaamheden beginnen, de Leden van het
„ Vertegenwoordigend Lichaam hebben
„ zich allen plegtig verbonden om de
„ Staatsregeling te handhaaven, zy zullen
„ hunne beloften geſtand doen; het Ver-
„ tegenwoordigend Lichaam mag, het zal
„ geen inbreuk op de Staatsregeling ge-
„ doogen, het zal een voorbeeld geeven
„ van deszelfs onderwerping aan 's Volks
„ wil, door zich nimmer in te laaten in
„ dat geen, wat door het Volk aan U is
„ opgedragen, en verwagt van U dezelf-
„ de naauwgezetheid.

„ Het zou zeker eene aangenaame ge-
„ waarwording zyn voor de Eerſte Ka-
„ mer van het Vertegenwoordigend Lich-
„ haam, in uwe tegenwoordigheid werk-
„ zaam te zyn; dan de Staatsregeling ver-
„ biedt het. Vertoeft dan niet langer de
„ taak U opgelegd, aan te vangen, en
„ voegt Uwe by myne, by onzer aller
„ vuurigſte bede, dat de Beſtuurder van
„ het Geheelal onze vereenigde poogingen
„ zegene en het *Bataafſche* Volk gelukkig
„ doe zyn!"

VAN HASSELT voegde den Voorzitter der Vergaderinge op deeze Aanſpraak dit

VAN HASSELTS wederwoord.

ERVD. BOEK. 1798.

dit welpasſend Antwoord toe; „ Burger Preſident! Burgers Vertegenwoordigers! Ja, 't gelukkig oogenblik is eindelyk daar, waar in het *Bataafſche* Volk „ zyn Regt, zo ſchandelyk vertreeden, „ herſteld — en zich in het bezit zyner „ Vryheid en Regten gevestigd ziet, waar „ in het, naa den ſchitterendſten zegepraal „ over een Beſtuur, 't welk zyne Staatsregeling in de geboorte, te vernietigen „ dagt, door zyne vrye keuze, Wetgeevers heeft daargeſteld, die het vertegenwoordigen, waar in die Wetgeevers den „ wil van het Volk, in de daarſtelling „ van de Uitvoerende Magt volbragten — „ een Bewind hetwelk in dit oogenblik, „ voor 't nog van geheel het *Bataafſche* „ Volk gereed ſtaat om het moeilyk werk, „ hetzelve opgelegd, in handen te neemen. „ Wy, door de Vertegenwoordigers des „ *Bataafſchen* Volks verkoozen om deeze „ zo allergewigtigſten post te torſchen, „ wy afkeerig van de ſchitterende en zo „ zeer glibberige loopbaan, welke wy, „ ondanks ons zelven, en over de pain-„ hoopen van de dierbaarſte genoegens „ onzes leevens, moeten betreeden — wy „ zyn, ja! wel doordrongen van al dat „ gevoel, hetwelk een zo zeer vereerend „ vertrouwen als deeze keuze, op ons „ gevallen, aan den dag legt; maar ook „ huiverig, by de enkele beſchouwing, „ niet van den rustloozen arbeid; maar „ van het ongewoone, het belangryke van „ denzelven, van den tegenſtand der in-

„ wen-

„ wendige bekingen van 's Volks geluk, en
„ en den misdaadigen geest der Factien, welke
„ welke zo dikwyls de beste bedoelingen
„ voor 't heil van het Vaderland verlam-
„ de en vrugtloos maakte, en die, on-
„ danks de vereeniging der braaven, op
„ verſtand en deugd, op gezonde Staat-
„ kunde, en de heilige beginzelen eener
„ edele Revolutie gegrond, niet ophoudt,
„ met zynen vergiftigen adem, alles te
„ beſmetten, wat hem kan bereiken.

„ Dan, Burgers Wetgeevers! hier ver-
„troost ons het denkbeeld, het *Bataaf-*
„*ſche* Volk verbondt zich, by een Maat-
„ſchaplyk Verdrag, gaf zich eenen Staats-
„regel, en die te ſchenden, of te ver-
„lammen, is de hoogſte misdaad, is ſchen-
„nis van de Majeſteit des Volks. —
„ Dit Verdrag, deezen Staatsregel, in alle
„ *deszelfs* deelen, te volgen, is de hoog-
„ſte pligt van allen, en de volbrenging
„ van deezen zal het ſchild zyn, 't welk
„ ons tegen het woelen der Factien, te-
„ gen alle dreigende gevaaren, zal bedek-
„ken. — In deezen zyn de grenzen
„ der onderſcheide Hoogſte Magten afge-
„ tekend, en de zorg, dat die nimmer
„ worden vermengd, zal het *Bataafſche*
„ Volk ten waarborg ſtrekken voor zyne
„ Vryheid, voor zyne Regten.

„ Dan, Burgers Vertegenwoordigers! die
„ſcheiding, wy weeten het, dit is ook
„ Uwieder denkwyze, die ſcheiding moet
„ nimmer den rampzaligen geest van na-
„yver voeden, die eene ſchadelyke bot-
„ zing

BOEK I. 1798.

„ zing der Magten, de schaering van het
„ *Bataafsche* Volk zelve ten gevolge zou
„ hebben. — Neen! de handhaavers van
„ 's Volks belangen behooren nimmer vyan-
„ den te zyn. Het geluk, de welvaart
„ van het algemeen moet bestendig en al-
„ leen hunne bedoeling zyn, hunne har-
„ ten ten naauwsten vereenigen; en door
„ dit voorbeeld opgewekt, zal ook het
„ *Bataafsche* Volk worden aangevuurd tot
„ hartelyke ongeveinsde vereeniging. —
„ Deeze zal egter nooit, dan allenga kun-
„ nen worden daargesteld. Ingeworteldе
„ vooroordeelen, gevestigde neigingen, laa-
„ ten zich door geenen enkelen schok
„ uitrooijen, en alleen de vestiging eener
„ vereeniging, op de zuivere grondbegin-
„ zelen onzer Revolutie, kan dezelve aan
„ de groote en geheiligde zaak der Va-
„ derlands dienstbaar en heilzaam doen
„ zyn; zonder dit zou ieene te vergedree-
„ vene toegeevendheid misdaadig worden,
„ en de zaak der Vryheid zelve doen
„ verlooren gaan.

„ Het *Bataafsche* Volk vereenige zich
„ dus om zyne Constitutie; de Hooge
„ Magten geeven hier van het voorbeeld,
„ en het Vaderland zal gered zyn. Het
„ moge nog eenen korten tyd worstelen
„ met de tegenheden en rampspoeden,
„ aan het lot van den Oorlog onvermy-
„ delyk verbonden, en het *Bataafsche*
„ Volk nog verpligt zyn tot opofferingen,
„ de tevredenheid zal met den Vrede en
„ rust, in den boezem des Volks, op

„ nieuw

„ nieuw haaren zetel vestigen, en deeze aan 't zelve, die veerkragt en werkzaamheid wedergeeven, die de beste dryfveer voor den bloei en welvaard der Staaten is. — Het Vaderland zal daar in het middel vinden om zynen ouden luister te herneemen, en van de Volken der Wereld zich te doen eerbiedigen; daar onze magtige Bondgenoote, met een oog van genoegen, ons geluk aanschouwende, den dag zal zegenen, welke ons aan de Rede en het Regt wedergaf. Belangryk zullen wy dan voor haar zyn; haar scherpziende oog, haar alles doordringende kennis, haare door zo groote gebeurtenissen geoefende wysheid, zullen dan haar overtuigen, dat de *Bataafsche* Republiek voor haar van gewigt kan zyn.

„ En nu, Burgers Wetgeevers! wy aanvaarden in dit oogenblik plegtig, voor het oog van geheel het *Bataafsche* Volk, de moeilyke taak ons opgelegd. — Wy gevoelen al het drukkende van dezelve, en Gylieden weet en het *Bataafsche* Volk weete, dat wy, door den nood gedrongen dit doen; maar ook van dit oogenblik beschouwen wy ons als geheel de eigendom van dat Volk en de Slaaven der Wet. — Het belang van het Vaderland zal alleen en standvastig ons doel, en de Wet onze Beheerscheresse zyn; waar zy gebieden kunnen wy niets dan haar, en aan haar zal en moet, al wat *Bataaf* „ is

CAPUT. BOEK. 1798.

„ is onderworpen zyn — Wy verfoeijen „ allen willekeurig gezag — Wy eerbiedigen en beminnen de Vryheid; maar „ wy kennen geen anderen ſteun der waare Vryheid, dan de Slaverny der Wetten.

„ Belooning is onze bedoeling, ja! „ maar wy kennen, wy zoeken geene andere belooning, dan aan het heil van het „ Vaderland met vrugt gearbeid te hebben — Deeze belooning is ook eenmaal de Uwe Burgers Vertegenwoordigers! Onze voldoening zy eenmaal „ de hartlyke verklaaring van alle *Bataven, wy zyn gelukkig; wy zyn waarlyk Vry!*"

Zittingneeming des Uitvoerenden Bewinds.

Naa het eindigen deezer beide Aanſpraaken vervulde de leevendigſte toejuichingen de Vergaderzaal: onder dezelve verlieten de Burgers, tot de waardigheid voor hun beſtemd ingehuldigd, de Vergadering, begaven zich na het *Oude Hof*, en waardigden van daar eenen Berigtbrief aan de nog zittende Vergadering af, met kundſchap, dat zy zich, als het UITVOERREND BEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK, gevestigd en gevormd en tot eerſte Voorzitter den Burger A. W. HORTH, agtervolgens het Voorſchrift der Staatsregeling, verkoozen hadden (*).

VAN HOOFF in

Om de nog openſtaande plaats van den Burger HETTEMA, wiens grond van bedan-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam*, II. D. bl. 162. 194-197.

R. Vinkeles, fculp.

NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATION

danken voor den post voldoende bevonden was, aan te vullen, bragt de Eerſte Kamer, by eene derde herſtemming, het Drietal uit op de Burgers J. F. R. VAN HOOFF, M. VAN DER GOES en REINIER VAN SPAAN. 't Zelve ter Tweede Kamer overgebragt zynde viel op VAN HOOFF het lot der verkiezinge, en was hier mede dit gewigtig werk ten einde gebragt. Hy werd, op de vastgeſtelde wyze ingehuldigd (*). CXVII. BOEK. 1798.

De Staatsregeling hieldt in, dat de Leden van het Uitvoerend Bewind by den anderen in één Huis zouden moeten worden gehuisvest; dan de Gezinnen der vyf Leden te talryk zynde om op het *Oude Hof*, daar toe beſtemd, den intrek te neemen, was 'er eene Voordragt, om een Huis van de Burgeresſe FAGEL, voor den Burger DE LA CROIX gehuurd, doch niet betrokken, ook ter huisvesting te nemen. Dit ſtuk bleef lang hangen.

De aanſtelling deezes nieuwen Uitvoerenden Bewinds wendt onze aandagt op het lot der Perſoonen, die het vernietigde uitmaakten; een lot zeer ongelyk. Twee hunner, WILDERICK en FOKKER zagen wy, naa eene zeer korte hegtenis, daar uit ontſlaagen en tot Leden des Intermediairen Wetgeevenden Lichaams benoemd (†). VAN LANGEN is als gevangen

Hetongelyk lot der geweezene Leden des Uitvoerenden Bewinds.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 317. 322. 383. 426.

(†) Zie hier boven bl. 24 en 35.

CXVII. BOEK. 1798.

gen weggeleid, VREEDE en FYNJE dit lot der gevangenneeming ontkomen (*). Deezer twee laatſten gedraaging was zeer onderſcheiden.

Vertoogſchrift van VREEDE.

De Burger VREEDE leverde een Vertoogſchrift by het Vertegenwoordigend Lichaam in, van eenen zeer opmerklyken inhoud. By 't zelve gaf hy te verſtaan, dat, ſchoon hy, zints de Omwenteling van Twaalf Juny, zich verwyderd en ſchuil gehouden hadt, zulks niet ontſtondt uit een voorneemen om zich te willen onttrekken aan zodanig een Onderzoek als het belang des Vaderlands van hem zou kunnen vorderen, veel min om daar door eene Verantwoording zyner daaden en verrigtingen te ontduiken, tot beide verklaarde hy zich gehouden en ten vollen bereid. Te minder ſchroom hadt hy daar voor, in zyne ziel overtuigd zynde als een eerlyk Man gehandeld te hebben; vry kende hy zich van euveldaaden, die in 't hart den oorſprong hadden; in tegendeel droeg hy de gerustheid met zich van in de hem aanbetrouwde Post zich zodanig gedraagen te hebben, dat, hy voor GOD en Menſchen, zich met een gerust geweeten durfde vertoonen. — Tot nog was hem geen wettig blyk voorgekomen, dat zyn Perſoon werd opgeëischt of gevorderd; hierom hadt hy gemeend niet te misdoen, met zich, voor een tyd, af te zonderen; ten einde de eerſte hitte, die al-

(*) Zie hier boven bl. 29.

die Omwentelingen vergezeld, te laten voorbygaan, en zyn Perſoon te beveiligen voor alle onaangenaamheden, die uit de omſtandigheden van het oogenblik, maar niet uit de natuur der zaake, zouden zyn voortgevloeid. Te eerder was hy hier toe overgegaan, daar hem, van ter zyde was voorgekomen, dat het Intermediair Uitvoerend Bewind, kort naa de Omwenteling in de Municipaliteiten eene aanſchryving zou gedaan hebben, die ten gevolge naa zich zou kunnen ſleepen, dat, indien hy zich op den Vaderlandſchen grond, vertoonde, gevangenneeming zyn lot zou weezen, en hy zich aan de onaangenaamheden, die zulks vergezelden, niet wilde blootſtellen. — Uit deezen hoofde vondt hy zich thans in de hoogſtonaangenaame omſtandigheden, dat hy, met de volkomenſte onſchuld in zyn hart, zonder eenig Beſluit, ten zynen laſte, te kennen, met de volſte bereidvaardigheid om zich te verantwoorden, zich egter, door de gevolgen eener Politieke Diſpoſitie, als een Banneling moest beſchouwen, en ook in de daad was.

CXVI BOEK. 1798.

Naa het in werking brengen der Staatsregeling, en het ophouden van alle Revolutionaire onderneemingen, wagtte hy van de regtvaardigheid der Repreſentanten, dat zy hem niet langer in dien toeſtand zouden laaten verblyven, maar zodanige middelen daarſtellen, waar door hy zyn bezwaar, in 't kort, zou zien opgeheeven, ziet vleijende, dat het Intermediair Uit-

voerend Bewind, en in de verandering der tydsomſtandigheden, en in zynen goeden wil, om zich te verantwoorden, alle redenen, al zien uit den weg geruimd, welke hemzelve zouden hebben kunnen beweegen tot het neemen van politieke voorzieningen tegen zyn perſoon.

Te meer zag VREEDE, gelyk hy betuigde, zich genoodzaakt om op eene ſpoedige voorziening te moeten aandringen; naardemaal aan zyn lot het lot zyner acht onmondige Kinderen naauwer dan ooit verbonden was; aangezien hy het voor zich en hun zo allertreffendst ongeluk hadt moeten ondervinden, dat zyne Huisvrouw, de trouwhartigſte Moeder van haare geliefde Panden, zedert zyne afweezigheid, onder den last der zorgen en verdrietlykheden bezweeken, door den dood van hem was afgerukt geworden, en zyne ongelukkige Kinderen zich zedert, zonder eenig toevoorzigt, bevonden.

Ten blyke van zyne volkomene bereidvaardigheid om zich pligtſchuldig te verantwoorden, hadt hy eene Memorie vervaardigd, met oogmerk om dezelve aan dit Stuk te voegen; dan hier mede verwylde VREEDE, ter oorzaake van het verneemen der ingediende Memorie tot Juſtificatie door het Intermediair Uitvoerend Bewind overgeleverd: niet om in een wederleggenden tweeſtryd te treeden, maar of dezelve ook tot aanvulling zou kunnen dienen. — Ten ſlot betuigt hy, naa eene twintigjaarige volyverige en onafgebrookene

deel-

deelneeming aan de Publieke belangen des Vaderlands, na rust te verlangen, en geenzins genegen te zyn om zich in eenige nieuwe moeilykheden in te wikkelen; alleen wenschte hy, door een getrouwe voordragt zyner verrigtingen, in de door hem bekleedde Post, te doen wat hy oordeelde aan zich zelven en der Natie schuldig te zyn, in stilte en rust tot de zynen wederte keeren, om zyne huislyke belangen en die zyner Kinderen te bezorgen. CXVII. BOEK. 1798.

Naa weinig over- en wederspraaks werd dit stuk aan het Intermediair Uitvoerend Bewind verzonden. Om in deezen allenschyn van partydigheid te vermyden, stelden zy 't zelve in handen van 's Lands Advocaaten. Deezen betuigden, door het ontbreeken van de stukken ter volledige kennis van de omstandigheden tot de Omwenteling van den *Twaalfden Juny* betrekkelyk, onmogelyk deswegen een volledigen raadslag te kunnen uitbrengen. Alleen meenden zy te kunnen en te moeten voordraagen, hoedanig, volgens den inhoud der Staatsregeling, omtrent VREEDE, zyne terugkomst en verantwoording aanbiedende, en diens verder verzoek, zou behooren gehandeld te worden. Woordlyk was die raadslag van deezen inhoud; „ dat door het Uitvoerend Bewind zou „ kunnen worden geadviseerd, dat de „ Eerste Kamer van het Vertegenwoordi„ gend Lichaam des *Bataafschen* Volks „ zou Verslag hier op van 's Lands Advocaaten.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* I. D. bl. 160.

CIEL. BOEK. 1798.

„ zou kunnen refolveeren of decreteeren; „ dat aan PIETER VREEDE wordt vrygelaaten om zich weder binnen deeze Republiek, en te zyner Woonplaats te begeeven, en zich te zyner Verantwoording aan te bieden; mitsgaders op het verzorgen van zyne huislyke belangens en zyne Kinderen orders te stellen; zonder dat hy, binnen den tyd van ééne maand, terug komende, uit hoofde van eenige Anterieure Politieke Voorzieningen of Orders, (als in dit geval ingetrokken en buiten effect gesteld wordende,) zal worden gearresteerd en geapprehendeerd — des egter, dat daar door geene præjudicie zal worden toegebragt aan zodanige verzoeken of Procedures, als de bevoegde Publieke Aanklaager R. O. zou mogen vermeenen van of voor den Competenten Regter, tegen den Requestrant, langs den weg van Justitie, te kunnen en te moeten doen of entameeren; noch aan zodanig eene Dispositie, als daar op, by den Competenten Regter, mogt worden verleend, behoudens egter ook daar tegen des Requestrants Defensie, alles ingevolge van het voorschrift der Staatsregeling: en blyvende ook onverlet aan het Uitvoerend Bewind, en den Agent van Politie, om, nopens de gedraagingen van den Requestrant, naa zyne terugkomst, zodanig opzigt en precautie te neemen, en naar exigentie van zaaken, zodanige voorzieningen te doen,

„ als

„ als bevonden zal worden te behooren, CIVIL.
„ en noodzaaklyk te zyn, en dat in het BOEK.
„ verder verzoek van den Requestrant
„ niet kan worden getreeden." — Het 1798.
Uitvoerend Bewind, 't welk reeds het Intermediaire vervangen hadt, schreef de Eerste Kamer, by toezending van dit stuk, aan, dat het zich met dit besluit van 's Lands Advocaaten vereenigde (*).

Men oordeelde en de Brief en het Verslag, ter Eerste Kamer, belangryk genoeg om gedrukt en in handen van de Leden VITRINGA, SCHLUITER en DE WITT gesteld te worden. Hun Verslag kwam hier op neder, om VREEDE vry en onverlet te laaten om binnen de Republiek, en tot zyne Woonplaats terug te keeren, zonder dat hy, mits ten spoedigsten en uiterlyk binnen veertien dagen terug komende, uit hoofde van eenige vroegere politieke voorzieninge, zou kunnen worden gevat en vastgehouden; als welke, in dat geval, voor vervallen gehouden werd; nogthans met dien verstande, dat, indien er, in het vervolg, termen zouden mogen gevonden worden, om, overeenkomstig en naar het voorschrift der Staatsregeling zyn Persoon in verzekering te neemen, daar tegen uit die vrylaating geene gevolgen zouden kunnen worden getrokken, en dat in het verder Verzoek niet kon worden getreeden. Oordeel der Eerste Kamer.

Eenigen wilden de zaak terstond afdoen, an-

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 161. 314. 316.

CXVII. BOEK. 1798

anderen die uitſtellen, en het Verſlag doen drukken. Dit laatſte woog over. By de beraadſlagingen lieten VAN GALEN, STEYN PARVE en APPELIUS zich zeer ongunſtig over hetzelve hooren. VITRINGA's verdeediging van het Verſlag, en VERBEEKS tusſchenſpraak vermogten weinig. Eenigen wilden VREEDE tot het Uitvoerend Bewind, anderen tot de Staatsregeling verzonden hebben: voor dit laatſte verklaarde zich de meerderheid (*).

Verantwoording van VREEDE.

De Verantwoording van VREEDE, van welke hy, by de eerſte vervoeging ter Vergaderinge gewaagde (†), kwam eerlang daar ter tafel. Hebben wy, in ons laatſtvoorgaande Boek, een en andermaal van de Memorie der Vyf Agenten, ter toelichting van het voorgevallene, geſprooken, zyn wy ter nadere vermelding van dit ſtuk, hier boven, wedergekeerd (§), wy mogen dit Geſchrift van VREEDE niet onvermeld voorby treeden. Niet alleen diende hy het in; doch gaf het afzonderlyk in druk (**), en voldeedt daar door aan 't verlangen van Vrienden, Vyanden en Onvooringenomenen. Elk kende VREEDE

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 389. 406 - 411.

(†) Zie hier boven bl. 164.

(§) Zie hier boven bl. 109.

(**) Te *Leyden* by H. COSTER en C. H. TRAP uitgegeeven onder den tytel *Verantwoording van* PIETER VREEDE, *Lid van het voormaalig Uitvoerend Bewind, aan de Bataafſche Natie en aan haare Vertegenwoordigers, ingegeeven by de Eerſte Kamer der Wetgeevende Vergadering den 9 Oct.* 1798.

de voor den man, in ſtaat om meesterlyk de pen te voeren; geen vondt zich in zyne verwagting bedroogen, ſchoon zeer verſchillende aandoeningen by het doorbladeren en bepeinzen gevoelende. Lieden, die geenzins onder de Vrienden van dien Burger te rangſchikken vielen, hielden deeze Verdeediging voor een Meesterſtuk in zyne ſoort. ONVR. BOEK. 1798.

In drie Hoofdafdeelingen onderſcheidt VREEDE dit Verdeedigſchrift. De *eerſte* behelst eene Verantwoording van zyn gedrag, en daar het veel, zeer veel aankomt op het begrip van 't geen den Twee en twintigſten van January was bepaald, is hy zeer breedvoerig in dit, op eene wyze hem en zyner Partye ten voordeeligſte te ontwikkelen. — De *tweede* beſtaat in eene Beantwoording der Beſchuldigingen van *Heerschzugt* en *Verkragting* van het Volksregt — als mede dat hy, nevens zyne Medeleden van het Uitvoerend Bewind, een *Schrikbewind* zou hebben ingevoerd — dat zy den Amptshonger zouden gevoed hebben, — ook tragt hy de aantygingen van *Geldverſpilling*, *Geldroof* en *Ontrouw* af te weeren. In alle deeze komt veel belangryks voor, en niet weinig, waar over men zich moet verbaazen. Te uitvoerig is het hier tot ophaalen en het vergelyken met het ſtuk der Vyf Agenten te treeden. Iets egter mogen wy niet nalaaten hier aan te duiden. en wel met VREEDES eigene woorden; „Veel," ſchryft hy, „ja bykans alles zal nederkomen op

„ het waare begrip van 't geen op den
„ Twee en twintigſten January is vastge-
„ ſteld. Myns inziens, zyn de vernieti-
„ ging van het Federalisme, en het daar-
„ ſtellen eener onbegrensde Eenheid, en
„ wat dies meer zy, de gelukkige gevol-
„ gen van dien heuchlyken Dag; maar
„ de waare grondbedoeling was het doen
„ ophouden van een Staatsbeſtuur, dat,
„ door eene zamenvoeging van de ver-
„ ſchillende Partyen, waar uit het be-
„ ſtondt, verlamd was, en aan de groote
„ bedoelingen, waarom het was zamenge-
„ ſteld, niet kon beantwoorden. De waa-
„ re bedoeling was, de Republikeinſche
„ of Revolutionaire Party over alle an-
„ dere Partyen den boventoon te geeven;
„ of liever *alleen* waare en energique Re-
„ publikeinen in het Bewind te ſtellen,
„ waar door, zo zy anders wys en met
„ de noodige gemaatigdheid het Bewind
„ voerden, orde, eenſtemmigheid, en een
„ vast Gouvernement, moest voortko-
„ men, dat aan de hoop en verwagting
„ aller Vrienden van Vaderland en Vry-
„ heid kon beantwoorden. De geest, waar
„ in de Staatsregeling is ontworpen, be-
„ vestigt, zo ik meen, alzins deeze ſtel-
„ ling. 't Is egter mogelyk, dat ik hier
„ in dwaale, en dan zyn voorzeker alle
„ myne daaden en handelingen, die op
„ deezen grondſlag gebouwd zyn, beris-
„ pelyk; maar te vergeefsch zal men naa
„ een ſpoor zoeken, dat ik tegen myn be-
„ ter weeten gehandeld en gedwaald heb.

„ Ik

„ Ik heb tot de toebereiding van den „ Twee en twintigsten January niet werk- „ zaam geweest. Lang te vooren lag ik „ ziek te *Tilburg*, en ik kwam niet voor „ den Een en twintigsten met een ziek „ lichaam in den *Haag*, waar alles tot dit „ groote werk reeds gereed lag. — Dan, „ schoon daar aan de hand niet gehad heb- „ bende, was ik egter een yverig Voor- „ stander van dien Dag, in den zin zo „ als ik hem beschouwe, in het vaste „ vertrouwen staande, dat hy het geluk „ des *Bataafschen* Volks zou aanbrengen „ en voltooijen. — Het is mogelyk dat „ ik ook hier in dwaale. Het is mogelyk „ dat een ander Systhema, het is moge- „ lyk dat het thans bovendryvend Systhe- „ ma, dit heilryk doel beter bereike, en „ onder den invloed van hetzelve, het „ waaragtig heil der Natie tot een hoo- „ ger trap worde opgedreeven. — Dee- „ ze uitkomst zal ik rustig afwagten. Ie- „ der voetstap, die tot dit heuchlyk doel- „ einde nadert, zal ik zegenen; en, in- „ dien het einde aan de verwagting zal „ hebben beantwoord, zal ik de eerste „ zyn, om myne vreugde en dankbaar- „ heid, met een overtuigd gemoed, in 't „ openbaar, aan den dag te leggen. De „ liefde des Vaderlands overtreft by my „ verre myne eigenliefde. Ik zal traanen „ storten van blydschap, en het uur ze- „ genen, waar in ik, overtuigd door de „ gelukkige uitkomst, zal moeten belyden „ gedwaald te hebben."

CIVIL. BOEK. 1798.

Ten

CXVII. BOEK. 1798.

Ten opzigte van zyne schryfwyze in die Verantwoording gehouden, waar in zeker Gevoeligheid den toon gaf, drukte VREEDE zich in deezer voege uit; „ den „ toon der gemaatigdheid zal men overal „ gewaar worden. Ik heb waarheden moe„ ten zeggen, die op zich zelven hard „ zyn. Ik heb 'er nog meer verzweegen, „ zo dra zy voor anderen haatlyker wa„ ren, dan nuttig voor myne verdeedi„ ging. Zo my dan, deezes ondanks, „ egter hier en daar, een nypend woord „ ontsnapt is, zo ik, hier of daar, een uit„ drukking heb gebezigd, die zou kun„ nen geagt worden beledigend te zyn, — „ of aanleiding te kunnen geeven tot het „ aankweeken van haat of onrust; zo ik „ hier of daar een sentiment heb ontwik„ keld en aangedrongen, dat, eigendunk„ lyk toegepast, tot bedenklyke gevolg„ trekkingen zou kunnen heenen leiden; „ ik wil geagt hebben, dat zulks alles, „ tegen mynen wil en meening, daar uit „ getrokken wordt, en ik retracteer, van „ nu af aan, alle zodanige woorden en „ uitdrukkingen. — Myn gedrag te ver„ antwoorden, myne eer te zuiveren, was „ alles wat ik op 't oog hadt. Ik was „ met 's Volks vertrouwen vereerd, in „ eene hooge Post geroepen. Ik kweet „ my, zo ik meen, onberispelyk, en als „ een eerlyk man betaamde, en ik werd, „ op eene veragtlyke wyze, weggejaagd. „ Ik werd, in stukken, die gezag had„ den, zo regtstreeks, als zydelings, be-

„ schul-

„ schuldigd. Ik werd in myne eer ge- CXVII.
„ griefd. Daar zyn geene Zedelyke of BOEK.
„ Burgerlyke Pligten, die my in deezen
„ het zwygen opleggen. Ik zou hier door 1798.
„ misdaadig zyn omtrent my zelven. Maar
„ dat zich niemand, dat myne Vyanden
„ zich niet ontrusten. De onschuld zoekt
„ geen wraak. Dit betuig ik welmeenend.
„ Ik heb voor myn byzonder Persoon op
„ den Twaalfden Juny, niets verlooren:
„ eene ydele Grootheid heeft voor my
„ niets aantrekkelyks. Myn Vaderland
„ te dienen was myn pligt in de post
„ die ik bekleedde; van deezen Pligt ben
„ ik thans ontslaagen. Ik verbeide nu, in
„ den stillen kring der Burgeren weder-
„ gekeerd, met duizenden welmeenenden,
„ het geluk, dat ons is toegezegd."

Naa de voorleezing van dit Verdeedig schrift, merkte de Voorzitter APPELIUS aan, dat het de byzondere Verantwoording van VREEDE was, voor zo verre hy Lid van het Bestuur geweest ware, en uit haaren aart niet geschikt om by de Vergadering in overweeging genomen te worden. — Dat 'er voorts zaaken in behandeld, en gebeurtenissen in beoordeeld werden, over welke het Vertegenwoordigend Lichaam zich, op de stelligste wyze, hadt verklaard, op welke men, zonder Besluiten te herroepen, niet kon terug keeren, en die niet anders, dan afgedaan konden beschouwd worden (*). De Burger VREE- Besluit hier op.

DE

(*) Zie hier boven bl. 140.

CXVII. ROEK. 1798.

DE deedt by dit stuk geen regtstreeks verzoek aan het Vertegenwoordigend Lichaam; en kon zich dit Lichaam, om die reden, over de verdienste van hetzelve, en over het gedrag van VREEDE, (aan welken gelyke aanspraak als zyne Medeburgers op de voordeelen der Staatsregeling zo ontegenzeggelyk was toegekend,) niet uitlaaten. Op deeze gronden stelde hy voor, de Verantwoording van VREEDE te verklaaren voor een Stuk, 't welk geen onderwerp der overweeginge van de Vergadering kon opleveren. Eenstemmig hier mede viel het besluit (*).

FYNJE levert een stuk in, waar by hy verklaart in 's Hage te zullen komen.

De Burger FYNJE gaf, by een ter Eerste Kamer ingediend Geschrift, te verstaan, dat hy, naa alle listige aanzoeken, beloften en bedreigingen, alle strekkende om hem een Post, uit naam der Natie aan hem toevertrouwd, in een tydstip van gevaar, vrywillig te laaten vaaren, eindelyk daar van, door Militair Geweld, feitlyk en wederregtlyk ontzet zynde; volgens het natuurlyk regt van Zelfbehoud, zich aan de woede zyner Vyanden hadt weeten te onttrekken. —— Dat hy, in zyne schuilplaats, zyne eer en goeden naam, hem dierbaarder dan alles, op de vuilaartigste wyze, ziende aangerand, reikhalsde na het oogenblik, dat hy aan zyn eigen brandend verlangen, om zich van den onverdienden blaam te zuiveren, en aan zyne duure verpligting om zich voor het *Bataafsche* Volk

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 867.

Volk te verantwoorden, zou kunnen voldoen; dan het geen hy ongeraaden vondt, zo lang de Leden van het zogenaamd Uitvoerend Bewind, en de deelgenooten van derzelver raadpleegingen en handelingen, het door hun aangemaatigd gezag in handen hadden. — Dat hy, naa het in werking brengen der Staatsregeling, en den overgang van het Beſtuur in andere handen, dit oogenblik meende daar te zien, en alzo, onbeſchroomd, ſteunende op zyne onſchuld en volkomenlyk vertrouwende Eerlykheid van hun, die deeze Staatsregeling zo plegtig bezwooren hadden, beſlooten hadt zich weder na *'s Hage* te begeeven, waar van hy zich verpligt rekende de Vergadering onverwyld te moeten verwittigen. — Dat hy vermeende de gelegenheid tot eene openlyke en plegtige Verantwoording te mogen vorderen, uit naam der *Bataafſche* Natie, die het regt en belang hadt, om, naa zo lang overſtelpt geweest te zyn met beſchuldigingen tegen den Man, wien zy eens met haar vertrouwen vereerde, ook eenmaal deszelfs Verdeediging te hooren, waar van hy vertrouwde, dat de eindelyke uitſlag zyne Vyanden beſchaamen, en een gedeelte der Natie uit de dooling en bedwelming, waar in men haar gebragt hadt, terug zou brengen. — Daarom was het, dat hy de Burgers Repreſentanten, uit hoofde van hunne Waardigheid, wel eerbiediglyk verzogt, maar ook tevens, uit hoofde van die zelfde Waardigheid, van hun

CIVIL. BOEK. 1798.

CXVII. BOEK. 1798.

hun verwagtte, dat zy, in hunne wysheid, de geschiktste middelen zouden beraamen en daarstellen, ten einde aan het Volk, door hun vertegenwoordigd, en den beledigden Man, wiens zaak eene Volkszaak geworden was, dit geheiligd regt ten spoedigsten mogt wedervaaren (*).

Welk eene aandoening zulks ter Vergadering baarde.

Zulk een onverwagt Stuk, het voorneemen en de verwagting eens stoutmoedigen Mans aanduidende, hoorde de Vergadering met verbaasdheid. De Voorzitter scheen 'er mede verlegen. VAN GALEN, dien wy meermaalen doortastende maatregelen hoorden aanraaden, schoon met STEIN PARVE en anderen instemmende, om dit stuk in handen van het Uitvoerend Bewind te stellen, als 't welk wel zou weeten hoedanige maatregelen in die zaak zouden behooren genomen te worden, zou anderzins voor zich zelven van gevoelen geweest zyn, om het geheel buiten beraadslaaging te houden: „ want," voegde hy 'er nevens, „ wy worden, in deeze „ Vergadering geobrueerd, met en moeten „ een gedeelte van onzen tyd opofferen „ aan eene menigte van Adressen en Re„ questen van dien aart, die met zo veel „ stoutheids als onbeschaamdheids te dee„ zer Vergaderinge worden ingeleverd — „ het wordt meer dan tyd, dat wy tegen „ zodanige Adressen, die tot niets anders „ kunnen strekken, dan om voor het oog der

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 272.

„ der Natie eene zekere vertooning te CIVIL.
„ maaken, om den geest van tweedragt BOEK.
„ aan te ſtooken, en op eene Contra- ——
„ revolutie hoop te doen voeden, effica- 1798.
„ cieuſe maatregelen te neemen." Die maatregelen zouden, zyns agtens, moeten beſtaan in alle die ſtukken buiten beraadſlaaging te houden: als dan zouden zy zeker agterblyven, en anderzins dezelve zodanig vermenigvuldigen, dat men het grootſte gedeelte des Nationaalen tyds daar aan zou verſpillen. Zyn daar op gegrond voorſtel, om over dit ingediend ſtuk niet te beraadſlagen, en het tot bericht aan het Uitvoerend Bewind toe te ſchikken, werd gevolgd.

Het Uitvoerend Bewind verſtendigde, binnen kort, de Eerſte Kamer, dat hetzelve, op bekomen kundſchap van FYNJES oponthoud in *'s Gravenhaage*, ingevolge van den gegeeven last des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, om hem te doen vatten, ter oorzaake, zo men meende, van verregaand vermoeden van malverſatie ten aanziene van 's Lands penningen en andere ſtrafbaare bedryven, hem in burgerlyke bewaaring hadt doen brengen. Dewyl 'er nog geen Nationaal Gerigtshof beſtondt, verlangde het Uitvoerend Bewind, van het Vertegenwoordigend Lichaam te mogen weeten voor welken Regter de Burger FYNJE moest te regt geſteld worden (*). —— Een hier op uitgebragt

In hegtenis genomen Geſchillen over den Regter.

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 319, 335, 398.

bragt Verflag hieldt in, dat het Hof van Justitie over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland*, zo om de inwooning van den Burger FYNJE in den *Haage*, als uit hoofde van den aart des misdaads hem ten laste gelegd, en dewyl 'er geen Nationaal Gerichtshof voor handen was, in deezen de bevoegde Regter zou weezen. Dit ontmoette ter Tweede Kamer bedenklykheden, van verſchillenden aart. Eene zo klein mogelyke meerderheid beſliste egter overeenkomſtig dit voorſtel.

Verſchillende gevoelens over den Regter, voor welken VAN LANGEN zou moeten geſteld worden.

Het eenig Lid des afgezetten Uitvoerenden Bewinds, VAN LANGEN, dien wy onmiddelyk zagen wegvoeren (*), werd beſchuldigd in zyn post, 's Lands geld, tot zyn byzonder nut, gebruikt te hebben (†). Naardemaal een Nationaal Gerigtshof nog niet was vastgeſteld; ontſtond 'er twyfel voor welk een Regtbank de zaak van VAN LANGEN moest dienen. Ter Eerſte Kamer viel, na veele onderhandelingen, het beſluit om aan den Burger VAN LANGEN te zyner keuze over te laten, of hy voor de *Landſche* Regtbank; dan voor het Hof van Juſtitie van de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland* zou behooren te regt te ſtaan. Dit ontmoette ter Tweede Kamer geen veel tegenſpraaks, ervaarene Regtsgeleerden verſchilden, en 't beſluit was het onbekragtigd terug zen-

(*) Zie hier boven bl. 23.

(†) Zie de *Memorie der Leden van het Uitvoerend Bewind* bl. 17 en de Bylagen.

zenden aan de Eerste Kamer. By nadere beraadslagingen werd het Hof van Justitie der voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland* voor den bevoegden Regter in deezen met de meerderheid van één stem verklaard (*).

1798.

Onder de op den Twaalfden Juny in verzekering genomene Personen bevondt zich ROSEVELT CATEAU, dien wy zo menigwerven zeer sterke taal hoorden voeren. Hy vervoegde zich, reeds op den eersten van Oogstmaand, met een Verzoekschrift by 't Landsbestuur, om, uit aanmerking van onderscheidene Artykelen der Staatsregeling, ten spoedigsten, het genot zyner Vryheid te mogen genieten. Een en ander der Leden drongen op het onverwyld afdoen deezer zaake aan.

ROSEVELT CATEAU vordert zyn ontslag.

Het Stuk in handen des Intermediair Uitvoerenden Bewinds gesteld zynde, hieldt het antwoord eene verdeedeging in van het ten dien tyde, in bewaaring stellen eeniger Personen. Te zonderling, om niet over te neemen, is het algemeene oogpunt waar uit zy dit hun bedryf wilden beschouwd hebben. — „Op het „heevandigst de rampen gevoelende, waar „mede ons, door verdeeldheid, ongelukkig „Vaderland, op den oever van deszelfs „ondergang te worstelen hadt, waschende „ons éénigste oogmerk en onze vuurigste wensch, om de menigvuldige Par-

Oordeel des Int. Uitv. Bewinds.

„tyen

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 171. 188. 191. 207. 247. 250. 253. 272. 288.

1798. „ tyen in ons Vaderland in één te ver-
„ nietigen. — Wy waren tevens, door
„ eene droevige ondervinding van byna
„ zes maanden overtuigd, hoe weinig
„ Arresten en Perfooneele Vervolgingen
„ geschikt waren om de Verdeeldheden te
„ doen vergeeten, tot het uit den weg
„ ruimen van welke de *Twee en twintigste*
„ *January* gefchikt werd gevoordeeld, en
„ hoe zeer wy dit, op den *Twaalfden Ju-*
„ *ny* te eener zyde gevoelden, wisten wy
„ ook ter andere zyde, dat, wanneer wy
„ ons niet van eenige voornaame Hoof-
„ den der *Anarchisten* verzekerden, zulks
„ alleen aan lafheid en gebrek van ener-
„ gie zou worden toegeschreeven: een
„ denkbeeld, 't geen, tot volvoering on-
„ zer oogmerken, zo schadelyk was, dat
„ wy liever, voor eenigen tyd, by wei-
„ nigen voor *onregeerbaar* wilden gehou-
„ den worden, dan door een halve maat-
„ regel den Vaderlandschen Grond van
„ nog verschriklyker gebeurtenisfen het
„ toneel laaten worden." — Na Ross-
VELT CATEAU als een hoofdbewerker der
Anarchisten afgeschetst, en van de woelin-
gen der Lieden, die zy van zynen stem-
pel keurden, in 't breede gesproken te
hebben, oordeelden zy het Ontslag dezes
Mans te moeten ontraaden: dewyl de vei-
ligheid van den Staat daar door gevaar
liep, immers wanneer zulks geschiedde
vóór de Inhuldiging van het, volgens de
Staatsregeling gekoozen Uitvoerend Be-
wind, zich meer dan ooit overtuigd hou-
den-

dende, „ dat wanneer men aan menſchen, CXVII.
„ die niet dan rampen, uit misdaadige be- BOEK.
„ ginzelen, willen berokkenen, en daar toe ——
„ geene middelen, hoe ook genaamd, ont- 1798.
„ zien, ontſlag verleende, het Vaderland
„ niet te behouden was."

Juist ten zelfden dage van het indienen deezes Raadſlags kwam ter Vergaderinge eene tweede en dringender Vervoeging van dien tot verdere bewaaring door het Intermediair Beſtuur verweezen Burger, zich beklaagende over zyne langduurige en tegen de Staatsregeling ſtrydige gevangenneeming, met de hoogſtgaande onaangenaamheden en groote kosten gepaard. — En de Raadſlag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, en dit nader Adres werden geſteld in handen van COUPERUS en verdere Gelastigden tot het werk van *Twaalf Juny*. Dienaangaande Vervoeging.

Middelerwyle was 'er ter Vergaderinge ingezonden een Verzoekſchrift van de Burgers B. BOSCH en L. C. VONCK, te gader zich beklaagende over hunne gevangenneeming en overbrenging na 't *Huis in 's Bosch:* eene handelwyze waar uit zy beſluiten moesten, „ dat het *Bataafſche* Volk, „ in plaats van de uitwerkzels eener daargeſtelde Staatsregeling te genieten, zich „ onder de beheering van een *Militair* „ *Gouvernement* gebragt zag." — Op een hoogen en ſtraffen toon klonk dit ſtuk, onder anderen ſpraaken zy; „ De Vertooners, die zich het regt voorbehouden, „ om tegen hun, die ten hunnen aan- Verzoekſchriften van B. Bosch en L. C. Vonck.

„ zien de Staatsregeling van het *Batavi-*
„ *ſche* Volk, zo ontegenzeggelyk blykbaar
„ geſchonden hebben, en by voortduu-
„ ring blyven ſchenden, zodanig te han-
„ delen, als zy, ingevolge het regt, aan
„ hun door de Staatsregeling toegekend,
„ vermeenen zullen te behooren — ver-
„ zoeken thans alleen aan Ulieden, die
„ tot handhaavers der Staatsregeling ge-
„ ſteld zyt, dat Gylieden hun, volgens Ar-
„ tykel XXVI en XXXIII der Algemeene
„ Grondbeginzelen van gemelde Staatsre-
„ geling, uit hunne Detenſie ontſlaat, en
„ aan hunne Familien en Naastbeſtaanden
„ wedergeeft, of, binnen vier en twintig
„ uuren, voor hunnen bevoegden Regter,
„ doet te regt ſtellen — dit verzoeken —
„ dit vorderen — dit eiſchen zy, als *Ba-*
„ *taafſche* Burgers, die, offchoon niet vry
„ zynde, egter de faculteit hebben, dat
„ zy hunne ſtemmen tot in uwe Raad-
„ zaal kunnen doen opgaan, om de Wet,
„ waar onder zy leeven, en niet anders
„ dan de Wet, in te roepen — zy willen
„ noch gratie, noch toegeevenheid —
„ Neen Burgers Vertegenwoordigers! zy
„ eiſchen de ſtipſte handhaaving van de
„ Letter der Wet; naardien zy hunne
„ Vervolgers noch vreezen, noch ont-
„ zien; maar veel eer vrymoedig uittar-
„ ten, om met hunne beſchuldigingen
„ voor den dag te komen."

Daar

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 80. 76—79.

Daar op laaten zy volgen een reeks van hunne Vaderlandlievende Bedryven, zints den Jaare MDCCLXXXV, bovenal in het bewerken der Omwenteling des Jaars MDCCXCV, en hoe zy, in de Eerſte en Tweede Nationaale Vergaadering, gezeten en deel gehad hadden in de voornaamſte en Volkbehaagenſte bedryven — Zy verderden, dat hunne haaters met hunne beſchuldigingen te voorſchyn kwamen — „ met beſchuldigingen," gelyk zy zich uitdrukten, „ niet beſtaande in brommende woorden, waar van de kragt miſſchien alleen te zoeken zou zyn, in de „ uitwerkzelen eener onbegrensde wraakzugt; maar in de zodanige, welk meer „ dan een enkelen graad van loutere vermoedens met zich brengen, en niet rusten op de ylvaardige denkbeelden van „ zulke Etres, die Schimmen formeeren, „ om de hun in den weg ſtaande Lichaamen te verſchrikken, en, ware het mogelyk, over hoop te werpen — op duidelyk gearticuleerde daadzaaken, welke „ voor een geregtlyk onderzoek vatbaar „ zyn. — Wy ſommeeren een ieder, „ wie hy ook zy, deeze te berde te brengen. — Wy vreezen niets en kunnen „ niets vreezen, daar wy ons niets misdaadigs bewust, en op de gronden der „ *Bataafſche* Staatsregeling, volkomen „ overtuigd zyn, dat voortaan geene despotieke magtſpreuken, geene zogenaamde eigendunkelyke politieke voorzieningen; maar regtvaardigheid en waarheid

CXVII. BOEK. 1798.

CXVII. BOEK.

„ over de waarde, over de daaden, en over „ het lot van den *Bataafschen* Burger zul- „ len beslissen."

1798. Wat des ter Vergadering voorviel.

Een voordragt, met zo veel schamperheids als zelfvertrouwen vervuld, baarde veel opziens. De Voorzitter VAN DE KASTEELE vondt het zeer moeilyk, om, by het onderzoek der ingekomene Stukken te beoordeelen in hoe verre Verzoekschriften, welker inhoud taxatoir voor de Hoogste Magt scheen te zyn, een punt van beraadslaaging behoorden uit te maaken. Hy stelde daarom voor dit Stuk aan het Intermediair Bewind toe te schikken. Een en ander der Volksvertegenwoordigeren verklaarden zich daar tegen; doch dit voorstel ging door, met de bepaaling om spoedig te dienen van bericht.

Uitgebragt Verslag des Int. Uitv. Bewinds, ook over ROSEVELT CATEAU.

Dit bericht daagde spoedig op, en hieldt in, dat alle redenen voor eene langer volduuring van het in bewaaring houden der Burgeren BOSCH en VONCK ophoudende, deezen zouden kunnen worden ontslaagen; dit ontslag strekte zich tevens uit tot den Burger ROSEVELT CATEAU; dan wilden zy, dat 'er aanschryving zou geschieden aan het Plaatslyk Bestuur, waar deeze Burgers zich ter woon begaven, om op hun gedrag het naauwkeurigst toevoorzigt te houden.

De Eerste Kamer keurt de slaaking goed.

Niet lang verwylden COUPERUS, nevens diens medegelastigden, op dit stuk, en tevens op het ingediende van ROSEVELT CATEAU, een verslag uit te brengen. Zy verklaarden de Vergadering niet te zullen las-

lastig vallen met nutlooze aanmerkingen over den toon, die voornaamlyk in een der Verzoekschriften heerschte, noch beslissen of de styl en inhoud daar van de waare merktekenen droeg van die manlyke bedaardheid en vastheid van geest, de onafscheidelyke gezelinnen van een kalm geweeten. Zy oordeelden het der Vergaderinge meer waardig zich tot de zaak zelve te bepaalen, zonder te blyven staan op de uitdrukkingen, welke men tot aandrang van het Verzoek, geoordeeld hadt te moeten gebruiken.

CXVII. BOEK. 1798.

Blykens het bericht des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds hadt hetzelve zich in de volstrekste noodzaaklykheid bevonden om zommige Burgers, welke 't oordeelde, als voornaame Hoofden der *Anarchisten*, te moeten beschouwen, in verzekering te moeten neemen, en zo lang in bewaaring te houden, tot dat de Aanstelling of Benoeming van een Constitutioneel Vertegenwoordigend Lichaam en Uitvoerend Bewind, de Staatsregeling, ten deezen opzigte, in volkome werking zou hebben gebragt. Het eerste was geschied en het laatste kort aanstaande: weshalven de redenen tot een langer gevangenhouding geheel ophielden. Hier mede stemden de Verslagdoeners in, aan het Uitvoerend Bewind overlaatende het neemen van zodanige maatregelen ten deezen opzigte, als het tot behoud van de veiligheid van den Staat, en de bewaaring

CIVIL. BOEK. der rust, ingevolge van het voorschrift der Staatsregeling; onvermydelyk zou vinden.

1798. Men toonde zich gereed om eenstemmig daar mede te besluiten. De benaaming van *Anarchisten*, in de voordragt gebruikt, en uit den Raadslag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds ontleend, wekte op nieuw den yver van DE SONNEVILLE en VAN BENNEKOM, die zich daar door beledigd rekenden, het hoonend vonden, en gelyk aan de benaaming van *Robesperiaan* in *Frankryk*, 't geen hun onwaardig zou maaken om als Lid der Vergaderinge, de belangen des *Bataafschen* Volks, voor een gedeelte, mede aan hun toevertrouwd, waar te neemen. Naa eenige redenwisselingen deswegen viel het besluit der Eerste Kamer overeenkomstig dit Verslag (*).

Het voorgevallene deswegen ter Tweede Kamer, en besluit tot slaaking.

De Stukken tot deezer Gevangenen zaak betrekkelyk, met het beslootene ter Eerste Kamer, in de Tweede Kamer ingebragt en geleezen zynde, wekte de benaaming van *Anarchisten* aldaar de aanmerking van HOITSMA. Waren ROSEVELT CATEAU, BOSCH en VONCK Hoofden der *Anarchisten*, hadden de Leden des Intermediairen Bewinds daar voor deugdlyke bewyzen in handen, dan mogten zy niet in vryheid gesteld, maar moesten in strenge bewaaring ge-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 59—61. 162. 182. 186.

gehouden worden. — QUESNEL geraakte in volle drift; hy kon zyne verwondering niet verbergen, over de gebruikte uitdrukkingen, waren de drie gemelde Burgers *Anarchisten*, „ dan," zeide hy, „ ben ik „ mede een *Anarchist*, en niet waardig „ in deeze Vergadering Zitting te hebben — dan zyn alle Leden van het „ voormaalig Wetgeevend Lichaam *Anarchisten* — dan kan het de Natie niet „ onverschillig zyn, dat wy, met nog andere Leden uit het voormaalig Wetgeevend Lichaam, hier Zitting hebben — „ en ik begeer my terstond in Arrest te „ begeeven, tot dat deeze zaak zal uitgemaakt zyn. Ik beroep my op allen, „ die my kennen, en myn gedrag, zo „ als Lid van het Collegie der Justitie te „ *Delft* en als Lid van de voorige Nationaale Vergaderingen, hebben kunnen „ beoordeelen, in welken tyd ik, in alle „ myne betrekkingen, niet vermeen eenige „ redenen gegeeven te hebben, om my „ als *Anarchist* in verdenking te brengen.— „ Ik geloof niet dat de Persoonen van „ het Intermediair Uitvoerend Bewind boven de Wet verheeven zyn, en dus onbeweezen hunne gezegden daar maar zo „ ter neder mogen stellen. Ik eisch, dat zy „ hunne gezegden met deugdlyke bewyzen zullen staaven — dat vordert de zaak „ van het Volk, en de eer deezer Vergadering." —— Naa eenige tot bedaaren aanraadende tusschenspraak, viel het besluit ter bekragtiging, en dus tot staaking

CXVIII BOEK. 1798.

dier

1798. C. L. VAN BEYMA beklaagt zich over zyne gevangenhouding. Ontflaagen.

dier in bewaaring geſtelde Burgeren (*).

C. L. VAN BEYMA beklaagde zich ter Vergaderinge, op een hem eigen toon, over zyne gevangenneeming, op den Twee en twintigſten van Louwmaand, en de behandeling hem voorts aangedaan, welke hem byna zeven maanden van zyne perſooneele vryheid ontzette. Hy haalde zyne veelvuldige, vergeefsch afgeloopene, poogingen ter ſlaaking op, ondanks de verklaaring, welke het Intermediair Uitvoerend Bewind van zyne onſchuld gegeeven hadt, en de onregtvaardigheid om hem niet onverwyld in vryheid te herſtellen, openlyk en met ronde woorden erkend; daar het Intermediair Wetgeevend Lichaam de loslaating bevolen hadt uit eene gevangenis, die het openlyk verklaarde als een uitwerkzel van Partyſchap te beſchouwen, bleef hy van zyne perſooneele Vryheid, ſtrydig met de Grondregelen der Staatsregeling beroofd. Volgens deeze vorderde hy behandeld en aan den bevoegden Regter overgeleverd te worden. Hy vroeg geen ontſlag, by wyze van *Gratie*, maar *Regt*. — Dit ſtuk, den elfden van Oogſtmaand in handen van het Intermediair Uitvoerend Bewind geſtelt, om 'er, binnen de kortſtmogelyken tyd, op te berichten, hadt ten gevolge, dat het gemelde Bewind twee dagen laater kundſchap ter Eerſte Kamer inzondt, dat die Burger reeds ontſlaagen was, en dat dienſvolgens het door hem ge-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 206

gedaan verzoek voor vervallen behoorde gehouden te worden. Eenſtemmig hier mede luidde het beſluit (*).

1798. BLAUWS Verklaring wegenszyne tegenwoordige begrippen.

De Burger J. BLAUW, dien wy, zints de groote Omwenteling des Jaars MDCCXCV, in zo veelvuldige betrekkingen, zo hier als in *Parys* en elders buiten den Lande, ontmoet hebben, gaf, naa het nederleggen zyner Bediening als Buitengewoon Gezant aan het Hof van *Weenen*, het Uitvoerend Bewind te verſtaan, dat hy, zints de gebeurtenis van Twaalf Juny, zich van alle Staatsbelangen onthouden hadt, met een kort verſlag van alle zyne verrigtingen in de onderſcheidene Staatsbetrekkingen. Opmerkenswaardig is het ſlot door hem daar aan gehegt. „ Heb ik, „ Burgers Directeurs! intuſſchen zodanig „ gedagt, gehandeld en geſchreeven in 't „ midden der Staatsberoeringen, ik agt „ my aan myn Vaderland, aan myzelven, „ aan myne Eere, aan myne Staatkundige gevoelens, verpligt, in het openbaar, „ te verklaaren, dat ik, naa dat alle ſtukken, die betrekking hebben tot den „ dag van *Twaalf Juny*, door my bedaardlyk zyn geleezen en overwoogen, „ naa dat ik byzonder onder het ooge „ gekreegen heb de Depeche van het Inconſtitutioneele Bewind, aan den Mi-

„ nis-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 127 en 160. Men ſlaa na 't geen wy, wegens de ſlaaking der andere Staatsgevangenen van 11 January vermeld hebben hier boven bl. 66. *Aant.*

CXVII. BOEK. 1798.

„ nister Buys geschreeven (*), waar in
„ de Leden van dat Bewind liever de
„ Hoofden van een zogenaamde uitsluitende Factie, dan de eerste Magtsperpersoonen van een vry en deugdzaam
„ Volk begeerden te zyn, dat ik, zeg ik,
„ my volkomen overtuigd heb, dat de
„ Revolutie van *Twaalf Juny*, voor 's Lands
„ waare Vryheid, rust en zekerheid, ten
„ allerhoogsten noodzaaklyk was, en dat
„ dezelve moet aangezien en gehouden
„ worden als een gevolg van de gebeurtenis van *Twee en twintig January*, welke ik op alle mogelyke wyzen heb tragten voor te komen. — Ik maak, dieshalven, nog minder zwaarigheid te verklaaren, dat ik het tydstip, waar op het
„ Volk plegtig is opgeroepen geworden
„ om, op eene wettige wyze, deszelfs Representanten te verkiezen, als een allergelukkigst en gezegendst Evenement
„ voor de *Bataafsche* Natie heb beschouwd,
„ en dat ik my, met alle waare Vrienden
„ der Vryheid verblyde, dat op de puinhoopen van onwilligheid, onregtvaardigheid, willekeur, heerschzugt, wanorde, dwaasheid en regeeringloosheid,
„ gevestigd is een Constitutioneel Wetgeevend Lichaam, en een Uitvoerend
„ Bewind, welke, in derzelver hoog Bestuur, een rigtsnoer schynen aangenomen

„ te

(*) Men vindt deezen merkwaardigen Brief in de *Memorie van het Intermediair Uitvoerend Bewind* Bylage No. 26. bl. 178.

„ te hebben, alle verdere politieke Actien
„ en Reactien te ſtuiten, en welker Staat-
„ kunde gegrond is op gemaatigdheid,
„ regtvaardigheid, orde, eenvoudigheid,
„ rust en vrede (*)."

CAP. BOEK. 1798.

Gerugten, wegens eene bedoelde Herwenteling liepen 'er, van tyd tot tyd, door den Lande, zedert de laatstvoorgevallene, dezelve groeiden aan en ſcheenen allengskens meer gronds te bekomen; althans het Uitvoerend Bewindt zondt, den één en twintigſten van Slachtmaand, ter Eerſte Kamer eenen Brief, by welken het te kennen gaf, zints eenigen tyd, niet te hebben kunnen nalaaten op te merken, dat zich wier ryk een einde hadt, toen het Conſtitutioneel Bewind een aanvang nam, niet ſtilzaten, en hunne poogingen aanwendden om het gevestigd Beſtuur om te keeren. Geſprekken daar toe ſtrekkende werden in menigte gevoerd; Dagpapieren hielpen hier in mede, waar in het gevestigd Landsbeſtuur, op het haatlykst, werd afgeſchilderd. — „Men zag op eens," naar luid van dit ſchryven, „uit alle oor-„den van ons Vaderland de Anarchisten „byeen ſnellen, en niet alleen heimlyk, „maar openbaar, het misdaadig gevoelen „boesteren, *dat de tyd naderde, waar op „het wettig aangeſteld gezag ſtonde, omverre „geworpen te worden.*" — Zendelingen be-

Brief van het Uitv. Bewind, wegens eene bedoelde Staatsomwenteling, en gevangenneeming eeniger Perſoonen.

(*) *Mr.* J. Blauw *aan het Uitvoerend Bewind der Bataafſche Republiek.* In den *Haage* by I. van Cleef 1798.

CXVII. BOEK. 1798.

bevonden zich te *Parys*, 't geen ten blyke ſtrekte, dat men van vreemden invloed heul verwagtte; en was men vermetel genoeg om van onzen grooten en magtigen Bondgenoot, de hoonende gedagten te voeden, *dat* Frankryk *in ſtaat zou zyn om deszelfs grootheid en roem te bezwalken, door van het regt van den Sterkſten een onedelmoedig gebruik te maaken.* — De onbeſchaamdheid was eindelyk zo verre gekomen, dat zy zelfs, aan de zyde van het Wetgeevend Lichaam en het Uitvoerend Bewind, niet ſchroomde haare verderflyke oogmerken byna openlyk te ſmeeden.

Door Voorzigtigheid en Staatkunde bekende het Uitvoerend Bewind, dat het de handen gebonden vondt om de Vergadering alle de byzonderheden bekend te maaken, van de oogmerken, welke er werden gekoesterd, van de gevaaren, welke het algemeen belang en de veiligheid van den Staat dreigden; hoe men beraadſlaagde tot het bewerken van den val des Conſtitutioneelen Vertegenwoordigenden Lichaams, en van het Uitvoerend Bewind, tot wederopbouwing van de verbryzelde Zetels der Onderdrukking en van het Schrikbewind; op de puinhoopen van der Burgeren heil. Wraakzugt zogt voldoening.

Ten bewyze, dat dit Bewind zich in deezen door geene ſchrikbeelden hadt laaten ontrusten, beriep het zich op de ontvouwingen deswegen gedaan aan Gelastigden

den der Vergaderinge, tot het beraamen van zodanige maatregelen van Wetgeeving als de nood des Vaderlands vorderde. Dit alleen gaven zy te verſtaan, van wegen het *Franſch* Gouvernement ontvangen te hebben, „dat *Brabantſche* Militairen, met Uitgeweekene *Hollandſche* Officieren vereenigd, bevel hadden ontvangen, om zich vermomd op den *Bataafſchen* grond te begeeven, en, zich by „de onvergenoegden tegen de tegenwoordige Orde van zaaken voegende, en, „van hunnen ondedreeven yver gebruik „maakende, hunne bezoldigde en omgekogte handen te leenen, om den gemeeden aanſlag wel te doen gelukken."

CXVII. BOEK. 1798.

Voorts gaf dit Bewind te verſtaan, dat de Zamenzweering ontdekt was, en dat eenige Perſoonen, verdagt daar aan deel te hebben, in hunne handen waren (*). De Agent van Inwendige Politie, door 't zelve gevolmagtigd, om zich van hun meester te maaken, welke zich onledig hielden, om in Nagtvergaderingen en geheime Byeenkomſten, op verſchillende plaatzen, hunne plannen te ſmeeden, hadt zulks volbragt. De overweeging van het gevaar, 't welk de openbaare veiligheid dreigde, hadt hun verpligt tot het neemen van deezen maatregel; zy zouden verder voortgaan om alle verdagte Perſoonen, volgens het voorſchrift der Staatsregeling, te behandede-

(*) Met naame A. Voogd, P. W. M. Ruysch, P. van Groeneveld en A. Meyer.

CXVII. BOEK. 1798.

delen. Zy verzogten, by deeze kennisgeeving, te mogen weeten, aan welken Regter zy de, in dit geval, in verzekering genomene Persoonen, hadden over te geeven.

Uitgebragt Verslag op dit schryven.

Geene geringe ontroering beving de Vergadering op het hooren leezen dieme Briefs. Deeze in handen van VERBEEK, WERNER en VAN ROYEN gesteld zynde, om 'er, 's volgenden daags, een Verslag op uit te brengen, kwam 't zelve hier op neder, dat het Uitvoerend Bewind zou gelast worden om het *Bataafsche* Volk, by eene gepaste Proclamatie, van de gelukkige ontdekking deezer snoode Zamenzweering tegen de Vryheid en Veiligheid van den Staat kennis te geeven, en te redden uit dien staat van onzekerheid en billyke bekommering, waar in hetzelve door de woelingen van kwalykgezinde Persoonen, zedert eenige weeken, was gebragt geworden. Met uitnoodiging aan ieder *Bataafsch* Burger, om, wat hy van de Zamenzweering mogt weeten, zulks te ontdekken, met belofte van strafloosheid aan de zodanigen, die daar aan deel zouden mogen gehad hebben, en daar van terug keerden. Zy die des kennis mogten draagen, en 'er geen berigt van deeden, zou men aanmerken als begunstigers en aanhangers dier Zamenzweeringe, en anderen ten voorbeelde straffen. De strengste Straffen aan den Lyve, of, naar bevind van zaaken, met den Dood, zouden de zodanigen te wagten staan, die regtstreeks of zydelings, daar aan deel zouden genomen hebben.

Ver-

Verder wilden zy het Uitvoerend Bewind gevolmagtigd hebben om, ter verdere opspeuring der Zamenzweeringe, en tot ontdekking en beteugeling van de Hoofden en Deelneemers, alle zodanige buitengewoone maatregels te neemen en daar te stellen, als zy, tot behoud en redding van den Staat, noodig zouden oordeelen.

CIVIL. BOEK. 1798.

En eindelyk, dat de Persoonen, door het Uitvoerend Bewind, reeds als verdagt aan deeze Zamenzweering deel gehad te hebben, in hegtenis genomen, voor den Hove van Justitie van de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, als hun Competenten Regter, (mits daar voor termen zynde,) zouden moeten worden te regt gesteld.

Eenige weinige aanmerkingen werden 'er in 't midden gebragt; doch allen stemden in de groote hoofdzaak met het Verslag overeen. De magtverleening aan het Uitvoerend Bewind, in dit geval, trok byzonder de aandagt. De Sonneville wilde 'er bygevoegd hebben, „ doch alles „ met inagtneeming der Staatsregeling." — Van Galen oordeelde dit byvoegzel onnoodig, en was van gevoelen, „ dat, in „ revolutionaire tyden, zo als 'er volgens „ het bericht van het Uitvoerend Bewind „ voor handen zouden zyn, ook Revolu„ tionaire Maatregelen konden genomen „ worden; dat de Vergadering niet ver„ pligt was door Constitutioneele midde„ len zodanige Persoonen in de hand te

Overwegingen en Besluit daar op.

CIVIL BOEK. 1798.

„ werken, die, met de vryheid in den „ mond, agter het masker der Staatsregelinge, het Vaderland zogten het onderst „ boven te keeren. In zulk een tydstip „ hielde de Constitutie op te werken, en „ moest de Vergadering, het Uitvoerend „ Bewind zulks noodig oordeelende, door „ gepaste middelen, op derzelfs voordragt, „ tot het weder in werking brengen van „ die Constitutie in staat stellen." — COUPERUS merkte op, dat men hier over uitweidende, zich van de groote hoofdzaak verwyderde. Het was, zyns oordeels, de pligt van het Uitvoerend Bewind, voor de veiligheid van den Staat te zorgen, en de pligt van het Vertegenwoordigend Lichhaam, dat Bewind daar toe in staat te stellen, zonder nu reeds vooraf angstvallig op te spooren, of, in deeze of geene mogelyke gevallen, de Staatsregeling zou kunnen worden uit het oog verlooren, zou dat onderzoek dan eerst te passe komen, wanneer het gedrag van het Uitvoerend Bewind genoegzaamen grond daar toe mogt geeven. De thans aangekundigde omstandigheden vorderden van de Vergadering de spoedigste maatregelen; verzuim of uitstel van de Vergadering des Vertegenwoordigenden Lichaams zou gegronde aanleiding geeven tot de beschuldiging, dat terwyl hetzelve *den tyd met raadplegen verspilde, het Vaderland verlooren ging.* — Deeze raadslag vondt zo veel byvals, dat men, zonder verdere overweeging, het voorgedraagene besluit omhelsde.

Naauw-

Naauwlyks was dit stuk bepaald, of POMPE VAN MEERDERVOORT verzogt vryheid tot het doen eens voorstels betrekkelyk tot de zaak, welke de Vergadering duslang onledig hieldt. Hy beklom het spreekgestoelte, en gaf te verstaan, hoe het Uitvoerend Bewind, by de kennisgeving van het in hegtenis neemen zeniger verdagte Personen, teffens vermeld hadt, dat, in het gezelschap der gevatten zich bevonden hadt de Burger Representant HOFFSMA, Lid van de Tweede Kamer; doch dat het bevonden hebbende dat 'er een Representant in dat gezelschap tegenwoordig geweest was, deezen onmiddelyk hadt doen ontslaan: om dat 'er geen grond van vermoeden tegen hem was. POMPE VAN MEERDERVOORT liet zich uit over de Vrywaaring by de Staatsregeling aan de Leden des Vertegenwoordigenden Lichaams verleend; dan het Uitvoerend Bewind hadt, zyns oordeels, ten onregte hier uit vermeend, dat het een Lid des Vertegenwoordigenden Lichaams niet in verzekering mogt houden. De Burger HOFFSMA moest volkomen gezuiverd worden van de blaam, welke, uit dien hoofde, zoude kunnen worden hem aan te kleven, of in tegendeel beschuldigd, onder vrylaating van persoonlyke Verantwoording. Op deeze gronden, en dat het geheele Vertegenwoordigend Lichaam onteerd zou weezen, indien 'er schyn van vermoeden overbleef, dat 'er zich vyan-

CIVIL BOEK. 1798.

Bekendmaaking dat HOFFSMA zich in het gezelschap der Gevatten bevonden hadt.

1798.

den van de tegenwoordige orde van zaken in deszelfs midden bevonden, oordeelde hy nodig het benoemen eener Commissie, om met het Uitvoerend Bewind in onderhandeling te treeden, en te vernemen of, en zo ja, in hoe verre, de Burger Representant Hoevell zich in dat gezelschap van gevatte Burgers bevonden hebbende, zou kunnen begreepen worden onder eenig gegrond vermoeden te zyn gevallen, van mede deel gehad te hebben aan zulke rustverstoorende bedoelingen, als waarom het Uitvoerend Bewind gemeend hadt, dat gezelschap Burgers, ten dien tyde, in verzekering te moeten nemen: met kennisgeeving, dat het de wil der Vergadering was den schyn des kwaads zelfs, zo 'er die mogt bestaan, uit hun midden te weeren, en hierom het kwaad zelve in zyne diepste schuilplaatzen te willen opspeuren: ten welken einde het Vertegenwoordigend Lichaam, op der Leden vlijtigheid den meesten prys stellende, verwagtte, dat zodanige onderrigtingen of vermoedens door het Uitvoerend Bewind aan deeze Commissie zouden worden gegeeven, als waar mede eenig Lid van het Vertegenwoordigend Lichaam zou kunnen geagt worden gecompromitteerd te zyn.

Zo veel tegen- en voorspraaks ontmoette dit voorstel, dat by hoofdlyke stemming in handen eener Commissie gesteld werd, om de Vergadering met derzelver raadslag te dienen, of het een stuk van be-

beraadslaaging kon uitmaaken, *ja* dan *neen* (*).

CIVIL. BOEK.

1798. HOITSMA zelve brengt dit stuk ter Tweede Kamer.

Middelerwyl bragt HOITSMA zelve de zaak, hem betreffende, ter Tweede Kamer, eene Aanklagte doende tegen den Agent van Inwendige Politie, den Burger LA PIERRE, door hem beschreeven als pligt en verpligting vergeeten hebbende, daar hy een Vertegenwoordiger des *Bataafschen* Volks, tegen de hem toegezegde Vrywaaring, door eigendunklyken wil, op eene gewelddaadige wyze, ondanks zyne tegenverklaaring en beroep op het Ampt, 't geen hy bekleedde, tegen de Staatsregeling, door dit bedryf openlyk geschonden en verbrooken, in verzekering genomen, en daar in twee uuren gehouden hadt, met alle die voorzorgen, welke men omtrent in verzekering genomenen draagt.

Deeze Representant, doorgaans gewoon zich zeer sterk, en met een vloed van woorden, uit te drukken, het omtrent hem gebeurde voorgedraagen hebbende, vervolgde woordlyk; „ En ziet daar, Burgers „ Representanten! eenen nieuwen weg „ geopend om de Leden der Wetgeevende Vergadering, om de Vertegenwoordigers des Volks, te beletten, aan hunne „ verpligting te voldoen — en elusoir gemaakt alle de voorzieningen, welke, „ by de Staatsregeling, zo wyslyk daar „ tegen zyn ingericht en vastgesteld: want „ dit is onbetwistbaar, dat het geen by „ één

(*) *Dagv. van het Verv. Lich.* III. D. bl. 189—198.

CXVII. BOEK. 1798.

„ één uwer Leden gebeuren kan, kan „ immers by het grootſte gedeelte van de„ zelven plaats hebben. — Ziet daar Bur„ gers Repreſentanten! een ander middel, „ dan het geen op den *rampvollen Twaalf„den Juny* gebezigd is om het Vertegen„woordigend Lichaam te ontzielen; en „ dit was het, dat, naa ryp overleg, my „ gedrongen heeft, deeze zo verre uit„ziende Schenddaad, deeze zo gevaar„volle verbreeking van het Regt ons als „ Volksvertegenwoordigers toegekend, en „ aan my, uw Medelid uitgeoefend, niet „ voor Ulieden verborgen te houden: om „ dat daar door de onderneeming van een „ zyne magt en gezag overſchrydenden „ Agent niet wordo gevierd; maar dezel„ve terug gebragt binnen die paalen, „ in welke de Staatsregeling dezelve be„perkt heeft."

Ten deezen einde ſtelde HOFFSMA voor het benoemen eener Commiſſie om deeze zo belangryke, gewigtige en door de geheele *Bataafſche* Republiek zo veel gerugtsmaakende zaak te onderzoeken; en, met terhandſtelling van de noodige beſcheiden tot deeze zaak behoorende, de Vergadering te dienen met eenen raadslag op welk eene wyze, ingevolge van de Staatsregeling, de verdere inbreuk en ſchadelyke gevolgen van dit ſchadelyk voorbeeld zou moeten worden voorgekomen. — De Voorzitter E. M. VAN BEYMA bragt, naa eene korte woordwiſſeling, in omvraage, of de Vergadering kon goedvinden,

den, dit Voorstel Commissoriaal te maaken, en te onderzoeken, *of*, en zo *ja*, in hoe verre het een punt van beraadslaaging voor deeze Kamer kon uitmaaken. Het besluit was hier mede eenstemmig, en kreegen de Burgers VAN LENNEP, AUFFMORTH en BUSCH die zaak in handen (*).

CXVII. BOEK. 1798.

De Tweede Kamer bekragtigt het besluit der Eerste.

Naauwlyks was die zaak zo verre afgehandeld of de Voorzitter deelde der Tweede Kamer mede het Besluit ter Eerste Kamer genomen, wegens de dreigende Omwenteling, en de gevatte Persoonen (†). Schoon LINTHORST de zaak van het uiterste belang keurde, en schoon hy vermoeden koesterde, dat de Opstand in het voormaalig *Brabant*; ook zynen wortel hadt in de *Bataafsche* Republiek, het hem verbaazend voorkwam, dat de gevatte Persoonen daar van deelgenooten zouden weezen. Hy maakte daarom groote zwaarigheid by Proclamatie des den Volke kennis te geeven; ook hadt hy zyne bedenking, wegens den Voorslag des Regtbanks. Hy verklaarde zich tegen het bekragtigen des Besluits. — HOITSMA gaf zyne verbaazing te kennen over de aangevoerde daadzaaken in den Brieve des Uitvoerenden Bewinds, en wel voornaamlyk, dat de in hegtenis genomene Persoonen deelgenooten zouden weezen van de Oproerelingen in *Brabant*; deelgenooten van hun, die

(*) *Dagverh. van het Eerst. Lich.* III. D. bl. 205.
(†) Zie hier boven bl. 193.

CXVI. BOEK. 1798.

die de Vryheid den hartader tragten af te steeken, en het Despotisme weder ten throon te voeren, dat, indien men gelukkig genoeg geweest was zodanige weezens magtig te worden, dezelve niet te spoedig, en van hunne verfoeilyke misdaad overtuigd wordende, niet te streng, konden gestraft worden. GOVERS en QUESNEL maakten zwaarigheid in het doen der Afkondiginge. Anderen als HUBER en BACOT stemden met den Voorslag in, en naa weinig overweegings werd het Besluit der Eerste Kamer door de Tweede bekragtigd.

Proclamatie deswegen.

De Proclamatie aan het *Bataafsche* Volk geschiedde. Lang was dezelve, breed werd 'er in stilgestaan op de Verlossing den Twaalfden Juny deezes Jaars den Lande aangebragt; en hoe het in verzekering neemen van eenige Persoonen, verdagt aan eene Zamenzweering, strekkende om het Schrikbewind weder op te richten, diende ter voorkoming van dit Volksonheil. Van het gedreigde en tevens ontdekte gevaar gaven zy den Volke kennis, maalden 't zelve met de ontzettendste kleuren, en eindigde met een klemmende voordragt der middelen, welke reeds aan het Vertegenwoordigend Lichaam waren opgegeeven, op welks last de vermaaningen en bedreigingen geschiedden (*).

De

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 236. Vergelyk hier boven bl. 194. De geheele Proclamatie is voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 1082—1090.

De Gelastigden ter Eerste Kamer, om op het voorgedraagene van POMPE VAN MEERDERVOORT verslag te doen (*), neigden tot eene geheele verwerping van dien voorslag: dan, hangende hunne raadpleegingen, vernamen zy het voorstel door HOITSMA in de Tweede Kamer gedaan; een voorstel waar in zy zodanige uitdrukkingen vonden, die, in verband met de thans plaats hebbende omstandigheden en gebeurtenissen beschouwd, de uiterste aandagt van geheel het Vertegenwoordigend Lichaam, en inzonderheid de ernstigste raadpleegingen dier Kamer, van welke de Burger HOITSMA Lid was, moesten opwekken. Verzekerd dat deeze zaak daar in bewerkinge was, oordeelde de Commissie, dat het met de gesteldheid deezes onderwerps, en met de betrekking, die de Twee Kamers van één Lichaam onderling moesten in agt neemen, en met het belang in die geheele stuk voor het Vaderland, meest overeenkwam, den uitslag der raadpleegingen dier Kamer, tot welke de Burger HOITSMA meer onmiddelyk behoorde, af te wagten; ten einde met meer klaarheids over deeze geheele zaak, welke hoe lang hoe meer van eene ernstige natuur scheen te worden, te kunnen oordeelen. Dan zou blyken of het voorstel van POMPE VAN MEERDERVOORT, of een ander, nader deswegen voorgedraagen, zou behooren te geschieden. Voor als nog oor-

CXVII. BOEK.

1798

De Eerste Kamer houdt het daar voor, dat als nog het Stuk wegens Hoitsma te dier Kamer niet behoorde.

(*) Zie hier boven bl. 201.

1798

oordeelde zy, behoorde het geen onderwerp van raadpleeging voor deeze Vergadering op te leveren. — Eenstemmig hier mede viel het besluit (*).

De Tweede Kamer oordeelt, dat het ter Eerste Kamer behoorde.

Van dit besluit werd de Tweede Kamer verwittigd by het uitgebragt Verslag op het voorstel van HOITSMA; 't welk eenigzins ter verontschuldiging van LA FRETAY strekte, en niet onopgemerkt liet, hoe bevreemdend het inkwam, dat die Representant den dag van *Twaalf Juny* met den naam van een *rampvollen dag* betitelde. Dan luidde de raadslag, dat, al waren alle de panten in HOITSMAS Verslag voorgekomen, gegrond, en het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks, in zyn persoon geschonden, hy dan nog tot het verkrygen der gevorderde Vergoeding, zich niet aan de Tweede, maar aan de Eerste Kamer, hadt moeten vervoegen. Uit welken hoofde men van gevoelen was, dat dit Voorstel, immers voor als nog, geen stuk van beraadslaaging voor de Tweede Kamer behoorde uit te maaken (†).

Beraadslaaging ter Tweede Kamer op het Verslag.

De beraadslaagingen op dit stuk voor eene korte wyl uitgesteld zynde, ontving de Eerste Kamer bericht van het Uitvoerend Bewind, dat het zich wederom verpligt gevonden hadt eenige Personen te doen vatten, als verdagt van deel gehad te hebben in de *Zamenzweering* (§).

By

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 228.
(†) *Ald.* bl. 245.
(§) *Ald.* bl. 277.

By het beraadslagen ter Tweede Kamer op 't gemelde Verslag was het te voorzien, dat alles niet zagtlyk zou afloopen. ONDORP was tegen het Verslag, zo als het lag, uit hoofde van het gebrekkige der berichten. LINTHORST betoonde voor de vermeende Zamenzweering weinig vreeze te hebben, en stelde dit vermoeden als belachlyk voor; dan, eens de Zamenzweering als daadlyk gesteld, kon, uit de tegenwoordigheid van HOITSMA in dat gezelschap geen gevolg getrokken worden, dat hy tot de Zamenzweerders behoorde. LA PIERRE was te verre gegaan. De zaak zelve betrof beide de Kamers, en was hy dus van oordeel, dat men wel den Burger HOITSMA, met zyne aanklagten, zou kunnen verwyzen na de Eerste Kamer, om zodanig eene voldoening te erlangen, als hy meende in deezen, op de gronden door hem aangevoerd, te kunnen vorderen; doch, indien onverhoopt de Eerste Kamer deswegen zwaarigheid mogt maaken, en zyn verzoek van de hand wyzen, dan de Tweede Kamer, de verongelyking een haarer Leden aangedaan, behoorde over te neemen, en die kragt en gezag by te zetten, welke genoegzaam zouden zyn om aan de verzoeken eens Vertegenwoordigers van het *Bataafsche* Volk te voldoen, en intusschen of met medewerking van de Eerste Kamer, of afzonderlyk, aan het Uitvoerend Bewind kennis te geeven, dat het de wil van de Wetgeevende Vergadering, en dus van het

CXVII. BOEK. 1798.

Ba-

1798.

Bataafſche Volk was, dat de Agent van Politie zich voorzigtiglyk zou hebben te onthouden van geene Arresten te doen aan die geenen, die door de Staatsregeling, aan zyne Judicature en aan alle, zelfs civile Arrestatien, waren onttrokken. — Aan de zo zeer ſtootende uitdrukking, wegens den *Twaalfden Juny* poogde hy een draaglyken zin te geeven; doch oordeelde met dit alles, dat HOITSMA zyn gevoelen over dien Dag wel in zyn pen hadt mogen houden.

GOVERS was van oordeel dat HOITSMAS voorſtel onverwyld een punt van beraadſlaaging der Vergadering behoorde uit te maaken, en dat daadlyk van het Uitvoerend Bewind moest gevraagd worden, op welk eene wyze, en volgens welke ordres, de in hegtenisneeming van het gezelſchap geſchied was. HUBAR, WENTHOLT en BANNIER ſtemden met het Verſlag. HOITSMA zelve, wel bemerkende waar de beraadſlagingen op zouden nederkomen, liet zich vry breed uit, waarom hy gemeend hadt zich eerst ter Tweede Kamer te moeten vervoegen; dan daar die Vergadering, tot zyn ſmert, niet buiten zyne verwagting, zulks anders ſcheen te begrypen, zo moest hy zich, zyns ondanks, aan haaren wil en uitſpraak onderwerpen, „ be„ wust zynde," gelyk hy 'er woordlyk byvoegde, „ dat, zo lang als regt en regt„ vaardigheid golden, waar aan hy niet „ mogt twyfelen, het *Bataafſche* Volk zou „ weeten, dat deeze in de handelwys,

„ den

„ den Burger Repreſentant DIRK HOITSMA aangedaan, waren geſchonden, en dezelve zou weeten dat middel, om die „ geſchondene Regten, zo niet helaast te „ kunnen herſtellen, egter alle gepaste „ poogingen daar toe zou zoeken in 't „ werk te ſtellen." — Naa de ſterkſte betuigingen van zyne betoonde en hem nog byblyvende Vaderlandsgezindheid uitgeboezemd te hebben, verwierp hy het Verſlag, 't geen egter met zestien tegen acht ſtemmen de goedkeuring der Vergadering wegdroeg (*). Dit zo veel gerugtmaakend geval, met zo veel ſchrooms behandeld, geraakte welhaast geheel in ſlaap.

CXVII. BOEK. 1798.

Terwyl men dus bezig was met het in verzekering neemen van verdagte Zamengezwoorenen tot het daarſtellen eener Tegenomwentelinge, ontving het Uitvoerend Bewind ſchryven van LOMBARD DE LANGRES, Gezant van de *Franſche* by de *Bataafſche* Republiek, behelzende een aandring, om, eene edelmoedige vergiffenis en in vergetelheidſtelling van alle misdaaden, by gelegenheid der Staatsomwentelinge en op grond van eene verſchillende denkwyze omtrent Staatkundige onderwerpen, gepleegd: byzonder ſtrekkende om, onder zekere voorzorgen en bepaalingen, eene algemeene Amneſtie te verleenen voor alle Revolutionaire misdryven en excesſen, en daar onder dezelve met naame

Voorſlag eener Amneſtie door den *Franſchen* Gezant.

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 293—303.

1798.

me te begrypen de Burgers S. J. VAN LANGEN en W. FYNJE (*).

Uitgebragt Verflag.

De Leden der Eerfte Kamer APPELIUS, VAN HALL, VAN HAEFTEN, WERNER en VAN LEYDEN, in wier handen deeze zaak gefteld was, die met de Hoven van Juftitie over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland*, en met het Uitvoerend Bewind, ingevolge eener bekomen Volmagt, des geraadpleegd hadden, bragten een zeer uitgewerkten raadflag uit, wegens deezen in de daad moeilyken last, hun opgelegd. By meer algemeene bedenkingen over 't geen, zo op geheel befpiegelende gronden, als uit de ondervinding, tegen het verleenen van Amnestie kon worden bygebragt, voeren zy aan wat voor

(*) Eerstgemelde was by de Omwenteling gevat, zie hier boven bl. 23. Laatstgemelde hadt zich in *'s Haage* vervoegd en was daar in hegtenis genomen, zie hier boven bl. 177. Volgens het getuigenis der Vrouwe van een gevangen Cipiers Knegt hadden die beide gevangenen Briefwisfeling gehouden met hunne Vrouwen, ftrekkende om by den *Franfchen* Minister hunne loslaating te bewerken: *Dagverh. van het Verteg. Lichaam* III. D. bl. 489. Wegens deeze in hegtenis genomen Cipiers Knegt, WICHARD PETERSEN, werd een voorftel te zyner flaakinge in 't volgend Jaar gedaan. *Dagverh. van het Verteg. Lichaam* III. D. bl. 1146. Een voor hem gunftig uitgebragt Verflag vondt zo veel wederfpraaks, dat het verworpen en ter verzagting befloten werd. *Ald.* IV D. bl. 367 en 374. Men kwam 'er eindelyk toe om hem van de openbaare Geesfeling en Gevangenhouding te ontflaan, en het by de Uitbanning voor twintig agtereenvolgende jaaren te laaten berusten. *Ald.* bl. 598.

voor dezelve pleit, en wel byzonder in het tegenwoordige geval, prys ſtellende op het zo ſtellig gedaan aanzoek van het *Fransch* Gemeenebest, dit, door eene langduurige ondervinding geleeraard, deszelfs verdwaalde Leden, meer dan éénsdoor daaden van vergetelheid en vergiffenis, tot zich hadt geroepen, en 't welk deszelfs ernſtig verlangen te kennen gaf, dat ook wy, door zulk eene daad, een nieuwe ſteun aan ons Conſtitutioneel aanweezen zouden geeven. Om die redenen, ſtelden zy voor het aankondigen van eene Algemeene Amneſtie voor alle Misdryven en Excesſen tot den *Een en dertigſten July* deezes Jaars, of de Eerſte Zitting van het wettig verkoozen Vertegenwoordigend Lichaam gepleegd, en zulks in zo verre deeze misdryven en excesſen aan een verſchillende denkwyze over Staatkundige onderwerpen, den oorſprong verſchuldigd waren, en zonder deeze verſchillende denkwyze niet zouden bedreeven zyn, noch hebben kunnen bedreeven worden; alleen bleeven daar van uitgezonderd zodanige Aanhangers van het Stadhouderlyk Beſtuur, omtrent welken het *Bataafſche* Volk gemeend hadt, by het aanneemen der Staatsregeling, te moeten voorzien; mitsgaders die geenen, welke reeds, wegens hunne misdryven, waren gevonnisd, en omtrent welken zich het Vertegenwoordigend Lichaam, huns bedunkens, eene byzondere dispoſitie, naar de omſtandigheden van ieder geval, zou behooren voor te behouden.

CXVII. BOEK. 1798.

CXVII. BOEK. 1798.

Verder meenden de Verſlagdoeners te moeten aanraaden het doen eindigen van zommige Politieke Bewaaringen, welke omtrent eenige Perſoonen, tot nu toe, gerekt en door den aandrang der omſtandigheden alleen gewettigd, in de Conſtitutioneele Orde van zaaken een einde moesten vinden; gelyk mede dat de verſchillende ſchokken, geduurende de laatſte jaaren ondervonden, gelegenheid hadden gegeeven dat veele Perſoonen in Publikatien, Proclamatien, Decreeten en andere Politieke ſtukken, het zy in algemeene bewoordingen, het zy over meer afzonderlyke daadzaaken, waren beſchuldigd geworden, welke geenzins allen op gelyken voet behoorden te worden behandeld, en voor welken in het algemeen de ſchyn van in eene Amnestie te worden begreepen, in de daad beledigend zou zyn. Omtrent deeze hadden zy eene byzondere voorzieníng noodig gekeurd.

Zo veel over de Amnestie in 't algemeen voorgedraagen hebbende, kwamen zy tot het neteliger geval, de Burgers VAN LANGEN en FYNJE betreffende. Ten aanziene deezer Gevangenen hadden zy het bericht en bedenkingen verzogt van den Hove van Juſtitie over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland*, over den ſtaat der Procedures en den aart der misdaaden aan deeze Burgers ten laste gelegd, deeze verkreegen en aandagtig overwoogen. Over dit ſtuk handelden zy in 't breede met het Uitvoerend Bewind, en

na alle deeze onderzoekingen en beraadslagingen kwamen zy eindelyk tot het besluit, dat de Vergadering volkomen bevoegd was om beide deeze Gevangenen, des noods, by een byzonder besluit, onder de Amnestie te begrypen, en dat dezelve, tot bevordering van de waare belangen des Lands, en volgens de regelen eener gezonde Staatkunde daar toe behoorde te besluiten. Veele redenen voeren zy aan voor deezen raadslag, de dringendste ontleenende van *Frankryks* Tusschenspraake.

CIVIL BOEK. 1798.

Hier aan hegten de Verslagdoeners de vermelding van de voorzorgen en bepaalingen, welken zy begreepen, dat by het daarstellen der Amnestie behooren gevoegd te worden, ter handhaaving van de tegenwoordige Constitutioneele Orde van zaaken, en voorkoming van allen inbreuk op dezelve.

Zeer breed was de voorgeleide Proclamatie aan den Volke. Na een tafereel der jongste Staatsomwentelingen en onlusten daar mede gepaard, opgehangen, de *Federalisten*, *Stadhoudersgezinden*, *Aristocraten* en *Anarchisten* afgemaald en aangeduid te hebben, hoe alle de woelingen en onderneemingen door het invoeren der Constitutioneele Orde van zaaken een einde genomen hadden, vraagen zy in die Proclamatie den Volke, „ zouden wy thans „ geen gebruik maaken van de magt, „ welke gy ons hebt aanbetrouwd, om ons „ billyk en grootmoedig omtrent het voor„ledene, regtvaardig omtrent het tegen-

„ waardige, en voorzigtig omtrent het
„ toekomende te betoonen? Om dus de
„ daarstelling eener Constitutioneele Orde
„ van zaaken, door eene voorzigtige ver-
„ eeniging van gestrengheid en zagtmoe-
„ digheid, by ieder beminnaar van zyn
„ Vaderland, in zegening te doen zyn."

Zich verzekert houdende van 's Volks goedkeuring, laaten zy een zeer onderscheiden opgave volgen van de Personen tot welke deeze Amnestie zich uitstrekte. — In een afzonderlyk Artykel werd het Uitvoerend Bewind bevolen, „ den Hove
„ van Justitie over de voormaalige Ge-
„ westen *Holland* en *Zeeland* aan te schry-
„ ven en te gelasten, om alle Procedu-
„ res, aanhangig tegen de Burgers Ste-
„ phanus Jacobus van Langen en Wy-
„ bo Fyaje, als begreepen in de Amnes-
„ tie, buiten werking te brengen, en de-
„ zelve, binnen den tyd van driemaal vier
„ en twintig uuren, naa dat des Extract
„ te hunner kennisse zou zyn gekomen,
„ uit hunne Detentie te ontslaan, en de
„ tegen hun ontgonne Procedures buiten
„ werking te brengen; mitsgaders om
„ zich, ten hunnen opzigte, verder en
„ in allen deele, op het naauwkeurigste
„ te gedraagen naar het bepaalde in de
„ Amnestie."

Aanmerkingen daar op van Remmers.

De vervaardiging van dit Staatsstuk hadt veel moeite gekost; twee volle dagen was men in een Committé Generaal bezig geweest, met het voor en tegen te wikken en te weegen. Dan ter Eerste Kamer voor-

voorgedraagen, was de aandrift om daar op het woord te hebben, zeer groot. REMMERS kreeg het eerst. Hy sprak in 't breede over de Amnestie, verleend aan VAN LANGEN, by een geschrift, op last van het Intermediair Uitvoerend Bewind uitgegeeven, en berustende op een verslag van den Agent van Justitie, waar in hy met ronde woorden aan Tydgenooten en Naakomelingschap aangeklaagd werd als zich met 's Lands Penningen te hebben verrykt; terwyl FYNJE beschuldigd werd deeze schandlyke misdaad stilzwygend te hebben aangezien. Hy verklaarde 'er zich ten sterksten tegen. civil. BORK. 1798.

Deeze breedspraakige voordragt bewoog VAN GALEN, om, schoon hy niet ten volle in het Verslag hadt ingestemd, de Vergadering te herinneren aan het Committé Generaal, waar dit stuk reeds het volle beslag hadt bekomen; hier over nog te willen spreeken, zonder dat 'er eenige verandering kon worden gemaakt, was, in zyn oog, niets anders dan in den wind praaten, en tot het Volk te declameeren. Men kon den Nationaalen tyd vry beter besteeden. Van VAN GALEN.

De Voorzitter VERBEEK hier op verklaard hebbende, dat, zo wanneer de Leden hun *Ja* of *Neen* met redenen wenschte te omkleeden, hy zulks niet kon beletten; dan verzogt hy allen, zich zo veel mogelyk, te bekorten. DE SONNEVILLE aan het woord zynde, bragt zyne zwarigheden tegen die ontworpen Amnestie Van DE SONNEVILLE.

CXVII. BOEK. 1798.

ter baane. Hy schroomde niet, te zeggen en als vast te stellen, dat door dezelve eene meerdere verwydering en herinnering, dan eene algemeene vereeniging en vergetelheid, zou te wege gebragt worden; hy noemde dezelve gedeeltlyk een halve maatregel: dewyl zy zich slegts uitstrekte tot den laatsten van July: zulks was met de woorden en zin eener Algemeene Amnestie regtdraads strydig. Naa nog verscheide aanmerkingen op dit stuk gemaakt te hebben, voegde hy 'er ten slot by, dat het een maatregel was, die nimmer aan het verlangen en het dringend verzoek of de verwagting van onzen Bondgenoot zou kunnen voldoen: daar toe waren, zyns oordeels, geheele andere maatregelen noodig geweest: waarom hy zyne stem tegen het voorgedraagene stuk uitbragt.

Van van Bennekom.

Van Bennekom liet zich, hoe zeer tot eene Algemeene Amnestie geneigd, omtrent dit stuk hooren, als, aan de eene zyde, te wyd uitgestrekt, en, aan de andere zyde, te bepaald, en dus zonder algemeene strekking. „ Immers," op dat wy 's Mans eigene woorden gebruiken, „ het voorstel is om te vergeeven, en „ speciaal onder de zo gewilde Amnestie „ te begrypen Persoonen, welke beschuldigd zyn van 's Lands penningen verspild, wat zeg ik? *gestoolen* te hebben; „ daar men, door deeze Amnestie te bepaalen tot den een en dertigsten July, „ en niet uit te strekken tot den dag der „ Pu-

„ Publikatie, uitsloot Burgers, die al- CXVII.
„ leen als *verdagt* zyn opgegeeven aan, BOEK.
„ zo men zegt, Zamenzweering en Ver- ——
„ raad, van welk eenen aart, schynt nog 1798.
„ onbekend. — De eersten wilde ik dan
„ eerst onder deeze vergetelheid gebragt
„ zien, wanneer dezelve van Landsdie-
„ very zyn vrygekend, daar ik my niet
„ kan voorstellen regt te hebben om over
„ dezulken een Vryspraak te doen, en de
„ anderen wenschte ik daadlyk 'er onder
„ begreepen te hebben, ten ware ons ge-
„ bleeken was, dat zy aan Hoog Verraad
„ schuldig konden worden geoordeeld. —
„ Immers Burgers Representanten! welk
„ eene mengeling van edelmoedigheid en
„ vervolgzugt, zal in dit besluit niet door-
„ straalen; daar men vergeeft aan Lieden,
„ welke beschuldigd zyn tegen het *gan-*
„ *sche Volk* misdreeven te hebben, en niet
„ aan de zodanigen, die welligt niet an-
„ ders dan zich tegen *Ons* hebben willen
„ verzetten."

Van Hall verklaarde, dat hy, als Me- Verschillende gevoelens van verscheidene.
degecommitteerde met het Verslag, en als Lid der Eerste Kamer met het ten deezen genomen Besluit niet instemde. — Gerelsma kon zich met de Proclamatie niet vereenigen, noch ook met dat gedeelte des Besluits, 't welk van Langen en Fynje onder de Amnestie begreep. — Guljé hieldt de voorgeslaagene Amnestie als ongeschikt tot het bereiken der einden waar toe dezelve was ingericht.

Van Leyden gaf de reden op waarom

hy met het Verflag inftemde, ook ten opzigte van de Burgers VAN LANGEN en FYNJE; dit deedt VAN FOREEST mede, en VAN HAEFTEN met veel nadruks. APPELIUS onderfchraagde dit. Als tegenftreevers lieten zich DAENDELS, LEEMANS, KNIPHORST, GORTER en DE HAAN hooren. — VITRINGA gaf te verftaan, hoe hy in het Committé Generaal zyne bedenkingen hadt ingebragt, welker meesten daar niet in den fmaak vielen; dan hy oordeelde zyne byzondere begrippen te moeten opofferen aan het algemeen belang, 't welk de tegenwoordige maatregel noodzaaklyk maakte, en het was alleen uit overtuiging van die noodzaaklykheid, dat hy voor zich zelven vryheid vondt om in het doen der Proclamatie toe te ftemmen. — CRAMER verklaarde 'er zich tegen, oordeelende dat de gemoederen door deeze Amnestie meer zouden verwyderd dan wel vereenigd worden.

Overeenkomftig Befluit.

Naa alle deeze bedenkingen voor en tegen gehoord te hebben van de Leden, die het woord vrdegen, liet de Voorzitter zich dus hooren. „ De Vergadering weet, dat „ ik met alle deelen van het Verflag my „ niet heb kunnen conformeeren. — Dan, „ fchoon ik voor my zelven overtuigd „ ben, dat in eene Maatfchappy geregtig„ heid moet worden uitgeoefend, indien „ de Maatfchappy niet zal verlooren gaan, „ zo weet ik, aan den anderen kant ook, „ dat de Voorzigtigheid en de Staatkunde „ zomtyds vorderen, dat men Zagtmoe-

„ dig-

„ digheid verkieze boven de ſtrengheid der Wet. — Hartlyk wenſch ik, dat deeze onze pooging, tot heil van het Gemeenebest daargeſteld, het gewenſchte oogmerk bereiken moge, om naamlyk, alle Vrienden van Orde te vereenigen rondsom het Altaar der Vryheid. — Laaten wy hier toe onze krachten vereenigen, Burgers Repreſentanten! en dat het opgeheeven Zwaard der Geregtigheid den geenen treffe, die deeze onze bedoeling miskennende, het Vaderland of de Vryheid zou poogen te vermeesteren. — Ik concludeer conform het Rapport." CIVIL BOEK. 1798.

De Voorzitterlyke hamerſlag bekragtigde deeze zo belangryke en zo verſchillend ingeziene zaak (*). Onder de veelen thans geſlaakte bevondt zich ook de geweezen Raadpenſionaris van *Holland* L. P. VAN DE SPIEGEL, die zyn ontſlag niet aannam, dan met een deftig Protest, van, door het gebruik maaken van de gegeevene Amnestie, het regt om hem in hegtenis te neemen en te houden, niet te hebben erkend. Hy verliet het Kasteel van *Woerden*, de laatſte plaats zyner Gevangenisſe, en begaf zich na *Yſſelſtein* (†). — Van zeer goeder hand zyn wy verzekerd, dat VAN DE SPIEGEL, den anders zeer verveelenden tyd zyner Gevangenſchappe, kort- VAN DE SPIEGEL en BENTINCKLOS gelaaten.

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 375—390.
(†) J. SCHELTEMA *Staatkundig Nederland* III. D. bl. 375—390.

CXVII. BOEK. 1798.

kortte, met de Letteroefeningen, die, in vroegeren tyde, de veraangenaaming zyns Leevens uitmaakten; en aan die uit het Beſtuur van *Holland*, van tyd tot tyd hemwaards afgevaardigd werden, om te zien hoe de Staatsgevangenen behandeld werden, en of zy iets verlangden, 't geen hun toegeſtaan kon worden, verklaarde wel voldaan te weezen. — BENTINCK, Lotgenoot van VAN DE SPIEGEL, in de Opſluiting op het Kasteel te *Woerden*, deelde ook, ten deezen dage, in de vrylaating.

Zo min de Loslaatingen, ingevolge der gegeevene Amnestie, ter Vergaderinge eene algemeene goedkeuring vonden, zo min troffen zy die by den Volke aan. By deezen was de vrylaating te ruim opengeſteld; by anderen te veel omheind; inzonderheid wat betrof het bepaalde tydbeſtek, waar toe dezelve zich uitſtrekte.

VA-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

HONDERD ACHTTIENDE BOEK.

INHOUD

Stoffe deezes Boeks. Over de Agentſchappen. Departementaale Verdeelingen. Over de Verdeeling in Ringen en Gemeentens. Wegens de Departementaale Gerichtshoven. Bekragtiging ter Tweede Kamer. Voordragt, wegens het vervaardigen van Twee Wetboeken. Aanmerkingen op een voorloopig Verſlag. Mannen daar toe benoemd. Het werk aangevangen. Handelingen over de Pynbank. Verſlag. Wat deswegen voorviel. Nader overweeging ter Tweede Kamer. Berusten der Eerſte Kamer daar in. Genomen beſluit deswegen. Voorſtel over het draagen van Binnen 's Lands gewerkte Stoffen. Binnen 's Lands gewerkte Goederen tot geſchenken by het afſcheid van vreemde Gezanten beſtemd. Voorſtellen tot het weeren des Invoers van vreemde Goederen. Verbehoedzels daar tegen. Nadere en ſterkere bepaalingen aangepreezen. Met de daad daar toe beſlooten. Wat des te

CXVIII. BOEK.

te Vlisſingen bepaald werd. Beſluit tot het benoemen eens Agents van Commercie in Noord-America. Aanzoeken van den Levantſchen Handel. Het Octroy der Oost Indiſche Maatſchappy verlengd. Voorgeſlaagene vernietiging van het Committé tot de West-Indiſche zaaken. Het voorgevallene deswegen. Een nieuw Beheer vastgeſteld. Onvoldoend verſlag, wegens de Inſtructie verworpen. Het aanneemen der Staatsregeling geeft eene andere wending aan deeze zaak. Wat de Staatsregeling ten opzigte van de Gilden bepaalde. Hoe veel des ter Vergaderinge te doen viel. Handelingen over het Artykel van den vryen Doorvoer. Geſchillen deswegen. Hoe beſlist. Voorſtel om eene Verklaaring van de Kerklyken te vorderen. Een hier op uitgebragt Verſlag. Bepaaling der Staatsregeling, wegens de Kerkleeraaren. Verlegenheid deswegen by de Hervormden. Uitgedagte redmiddelen. Bepaalingen wegens de Kerken en Pastoryen. Veelvuldige geſchillen daar over, als mede over het Kindergeld der Leeraaren. Wegens de Godsdienst onderſcheidings tekens te Groote Broek. Geruſtſtelling der Academie-Steden door de Staatsregeling. Het Diploma en Zegel der Hoogeſchoole te Leyden veranderd. RUHNKENIUS *ſterft. Leevensverſlag diens Geleerden. Voorſtel om 's Mans Boekery voor de Academie over te neemen. Gunſtig Verſlag hier op. Overeenkomſtig beſluit. Characterſchets diens Hoogleeraars. Geſteldheid van de Franeker Hoogeſchoole. Daar beraamde Schikkingen. Kweekſchool der Roomsch Catholyken te Warmond aangelegd. Het Arty-*

tykel over het Armbestuur verschaft veel onderhandelings. Opgave van het voornaamste deswegen voorgevallene. Opeisching van den staat der Armenkassen. Hoe dit toeging. Andere Bemoeijingen in den Lande daar mede. Verzoekschrift en Verhandelingen daar over. Voordragt der Commissie. Handelingen daar over. Voorstel van APPELIUS. *Eene en andere byzonderheid 's Lands Krygsmagt betreffende.* DE SONNEVILLES *Voorstel wegens de vreemde Krygslieden, verworpen. Voorstel omtrent de Burgerwapening. Wat 'er, ten opzigte van het Reglement gedaan was. Rangschikking der Zeeofficieren. Verzoeken deswegen en Handelingen daar over. Voorstellen de Zeemagt betreffende. Het gehaudelde over de Rangschikking. Den Zeeofficieren geweigerd om gedaane Uitschotten met den Lande te verrekenen. Algemeen Verslag van den staat van 's Lands Geldmiddelen. Verklaaring van het Intermediair Uitvoerend Bewind deswegen. Voordragt om de gebrekkige Opbrengst te verbeteren. Wat men daar omtrent bepaalde. Geldheffing in Herfstmaand uitgeschreeven. Eene andere Geldheffing. Ongenoegen deswegen. Middelen van Onderzoek daargesteld. Misnoegen hier over. Hoe het zich met het Onderzoek toedroeg. Wat 'er gedaan was omtrent het Plan van Algemeene Belasting.*

CXVIII. BOEK.

Om de Geschiedenis onzes Vaderlands zo volledig, als ons ontworpen plan vorderde, te beschryven, hebben wy doorgaans, naa eene Algemeene Beschouwing van

1708. Stoffe deezes Boeks.

CXVIII. BOEK. 1798.

van 's Lands gesteltenisse, ten opzigte van deszelfs betrekkingen tot Buitenlandsche Mogenheden, en het deel, 't welk 't zelve nam in groote Gebeurtenissen op het Staatstooneel gespeeld, ons gezet om byzonderder te overweegen wat, in elk der Gewesten, meest opmerkenswaardig voorviel. De stoffe daar toe nam af by de daarstelling der Nationaale Vergadering, die het middenpunt werd van alle belangryke bedryven, niet alleen het Land in het algemeen, maar ook de byzondere Gewesten betreffende; grootlyks verminderde zulks by het aanneemen der jongste Staatsregeling, waar in de Eenheid zulker wyze was vastgesteld, dat de voorheen *Gewestlyke Heerschappyen*, in enkel *Beheerende Besturen* herschaapen waren. Wy zouden dienvolgens, daar wy zo veel boekten van 't geen, ten deezen Jaare, door de *Gewesten*, nu met den naam van *Departementen* bestempeld, by de onderscheidene Kamers inkwam, daar overwoogen, goed- of afgekeurd en aan het Uitvoerend Bewind verzonden en aanbevolen werd; geheel dit plan kunnen laaten vaaren, en ons met het algemeen opgegeevene vergenoegen. Dan, hoe zeer dit ons werk, ten deezen aanziene, bekort, blyft 'er nog het een en ander onvermeld agter, 't geen wy gevoeglyker hier, dan elders plaatzen; om aan het voorgevallene, ten Jaare MDCCXCVIII, den eisch te geeven. Wilden wy tot veele plaatslyke en persoonlyke byzonderheden afdaalen, wy zouden geen einde vinden:

dan

dan veele waren van eenen zo zeer bepaalden aart, en verre van eenen zo algemeenen invloed, dat wy 'er ons niet by hebben op te houden. CXVII. BOEK. 1798.

Het Uitvoerend Bewind hadt, ter volvoering zyner verſchillende werkzaamheden Agenten noodig. Het Plan hieldt acht Agentſchappen in. Een van Buitenlandſche Betrekkingen — Een van Marine — Een van Oorlog — Een van Finantie — Een van Juſtitie — Een van Inwendige Politie en Toezigt op den ſtaat van Dyken, Wegen en Wateren — Een van Nationaale Opvoeding, waar onder men begreep de Geneeskundige Staatsregeling, de vorming der Nationaale Zeden, de bevordering van het openbaar Onderwys, als mede van Kunſten en Weetenſchappen — Een van Nationaale Oeconomie, zich uitſtrekkende tot Koophandel, Zeevaard, Viſcheryen, Fabrieken, Trafieken, Landbouw, en alle andere middelen van beſtaan. Ieder Agent was by de Staatsregeling eene Jaarwedde van negen duizend Guldens toegelegd. Derzelver aanſtelling ſtondt aan het Uitvoerend Bewind, op Inſtructien vast te ſtellen door het Vertegenwoordigend Lichaam. Over de Agentſchappen.

Een der vroegſte werkzaamheden ter Eerſte Kamer voorgeſteld en volbragt, was de benoeming van Leden tot het vervaardigen van Inſtructien voor de onderſcheidene Agentſchappen. In elk vak kreegen zodanige Leden de benoeming, die geſchikst en bekwaamst geoordeeld wer- Inſtructien voor dezelve.

CXVIII. BOEK. 1798.

werden om den Lastbrief op te ſtellen (*).

De natuur der zaake vorderde eene ſpoedige inlevering, en waren de meesten, den aart der zaake in aanmerking genomen, vry ſpoedig daar mede gereed. Onverwyld werden die Ontwerpen ter overweeging genomen; dan het kon niet uitblyven, of op alle, ſchoon op het een meer op het ander minder, vielen veele aanmerkingen ter Eerſte, en vervolgens ter Tweede Kamer, waar door de vaſtſtelling verwylde. De overweegingen, een en ander Agentſchap betreffende, hielden langen tyd aan, en bragten, in den loop der onderhandelingen, veele zeer gewigtige en belangryke onderwerpen ter baane, gepaard met bedenkingen en tegenbedenkingen, die van wydverſchillenden en zoms ſtrydigen aart, te meermaalen aanleiding gaven tot aanmerkingen, die in de Dagverhaalen voorhanden, ten dien dage, ſtoffe van veelvuldige aanmerkingen opleverden (†).

Over de Departementaale Verdeeling.

Wel bepaalde de Staatsregeling de Acht Departementen, die de naamen van de Rivieren en Stroomen ontleenden, als van den *Eems*, den *Ouden Yſel*, den *Rhyn*, den *Am-*

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 75.

(†) Veel zouden wy des kunnen bybrengen 't geen nog met genoegen zou geleezen worden; dan wy zouden te wydloopig worden, en wyzen dus onze des nieuwsgierigen Leezer om het voornaamſte, met een opſlag, te kunnen vinden tot het *Dagverhaal der Handelingen van het Vertegenwoordigend Lichaam*. Wegens het Agentſchap der *Buitenlandſche Betrekkingen* II. D. bl. 487. 595. — Wegens dat der *Marine* II. D. bl. 806. 912. — Wegens dat van

Amſtel, *Texel*, de *Delf*, den *Dommel*, de *Schelde* en de *Maas*, en benoemde dezelve tot Hoofdplaatzen *Leeuwaarden*, *Zwolle*, *Arnhem*, *Amſterdam*, *Alkmaar*, *Delft*, *den Bosch* en *Middelburg*, als mede dat ieder deezer *Departementen* verdeeld zou worden in zeven, zo na mogelyk, gelyk bevolkte *Ringen*, en ieder Ring in verſchillende *Gemeenten*. Dan de daadlyke verdeeling hadt veel moeite in. Zy werd eener Commisſie in handen geſteld, die haare werkzaamheden op de volgende gronden bouwde. — Eene Ineenſmelting der negen voormaalige Gewesten, zo veel zulks, met inagtneeming van den eerſten grondregel, doenlyk was — zich geenzins te binden aan de aanſtaande Verdeeling in Diſtricten, en de groote Wateren en Hoofdrivieren tot Grenzen der Departementen te neemen. — Breedvoerig was de voordragt, en droeg blyk van de bekwaamheid der Leden aan welke deeze moeilyke taak was ten deele gevallen. Eene algemeene genoegenneeming was op dien arbeid niet te wagten. Van hier breede onderhandelingen ter Eerſte Kamer, door den Voorzitter beſlooten met de aanmerking, dat zeker in alle ontworpen Plans zich

CIVIL. BOEK. 1798.

van *Oorlog* II. D. bl. 756. 907. — Wegens dat van *Finantie* II. D. bl. 1029. en III. D. bl. 734. 970. — Wegens dat van *Juſtitie* II. D. bl. 605. 728. 903. — Wegens de *Inwendige Politie* II. D. bl. 345. 1052. 1066. 1081. III. D. bl. 885. 996. — Wegens de *Nationaale Opvoeding* II. D. bl. 703. 1041. 1048. — Wegens de *Nationaale Œconomie* III. D. bl. 1169.

zich zwaarigheden en ongelegenheden zouden opdoen, waar in de Staatsregeling onmogelyk hadt kunnen voorzien: dan het was de pligt der Vergaderinge dezelve, zo veel in haar was, te voorkomen. By hoofdlyke ſtemming vereenigde men zich met de gronden door de Commisſie ter Verdeeling opgegeeven (*).

Over de Verdeeling van Ringen en Gemeentens.

Soortgelyke zwaarigheden trof dezelfde Commisſie aan in haaren arbeid om de Districten in Ringen en Gemeentens te verdeelen, wanneer men aan het voorſchrift der Staatsregeling letterlyk zou voldoen. Afwykende daar van was hun ingediend Verſlag. Tegenſpraak bejegende hetzelve; dan het beſluit viel, dat ieder Gemeente uit vyf Grondvergaderingen zou beſtaan; en dat plaatzen, welke meer dan een halven Ring in zich bevatten, of waar van een gedeelte in de reeds bepaalde Verdeeling by eenen anderen Ring zou mogen gevoegd zyn, even als te vooren, maar eene Gemeente zouden uitmaaken (†). — Zulks ontmoette ter Tweede Kamer veel zwaarigheids; lange onderhandelingen waren 'er het gevolg van, en ſcheen het op niet bekragtigen te zullen uitloopen. Dan by nadere behandeling werd het beſluit tot niet bekragtigen ingetrokken, en dien ten gevolge het vastgeſtelde ter Eerſte Kamer bekragtigt (§). Vol-

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 892. 1011. 1020.

(†) *Ald.* III. D. bl. 213. 231.

(§) *Ald.* III. D. bl. 292. 408. 923. 951. 963. 966.

Volgens een breed uitgewerkt Verſlag zouden de geſchikſte plaatzen der Departementaale Gerigtshoven zyn, voor het Departement van de *Eems* te *Groningen*; voor dat van den *Ouden Yſel* te *Deventer*; van den *Rhyn* te *Utrecht*; van den *Amſtel* te *Amſterdam*; van *Texel* te *Haarlem*; van de *Delf* in den *Haage*; van de *Dommel* in *den Bosch*; van *Schelde* en *Maas* te *Dordrecht*. De Commisſie betuigde ten grondſlage van de opgegeevene Plaatzen gelegd te hebben het grootſte gemak der gezamenlyke Ingezetenen van elk Departement, en het, zo veel mogelyk, verſpreiden der welvaart over alle deelen van ons Gemeenebest. Grondbeginzels, die op zich zelven, aller toeſtemming verdienden en verwierven; doch verre waren van door de Leden der Vergadering als ſteeds in 't ooge gehouden aangemerkt te worden. Men oordeelde dat de Uitbrengers des Verſlags te veel het oor geleend hadden aan de Verzoekſchriften, door een aantal Steden ter Vergaderinge ingediend, die uit verſcheiden hoofde, en wel voornaamlyk ter oorzaake van geledene verliezen, by de Omwenteling, of de verſchikkingen en verplaatzingen daar uit voortgevloeid, meenden aanſpraak te hebben om met een Departementaal Gerigtshof, binnen derzelver muuren, begunſtigd te worden. Dit gaf aanleiding tot veele aanmerkingen, als mede tot voordragten van andere dan de door de Commisſie aangeprezene Steden. Lang en menigvul-

CIVIL. BOEK. 1798. Wegens de Departementaale Gerigtshoven.

dig waren deswegen de beraadſlagingen. In veele ſtak niet het Federalismus, 't geen hier niet te paſſe kwam; maar een andere meer bepaalden geest van ſoortgelyken aart, door. Eene voortrekking naamlyk van de Geboorteſtad of de Stad, waar men, uit zekeren hoofde, eene meerdere betrekking hadt, duidelyk beſpeurde. Dit ſtraalde door, zo in de raadſlagen over het Plan in 't algemeen, als wanneer men tradt om het, by Departementen, in overweeging te neemen. By elk Departement werden de mededingende Steden, in 't Verſlag vermeld, of ook andere, ter baane gebragt, en naa veel over- en wederſpraaks, niet geheel vry van ſchamperheden, aan de ſtemming onderworpen, by welke de meerderheid, nu grooter dan kleinder, overeenkomſtig met de door de Commisſie aangepreeze Steden uitviel. Behalven in het Departement van den *Ouden Yſſel*, waar *Kampen* en *Meppels* tegen *Deventer* in de weegſchaale werd gelegd, en *Kampen* naa veel tegenkantings, de meerderheid bekwam (*).

Bekragtiging der Tweede Kamer.

Schoon ter Tweede Kamer het beſluit viel om het uitgebragte ter Eerſte Kamer, niet by *Gerigtshoven*, maar over 't *geheel*, in omvraage te brengen, en dus het wydloopige der aldaar voorgevallene beraadſlagingen te vermyden, ontbrak het niet aan Leden, die in een en ander opzigt, met

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 994-998. III. D. bl. 107. 112-122. 132-151.

met de Eerſte Kamer niet konden zamenſtemmen, daar voor hunne redenen bybragten, en met verwerping van het vastgeſtelde ter Eerſte Kamer hun raadſlag beſlooten. Allen, die het woord gevraagd hadden, voerden het niet; voornaamlyk uit hoofde dat men zag, hoe men, naa lange beraadſlagingen, alle gevoelens niet zou kunnen vereenigen: terwyl de onderhandelingen over dit onderwerp van eenen onaangenaamen aart waren, en het belang des Vaderlands eene ſpoedige afdoening vorderde. By hoofdlyke ſtemming waren van de drie en twintig Stemmen zestien voor het bekragtigen, en wás hier mede deeze zaak afgedaan (*). CIVIL. BOEK. 1798.

Van den vroegſten tyd der Omwentelinge was men bedagt geweest op het doen vervaardigen van Twee Wetboeken, een Burgerlyk en een Lyfſtraflyk. Ongelukkig ſlaagde men niet in de benoeming van daar toe geſchikte Mannen; doch daar de meesten voor de op hun gevallene keuze bedankten, bleef dit hoogst heilzaam gekeurd werk ſteeken, en werd 'er niets van tot ſtand gebragt (†). — Dit werk werd weder, ten deezen Jaare, ter hand geſlaagen door de Conſtitueerende Vergadering (§). Dan met derzelver ontbinding en Voordragt wegens het vervaardigen van twee Wetboeken.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 266.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 33-39.

(§) *Dagverh. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 412. 446. Waar wy de gronden, op welke deeze voordragt ſteunde, vermeld vinden.

NEVEN. BOEK. 1798.

en daarſtelling der Kameren van het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafſchen* Volks, nam men het weder ter hand, om volgens de Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen voor de Staatsregeling gevoegd, een Wetboek te vervaardigen zo wel van Burgerlyke als Lyfſtraflyke Wetten, te gelyk met de wyze van Regtsvordering, op de gronden door de Staatsregeling verzekerd, en algemeen voor de ganſche Republiek.

Aanmerkingen op een voorloopig Verſlag.

Een voorloopig Verſlag werd door VAN DER MEY VAN DER LINDEN uitgebragt. Het kon niet misſen of op verſcheide deelen dien Voordragts vielen aanmerkingen van meer en min belangryken aart. De voornaamſte betroffen, of alle daar toe te benoemene Perſoonen *Regtsgeleerden* zouden moeten weezen; dan of 'er ook *Kooplieden* en *Wysgeeren* in plaats zouden vinden. Tot het eerſte werd beſlooten. Over de Daggelden hieldt men lange beraadſlagingen. Het werd op twaalf Guldens daags bepaald. Men ſtelde vast, dat de Leden der Commisſien vryheid zouden hebben om eenige Perſoonen, der zaake kundig, by zich te mogen neemen, mits daar toe voordragt doende by het Uitvoerend Bewind, aan 't welk de benoeming der Perſoonen werd opgedraagen.

Mannen daar toe benoemd.

Het Uitvoerend Bewind leverde de benoeming in van zeven Regtsgeleerde Mannen tot het vervaardigen des Burgerlyken Wetboeks, naamlyk JAN BOND, J. WALRAVEN en J. FARGON, alle te *Amſterdam* woon-

woonagtig; H. A. KREET in den *Haag*; REYTZ te *Middelburg*; CRAYVANGER te *Utrecht*; GOCLINGA te *Groningen*. — Om het Lyfstraflyk Wetboek op te ſtellen benoemde 't zelve de vyf Regtsgeleerden, REUVENS in den *Haage*; J. IN DE BETOUW, te *Nymegen*; CRAS te *Amſterdam*; DE BEVEREN te *Middelburg*; DONKER CURTIUS in den *Bosch*. De Vervaardigers deezer Wetboeken zouden hunne Zitting te *Utrecht* houden. CXVIII. BOEK. 1798.

Wederom ſcheen het gevaar te loopen, dat de benoemde Leden zich zouden ontrekken; althans eenigen bedankten voor die werkzaame Eerepost, ſchoon een ruim daggeld opbrengende. Zy dienden op de benoeming hunne zwaarigheden in by het Uitvoerend Bewind. De Burger CRAYVANGER alleen werd, op zyn aanzoek, ontſlagen, en in diens plaats P. WIERSMA te *Leeuwaarden* benoemd. Schoon *Utrecht* eerst bepaald was tot de plaats der zamenkomſte voor die Wetboekvervaardigeren, werd *Leyden* vervolgens daar toe beſtemd, en vingen de benoemde Leden, daar ter ſtede, hunne werkzaamheden aan (*). Het werk aangevangen.

Eigenaartig zeker, en noodzaaklyk was het, zo lang die nieuwe Wetboeken, welker vervaardiging niet weinig tyds zou kosten, niet beſtonden, de oude te volgen, in zo verre dezelve niet ſtreeden met de Handelingen over de Pynbank

(*) *Dagverh. van het Vert.-Lich.* II D bl. 294. 309. 708. 1026. 1063. III. D. bl. 27 en 198.

CXVII. BOEK. 1798.

de tegenwoordige orde van zaaken. Over dit ſtryden, of niet ſtryden, viel meermaalen geſchil. Zeer ſtak dit uit in het voorgevallene, ten opzigte van de Pynbank, reeds vóór het aanneemen der Staatsregeling, in onderſcheidene Gewesten, door de toenmaalige Beſtuurders, verworpen, en waar omtrent de Staatsregeling uitdruklyk bepaalde, „ *dat de Pynbank, door de* „ *ganſche Republiek, werd afgeſchaft.*"

De vraag viel welk eene maatregel nu moest in agt genomen worden, zo wel ten aanziene van de zodanigen, die *vóór* als die *naa* de aanneeming der Staatsregeling in hegtenis waren geraakt, en hun misdaad bleeven ontkennen. De Procureur der Gemeente van *Amſterdam* en vervolgens deszelfs Stedehouder, als mede het Committé van Juſtitie te dier Stede, hadden deswegen, zo aan het Intermediair Wetgeevend Lichaam, als aan het tegenwoordig Conſtitutioneel Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafſchen* Volks, zich met Brieven vervoegd, om wegens deeze zaak, nader onderrigt te worden.

Verſlag.

Eene Commisſie by de Eerſte Kamer benoemd, bragt een breed verſlag uit, daar op nederkomende, dat de Procureur der Gemeente en het Committé van Juſtitie te *Amſterdam* zou verzonden worden tot de manier van procedeeren in het voormaalig Gewest van *Holland*, en byzonder binnen de Stad *Amſterdam*, tot nog in gebruik geweest.

Het

Het ontmoette heftige wederſpraak van een en ander der Repreſentanten, die tegen de Pynbank uitvoeren als een yſelyk monster om de dweep- en heerschzugtten top te doen ſtygen. Geen verdediger zeker vondt de Pynbank. Wyd liepen de gevoelens over de thans behandelde byzonderheid uit een. De meerderheid verwierp het uitgebragt Verſlag. Dan, volgens het bemiddelend voorſtel des Voorzitters, viel het beſluit, om, op de aanvraage van *Amſterdam*, te antwoorden, dat men proviſioneel in het tot erkentenis brengen van misdaadigers, op den ouden voet hadt voort te gaan; terwyl de Vergadering inmiddels eene Commisſie zou benoemen om een raadſlag in te leveren over de manier van procedeeren vóór dat het te vervaardigen Nationaal Wetboek zou zyn ingevoerd. De Tweede Kamer bekragtigde dit Beſluit.

Wat deswegen voorviel.

Dan was het, te laatstgemelde Kamer, daar mede niet afgedaan. Die Vergadering vondt goed de zaak zelve, met alle de ſtukken daar toe behoorende, in de handen eeniger Leden te ſtellen. Het zeer merkwaardig Verſlag van de Burgers Repreſentanten DE LEEUW, SICCAMA en VAN LENNEP kwam hier op neder, dat zy zich verpligt vonden te verklaaren, eenſtemmig met de Opſtellers der Staatsregeling, en den verklaarden wil des *Bataafſchen* Volks, van begrip te zyn, dat overeenkomſtig met het uitdruklyk Artykel der Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen, *de Pynbank, door de ganſche Republiek, wordt afgeſchaft*,

Nadere overweegingen ter Tweede Kamer.

CXVIII. BOEK. 1798.

als onbeſtaanbaar met het beginzel van Vryheid en Gelykheid; en dat derhalven het Wetgeevend Lichaam niet meer bevoegd was, de Pynbank, in zyn geheel of ten deele, zelfs voor eenen korten tyd, aan te houden: het Committé van Juſtitie neemt ook ſtellig aan, *de Pynbank word door de Staatsregeling afgeſchaft*; de vraag door 't zelve aan het Wetgeevend Lichaam gedaan, gaat niet gepaard met bedenkingen of een verzoek, om tot de Pynbank voor een tyd te kunnen condemneeren, en daar toe gevolmagtigd te worden; maar wel op eene byzondere Qualificatie, ten einde op Convictie te kunnen regt doen. — Het Wetgeevend Lichaam is buiten de moreele mogelykheid om de Pynbank te doen voortduuren, uit hoofde dat de Wetten, of manier van procedeeren, in zekere Diſtricten, de Confeſſie der Misdaadigeren vorderen, alvoorens dezelve te kunnen ſtraffen, aangezien het Wetgeevend Lichaam geene verandering vermag te maken in de Staatsregeling; maar het is volkomen geregtigd om de Wetten en de manier van Procedeeren, in zo verre, te veranderen als het afſchaffen van de Pynbank zulks noodig maakt. — Zy vertrouwden dat de by de Eerſte Kamer benoemde Commiſſie deswegen een genoegzaamen maatregel zou voordragen; en overweegende, dat, daar de Pynbank door de Staatsregeling werd afgeſchaft, het Wetgeevend Lichaam dan ook niet bevoegd is dezelve in zyn geheel, of ten deele, of voor eenen tyd,

tyd, aan te houden, luidde hun raadslag om het Besluit der Eerste Kamer niet te bekragtigen: overeenkomstig hier mede viel het besluit. — Hier in berustte de Eerste Kamer (*). CXVIII. BOEK. 1798.

De Voorzitter en Raaden in den Hove van Justitie in de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, over dit stuk geraadpleegd, gaven een Concept Reglement, volgens 't welk, by voorraad, en tot dat eene algemeene manier van procedeeren voor de geheele *Bataafsche* Republiek zou zyn ingevoerd, in het voormaalig Gewest *Holland* zou worden geprocedeerd tegen zodanige Gevangenen, die tot geene bekentenis der misdaad of misdaaden, hun door den Publieken Aanklager ten laste gelegd, konden gebragt worden. 't Zelve werd door de Leden, in deeze zaak benoemd, zo gegrond en met de tegenwoordige omstandigheden zo overeenkomstig bevonden, dat zy het als hoogstaanneemenswaarwaardig en eene onverwylde in 't werkstelling aanpreezen. In 't zelve werd vooruit vastgesteld, dat de Pynbank by de Acte van Staatsregeling afgeschaft zynde, de Regter, in geen geval hoegenaamd, ter bekoming van Bekentenis van eenen Beschuldigden, zich zou mogen bedienen van eenig middel, het welk denzelven pyn of ongemak aandeedt, of daar voor, ingevalle van verdere ontkenning, be- Genomen Besluit deswegen.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 199. 232—242. 287. 319.

CXVIII. BOEK. 1798.

bevreesd zou maaken. — Ter Eerſte Kamer viel het beſluit daar mede eenſtemmig; de bekragtiging ter Tweede Kamer volgde, en het Uitvoerend Bewind gaf eene daar mede overeenkomſtige Publikatie (*).

Voorſtel tot het draagen van Binnenlands gewerkte Stoffen.

Voorſtellen den Koophandel en Binnenlandſche Fabrieken betreffende hadden veelvuldige maalen het Landsbeſtuur, zints de Omwenteling, bezig gehouden. Nadruklyke Voorſtellen en Vertoogen hoorde men deswegen tot Vergaderinge (†). Men was het Jaar MDCCXCVIII naauwlyks ingetreeden, of ter Vergadering verſcheen een Verzoekſchrift van *Nederlandſche* Burgers, het herſtel der Inlandſche Fabrieken betreffende, en wel byzonder het gebruik maaken van Inlandſche Stoffen, te kennen geevende de verwagting, dat zy zich niet te vergeefsch ter Vergadering vervoegden; maar dat hun voorbeeld, waar by zy zich verbonden hadden om geene andere dan inlandſche Stoffen te draagen, door de Leden der Vergadering zou gevolgd worden. Dit laatſte hadt reeds plaats gegreepen, vol-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 763. 793. 890. *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 1018. Het Intermediair Uitvoerend Bewind der *Bataafſche* Republiek hadt aan het Intermediair Wetgeevend Lichaam des *Bataafſchen* Volks deswegen zyne gedagten medegedeeld, te vinden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 539.

(†) Laatstmaal gewaagden wy deswegen in onze *Vaderlandſche Hiſtorie* XXXVIII. D. bl. 305. 311. 317. 322.

volgens eene verbintenis door de meeste Leden aangegaan (*).

1798.

Het voorſtel om de Geſchenken aan Vreemde Ministers, by derzelver affcheid, gewoonlyk gegeeven, vervolgens te doen beſtaan in Goederen hier te land bewerkt, 't zy in Laken, Linnen, Porcelain en dergelyke, ontmoette eene onverwylde goedkeuring, en onmiddelyke volvoering by het vertrek des eerſten buitenlandſchen Gezants (†).

Binnenslands gewerkte Goederen ten geſchenke beſtemd.

Welhaast vervoegden zich eenige *Bataafſche* Burgers, by geſchrifte, ter Vergaderinge, verſcheide voorſtellen behelzende, die zy wenschten, daar in beſluiten veranderd te zien: als, dat het Beſluit in Herfstmaand des verſtreeken Jaars, omtrent de *Britſche* Goederen genomen, ten kragtigſten, en zonder oogluiking, zou worden gehandhaafd — dat 'er eene verhoogde Belasting op alle Goederen van buitenslands, zonder uitzondering, dan omtrent onze Bondgenooten, inkomende, zou gelegd worden, tot vermindering van den toevoer van *Duitſche* Manufactuuren, en het vermeerderen van den bloei onzer Fabrieken — Wyders drongen zy aan op de ſpoedige vervaardiging van het Nationaal Zegel, waar over reeds veel gehandeld was; om de Winkeliers te verpligten tot het afleggen eener Verklaaring om geene vreem-

Voorſtellen tot het weeren van vreemde Goederen.

(*) *Dagverh. van de Tweede Nat. Verg.* VIII. D. bl. 342. IX. D. bl. 97.

(†) *Ald.* VIII. D. bl. 346.

CIVIL. BOEK. 1798.

vreemde voor inlandſche Goederen te verkoopen, als mede de vermindering aller Uitgaande Regten op den uitvoer van binnenlandsch gewerkte Goederen (*).

Grond tot deeze voorſtellen vondt men in de ſlappe uitvoering des Beſluits tegen den Invoer, en dat men het kragtloos maakte door *Engelſche* Goederen langs *Duitſchland*, over de *Wadden* en andere plaatzen ten Lande in te voeren; deswegen werd 'er een voorſtel gedaan, om geene *Engelſche* Goederen, hoe genaamd, binnen de Republiek in te laaten, of doortogt te vergunnen, en hun, die op eenigerlei wyze, dit beſluit kragtloos maakten, of zulks ſlegts poogden, met den dood te ſtraffen als Vyanden van het Vaderland (†).

Voorbehoedzels daar tegen.

Dusdanige dringende voorſtellen kreegen ſteun door eenen Brieve van den *Franſchen* Afgezant DE LA CROIX, die niet alleen ten ſterkſten vorderde de ſtipſte naakoming des verbods van alle *Engelſche* Goeren zonder onderſcheid, zelfs de zodanige, die door het maaken van pryzen mogten aangebragt, niet zyn uitgezonderd (§). Men nam, op voordragt van den Commisſaris der *Bataafſche* Republiek te *Elzeneur*, die de kunstgreepen om *Engelſche* Goederen ten Lande in te krygen aanwees, des de verhoedendſte maatregelen (**).

Ne-

(*) *Dagverh. van de Conſt. Verg.* VIII. D. bl. 54.
(†) *Ald.* bl. 526. (§) *Ald.* bl. 624.
(**) *Ald.* IX. D. bl. 503.

Netelige gevallen in den Handel deeden de zaak van den Invoer der Goederen uit *Engeland* weder opborrelen, en gaven aanleiding dat deswegen ſcherpe aanmerkingen ter Vergaderinge gemaakt wierden (*). Het Uitvoerend Bewind, daar tegen waakzaam, vermeldde, dat de rechtſtreekſche Handel op *Engeland* zo verre wierd voortgezet, dat dagelyks Schepen, uit dat vyandig Land in onze Havens binnen liepen, en eene menigte van *Britſche* Goederen aanbragten, waarom 't zelve de Vergadering aanmaande, op eene ſpoedige wyze, tegen dien Invoer voorzieninge te doen, met den voorſlag om dezelve, ten voordeele der Natie, verbeurd te verklaaren. — Sterk was de aandrang van een en ander Volksvertegenwoordiger om middelen daar te ſtellen tot het toebrengen van zo veel mogelyken afbreuk en nadeel aan onzen grootſten Vyand, en met allen ernst de kunstenaaryen en misbruiken, die dagelyks en alleen tot voordeel van enkele perſoonen, gepleegd werden, tegen te gaan en daar aan perk te ſtellen (†).

CIVIL. BOEK. 1798.

Nadere en ſterker bepalingen aangepreezen.

Een

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 741.

(†) De Repreſentant VAN ROYAN merkte, ter gelegenheid van het indienen deezes Voorſtels op, dat zints zeer weinig weeken, tuſſchen de dertig en veertig Schepen in één der Havens van *Holland* waren binnen geloopen, en 'er nog wel honderd gereed lagen om herwaards te ſteevenen: dat, ſchoon deeze gerugten wat overdreeven mogten weezen, het geen twyfel leedt of 'er hadt een ſteeds aanhoudende ſchennis der daar tegen geſtelde Wetten plaats. *Dagverh. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 891.

CXVIII. BOEK.

1798. Met de daad daar toe beſlooten.

Een hier op ingediend Verſlag hadt by lange na die ſterkte niet, welke veele Leden der Vergadering verlangden. Een nader werd begeerd. By 't zelve werd voorgeſteld, dat, naa den één en dertigſten van Wynmaand, geene *Britſche* Manufactuuren, Koopwaaren en Voortbrengzelen, hoe ook genaamd, in de *Bataafſche* Republiek, het zy te Water, het zy te Lande, het zy rechtſtreeks uit *Groot-Brittanje*, het zy door een omweg, zouden mogen worden ingevoerd, op ſtraffe dat dezelve, ten behoeve van den Lande, zouden worden verbeurd verklaard, en dat zy, die deel hadden aan het rechtſtreeks of zydelings invoeren der *Engelſche* Goederen te begunſtigen, voor Vyanden des Vaderlands zouden gehouden en als zodanigen geſtraft worden. Een breedvoerige lyst der verbodene Goederen was 'er bygevoegd — en werd wyders voorgeſteld, dat, naa het eindigen van Wynmaand, geene Schepen, uit *Britſche* Havens komende, het zy rechtſtreeks of anderzins, en aldaar gelaaden hebbende, binnen de Republiek, noch in derzelver Havens, zouden worden toegelaaten, op verbeurte der ingelaadene Goederen, ten behoeve der *Bataafſche* Natie. Terwyl, ten opzigte van Neutraale Schepen, met Goederen beladen, welker invoer niet verboden was geweest, deeze ſtraffe geen plaats zou hebben, dan naa den vyftienden van Slachtmaand aanſtaande. Goedkeuring droeg dit voorſtel ter Eerſte Kamer weg,

weg, als mede de bekragtiging der Twee de Kamer (*). CXVIII. BOEK.

De Stad *Vlissingen* stondt, zints de Omwenteling, tot het *Fransche* Gemeenebest in eene andere en nadere betrekking; aldaar oefende laatstgemelde Republiek in de Haven alle Regten van Souverainiteit, gemeenschaplyk met de *Bataafsche* uit; aldaar waren een *Fransche* Ontvanger en Commisen gezonden, tot de ontvangst van Tollen en de uitvoering der Wetten, betreffende het Verbod der *Engelsche* Koopwaaren. By eene schikking hier op gemaakt, luidde het Artykel daar toe betrekkelyk; „ Alle Wetten der *Fransche* „ Republiek, raakende het verbod der „ *Engelsche* Koopwaaren, zullen in de „ Haven en de Stad *Vlissingen* ten uitvoer „ gebragt worden. Het doorzoeken der „ Schepen, tot handhaaving der prohibi- „ tive Wetten en van die op de Tollen, „ zal gemeenschaplyk met de *Bataafsche* „ Bedienden, door de *Fransche* Commisen „ geschieden, welke laatsten alleen zullen „ voortgaan, zo de eerste weigeren daar „ aan de hand te leenen. — Alle ge- „ schillen over de ingaaring der Regten, „ die by de *Hollandsche* Tollyst bepaald „ zyn, zullen voor de Regtbanken, waar „ *Vlissingen* onder hoort, gebragt worden; „ maar de Regtbanken van het Departe- „ ment des *Deux Nethes*, zullen oordeelen „ over

1708. Wat des te *Vlissingen* bepaald werd.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 915 927.

1798.

„ over de overtreedingen van de Wetten, „ die de *Engelſche* Koopwaaren verbie„ den (*)."

Beſluit tot het benoemen eens Agents van Commercie in *America*.

De verhinderingen den Handel met *Groot-Brittanje* door de Plakaaten in den weg gelegd, door welke, hoe ſterk ook, nu en dan werd heen gebrooken, gaf, van tyd tot tyd, meer uitgeſtrektheids en gewigts aan de Handelgemeenſchap met de Vereenigde Staaten van *Noord-America*, wier ſtaag toeneemende Scheepvaard ten bron van rykdom voor die Landen, en van toevoer voor het onze ſtrekte. Het Uitvoerend Bewind gaf der Vergaderinge in overweeging, of het voor den Vaderlandſchen Handel niet nuttig zou zyn, by die Staaten, een Agent van Commercie te benoemen, zonder eenige kosten van den Lande, egter op eene billyke tegemoetkoming van diens reiskosten derwaards. Het beſloot, hem daar voor twee duizend en vyf honderd Guldens toe te leggen (†).

Aanzoeken van den *Levantſchen* Handel.

Te meermaalen vervoegden zich de Directeuren van den *Levantſchen* Handel by de Hooge Magten des Lands om onderſtand; zy deeden het, ten deezen Jaare, by de Conſtitueerende Vergadering, verzoekende zo veele Penningen te hunner beſchikking, het zy by wyze van voorſchot, als anderzins, voor het onderhoud der *Levantſche Schaalen*, als de ſtaat van 's Lands

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 149.
(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 60 en 164.

's Lands Finantien zou toelaaten, tot onderſteuning van hun uitgeputte kas, immers en in alleen gevalle, by voorraad en uit hoofde van den drang der zaake; zo ſpoedig mogelyk, vyf duizend Guldens. Dit verzoek werd ingewilligd en met dankzegging bevalen zich Directeuren, indien zy weder in nood kwamen, aan de aandagt der Vergadering (*). — Welhaast vonden zy zich in dit geval: daar zy in eenen Brieve aan het Vertegenwoordigend Lichaam des *Batthaaſſchen* Volks gerigt, in Wynmaand, de akelige toeſtand afſchetſten waar in zich het *Nederlandſche* Conſulaat te *Smirna* bevondt, ingevolge van een vreeslyk oproer 't geen daar ter Stede hadt plaats gegreepen: weshalven zy een ſpoedigen onderſtand daar toe verzogten. Het Uitvoerend Bewind, hoe zeer doordrongen van het gevoel, 't welk het tafereel dier rampen verwekte, bevroedde, dat uit aanmerking van ſchaarschheid aan Geld by den Lande, het onmogelyk was alle de elendigen te hulp te komen. Alleen kon men de zodanigen in aanmerking neemen, die regtſtreeks aan het Conſulaat verknogt waren, en dan nog wel zou men voor een zeker gedeelte in hunne rampen kunnen voorzien; weshalven het voorſtoeg hier toe eene ſom van vyftien duizend Guldens te doen verſtrekken (†).

CIVIEL BOEK. 1798.

Het

(*) *Dagv. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 12. 144-418.
(†) *Dagverh. der Handel. van het Verſt. Lichaam* II. D. bl. 1024.

CXVIII. BOEK.

1798.

Het Octroy der O. Ind. Maatsch. verlengd.

Het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen, gaf, met den aanvange deezes Jaars, te kennen, dat het Octroy, voormaals aan de *Oost-Indische* Compagnie verleend, stondt te eindigen, weshalven zy daar van volduuring verzogten. De raadslag luidde om het nog voor één jaar te laaten volduuren, zo 'er door het aanneemen eener vaste Staatsregeling geene Verandering in kwame. — Van tyd tot tyd ontving men gunstige berichten wegens *Batavia* en het geheele Eiland *Java* in den voorleden Jaare. Het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel sprak niet alleen van geruststellende tydingen; maar ook van die een gunstig uitzigt voor het toekomende opleverden (*).

Voorgeslaagene vernietiging van het Committé tot de W. I. Zaaken.

Gereezene geschillen, wegens het Committé van de *West-Indische Zaaken*, bleeven, by het einde des voorleden Jaars, hangen (†), dan zy kwamen reeds vroeg in het tegenwoordige weder ter baane. Eene aangestelde Commissie deswegen bragt een Verslag uit, dat dezelve het beheer van dat Committé zo deerlyk verward, en zo slegt ingerigt bevonden hadden, dat het belang der Volkplantingen en van het Gemeenebest, de kragtdaadigste voorziening vorderden (§). Te deezer oorzaake stel-

(*) *Dagverh. der Handel. van de Conft. Verg.* VIII. D. bl. 513 en IX. D. bl. 140.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* XXXVIII. D. bl. 298-301.

(§) Men slaa, wegens de invoering van dat Committé op onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 201 *enz.*

stelde men voor de vernietiging van dit Committé, met en benevens de Stedelyke Kantooren en Departementen, het ontslag der Leden en Ministers, behoudens hunne verantwoordelykheid, met last om, voor eerst, hunne posten te blyven waarneemen. — Wyders dat 'er daadlyk een min omslagtig en kragtigwerkend Bestuur zou worden aangesteld, bestaande uit zeven Persoonen, geen Kooplieden zynde, het welk te *Amsterdam* vergaderen zou, en eenen altoos aanblyvenden Voorzitter hebben; ten einde daar door aan de werkzaamheden meer klems by te zetten — en eindelyk dat 'er eene Commissie zou worden benoemd, om, binnen den kortst mogelyken tyd, een voordragt van bekwaame Persoonen tot dat Bestuur te doen, welk Bestuur alzo tot het Intermediair Bewind over de Volkplantingen van den Staat zou kunnen dienen.

CXVIII. BOEK. 1798.

Het voorgevallene deswegen.

Een en ander Lid der Vergaderinge was tegen het vlot en vaardig besluiten op een voorstel van zo veel aanbelangs en van zo verren uitzigt. VAN DER HOEVEN, de Uitbrenger des Verslags, drong ten sterksten aan op het afdoen. De Voorzitter MIDDERICH hieldt zich overtuigd van het verkeerd bestuur in deezen gehouden, en dat hy tot het opschorten der Leden van het Committé wel zou kunnen komen: dan hy verzette zich tegen het plaatzen des Bestuurs te *Amsterdam*. VAN DER HOEVEN klemde het Voorstel ten opzigte van *Amsterdam* aan; en

XXVII. BOEK. 1798.

merkte daar by op, dat het Beſtuur, naar het nieuwe plan ingericht, een veel geringer aantal van Amptenaaren en Bedienden zou behoeven, zo dat het van negentig tot dertig zou verminderd worden, wel byzonder richtte hy zyne bedenkingen op de kostbaarheid van het tegenwoordig Committé (*).

Nolst, die Lid geweest was van het Committé, waar over de onderhandelingen liepen, erkende, in het Verſlag zeer gewigtige waarheden, bevatte zommige weezenlyke bronnen van het verlamd beſtuur dier Volkplantingen, of liever van 't geen 'er mede gepaard ging, gevonden te hebben; verzekerde, dat hy zich menigvuldig maalen in de bresſe geſteld hadt om die oorzaaken tegen te gaan en te doen ophouden; doch dat hy zich altoos aan de meerderheid zyner Medeleden hadt moeten onderwerpen. Hy bragt veele de zaak toe-

(*) Ingevolge van de Inrichting beſtondt het oude Committé uit één en twintig Perſoonen, van deezen zouden 'er zich in de voornaamſte Handelplaatzen één of meer Leden bevinden. Volgens den Voorſlag zouden 'er zich te *Groningen* drie poods, twee onthouden; dan, daar was 'er ſlegts één. Ten deezen opzigte merkte van der Hoeven aan, dat aldaar niets te verrigten viel, dan 's jaarlyks het betaalen van 2400 Guldens aan verſcheenen Intreſſen, en 'er bevondt zich een Lid van het Committé, die daar voor 4000 Guldens 's jaars genoot; daarenboven was 'er een Boekhouder op 600 Guldens en een Boode op 150 Guldens 's jaars. Zo dat 'er, in één jaar, 4750 Guldens werden uitgegeeven, en dat alleen om 2400 Guldens te betaalen. *Daggverh. van de Conſt. Verg.* VIII. D. bl. 631.

toelichtende aanmerkingen te berde, en drong aan, om in dit ſtuk, niet verhaast te werk te gaan. Hier in hadt hy medeſtanders; dan niet genoeg om te keeren, dat de hoofdlyke ſtemming ingeſteld, en by dezelve, overeenkomſtig het Verſlag, beſlooten werd. CXXV. ROBERT. 1798.

By nader overleg deezer zaake werd bepaald, dat het nieuw Beheer, den naam zou draagen van *Intermediair Bewind over de Colonien van den Staat in de West-Indien, in America en op de Kust van Guinea*, en dat het zyne werkzaamheden, met den eerſten van Grasmaand, zou aanvangen. Ook benoemde men de Leden der Vergaderinge, die eene Inſtructie voor dat nieuwe Beſtuur zouden ontwerpen, en bekwaame Perſoonen voorſtellen. Van die vernietiging, en het in plaats ſtellen eens anderen Bewinds werd eene Publikatie aan den Volke bepaald. Een nieuw Beheer vastgeſteld.

De Leden met den gemelden dubbelen last bekleed, bragten een Verſlag uit, waar by zy zich, als 't ware, van den zelven ontſloegen, door in 't midden te brengen, dat hun, uit hoofde van verſcheide bedenkingen, was voorgekomen, dat beide de hun opgedraagene ſtukken, aan het Uitvoerend Bewind behoorden, aan 't zelve wilden zy alle de Papieren tot deeze zaak ſtrekkende, en onder anderen ook de Verdeediging van HUBERTUS COURMAN, geweezen Lid van het Committé, verzonden hebben. — Zodanig een Verſlag, ſtrekkende om een op- Onvoldoend Verſlag wegens de Inſtructie enz. verworpen.

XVIII. BOEK. 1798.

gelegden last zich van den halze te schuiven, baarde bevreemding en niet weinig aanmerkingen, en hadden deeze de verwerping ten gevolge.

Het aanneemen der Staatsregeling doet de zaak een andere keer neemen.

Inmiddels viel de goedkeuring van het Ontwerp der Staatsregelinge voor. VAN ZONSBEEK nam hier uit gelegenheid, om, daar de last den Verslagdoeneren opgelegd, die overeenkomst niet hadt met het bepaalde in het door de Vergadering goedgekeurd Plan van Staatsregeling, den tyd, wanneer de nieuwe Commissie haare Zittingen zou beginnen, te verschuiven, en de Leden van het tot nog bestaan hebbend Committé te gelasten, in hunne posten te blyven, tot dat het Ontwerp van Staatsregeling ook door den Volke zou zyn aangenomen, en dat mede; ten deezen opzigte, zou gehandeld worden overeenkomstig het daar by bepaalde. Van zo veel invloeds was dit voorstel, dat eene Publikatie tot verlenging van het Committé tot den *West-Indischen Handel en Bezittingen* daar uit gebooren werd (*). — Schaars waren de berichten uit de nog aan

(*) *Dagverh. van de Const. Verg.* VIII. D. bl. 629. 641—644. 705. IX. D. bl. 63. 73. 162. 226. Het Artykel in de Staatsregeling hieldt in. „ Alle „ onderscheidene Kamers en Departementen van „ den *West-Indischen* Handel, of hoe ook genaamd, „ zyn vernietigd. Alle afzonderlyke Colonien worden terstond onder één Algemeen Bestuur gebragt, en die bewyzen door deeze Vereeniging „ benadeeld te zyn, afgekogt. —— De aanstelling „ der Leden zou door het Uitvoerend Bewind geschieden."

aan onzen Staat behoorende Volkplantingen. In Grasmaand mogt zich de Vergadering verblyden over gunſtige tydingen uit *Surinaame* (*).

De zaak der Gilden hadt te meermaalen, en niet zelden, op eene zeer onaangenaame wyze, eene en andere Vergadering, naa de Omwenteling, bezig gehouden (†). By de thans aangenomene Staatsregeling werden vervallen verklaard alle Gilden, Corporatien of Broederſchappen van Neeringen, Ambagten of Fabrieken — als mede dat ieder Burger, in welke eene plaats woonagtig, het regt hadt om zodanige Fabriek of Trafiek op te richten, of zodanig een eerlyk Bedryf aan te vangen, als hy mogt verkiezen. Alleen hadt het Vertegenwoordigend Lichaam te zorgen, voor de verzekering der goede orde, van het gemak en gerief der Ingezetenen.

Wat de Staatsregelingen opzigte van de Gilden bepaalde.

Dit laatſte gaf grond aan het eerſte zich in gezag geſteld hebbend Uitvoerend Bewind, om deswegen eene Publikatie uit te vaardigen, behelzende eenige maatregelen ter voorkoming van ongelegenheden (§). Nader werd dit belangryk ſtuk, naa de laatſte verandering des Staatsbeſtuurs, ten deezen Jaare, in overweeging genomen, en in handen eener Commisſie geſteld. Deeze ſloeg het vernietigen van het

Wat deeter Vergadering voorviel.

(*) *Dagverh. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 466.

(†) Men zie onder andere onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 13 *enz*

(§) *Dagverh. den Handel van het Vert. Lichaam* I. D. bl. 216.

1798. het des beslootene door het voormaalig Uitvoerend Bewind voor. Dezelve nam in aanmerking, dat, hoewel de Staatsregeling en het *Bataafsche* Volk, de Gilden voor vervallen verklaarde, egter die zelfde Staatsregeling vorderde, dat dit nimmer, op zodanig eene wyze, zou worden bewerkstelligt, dat de welvaard der Burgeren daar door gevaar liep — dat dit vernietigd verklaaren geenzins insloot het vervallen van alle Plakaaten, Ordonnantien en Keuren daar omtrent gemaakt; doch dezelve integendeel te beschouwen waren als Wetten eener goede Politie, het algemeen belang, of dat eener geheele Gemeente, ten doele hebbend, welker plotslyke buiten werking stelling, niet alleen 's Lands Finantien een geduchten slag zou toebrengen; maar zelfs de Burgers der *Bataafsche* Republiek aan duizenden onaangenaamheden blootstellen, ja niet zelden in leevensgevaar storten; — als mede dat aan het Wetgeevend Lichaam de zorg tot het voorkomen van alle hier uit mogelyk te ontstaane verwarringen, niet alleen vrystondt, doch aan hetzelve, met zo veele woorden, was aanbevolen. — Het was op deeze gronden, dat de Commisie der Vergaderinge voorsloeg, om, naa voorkomen te hebben, dat door de plotslyke afschaffing der Gilden geene verwarringen en onheilen geboaren werden, door geheel het Gemeenebest een volledig onderzoek te laaten doen na den aart der bestaan hebbende Gilden, als mede na nog in kragt zynde Pla-

Plakaaten, Keuren en Ordonnantien deswegen; ten einde daar door voorgelicht, van tyd tot tyd, egter zo ſpoedig doenlyk, dezelve door Algemeene Reglementen te doen vervangen; die de goede orde bewaarden, voor het gemak en gerief der Ingezetenen zorgden. — Voorts wilde de Commisſie beſlooten hebben, dat ondertuſſchen elk Burger, zich met eenige Trafiek of Handteering willende te nederzetten ter plaatze, waar zulks, voor als nog, uit hoofde van eenige Keure of Ordonnantie, ongeoorloofd was, gehouden zou weezen zich deswegen te voorzien van brieven van voorſchryving van het Administratief Beſtuur dier plaats, en te vervoegen by de Vergadering des Vertegenwoordigenden Lichaams, ten einde dezelve, ten ſpoedigſten, ingevolge de Staatsregeling, en overeenkomſtig de goede Orde, mogt beſchikken. — Eindelyk wilde de Commisſie, dat wel uitdrukkelyk zou verhinderd worden, eenige Fondſen, aan vernistigde Gilden toegekomen hebbende, of onder dezelve berustende, op eenigerlei wyzen, te vervreemden of weerloos te maaken, tot dat daar in door het Vertegenwoordigend Lichaam, volgens billykheid en regtvaardigheid, zou zyn voorzien (*).

CIVIL. BOEK. 1798.

Eer des een beſluit gevallen was, kwamen, van veeler wegen Verzoekſchriften van

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 37. 337.

1798.

van Gildens, om by derzelver Gildewetten gehandhaafd te worden. Schoon in de hoofdzaak, het ſtandhouden der Gilden betreffende, van denzelfden aart, werd dit ſtuk in onderſcheidene Gewesten, uit verſchillenden hoofde aangedrongen (*). Een met de gemelde voordragt overeenkomſtig beſluit der beide Kameren verydelde alle deeze poogingen der Gildebroederen (†).

Handelingen over het Artykel van den vryen doorvoer.

Omtrent het geſtelde in de Staatsregeling, dat, van derzelver aanneemen af aan, den Doorvoer, Koop en Verkoop, van alle Voortbrengzelen van den Vaderlandſchen Grond, gelyk mede van alle Goederen binnen de Republiek vervaardigd of bewerkt, door en in alle Departementen en Plaatzen, geenerlei belemmering, hoe ook genaamd, zou worden toegebragt, mag men aanmerken, dat algemeene Regels neder te ſchryven, gemakkelyk gaat; maar derzelver uitvoering daar te ſtellen, inzonderheid, wanneer ze ſtrydig zyn met voorlang aangenomene en door veelen nog gekoesterde begrippen, en daar mede overeenkomſtige van Ouders op Kinderen, als by erfopvolging, overgegaane bedryven, zeer veel in heeft. Dit bleek, ten deezen aanziene, uit het Verſlag over het in werking brengen deezes beginzels. — In 't zelve merkte men op, dat zulks niet alleen ſpoedig, maar ook ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 404. 448. 460. 557. 605.

(†) *Ald.* bl. 669. 736.

geregeld en voorzigtig meest geschieden, met in 't oog houding van de andere Artykelen der Staatsregeling, en in 't byzonder letten op zulke punten, waar in het Finantiewezen van den Staat was betrokken, die niet op eens konden veranderd worden, en van het in te voeren Nieuw Finantieel Stelzel afhangen, welke voor als nog op den voorigen voet dienden gelaaten te worden. Inmiddels wilden zy, dat al die belemmeringen daadlyk werden opgeheeven, welke uit het vernietigde Federalisme gebooren, de begunstiging van het eene gedeelte des Gemeenebests boven het andere ten gevolge hadden. Op deezen grond werd voorgesteld, om, van nu voortaan, als vernietigd te beschouwen allen verbod van in- en doorvoer, het welk voorheen in zommige der voormaalige Gewesten mogt hebben plaats gehad, ten aanzien van zoodanige Goederen, uit eenig ander der voormaalige Gewesten komende, die aan geenerlei Landsbelastingen onderhevig waren; — als mede allen verbod van Uitvoer van zodanige Goederen, 't geen in zommige der voormaalige Gewesten, nog stand mogt grypen. — Dat alle belemmering en bezwaar op den doorvoer van aan Impost onderhevige Goederen, naa verloop van drie maanden naa het bekragtigen deezes Besluits, geheel en al zou opgeheeven zyn, egter onder voorzorg en zodanige bepaalingen, als nader, tot voorkoming van Sluikerijen, zouden worden gemaakt. — Dat de plaats-

CXVII. BOEK. 1798.

heb-

hebbende Wetten omtrent tit- in- en doorvoer in de voormalige Gewesten, mitsgaders omtrent den vervoer in ieder derzelven, voor zo verre daarin ten deezen geene verandering gemaakt was, voor eerst zouden blyven op den tegenwoordigen voet, tot dat deswegen algemeene of byzondere schikkingen zouden daargesteld zyn. Om deeze schikkingen te beraamen gaf de Commissie eenige raadgeevingen aan de hand (*).

Geschillen deswegens.

Het kon niet uitblyven of dus een Verslag zou, by de nadere overweeging, zich aan veele aanmerkingen blootgesteld vinden; en zelfs heftige tegenspraak, ontmoeten. Van laatstgemelden aart was het geen GULJE in 't midden bragt. Hy merkte aan, dat by het Reglement, waar op de Eerste Nationaale Vergadering was zamengeroepen, de vaste tyd bepaald was, wanneer de Gewesten elkander geene verhinderingen meer zouden mogen stellen in het vry doorvoeren van derzelver Voortbrengselen; dan dat deeze bepaalingen, door den Federalistischen Geest, zodanig tegengewerkt werden, dat 'er niets van kwam — dan thands, voer hy voort, hadden wy eene Staatsregel, die met zo veele woorden de toen reeds bedoelde Vryheid inhieldt. Een Artykel 't welk duizenden Ingezetenen van dit Gemeenebest bewoogen hadt, om de Staatsregeling met genoegen en vertrouwen aan te neemen,

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 466 enz.

men; het zou diensvolgens niet anders dan aan het grootste gedeelte der Natie ten hoogsten onaangenaam zyn, te hooren van vertraaging en verhindering. Het kwam hem voor dat dit Verslag strekte tot het nog doen voortduuren van die belemmeringen en beletzelen, welke onder het Federalistisch Bestuur plaats hadden; waarom hy niet kon toestemmen in het Verslag, 't geen ook SCHEFFER en DOELEMAN als strydig met den letter der Staatsregeling keurden. — De Inleveraar APPELIUS verdeedigde het Verslag op verscheide aangevalle punten. DE SONNAVILLE hieldt het strydig met de Staatsregeling, aan dien moest voldaan worden, der Vergadering schoot geene andere keuze over, men moest alle die beletzelen daadlyk doen ophouden; dan om gevaaren van Sluikeryen, en andere zwaarigheden, te voorkomen, wilde hy een nader Verslag. — VAN GALEN, was het met DE SONNAVILLE volkomen eens, dat de Staatsregeling, in alle leden en deelen, moest agtervolgd worden; dan hier deeden zich twee Artykelen op in de Staatsregeling rechtstreeks met elkander strydig. Het eene wilde, dat alle belemmeringen op den in- door- en uitvoer, terstond naa het aanneemen der Staatsregeling, zouden worden opgeheeven; het ander, dat 'er geen belastingen zouden worden afgeschaft vóór dat 'er nieuwe waren in plaats gesteld. Het eerste zou niets dan verwarringen in het Finantieele veroorzaaken, dan volgens het

CXVIII. BOEK. 1798.

CXVIII. BOEK. 1798.

het tweede, werden de belemmeringen allengskens opgeheeven, en de zaaken in orde gehouden: daar aan gaf hy de voorkeuze volgens den regel, dat men van twee kwaaden het minſte moet kiezen.

Hoe beſlist.

VAN DE KASTEELE zogt aan te toonen, dat 'er geen ſtrydigheid altoos plaats hadt, dat een ander Artykel de voornoemde ſtrydigheid wegnam (*): als waar uit bleek, dat de Staatsregeling zelve geene belastingen afſchafte; maar die afſchaffing het Vertegenwoordigend Lichaam aanbeval, als mede dat die Afſchaffing niet plotzeling mogt geſchieden; maar allengskens en naar maate 'er nieuwe Belastingen werden ingevoerd. Dit tydſtip beleefden wy nog niet. Het gemelde onderſcheid was in het Verſlag zyns oordeels zeer zorgvuldig in agt genomen, en de gegeeven raadſlag overeenkomſtig met het oogmerk der Staatsregeling zodanig ingericht om toch, zo ſpoedig mogelyk, aan den doorvoer meer vryheids te geeven. De midden-

(*) VAN DE KASTEELE haalde het CCLI. Artykel aan, „ dat het *Vertegenwoordigend Lichaam* „ alle voorgaande Belastingen zal afſchaffen; *naar* „ *maate* het nieuwe Stelzel van algemeene Belas„ tingen, in werking wordt gebragt en genoeg„ zaam bevonden — dat het Nieuwe Stelzel uiterlyk binnen twee Jaaren naa het aanneemen „ der Staatsregeling zou worden ingevoerd; *als* „ *wanneer* het Vertegenwoordigend Lichaam alle „ voorige Belastingen, tot hier toe geheeven, zo „ verre dezelve, ingevolge den hier voor gemaak „ te bepaalingen, niet gecontinueerd zyn, zal „ doen ophouden."

denweg by het Verflag tusſchen twee uiterſtens ingeſlaagen, deedt hetzelve omhelzen. Gelyk het ook de goedkeuring van de meerderheid der Vergadering wegdroeg (*).

CXVII. BOEK. 1798.

Op eene ernſtige aanmaaning van den Minister der *Franſche* Republiek DE LA CROIX om den *Franſchen* Emigranten, en alle Gedeporteerde Priesters, inzonderheid die van het voormaalig *Belgie*, overeenkomſtig met het Alliantie-Tractaat, het Verblyf hier te Lande te ontzeggen; daar hetzelve, als ten hoogſten ſchadelyk voor de Vryheid moest beſchouwd worden, was deswegen in Sprokkelmaand, een zeer ſterk Beſluit genomen (†). Hoogst werd dit door den Burger VAN DER HOEVEN toegejuichd, als geſchikt om kragtiger, dan alle voormaalige Publikatien deswegen, van onzen Vaderlandſchen Grond te verwyderen de Pesten der Maatſchappy, die ſteeds werkten en zamenſpanden tot ondermyning en vernieling van de groote en zuivere grondbeginzelen, thans door alle weldenkenden omhelsd. Dan hy oordeelde dat hier mede ſlegts half werk gedaan was, en dat voorts van ons moesten verwyderd worden, allen, die door hunnen bekenden invloed, en openlyk verklaarde, allerſchadelykſte gevoelens, de gemoederen van anderen, ten aanziene van het Staatkundi-

Voorſtel om de Kerklyken een Verklaaring af te vorderen.

(*) *Dagverh. van het Verh. Lich.* II. D. bl. 549-556.
(†) *Dagv. van de Conſt. Verg.* VIII. D. bl. 555.

dige, konden verpesten. Geen Perſoonen, verklaarde hy, werden 'er gevonden, die op 's Volks geest meerderen invloed hadden, dan die in Kerklyke bediening geplaatst waren. Onder deezen ontbrak het niet aan de zodanigen, die een onbepaalden afkeer hadden van de tegenwoordige Orde van zaaken. Hier om floeg hy voor om allen, die een openlyke Kerklyke Bediening bekleedden, plegtig te laaten zweeren en tekenen, een onveranderlyken afkeer van het Stadhouderſchap, Ariſtocratie, Federalismus en Regeringloosheid te hebben: en dat zy, die mogten weigeren deeze belofte af te leggen, daadlyk het Grondgebied van deeze Republiek zouden moeten verlaaten (*).

Een hier op uitgebragt Verſlag.

De Leden, in wier handen dit Voorſtel gelaaten was, oordeelden, dat de zogenaamde Geestlyke Perſoonen, wanneer zy met de tegenwoordige Orde van zaaken niet inſtemden, wel als hoogst gevaarlyk voor het Maatſchappelyk geluk te beſchouwen waren, en dus, by weigering van het afleggen en ondertekenen dier Verklaaringe, daadlyk uit hunne Posten en Bedieningen moesten ontſlagen worden, en gelast zich als ſtille en vreedzaame Inwoon-

(*) *Dagverh. van de Conſt. Verg.* VIII. D. bl. 569. Men herinnere zich hier wat wegens eene Verklaaring den Kerklyken afgevorderd, in den Jaare 1796 plaats greep, zie onze *Vaderl. Hiſt.* XXXV. D. bl. 219.

woonders te gedraagen; dan waren zy van begrip, dat eene daadlyke Verbanning buiten de Republiek, de paalen van billykheid en regtvaardigheid eenigzins zou ſchynen te overſchryden, en dus teffens daar door het bedoelde oogmerk niet zou worden bereikt, om het Gemeenebest van ſchadelyken invloed te zuiveren: dewyl de ſchrik om verbannen te worden, zommigen en misſchien veelen, tot het doen der Verklaaringe zou overhaalen, welke zy anders zouden weigeren. Egter waren zy van begrip, dat, wanneer deeze weigerende en uit hunne Posten ontzette en van hunne Bedieningen verſtoote Leeraars van agteren bevonden werden, of by monde, of by geſchrifte, hunnen ſchadelyken invloed te hebben willen doen werken, het regtvaardig en noodzaaklyk was de zulken, als Oproermaakers, maar de geſtrengheid der Wetten, te doen ſtraffen. Onder deeze bepaaling wilden zy de gemelde Verklaaring afgevorderd hebben. — Nadere overweeging oordeelde men dit Verſlag waardig; ten welken einde het gedrukt en vervolgens aan de Orde van den dag geſteld zou worden (*). — Hier van is niets gekomen. Daar de Aanneeming der Staatsregeling, zo kort volgde, en aan alles eene andere wending gaf (†).

1798. 1798.

Het

(*) *Dagverh. van de Conſt. Verg.* IX. D. bl. 542.
(†) De indiening deezes Verſlags geſchiedde den 4 April.

CXVIII. BOEK. 1798.

Het teder ſtuk van den Godsdienst, met alles wat tot die hoogst belangryke zaak betrekking heeft, hadt de Nationaale Vergadering, een en andermaal, en zeer in 't breede, bezig gehouden (*). De thans aangenomene Staatsregeling bepaalde, dat de Gemeenten der voormaals Heerſchende Kerk, geduurende de eerstkomende *drie Jaaren*, naa de aanneeming, de gewoone Tractementen van derzelver Leeraaren, by wyze van Penſioen, uit 's Lands Kas, zou-

Bepaaling der Staatsregeling wegens de Kerkleeraaren.

(*) Voornaamlyk by gelegenheid der behandelinge des Voorſtels, 'er zal geen Heerſchende Godsdienst zyn. Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XXXV. D. bl. 76. 86-132. Als mede by het vermelden der poogingen der Hervormden naa het ſcheiden van Kerk en Staat. *Ald.* XXXVII. D. bl. 312. — Byzonder was, ter Vergaderinge van het Provintiaal-Beſtuur van *Holland*, naa de verwerping des eerſten Plans eener Staatsregeling, veel voorgevallen, het betaalen van Leeraaren der Gereformeerde Kerke betreffende. De Voorzitter A. Loosjes *Pz.* deedt een Voordragt, wegens de Betaalingen aan de Leeraaren van het Gereformeerd Kerkgenootſchap. By gelegenheid van een daar op uitgebragt Verſlag, hieldt hy ter Vergaderinge, een breed, ſchriftlyk Vertoog, behelzende de gronden en beweegredenen, die hem tot het doen deezes Voorſtels aanleiding hadden gegeeven; mitgaders zyn gevoelen, volgens welke deeze zaak tot een gewenscht einde zou kunnen gebragt worden.

Wegens de bezoldiging der Kerkleeraaren hadt hy (voorbehoudens de veranderingen dien aangaande door eene algemeene Conſtitutie te maaken,) voorgeſteld, dat de Leeraars van het voorheen bevoorregt Kerkgenootſchap, zich als goede Burgers gedraagende, *acht Jaaren*, naa het te neemen Decreet, het gewoon 's Lands Tractement en Kindergeld zouden blyven genieten; egter met dien ver-

zouden blyven genieten: ten einde dezelve, in dien tusschentyd, de noodige schikkingen zouden maaken op derzelver bezolding. — Tot zo lange werd ook aan dezelve Gemeenten het zo genaamd Kindergeld voor derzelver Leeraars toegeweezen. — Alle Leeraars, Hoogleeraars, en derzelver Weduwen op den eersten van Louwmaand MDCCXCVIII gepensioneerd zynde, bleeven de hun toegelegde Pensioenen, geduurende hun leeven, genieten:

CXVIII. BOEK. 1798.

verstande, dat 'er geene Leeraars, voor de zodanigen die stierven of uit den dienst traden, op koste van den Lande, in derzelver plaats, zouden worden beroepen — Hy verdeedigde zyn Voorstel van daadlyk, naa het te neemen Decreet, het verleenen van Emeritaten aan Leeraars of Persioenen aan derzelver Weduwen, te doen ophouden. Op welk laatste hy egter niet sterk aandrong.

Het oorspronglyk Voorstel in de openbaare Papieren geplaatst, veroorzaakte onder de Geestlykheid deezes Kerkgenootschaps, en by veele Leden, geene geringe aandoening. Voorstellen van schavergoeding, of verplaatzing in eenen anderen stand, werden 'er uit gebooren. — De *Beverwyksche* Kerkleeraar J. WIGERI, gaf, by een breed Verzoekschrift, te kennen, wel ten vollen overtuigd te zyn van de regtvaardigheid der oogmerken van den Burger LOOSJES: maar dat hy zo veele redenen vondt tegen den inhoud diens voorstels, zo in 't algemeen, als ten opzigte van zommige byzondere Kerken, en vooral van die van *Beverwyk*, dat hy oordeelde dezelve der Vergadering te moeten onder 't oog brengen. — Zie dit alles omstandig in de *Decreeten van de Vergadering van het Provintiaal Bestuur van Holland*, van 21 Dec. 1797, bl 419, en van 19 Jan. 1798, bl. 1071, 1074 en 1115.

ten: mits zy aan het Bewind der Plaatze, alwaar zy woonden, deeden blyken, geene zes honderd Guldens jaarlyks inkomen te hebben, buiten het gemelde Penſioen en bewyzen toonden van hunne verknogtheid aan de tegenwoordige orde van zaaken. — Alle Geestlyke Goederen en Fondſen, waar uit te vooren de Tractementen of Penſioenen van Leeraaren of Hoogleeraaren der voormaals Heerſchende Kerk betaald werden, waren Nationaal verklaard; om daar uit eerstlyk de nog blyvende Tractementen en Penſioenen te blyven voldoen: en daar naa tot een vast Fonds te worden aangelegd voor de Nationaale Opvoeding, en ter bezorging der Behoeftigen: blyvende nogthans onverlet de aanſpraak welke eenig Lichaam of Gemeente daar op mogt maaken, en met de noodige bewyzen voorzien, aan het Vertegenwoordigend Lichaam ter beſliſſing zou moeten inleveren. — Voorts werden alle andere Kerklyke Goederen, door vrywillige Gift, Erfmaaking, Inzameling of Aankoop, by eenig Kerkgenootſchap verkreegen, als het wettig eigendom der Bezitteren erkend, en als zodanig aan hun verzekerd.

Verlegenheid deswegen by de Hervormden.

Voor de Leeraaren der Hervormde Gemeente, die voorheen by het dreigen van dusdanig een ſlag, zich vereenigd en vrugtloos een drieledig Voorſtel gedaan hadden; een Voorſtel door eene menigte van eenluidende Adreſſen vergeeſſch on-

der-

derſteund (*), was die ſlag treffend. Zy begrepen dat met nieuwe vervoegingen, de belangen van hunne Kerk en Godsdienſtleere, aan de Volksvertegenwoordigers voor te draagen, vrugtlooze arbeid zou weezen. Zulks dompelde hun, bovenal met betrekking tot het bezoldigen der Leeraaren, in de uiterſte verlegenheid. Zy beſchouwden dit Staatsbeſluit als een bron van de ſchroomlykſte twisten en gevaarlykſte beroeringen, boven al te vreezen: dewyl het verſchil in denkwyze over het Staatkundige zeer veel invloeds ſcheen te zullen hebben op derzelver verpligting tot het inſtandhouden van den Openbaaren Eerdienſt. Veelen kwamen er met ronde woorden openlyk voor uit, dat zy niets wilden bydraagen ter bezoldiging van Leeraaren, die anders dan zy in het Staatkundige dagten. CXVII. BOEK. 1798.

Het eerſte waar op de hooge nood het Genootſchap der Hervormden deedt bedagt worden, was het oprichten van één algemeen of meer byzondere Fondſen voor alle Gemeentens in de *Bataafſche* Republiek. Verſchillend dagt men over de algemeenheid van dit Fonds over het geheele Gemeenebest, of het daarſtellen van een byzonder over elk Gewest. Elk deezer begrippen hadt zyn voor en tegen. Men werd te raade dat 'er byzondere Fondſen, in elke Gemeente, tot ſtand zouden Uitgedagte Redmiddelen.

(*) Zyne *Kerkelyke Geſchiedenis van de* XVIII *Eeuw* VI. D. bl. 72.

CXVII. BOEK.

1798.

den gebragt worden, om ze vervolgens gewestlyk of ook ten laatſten over het geheele Gemeenebest te vereenigen. Het ontbrak niet aan ontwerpen ten deezen einde, noch ook aan twisten, wiens ontwerp men zou volgen. Inmiddels maakte men in alle, althans in de meeste Gereformeerde Gemeenten in ons Vaderland, een aanvang met inzamelingen. Zommige Leeraaas deeden, ten deezen einde, opwekkende Redenvoeringen; anderen poogden in opzettelyk daar toe vervaardigde kleine geſchriften, de milddaadigheid in dit geval, op te wekken. Het oprichten van dusdanige Fondſen werd bewerkſtelligd, door daadlyke inzamelingen en vrywillige inſchryvingen. Daarenboven werden 'er Synodaale, Claſſikaale en Gemeentlyke Commisſien aangeſteld, aan welke het beſtuur over het dus inſtandhouden van den Openbaaren Godsdienst kon worden toevertrouwd, die, ten meesten voordeele, de ingezamelde gelden aan Nationaale of Gewestlyke Schuldbrieven beſteedden (*). In deezer voege zag men den grondſlag gelegd om in de behoeften van het Hervormd Kerkgenootſchap, zo ten opzigte van deszelfs byzondere als algemeene belangen, te kunnen voorzien. Dusdanige Inzamelingen waren op veele plaatzen zeer ongelyk, zelfs betrekkelyk, en op eenige gering. Ondanks alle aanſpooringen, bleeven veeler beurzen geſlooten,

(*) YPEY als boven bl. 73 *en.*

ten, en wrogten daar toe gewislyk mede de tydsomstandigheden, en de uitgeputheid van veelen, door de vroegere en steeds standhoudende opbrengsten aan den Lande. 1798.

Dan, hoe het hier mede ook geschaapen stondt, daar het Gereformeerde Kerkgenootschap, zo sterk in Leden, en de aanzienlykste en vermogendste in den Lande, onder zich telde, gaf dit hoope, dat men, op den gelegden grond, voortgaande, het doel der instandhouding ten vollen zou bereiken, om zelve, even zeer als andere Kerkgenootschappen, die van den Lande, zints de Hervorming, niets getrokken hadden, voor eigen onderhoud te zorgen (*).

Bepalingen wegens de Kerken en Pastoryen.

Dit stondt aan dit Kerkgenootschap zelve. Zo geheel hing het daar van niet af, 't geen de Staatsregeling vaststelde ten opzigte van de Kerkgebouwen en Pastoryhuizen — deeze alle zouden, voor zo verre zy door aanbouw, uit de afzonderlyke Kas der Gemeente, geene wettige en byzondere eigendommen waren, worden overgelaaten aan de beschikking van ieder Plaatslyk Bewind om deswegen tusschen de Kerkgenootschappen eenig vergelyk te treffen, en wel binnen de eerste zes maanden

(*) Aan deeze billyke verwagting beantwoordde de uitkomst niet: want, by het aanmerkelyk naderen van het tydperk der ophouding van de betaaling uit 's Lands Kas, waren de aangelegde Fondsen op verre na niet toereikende om de noodige kosten goed te maaken. Zie YPEY *Kerklyke Gesch. van de XVIII Eeuw.* VI. D. bl. 77.

1798.

den naa de aanneeming der Staatsregeling. De grondflag van dit vergelyk was, op iedere Plaats het grootst aantal van Leden der onderſcheidene Kerkgenootſchappen, het geen alzo de betrekkelyke meerderheid der zielen uitmaakte. — Hetzelve zou de voorkeus hebben omtrent de ſtigting eener Plaatslyke Kerk en Pastory, onder bepaaling egter, naa gedaane begrooting der gebouwen, van eene maatige uitkeering, het zy in één of op onderſcheide tyden aan de andere Kerkgemeenten, naar evenredigheid van derzelver Leden, welke alle door deeze bepaaling, werden gehouden voor altyd affland gedaan te hebben van gemelde aanſpraak. — De alzo genaamde Kerken en Pastoryen bleeven, ten allen tyde, in 't bezit en onder de beheering, en het onderhoud dier Kerkgemeenten, aan welke dezelve, ingevolge van de voorgaande onderlinge overeenkomst, waren toegeweezen. — De Toorens, aan de Kerkgebouwen gehegt, benevens de Klokken met derzelver huizingen, waren verklaard de Eigendommen te zyn der Burgerlyke Gemeente, ſtaande ten allen tyde onder derzelver beheer en onderhoud.

Veelvuldige Geſchillen deswegen.

Wel te voorzien was het dat dit bepaalde omtrent de Kerkgebouwen en Pastoryen, niet vlot en vaardig, zonder geſchillen, zou afloopen, hierom ſtelde de Staatsregeling vast, dat de Geſchillen, over dit een en ander ontſtaande, door het Vertegenwoordigend Lichaam zouden beſlist wor-

worden. Van hier de bykans ontelbaare Vervoegingen met wederzydſche klagten en bezwaaren, byzonder boogklinkende uit *Bataafsch Brabant*. Eindloos, om zo te ſpreeken, zou het weezen, die alle met de des voorgevallene onderhandelingen te boeken (*). De Sectengeest liet zich by die gelegenheden, niet zelden, op een onzagten toon, hooren. Eenige gevallen waren van eenen ingewikkelden aart en vorderden een eer beraaden overleg dan vlotte beſliſſing. Zo was het onder andere met de Kerkgebouwen te *Utrecht* (†), te *Leyden* (§) en te *Amſterdam* (**).

In zeer korte woorden waren de *Additioneele Artykelen* der Staatsregeling begreepen. Van dien aart was inzonderheid het tweede, waar by aan de Gemeenten der voormaals heerſchende Kerk het zogenoemde *Kindergeld*, voor derzelver Leeraaren werd toegeweezen. Men hadt bedenking of hetzelve zou volduuren dan ophouden voor de Emeriti, Weduwen en Voogden over Minderjaarigen, aan welke 't zelve, voorheen, even als aan de daadlyk dienſtdoende Predikanten, was toegelegd

Geſchillen over het Kindergeld der Leeraaren.

(*) De Dagverhaalen der Vergadering van dien tyd zyn des vol; de liefhebbers en naſpeurders dier geſchillen verwyzen wy onder andere na het *Dagverh. der Handel. van het Verteg. Lichaam* II. D. bl. 124. 181. 751. 985. 1010. 1021. 1066. III. D. bl. 6. 172.

(†) *Ald.* bl. 418.

(§) *Ald* bl. 499.

(**) *Ald.* bl. 988. 1059. 1075.

1798.

legd tot derzelver meerderjaarigheid, of gevestigden Staat? — In een uitgebreid Verslag, erkende men, hoe volgens de strikte letter, de Staatsregeling niet wilde, dat iemand het gewoone Kindergeld langer trok, dan alleen de Gemeente voor hunne dienstdoende Leeraaren; doch, daar de Staatsregeling gewoon was kort te zyn, dat 'er meer reden was om aan arme Weduwen en onmondige Weezen, het Kindergeld toe te kennen, dan aan Leeraaren nog in werklyken dienst; dat het Kindergeld by de Emeriti als een gedeelte was van hun Jaargeld, hun, voor hun leeven, onder zekere bepaalingen toegestaan was — dat de Staatsregeling niet kon gewild hebben, om Weduwen en Weezen plotzeling te berooven van een onderstand, dien zy, zonder geheele ruine, niet konden ontbeeren. Op deezen grond twyfelde zy in geenen deele, of 'er zou een gunstig besluit omtrent die Voorwerpen moeten vallen, en zy, in de betaaling van het Kindergeld, met de dienstdoende Predikanten worden gelyk gesteld.

Tegenspreekers en Verdeedigers vondt deeze Voorslag, en werd dezelve met meerderheid van Stemmen verworpen. — Even 't zelfde trof de voordragt, omtrent het School- en Academie-geld aan de Predikanten, derzelver Weduwen en Emeriti beloofd voor Kinderen tot de Academiestudien bevorderd. — Gunstiger viel het uit met de voordragt der betaaling van Schoolmeesteren. Dan het voorstel

om

om de Krankbezoekers, Kosters en Voorzangers der voormaals Heerschende Kerk de drie eerstkomende jaaren uit 's Lands Kas te betaalen, vondt heftige wederspraak en werd afgestemd (*).

Niet alleen stukken van aanbelang hielden de Vergadering wegens den zin en meening, als mede ten aanziene van het uitwendig volbrengen der bepaalingen, in de Burgerlyke en Staatkundige Grondregels, onledig, geringere werden 'er voorgebragt. Een derzelven, tot den Godsdienst betrekkelyk gemaakt, willen wy vermelden als een plaatslyk Volksgebruik betreffende, 't geen onderscheiden gewyzigd, misschien ook wel elders stand greep. De Municipaliteit der Stede *Grootenbroek*, in het voormaalig *Noord Holland*, gaf der Vergadering te verstaan, dat aldaar onder de *Roomschgezinden* een gebruik plaats hadt, om boven de deuren hunner huizen een Kruis te zetten, met de letters J. H. S. (*Jesus Hominum Salvator*) als mede, dat Burgers van dat Kerkgenootschap, by het overlyden en geduurende het boven aarde staan van een hunner Huisgenooten, voor de huisdeur een zwart Kruis nederzetteden; terwyl de Ingezetenen van *Gereformeerde* Godsdienstbelydenisse, by sterfgevallen, een Teken met zwarte Linten daar aan voor de deuren werd opgehangen. Eenigen daar ter Stede hielden dit bedryf stry-

Wegens de Gezindheid-onderscheiden-de tekens te *Grootenbroek*.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 341 en 456—463.

ſtrydig met twee Artykelen voor de Staatsregeling geplaatst (*) en uit dien hoofde ongeoorloofd, terwyl anderen van gevoelen waren dat zulks eenigiyk ſtrekte ter aanduiding van de Gezindheid aan welke Bewooners waren toegedaan; en dus zonder tegen die Artykels te ſtryden, den loop mogt hebben. — De begrippen van eenige Leden der Vergaderinge waren des verdeeld. Voorzieninge wilden zommigen daar omtrent gedaan hebben; anderen oordeelden dat de aangevoerde Artykels van geene toepaſſing altoos in dat geval waren, en keurden het onnoodig dat de Vergadering deswegen, by eene byzondere Wet, zou voorzien; terwyl nog anderen van gevoelen waren, dat dit geen ſtuk van raadpleeging voor de Vergadering kon uitmaaken, en dat zelfs door het Uitvoerend Bewind hier in niets kon worden gedaan. Aan dat Bewind wilde de Voorzitter VAN LEYDEN het verzonden hebben, en overeenkomſtig hier mede viel het beſluit (†).

Gerustiing der Academieſteden

Groote ongerustheid hadt de Academieſteden in ons Vaderland aangegreepen by de beraadſlagingen en beſluiten, ſtrekkende

(*) Naamlyk het XXII en XXIII Art., inhoudende, „ De gemeenſchaplyke Godsdienstoefening „ wordt verrigt binnen daar toe beſtemde Gebou„ wen." — „ Niemand zal met eenig Ordes-kleed „ of Teken van eenig Kerklyk Genootſchap, buiten zyn Kerkgebouw verſchynen."

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 279.

de om *Leyden* tot de Nationaale Hoogeschool te bestemmen, met agterstelling van alle de andere (*). Byzonder hadt *Utrecht* uitgestooken in het beweeren van het Regt tot eene Hoogeschool te dier Stede (†). Het Gemeente Bestuur aldaar ging de Constitueerende Vergadering aan, met verzoek, dat, by het aanstaande Plan van Staatsregeling, hunne Stad niet mogt beroofd worden van haar Regt tot eene Hoogeschool; maar, nevens die van *Leyden*, en andere plaatzen, de onpartydige bescherming der Vergadering mogt ondervinden (§). Het korte Artykel in de goedgekeurde en aangenomene Staatsregeling, schonk die met eene Hoogeschool bevoorregte Steden, geene geringe maate van geruststelling. Volgens 't zelve bleeven alle openbaare Instituten, ter bevordering in de Weetenschappen, by de aanneeming der Staatsregeling aanweezig, voortduuren op denzelfden voet, tot dat daar omtrent door het Uitvoerend Bewind, eenig voorstel van verandering aan het Vertegenwoordigend Lichaam gedaan, door hetzelve zou worden goedgekeurd.

cavus. BOEK. 1798. den, door de Staatsregeling.

De Staatsomwenteling hadt eene eigenaartige verandering in de bewoordingen van de *Diplomata* der *Leydsche* Academie te wege gebragt (**), den ouden naam des

De Diploma en het Zegel der *Leydsche* Acade-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 315. en breeder XXXIX. D. bl. 27 *enz.*

(†) Zie onze *Vaderl Hist.* XXXIX. D. bl. 33.

(§) *Dagverh der Const. Verg* IX. D. bl. 44.

(**) De woorden, *Quæ propter potestate nobis ab*

CXVIII. BOEK. 1798. mie veranderd.

des Prinsen van *Oranje* en der Staaten van *Holland* en *Zeeland* uitgewischt, en dien des *Volks van Holland* in stede gesteld. De tegenwoordige orde van zaaken verboodt die Gewestlyke onderscheiding, en wettigde eene verandering, die van den *Hoogsten Raad des Bataafschen Volks* deedt spreeken (*). — Ter gelegenheid van die, ter Vergadering goedgekeurde verandering, werd 'er eene voorgesteld betrekkelyk het Groot Zegel dier Hoogeschoole. Bevreemding moest het baaren, dat dit Zegel nog pronkte met het Wapen van den geweezen Stadhouder. Men oordeelde het meer dan tyd, daar men zich reeds in het *vierde* jaar bevondt der verlossinge van het Stadhouderlyk Despotisme, en het *eerste* der vernietiging van de Aristocratie en het Federalisme, en van de Herstelling der Vryheid, het veragtlyk Wapen van den Prins van *Oranje* te vernietigen, en dat, in plaatze van 't zelve, zou worden gebruikt het Nationaal Zegel; doch met deeze verandering, dat op dit Zegel, in plaats van de *Vryheid*, geplaatst zou worden.

ab Excellentissimo Principe Guielmo Nassoviæ Hollandiæ ac Zeelandiæ Gubernatore nec non ab illustribus ac potentibus Hollandiæ Zeelandiæque Ordinibus concesse &c. waren aldus veranderd, *Quam ob rem nos, pro potestate nobis a delegatis Populi Hollandici confirmata &c.* Vergelyk onze *Vaderl. Hist.* XXXIII D. bl 239.

(*) De thans in plaats gestelde woorden luidden, *Quam ob rem nos pro potestate nobis a suprema Senatu Populi Batavi potestate &c.*

D. RHVNKENIVS.
R. Vinkeles jculp.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATION

den *Pallas of Minerva*, de Godin der *Wysheid*, met het opschrift *Sigillum Academiæ Leydensis*. Deeze verandering droeg desgelyks de goedkeuring der Vergadering weg, en werd van het een en ander aan den Rector en Senaat van 's Lands Hoogeschool te *Leyden* het noodig bericht gezonden, vervolgens greepen die veranderingen stand (*).

De *Leydsche* Hoogeschool leedt, ten deezen Jaare, den dertienden van Bloeimaand, een groot verlies, door den dood des gryzen Hoogleeraars DAVID RUHNKENIUS (†). Veel gaat den *Nederlanderen* naa, met hoe veel gronds of regts, staat ons hier niet te onderzoeken, dat zy Letterverdiensten geenzins op den regten prys schatten, en den Naam der Letterkundigen niet vereeren. Het tegendeel nogthans bleek by het Sterfgeval dier vyf en zeventig jaarigen Geleerden, en verdriet het ons geenzins, eenigermaate breedvoerig van deezen Man, en het ten zynen opzigte van 's Lands wegen verrigtte te spreeken. Wy vinden ons daar toe in staat gesteld door de schoone opgave van 's Mans Character en Verdiensten, in eene Verwoeging der Curatoren van 's Lands Hoogeschoole te *Leyden*, aan het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks

RUHNKENIUS sterft.

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX D. bl. 50 en 146.

(†) *Algem. Konst- en Letterbode* IX. D. bl. 162. RUHNKENIUS was den 2 Jan. 1723 te *Strip*, eene Stad van *Pommeren*, geboren.

1798.

Leevensverslag van dien Geleerden.

Volks. Wy neemen het hoofdzakelyk, en, van wegen de fraaiheid der voordragts, veelal woordlyk over.

Het vak van RUHNKENIUS was *Griekſche* en *Latynſche* Letteren, Geſchied- Oudheid en Oordeelkunde. Hy munte zo zeer uit in ieder tak dezer Weetenſchappen, dat het ſcheen als of hy voor dezelve gebooren was. De zeldzaamſte Geleerdheid ging in dezen Man veleenigd, met zodanige ſchranderheid, ſcherpzinnigheid, zuiverheid, cierlykheid en bevalligheid van *Latynſchen* ſtyl, dat hy, ten dien aanzien, zyns gelyken niet had in geheel *Europa*. Ja 's Mans Schriften verſpreidden zulk een heerlyk licht over de geleerde Wereld, zy bevorderden den voortgang der Litteratuur dermaate, dat met RUHNKENIUS een nieuw tydvak derzelven eenen aanvang nam. Zyn licht ſcheen een halve Eeuw. — Gelukkig voor de Republiek had hy zich nedergezet in *Leyden*, waar hy in den Jaare MDCCXLIV kwam. Doch daar hy zich met veelvuldigen letterarbeid bezig hieldt, en byzonder onderwys aan leergierige Jongelingen gaf, leidde het tot den Jaare MDCCLVII eer hy tot Lector in de *Griekſche* Letteren werd aangeſteld; ter ondersteuning zyns Leermeesters HEMSTERHUIS. Meermaalen werd hy na vreemde Academien beroepen, dan de uitlokkendſte aanbiedingen konden hem niet overhaalen om *Nederland* en *Leyden* te verlaaten.

Niet onerkend bleef deeze verdienſtelykheid, niet

niet over 't hoofd gezien zyne veelvuldige en groote Letterverdienſten, waar van een groot twintigtal voortreffelyke Werken, met welke hy de geleerde Wereld verrykte, getuigenis draagen. Met den Jaare MDCCLXI werd hy bevorderd tot gewoon Hoogleeraar in de Welſprekenheid, Hiſtorien en Oudheden. Vakken door hem met luiſter bekleed, en die, met de oordeelkundige uitbreiding der Academiſche Boekery, de hoofdbezigheden uitmaakten, waar aan hy zyn werkzaamheden zo geheel als voorbeeldig en allergelukkigſt beſtedde.

CXVIII BOEK. 1798.

— Van de Vaderlandschgezindheid van RUHNKENIUS wordt, in dien Voordragt, op deeze aanpryzende wyze geſprooken, als eene ſoort van lof, die Curatoren oordeelden niet te mogen verzwygen. —

„ RUHNKENIUS was, reeds in zyne jonge „ jaaren, aan de zuivere leere van Gelyk„ heid en Vryheid toegedaan, en geen „ wonder, de geſtadige beoefening der „ oude *Griekſche* en *Romeinſche* Schryve„ren en Historien hadt het edel vuur „ van Vryheidsliefde en Republikainisme „ in zyn hart ontſtooken, en aangewak„ kerd. Welke een leevendig deel ſtelde „ de Man in de Omwending van ons Va„ derland! Hy was een yverig Patriot, „ een warm Vriend der goede zaak des „ Volks, en allen, die hem van naby ge„ kend hebben, getuigen volmondig, dat „ 's Mans geſprekken, handel en wandel, „ nooit een ander doel hadden, dan aan„ kweeking van het heilig vuur voor Vry-

„ heid en Vaderland; Uitbreiding van
„ zodanige kundigheden, waar in die ede-
„ le drift haar beste voordeel vindt, en
„ aanbeveeling van die Burgerlyke Deug-
„ den, zonder welke het Patriottismus
„ niets is dan klank en ſchaduw."

Waare Geleerdheid en groote verdienſten maakten de ſchat uit deezes Hoogleeraars; tydlyke middelen bezat hy genoegzaame geene; zyne inkomſten konden naauwlyks, de behoeften van zyn huis goedmaken. Te beklaagen was het, dat zyne beſoldiging niet gëevenredigd kon weezen aan zyne zeldzaame verdienſten. — Ingevolge hier van bevondt zich zyne nagebleevene Familie in niets minder dan ruime omſtandigheden, en deeze beſtondt uit eene ongelukkige Weduwe, die blind en ſpraakloos was, en uit twee Dogters, wier oudſte haaren waardigen Vader, tot het einde zyner dagen, hulp en byſtand verſchafte; doch waar van de jongſte mede het onwaardeerbaar gebruik der oogen derven moest.

Voorſtel om 's Mans Boekery voor de Academie over te neemen.

In het ongelukkig lot dier naaste Bloedverwanten des verdienſtlyken Hoogleeraars, wilden de Bezorgers van *Leydens* Hoogeſchool voorzien. Daadlyken onderſtand in geld, door geen daadlyken wederdienst opgewoogen, te vraagen, liet de bekende uitgeputte ſtaat van 's Lands Geldmiddelen niet toe. Dan zy hadden eene ſchikking beraamd, dien zy vertrouwden, dat het Landsbeſtuur niet zou misbillyken. Zy ſchatten de uitneemende Boekery, de eeni-

ge

ge Nalaatenſchap des Overledenen, ryk in zeldzaame Boeken en Afſchriften, elders niet voorhanden, en onuitgegeevene ſtukken van den geleerden RUHNKENIUS zelve. Deeze Letterſchat onverdeeld te behouden zou tot luister en nut van *Leydens* Hoogeſchool ſtrekken. En hadden de Erfgenaamen zich niet ongenegen betoond tot het aangaan eener verbinteniſſe, dat Curatoren de geheele Verzameling der gedrukte en ongedrukte Boeken, mitsgaders der Letterkundige Handſchriften, door RUHNKENIUS nagelaaten, zouden overneemen ten behoeve der Univerſiteits Bibliotheek; terwyl 's Hoogleeraars Weduwe en twee Dogters, hoofd voor hoofd, uit de kas der Univerſiteit eene Jaarwedde zouden genieten van vyf honderd Guldens. Deeze Jaarwedde zou gerekend worden ingegaan te zyn met den dag van 's Mans dood, en duuren leevenslang. By het afſterven van één der drie hoofden zou de geheele ſom drie honderd Guldens verminderd worden, en de eenig overblyvende ten laatſte eene lyfrente genieten van één duizend Guldens. CAMP. BOER. 1798.

Gelyk op deeze wyze gezorgd zou worden tegen gebrek der Naastbeſtaanden van eenen Man, op wien de Univerſiteit eeuwig roem zou draagen, zo vonden zich de Verzorgers der Hoogeſchoole geenzins bezwaard met den prys, geſteld tegenover de waarde der zeldzaame Boek- en Schriftverzameling. Dan wenschten zy, vóór het aangaan van dergelyk eene verbintenis, het

goedvinden des Vertegenwoordigenden Lichaams te verſtaan; ten welken einde zy het belang der Univerſiteit, en de noodruft der naaſte Bloedverwanten des overleden Hoogleeraars, der Vergaderinge aanbevolen, niet twyfelende aan derzelver vereerende goedkeuring (*).

Gunſtig Verſlag.

De Repreſentanten VAN ROYEN, LUBLINK *de Jonge* en VAN HOOGSTRATEN kreegen dit ſtuk in handen, en laſt om met het Uitvoerend Bewind deswegen te ſpreeken. Het uitgebragt Verſlag was meer dan een weerklank des voorſtels, het weidde uit in den dankbaaren lof des Overledenen, die Egtgenoot en Kinderen, met ſtille gerustheid, vertrouwde aan eene Natie, op welker deugd hy kon ſtaat maaken, en door die gedagte bemoedigd, met eene den Wyzen betaamende gelaatenheid, geſtorven was. Met vuur drongen zy het voorſtel aan, en gaven te verſtaan, hoe het Uitvoerend Bewind geene de minſte bedenking maakte om het als alleraannemelykst te beſchouwen; daar het alle vertraaging om in hetzelve te treeden als een verlies aanmerkte, en mogten zy, uit naam van dat Bewind, de Vergadering tot eene in allen deele overeenkomſtige toeſtemming aanraaden (†).

Overeenkomſtig beſluit.

Naa eenige over- en wederſpraak by de behandeling des uitgebragten verſlags, niet

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 361.

(†) *Ald.* bl. 468.

niet ontstaande uit twyfel aan 's Mans verdiensten, en de billykheid der ondersteuninge van de ongelukkig nagebleevene; maar uit hoofde, dat de Staatsregeling het uitstrekken van eenige belooning van verdiensten tot de Weduwen en Kinderen verboodt, werd, met behoorelyke inagtneeming van de noodige veranderingen des te maaken, overeenkomstig het voorstel besloten (*).

CXXIII. BOEK. 1798.

Wy weerhouden ons niet, daar het ten eieraad onzer Geschiedenisse strekt, uit het onder aangehaalde Leeven deezes Geleerden Mans nog dit weinige te ontleenen. RUHNKENIUS was, door de natuur, zodanig gevormd, dat zyn verstand met de grootste gemaklykheid de zaaken kon bevatten, welke natuurlyke aanleg het hoofdbeginzel zo van alle zyne verstandelyke begaafdheden als van zyne zeden en zielshoedanigheden was. Zyne zintuigen waren alle, en inzonderheid de beide edelste, het gezigt en gehoor, zeer scherp en werk-

Characterschets diens Mans.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 520. Regt is aan 's Mans nagedagtenis gedaan, door zynen Amptgenoot WYTTENBACH Men leeze het alleszins schoone Stuk, getyteld, *Vita* DAVIDIS RUHNKENII, *auctore* DANIELE WYTTENBACHII. *Lugd. Bat. & Amstel. apud* A. & J. HONKOOP & P. DEN HENGST 1799. In de *Algem. Kunst- en Letterbode* XIII. D. I. Stuk bl. 163 vindt de *Nederduitsche* Leezer des een breed Uittreksel. — Terwyl wy dit schryven (1807) ontvangen wy DAVIDIS RUHNKENII *Opuscula Oratoria, Philologica Critica, nunc primum conjunctim edita. Lugd. Bat. apud* S. & J. LUCHTMANS.

werkzaam. Beiden hadt hy door oefening, het eerſte door de teken- en het ander door de toonkunst veredeld en verhoogd. Zyn geest was uitermaate vlug en leevendig, wordende door de voorwerpen buiten hem terſtond bewoogen, den indruk daar van met de grootſte duidelykheid en ſterkte ontvangende. Van daar ontſtond eene wonderbaare vlugheid en bekwaamheid tot het aanleeren en bevatten van eene menigte van zaaken, en eene uitneemende getrouwheid in het bewaaren van het eenmaal geleerde. In ſterkte van geheugen werd hy door weinigen overtroffen, 't welk hy boven dien, door het naauwkeurig houden van aantekeningen, te hulp kwam. Deeze gaven, door eene uitneemende juistheid van oordeel en vlugheid van vernuft ondersteund, moesten natuurlyk eene weergalooze voortreffelykheid van verſtandige vermogens te wege brengen. De laatstgemelde gaven van oordeel en vernuft kwamen hem voornaamlyk als Criticus te ſtade.

De vereeniging van zo veele natuurlyke bekwaamheden ging vergezeld van eene zo uitgebreide Geleerdheid, als waar op weinigen roemen kunnen. Alleruitgebreidst was zyne beleezenheid in *Griekſche* en *Romeinſche* Schryvers, gedrukte en ongedrukte. Deeze ſtelde, met het houden van aantekeningen, hem in ſtaat ter behandeling van elk onderwerp de *Griekſche* en *Latynſche* Letterkunde raakende. Voorts hadt hy zich den geest van de voornaamſte

ste Schryveren der Oudheid, door een gedurige leezing zodanig eigen gemaakt, dat hy het geen aan elk hunner toebehoorde, hoe zeer onder vreemde stukken en byvoegzelen verborgen, ten naauwkeurigsten wist te onderkennen. Daarenboven hadt hy nog eene byzondere verdienste, om naamlyk eenen zo zuiveren en cierlyken *Latynschen* styl te schryven, dat hy, ten deezen aanziene, met de besten der Ouden verdient gelyk gesteld te worden. De zamenvoeging van zo veele natuurlyke en verkreegene gaven en kundigheden, deedt hem de regtmaatigste aanspraak verwerven op den eersten rang onder de Ophouwers der Oude Letterkunde, die zints de herleeving der Weetenschappen, gebloeid hebben.

CHVLI-BOEK. 1798.

In andere Weetenschappen, als de Wysbegeerte, Regtsgeleerdheid en Oostersche Taalen, hadt hy, in zyne jeugd, zich min of meer geoefend; dan die oefeningen, in ryper jaaren, niet voortgezet. De vrugten daar van waren egter voor hem niet geheel verlooren, gelyk onder andere blykt uit die juistheid van denken en voordragt, in zyne schriften uitblinkende, welke als de vrugt van zyne vroegere beoefening der Wiskunde beschouwd moet worden. In zyne Werken naamlyk heerschte eene aangenaame klaarheid van voorstelling, eene naauwkeurige uiteenzetting der gedagten, en eene al het vreemde en overtollige afsnydende juistheid, welke niet weinig tot derzelver bevalligheid bydraagen.

Dat fyn gevoel, die onvervalschte smaak voor het schoone en bevallige, waar mede de Natuur hem begiftigd en welke hy, door oefening, zo zeer hadt aangekweekt, strekte zich by hem; reeds vroeg, ook tot het zedelyk schoone en lofwaardige uit, en boezemde hem, voor al wat Deugd genoemd mag worden, de vuurigste hoogachting in. Inzonderheid verdient Opregtheid onder zyne hoofddeugden geteld te worden. Van alle list, bedrog en slinksheid was hy ten uitersten afkeerig. Zyn gelaad en zyne woorden stemden, met de gevoelens van zyn hart, ten vollen overeen. Alle gemaaktheid en veinzery stondt hem ten sterksten tegen, en van daar was hy even afkeerig van een voorkomen van wysheid en geleerdheid aan te neemen, als van het gevoel zyner eigene verdiensten, door betuigingen eener valsche nederigheid, te verloochenen. Beledigingen hem zelven bejegend, droeg hy geduldig en grootmoedig, zich tot vergiffenis van dezelve spoedig gereed toonende; maar omtrent die, welke aan andere groote Mannen werden aangedaan, was hy ten uitersten gevoelig, en deedt hy die gevoeligheid den belediger ten duidelykste blyken. — In zyne vriendschap was hy zeer getrouw en standvastig, en ten allen tyde bereid, om hun, die in dezelve deelden, met raad en daad, by te staan. In 't algemeen was hy zeer gereed om verdiensten, zo veel in hem was, te bevorderen, en jonge Geleerden hebben hier van

van de gewenschte vrugten geſmaakt. In den gemeenzaamen ommegang was hy zeer aangenaam en gulhartig. Gaarne deelde hy in de genoegens der gezelligheid, zich daar by, naar de vatbaarheden en den ſmaak van anderen, wonder weetende te ſchikken, en by ongeleerden allen vertoon van geleerdheid vermydende. — Zyn meest geliefde uitſpanning was de Jagt, aan welke hy, tot het laatst zyns leevens, een goed deel van zynen ledigen tyd toewydde. Ook bleef de toonkunst voor hem eene geliefkoosde verlustiging. CXVIII. BOEK. 1798.

Voorts was RUHNKENIUS voor de zynen een liefhebbend Egtgenoot en teederhartig Vader. De zwaare rampen, welke zyn huislyk geluk verbitterden, droeg hy met eene ſtille gelaatenheid, en wist zich daar onder, op de best mogelyke wyze, te troosten. Ook bragten de kommerlyke vooruitzigten omtrent het lot der zynen, naa zyn overlyden, geene moedlooze neerſlagtigheid by hem te weeg; maar van natuure meer geneigd om zich het gunſtigſte, dan het ongunſtigſte, voor te ſtellen, bleef hy ſteeds een ingewikkeld vertrouwen, op eene gelukkige wending van zaaken, koesteren. — Uit de ſchikkingen ten voordeele dier ongelukkigen gemaakt, door ons boven vermeld, blykt, dat zyn vertrouwen in deezen niet ydel geweest is.

Van het deerlyk verval, waar in *Frieslands* Academie te *Franeker* gedompeld was, van de poogingen tot herſtel, als mede van Geſteldheid der *Franeker* Hoogeſchool.

1798. van de moeite, welke men zich gaf om die Stad eene Academie-Stad te doen blyven, toen derzelver lot, ten dien opzigte, waggelend ſtondt, hebben wy, op zyn tyd, gewaagd (*). Ten deezen Jaare gaf het Adminiſtratief Beſtuur van dat Gewest ſchriftlyk aan de Conſtitueerende Vergadering te verſtaan, dat, daar de algemeene Verlichting een der eerſte zorge van het Beſtuur behoorde uit te maaken, zy het ook als hunne grootſte verpligting hadden geoordeeld, voor de Hoogeſchool, in hun Gewest te zorgen; gevolglyk hadden zy de noodige Hoogleeraars aangeſteld, uitgenomen in de Godgeleerdheid. Dit te doen oordeelden zy ſtrydig met de Gelykheid; ten ware elk Godsdienſtig Genootſchap aldaar een Hoogleeraar zondt. Het verzogt, daar de Staatsregeling toen nog onder handen was, dat de *Franeker* Hoogeſchool onder den rang der *Bataafſche* Academien mogt worden gerangſchikt. — Ten tyde deezes Voordrags was de Staatsregeling nog in bewerking, en men wagtte met des een raadſlag uit te brengen, tot dat over dit deel der Staatsregeling zou geraadpleegd worden (†).

In-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 246. XXXIX. D. bl. 30—40.

(†) *Dagverh. der Conſt. Verg.* VIII. D bl. 562. In Slachtmaand des voorleden Jaars was de Herſtelling der *Franeker* Hoogeſchoole met veel omſlags gevierd. Eene breede beſchryving daar van is voor handen in de *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1442. Wegens de Beroepinge van nieuwe Hoogleeraaren en

Inmiddels bleeven Curatoren der *Friesche* Academie niet ſtilzitten om den bloei en luister van de Hoogeſchoole te *Franeker*, eenigermaate te doen herleeven. Zy beraamden ſchikkingen tot aanmoediging van zodanige Jongelingen, of wel derzelver Ouderen, die met den goeden wil en luſt, geen genoegzaam vermogen paarden om de beoefening van Wetenſchappen en Geleerdheid behoorelyk voort te zetten. Hier toe diende eene Proclamatie in Grasmaand uitgevaardigd, het genomen beſluit der Academie bekend maakende, dat aan twee en veertig min vermogende Jongelingen, zonder onderſcheid van Godsdienſtige gevoelens; aan de *Franeker* Hoogeſchool, hunne Letteroefeningen voortzettende, uit 's Lands Kas, 's jaarlyks honderd Guldens zouden geſchonken worden. Van deeze twee en veertig Jongelingen zouden één en twintig, mits de *Latynſche* taal magtig, zich in alle nutte Weetenſchappen kunnen bekwaam maaken: terwyl de overige door die ſchikking bevoor-

CXVIII BOEK. 1798. Daar beraamde ſchikkingen.

en derzelver Staatlyke aanvaarding hunner Posten vinden wy een Verhaal in de *N. Alg. Konst- en Letterbode* voor 1798 bl. 1 enz. Het Provintiaal Beſtuur hadt, ten opzigte van de twee daar zynde Hoogleeraaren in de Godgeleerdheid beſloten, dat zy zouden aanblyven tot dat, by het goedkeuren en invoeren eener Staatsregeling, het daar by bepaalde, omtrent de Theologiſche Faculteit, in daadlyke werking zou worden gebragt. Zie dit alles in de *Algem. Konst- en Letterbode*, IX D. bl. 1 enz.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 238.

CHUL-BOEK. 1798.

voorregte Jongelingen, tot het Schoolwezen zouden worden opgeleid, om na hunne Academietyd, den Schooldienst, binnen deeze Republiek, te kunnen waarneemen. — Langs deezen weg poogde men de Academie van *Franeker* in den rang te doen staan van die Hoogeschoolen, van welke de laatere tyden zouden kunnen zeggen: „ Zy waren de echte „ Kweekschoolen van Deugd en Wys„ heid; zy schonken ons de beste Steun„ pylaaren van het Vaderland, de beste „ Voorstanders van waare Vryheid en „ Volksgeluk!"

Kweekschool der *Roomsch Catholyken* te *Warmond* aangelegd.

De aangenomene Staatsregeling schonk den *Roomsch Catholyken* hier te Lande de bevoegdheid, om een Kweekschool van Godgeleerdheid, in het *Bataafsch* Gemeenebest, opterichten. Te *Warmond* by *Leyden* boodt zich een Gesticht aan met vertimmering daar toe bekwaam te maaken. Dan zo tot de aankoop, als het vervaardigen en nog meer tot het verder onderhoud, werd een aanzienlyke som gelds vereischt. Om de *Roomsch Catholyken* tot eene ruime mededeeling, ten deezen einde optewekken, diende een rondgaande Brief van den Aartspriester H. F. TEN HULSCHER, aan de Ingezetenen van zyn District. Het kwam tot stand (*).

VAN ZWINDEN en AE-

Gelykvormigheid van Maaten en Gewigten in te voeren viel in het Plan van het *Fransch* Gouvernement, het deedt aan ons

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 1049.

J. H. VAN SWINDEN.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATION

ons Landsbeſtuur den Voorſlag om daar toe mede te werken; en uit ons Vaderland bekwaame Mannen naar *Parys* te ſchikken. Het Intermediair Uitvoerend Bewind benoemde daar toe J. H. VAN SWINDEN, Hoogleeraar in de Natuurkunde aan de Doorluchtige School te *Amſterdam*, en den Wiskundigen H. ARNKAR, op een daggeld van twaalf Gulden, buiten de Reiskosten, mede den Lande in rekening te brengen. Op gelyken voet werd hun betaaling toegezegd voor de kosten in het vak hunner Bezendinge te maaken. Zy werden daarenboven verzogt en gevolmagtigd om van den tyd, die hun van de werkzaamheden hunner eigenlyke Zending mogt overſchieten, een zodanig gebruik te maaken, tot het opdoen en verzamelen van zulke weetenſchaplyke kundigheden en waarneemingen als waar van zy zouden vermoeden, dat de toepaſſing, ten eenigen tyde, voor den bloei en welvaard van het *Batavaſſche* Gemeenebest, nuttig en heilzaam zou kunnen zyn: ten dien einde werd aan hun vrygelaaten eene geringe ſom, voor 's Lands rekening, te mogen beſteeden; even zo mogten zy Werktuigen, Modellen, Boeken of Tekeningen koopen, die voor eene geringe of niet zeer aanmerkenswaardige pryzen verkrygbaar waren. Niet meer dan twee duizend Guldens mogten zy tot deeze einden beſteeden (*).

1798. NAAR DE PARYS.

Meer-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 527.

CIVIL. BOEK.

1798.

Het Art. over het Armbestuur verschaft veel onderhandelings.

Meermaalen gaf de kortheid, waarmede de Staatsregeling zich uitdrukte, gelegenheid tot verschillende begrippen, onderscheidene uitleggingen, en niet zelden tot langduurige en veelvuldige raadpleegingen ter Vergaderinge, waar uit eigenaartig ontstondt, dat deswegen vervoegingen van verscheidenerlei aart, by het Landsbestuur opdaagden. Onder deeze korte voorstellen stak uit de Bepaaling, „ Het Vertegenwoordigend Lichaam regelt, binnen zes maanden, na deszelfs eerste Zitting, by eene duidelyke Wet, het Armenbestuur over de geheele Republiek."

Opgave van het voornaamste des voorgevallen.

Reeds by den aanvange der gewigtige werkzaamheden werd 'er eene Commissie benoemd, ter beraaming van dit groot Ontwerp. Deeze gevoelde welhaast het moeilyke van die taak, het verbaazend omslagtige van dien arbeid, en de noodzaaklykheid van onmiddelyk onvermoeide poogingen aan te wenden, om, vooral binnen den zo naauw bepaalden tyd, daaraan te voldoen. Zy vondt reden om zich te beklaagen, over de onduidelykheid en onnaauwkeurigheid des voorschrifts des wegen in de Staatsregeling. De bezwaaren daar uit ontstaande en die een slagboom aan de werkzaamheden der Commissie zetten, droeg dezelve der Vergaderinge omstandig voor —— Met die Voordragt was de Vergadering niet voldaan. Dezelve vorderde een meer stelligen Raadslag (*).

Dee-

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 436 – 440.

Deezen diende de Commisſie, naa weinig tydverloops in, en behelsde de voordragt van een Beſluit, dat het Uitvoerend Bewind zou gelast worden de Administrative Beſtuuren, in de byzondere Gewesten, aan te ſchryven, om van alle Armbeſtuuren en Kerkgenootſchappen binnen de *Bataafſche* Republiek, van welke Gezindheid ook, uiterlyk binnen den tyd van een maand, naa het ontvangen dier aanſchryvinge, der Vergaderinge te doen toekomen eene naauwkeurige Opgaave van den ſtaat en geſteldheid van alle zodanige Fondſen, Directien en Schikkingen, als tot onderhoud der Armen en het Armenweezen eenige betrekking hadden. Onder uitdruklyke verklaaring dat deeze Opgave zou geſchieden, zonder eenige inbreuke op het Regt, 't welk ieder Kerkgenootſchap vermeende te bezitten, als blyvende 't zelve onbeſlist tot zoo lang de Vergadering zich deswegen nader hadt verklaard — Dat voorgeſlagen Beſluit droeg de goedkeuring weg (*). CXVIII. BOEK. 1798. Opeiſching van den ſtaat der Armenkaſſen.

Die voorbereidzels, tot het verwerven van de vereischte kundigheden omtrent den ſtaat en geſteldheid der Armenkaſſen en wat tot het Armenweezen in 't algemeen betrekking hadt, op gezag des Landsbeſtuurs verzameld, werden te werk geſteld. De Commisſie, tot dit omſlagtig werk benoemd, ontving een aantal Brieven van zodanige Corporatien of Perſoo- Hoe dit toeging.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl 622.

1798.

foonen, die, te goeder trouwe, vermeenden niet onder de zodanigen te behooren, van welken de Opgave kon gevorderd worden, of door blykbaar gezogte voorwendzels dezelve poogden te ontwyken. Men ſtelde voor, die Corporatien en Perſoonen door het Uitvoerend Bewind te doen aanſchryven, om aan de letter des Beſtuurs te voldoen (*). Eerlang mogt de Commiſſie de Vergadering verzekeren, dat, door het grootſte gedeelte der Corporatien, hoewel niet ten gewenschten tyde, egter op eene volvaardige wyze, was beantwoord (†).

Andere bewegingen in den Lande daaromtrent.

Het was intuſſchen ter Vergaderzaale van het Landbeſtuur alleen niet dat men dit algemeen belangryk onderwerp behandelde; het was de Commiſſie alleen niet die hier in werkzaam was. Het twyfelagtige en korte des Voorſchrifts in de Staatsregeling opgegeeven, 't welk zo veel ſtofs tot raadpleegingen ter Vergaderzaale verſchafte, deedt een vloed van Verzoekſchriften derwaards heenen ſtroomen. Meer uitgewerkte Stukken waren de arbeid van ſchrandere Mannen in den Lande, die het noodig oordeelden, de ſtelling, in de Staatsregeling begreepen, van onderſcheide kanten te beſchouwen, om aan het duistere licht en aan het twyfelagtige zeketheid by te zetten.

Alle

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam*, III. D. bl. 100.

(†) *Ald.* bl. 871.

Alle deeze Verzoekschriften, benevens de uitgebreider Stukken, op welke dezelve grootendeels gebouwd waren en ter wier ondersteuning zy dienden, werden de Commissie in handen gesteld. Onder de Geschriften kwamen meest in aanmerking die van den Eerwaarden Burger C. Rogge te *Leyden*; Ponse te *Geervliet*, en B. van Rees; dan inzonderheid werd de aandagt der Commissie getrokken door een Stuk aan de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam gericht, onder den tytel: *De Constitutie nopens het Armbestuur overwogen* (*). CIVILE ROLLE. 1798. Verzoekschriften en Verhandelingen daar over.

De Commissie ontleedde dit belangryk Geschrift op eene meer onderscheide wyze voor de Vergadering, met veele bygevoegde overwegingen, die groote en netelige zaak betreffende. Zy meenden reden genoeg bygebragt te hebben, waarom zy, eenpaarig met de algemeene begeerte der Inleveraaren van Verzoekschriften, betrekkelyk het niet *amalgameeren* der verscheidene Armenkassen zich konden Voordragt der Commissie.

(*) De Voordragt, onder dien tytel, kwam uit *Amsterdam*. De meestal welbekende Naamen der Ondertekenaaren uit onderscheide Kerkgenootschappen, wekten de aandagt. Het was ondertekend door W. de Vos, F. Hovius, J. Teysset *Junior*, R. Lubberts, Ls. à Roy, A. J. van Brienen, P. H. Martini Buys, W. J. van Brienen, J. Bonds, J. L. Farjon, D. Arbman *Danielsz.*, M. Stuart, J. D Deiman, P. P. Charlé, G. N. Raabe en P. van den Bergen Paauw. Te Amst. bij G. *Warnars*, 1798.

CXVII. DEEL. 1798.

den vereenigen; vooral, en dit was, hunne bedunkens, de groote hoofdzaak, waar op alles aankwam, indien zulks niet ſtrydig was met eenig gedeelte van de Staatsregeling; indien dit veel meer met den geheelen geest van dezelve overeen ſtemde, en indien het mogelyk ware, op die gronden, een Ontwerp van Algemeen Armenbeſtuur te vestigen. Zy ſchetſten de buitenſte omtrekken van zulk een Plan, dat over *alle* Armen moest gaan; doch onderſcheiden gewyzigd; werkende over alle Publieke Armen, en meer middelyk omtrent de Armen van onderſcheidene Gezindheden — Zodanigen Armenbeſtuur moest, ten anderen, overeenſtemmen met de erkende en aangenomene gronden van Een- en Ondeelbaarheid — En eindelyk gegrond zyn op het groote beginzel van Gelykheid. Het Armenbeſtuur, waar van zy de grondtrekken ſchetſten, bepaalde zich niet tot het ontvangen en uitgeeven van Aalmoesen; maar om waare Armen, onder bevordering van den lichaamlyken en zedelyken welſtand, zo gebruikbaar als mogelyk te maaken, om ook door hun den voorſpoed en den bloei van den Staat te bevorderen. — Het door hun bedoeld Armenbeſtuur moest niet alleen gaan over het Beheer der Fondſen, over de Bedeeling; maar ook over de Werkzaamheden, den onderſcheiden Arbeid, en het Loon der Armen, en inzonderheid over de Opvoeding der Behoeftige Jeugd, om ook door deeze en andere middelen

zaa-

zaaden van deugd en geluk te verspreiden, niet alleen voor de tegenwoordige Maatschappy; maar tevens voor betere Naageslachten (*). CIVIL BOEK. 1798.

Handelingen daar over.

Voorbeeldlyk werkzaam betoonde zich deeze Commissie. Hun arbeid werd ter toetse gebragt. Veele der schranderste, en ten aanziene van dit stuk afgerichtste Leden lieten zich, bij de nadere overweeging, hooren. — Eenige Leden verklaarden zich tegen het Verslag, en bragten hunne zwaarigheden en bedenkingen in; anderen wilden het eenigzins anders gewyzigd hebben; slegts twee stemden 'er volkomen mede in. De Voorzitter bragt in omvraage of 'er Leden waren, die wilden, dat de Commissie haare beginzels nader zou ontwikkelen, en daar de Commissie nu overtuigd was, dat de meerderheid der Vergaderinge geenzins eene volkomene Ineensmelting wilde, vermeende hy dat dezelve nu daar in volkomen zou kunnen berusten. — Dit vondt byval by veele Leden.

Voorstel van APPELIUS.

Onder de Spreekers over dit ontwerp stak APPELIUS uit, en veelen stemden met hem in. Kortlyk kwamen de door hem opgegeevene gronden hier op neder. — De Armen zyn Kinderen van den Staat, die voor dezelven zorgt. Alle ware behoeftigen hebben aanspraak op Onderstand, zonder onderscheid welk Godsdienstig

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 871—878.

GEVEL. BOEK. 1798.

stig stelzel zy mogen zyn toegedaan. — Geen Kerkgenootschap of Gemeente kan tot het onderhoud van deszelfs behoeftige Medeleden worden verpligt; mits het slegts afstand doe van de Middelen en Effecten, welke daar toe waren geschikt. De Maatschappy is geregtigd tot benadering der Armengoederen van alle Kerkgenootschappen of Gemeenten, welke het onderhoud hunner behoeftige Medeleden niet geheel voor eigen rekening neemen. — Ieder Kerkgenootschap of Gemeente heeft een uitsluitend regt op zodanige Goederen en Fondsen, welke tot onderstand van deszelfs behoeftige Medeleden geschikt zyn. Zo lang een Kerkgenootschap, of Gemeente, zich met dien onderstand belast kan het regt op die Goederen aan 't zelve niet worden ontkend. — De Maatschappy is bevoegd te zorgen, dat de zaaken deezen aangaande niet kunnen gebragt worden uit haar geheel, noch de Goederen en Effecten, voor de Armen geschikt, verminderd of verslimmerd. Zy mag en moet tevens zorgen, dat de behandeling der Behoeftigen niet stryde met de algemeene belangen der Maatschappy. — Deeze beginzels moeten den grondslag uitmaaken van het onmiddelyk en middelyk Bestuur der Maatschappy over het Armenweezen. Volgens dezelve regelt de Commissie tot het Armenweezen haare verdere werkzaamheden. Zy zorgt daar by vooral, dat niets worde gebragt buiten deszelfs geheel, of oude inrichtingen

gen worden vernietigd, vóór dat het geheel zal hebben kunnen worden overzien, en deszelfs gevolgen berekend — De Commissie werd daar op verzogt de Grondbeginzels door dezelve voorgesteld breeder te ontwikkelen; thans uit den loop der Handelingen genoegzaam overtuigd, dat zeer weinige Leden tot de volstrekte Ineensmelting der Armenkasfen neigden (*). — Met het verdere deswege voorgevallen te vermelden zouden wy ons tydperk overschreeden. CXXIII. BOEK. 1798.

Rang is in het Krygsweezen een allerteederst punt. Van hier de Verzoekschriften der Generaal Majoors BONHOMME, VAN BORCOP, en VAN ZUYLEN VAN NYEVELD, om in hunnen rang boven de Generaal Major VAN GEURICKE gesteld te worden (†). — De Agent van Oorlog, PYMAN, maakte de Constitueerende Vergadering bekend, dat een zyner eerste zorgen, by het aanvaarden van zyn post geweest zynde, om alle zodanige Officieren in 's Lands Armee dienende, die zich aan eenig wangedrag mogten hebben schuldig gemaakt vóór, in, op en naa de Omwenteling des Jaars MDCCLXXXVII, uit denelve te weeren, en als daar toe door het Uitvoerend Bewind gevolmagtigd, alle Burgers hadt uitgenoodigd om, binnen den Eene en andere byzonderheid 's Lands Krygsmagt betreffende.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 1021—1035.

(†) *Dagverh. der Handel. van de Constit. Verg.* IX. D. bl. 58.

CIVIL. BOEK. 1798.

den tyd van twee maanden, aan hem te zenden alle zodanige aanklagten, over wangedrag of vervolging, met genoegzaame ſtukken en bewyzen geſtaafd (*).

DE SONNAVILLES Voorſtel wegens de Vreemde Troepen verworpen.

Tot nog waren in dienſt van den Lande vyf Battailons van den Prins van WALDEK, en twee van den Prins van SAXEN-GOTHA; tot nog beſtonden de Compagnien der zogenaamde *Amſterdamſche*, *Groninger* en *Frieſche Gardes*. Troepen die den Lande 's Jaarlyks op 641,150 Guldens te ſtaan kwamen. De Repreſentant DE SONNAVILLE, opgehaald hebbende de verbeteringen naa den Twee en twintigſten van January in het *Politieke* daargeſteld, oordeelde, dat het *Militaire* niet uit het oog moest verlooren worden, 't welk, zyns oordeels, voor zeer veele verbeteringen en bezuinigingen vatbaar was, en hoogstmoodzaaklyk voorzieningen verdiende. Byzonder kwam by hem in aanmerking, dat geene Vrye Republiek eenig Krygsvolk in dienst behoorde te hebben en als zodanig te onderhouden, dan die geenen, welke buiten onzen Bondgenoot, alleen aan haar Verbonden waren en aan niemand byzonder verkleefd. — Dat daar en boven het Gemeenebest, ten koste des geheelen Volks, geen Krygsvolk mogt onderhouden alleen ten dienſte van eenige byzonderen Stad of Plaats. Deezer afſchaffing droeg hy voor, en teffens het

(*) *Dagverh. der Handel. van de Conſtit. Verg.* IX. D. bl. 165.

het oprichten eener halve Achtste Brigade, waar door het Land 's Jaarlyks zou uitwinnen 241,150 Guldens, terwyl daaren boven, door het plaatzen van *Bataaven!* die by de Omwenteling zich te laat hadden aangediend of voorbygegaan en gepensioneerd waren, eene aanmerkelyke uitgaave zou voorkomen worden, en veele verdienstlyke Burgers regt wedervaaren. — Den Voorsteller ontvlugtte niet de aanmerking, welke daar op zou kunnen gemaakt worden, uit hoofde van Contracten met den Vorst van WALDEK en den Prins van SAXEN GOTHA aangegaan: dan hy oordeelde dat die Capitulatien reeds voor lang, van de zyde dier Vorsten, verbrooken was. CIVIL. BOEK. 1798.

De Voorzitter QUESNEL herinnerde de Vergadering, dat reeds, in de Nationaale Vergadering, een voorstel van dien aart omtrent die eigenste vreemde Troepen was gedaan; doch toen verworpen uit hoofde van de verbindenis, dat alhaar het *Waldeksche* Krygsvolk tot den Jaare 1813 zou moeten betaald worden, wanneer de aangegaane verbindenis een einde nam. — Geen byval maar tegenspraak ontmoette dit voorstel; de aanmerkingen van veelen daar tegen waren zo sterk, dat DE SONNAVILLE, betuigde het voorstel niet uit eigene beweeging gedaan te hebben, doch daar toe aangezogt te zyn door Persoonen, die hy meende met deeze zaak wel bekend te zyn. Naa nog weinig tusschen gespreks nam die Burger

1798.

zyn Voorſtel terugge, aan zich voorbehoudende om een ander, wegens de Reorganiſatie der *Duitſche* Troepen te doen. (*).

Voorſtel wegens de Burger wapening.

Onder de Landzaaken van wyden omvang en laſtigen naſleep behoorde gewis de Burger-wapening. Gansch veel was hier aan, zints de Omwenteling, gedaan (†); doch naar gelange der aangewende werkzaamheden niet veel gevorderd. De dag van Twee en twintig January, in zo veele opzigten aanmerkelyk, was ook, ten deezen aanziene, niet onledig. Uit het midden der Vergaderinge werd eene Commiſſie van Opperbeſtuur over de *Bataafſche* Gewapende Burgermagt aangeſteld; ten einde de Organiſatie door de geheele Republiek niet te doen ſtilſtaan; maar, op een gemaakten voet, in werking te houden —. Ook die Commiſſie hadt getragt aan het oogmerk der Vergaderinge te voldoen, dan moest betuigen, dat, voor zo verre zy daar in niet mogt geſlaagd weezen, zulks niet aan haaren wil; maar aan zo veele tuſſchenkomende zaaken, met welke zy, en de meeste Leden der Vergaderinge, zich overlaaden vonden, was toe te ſchryven. Zou de Burger-wapening, dat Bolwerk der Vryheid, met kragt en yver voortgezet, en tot die hoogte, gebragt

(*) *Dagverh. der Handel. van de Conſtit. Verg.* IX. D. bl. 170—173.

(†) Zie onder andere onze *Vaderl. Hiſt.* XXXVI. D. bl. 130, 147 en XXXVIII. D. bl. 252.

bragt werden, waar toe men dezelve behoorde op te voeren, dan was het zeker, dat daar aan onafgebrooken moest worden gearbeid, en zulks kon alleen geschieden door dit omslagtig werk een daar toe alleen geschikt Lichaam aan te bevoelen. — Ingevolge hiervan was het verzoek dier Commissie, om haare werkzaamheden binnen kort, aan het Uitvoerend Bewind, waar aan, volgens het Ontwerp van Staatsregeling, dezelve behoorden, te mogen overdraagen, met alle de Papieren daar toe betrekkelyk, teffens aanbiedende rekening en verantwoording te doen van de ontvangene en besteede Penningen. Het Besluit viel overeenkomstig dit Voorstel (*).

GEVR. BOEK. 1798.

Die zelfde Commissie hadt het ontworpen Reglement voor de Gewapende Burgermagt, overgezien. Zy hadt, zo zy vertrouwde, het voorige gezuiverd van alle die drukkende Aristocratische en Federalistische verwarringen, waar door de lust en yver tot den Burger-wapenhandel geheel werd uitgedoofd. Daar de omstandigheden des Vaderlands het zouden kunnen vorderen, dat de Gewapende Burgerarm, tot 's Lands verdediging, moest worden gebruikt, hadden zy 'er by gevoegd een Hoofdstuk over de Requisitie, of algemeene verpligting om, in geval van nood, het Vaderland te verdedigen. — De hernieuwing van dit Reglement

Wat 'er, ten aanzien van het Reglement, gedaan was.

(*) *Dagverh. van de Const. Verg.* IX. D. bl. 165.

ment, merkte de Commissie aan, was geschied op dien tyd toen zy oordeelden, dat de Organisatie van de *Bataafsche* Gewapende Burgermagt, niet aan het Uitvoerend Bewind, maar aan eene Commissie *uit* of door het Wetgeevend of Vertegenwoordigend Lichaam, moest aanbevolen worden. Een gevoelen, 't geen zy tot nog niet geheel konden ter zyde stellen: dan, daar, by het Ontwerp van Staatsregeling die Organisatie aan het *Uitvoerend* Bewind was toevertrouwd, moesten 'er noodwendig die veranderingen in gemaakt worden, welke met dat Ontwerp zamenstemden. — Het drukken van dit herziene Reglement stelde de Vergadering vast, met bepaaling om het vervolgens in overweeging te neemen (*).

Rang tusschen de Zeeofficieren.

Aan de Representanten AUFFMORTH, BRAND, J. D. VAN LEEUWEN, VAN ALTENA, en VERHEES, was de last opgedraagen, om de Rangen van 's Lands Zeeofficieren te bepaalen. Naa ingenomene onderrigtingen op dit Stuk, oordeelden zy de volgende Rangschikking te moeten voordraagen. Tot Vice-Admiraals, J. E. RADERS, J. W. DE WINTER, J. SELS, W. VAN DER BEETS en N. RIEMERSMA (†). — Tot Schouts-by

(*) *Dagverh. van de Const. Verg.* IX. D. bl. 166.

(†) Wegens dien Verzoekschriften om in 's Lands dienst geplaatst te worden, waren ter Constituerende Vergaderinge, geene aangenaame onderhandelingen voorgevallen. Zie *Dagverh van de Const. Verg.* VIII. D. bl. 377 en 439. Thans werd die Rang

by nagt J. A. Meurer, J. A. Blois van Treslong, S. Story, J. J. Wierts, P. J. Gervais, en J. L. Bosch (*). CIVIL BOEK. 1798.

Twee Verzoekſchriften tegen die rangſchikking waren der Commisſie in handen gefteld. Een van den Vice-Admiraal W. van der Beets, verzoekende in rang hooger te mogen geplaatst worden, boven de Vice-Admiraals Sels en de Winter; en een van den Schout by nagt P. J. Gervais, ſtrekkende om zyne Commisſie als Schout-by-nagt, geantidateerd te hebben, en gelyk gefteld te worden met de Schouts-by-nagt Blois van Treslong en Story — Zulks gaf den uitbrengeren dier Rangſchikking gelegenheid om zich vry breed uit te laaten over de twee verſchillende begrippen; welker eene de Rangen der Officieren wilden geregeld hebben naar den tyd van den Dienst, en welker ander, de Actens van voorigen Dienst daar laatende, de Actens naa de Staatsomwenteling gegeeven alleen van belang, in het tegenwoordig geval rekenden (†). Zy, merkten op, dat hoe zeer Verzoeken deswegen, en handelingen daar over.

Rang hem opgedraagen, als het blyken zou, dat hy genoegzaame kragten hadt, om daadlyk dienst te kunnen doen, waar van hy thans het Schip van den Schout-by-nagt Blois van Treslong commandeerende, de proef nam.

(*) Als de laatstgem. uit zyn Krygsgevangenſchap te rug kwam. — Deze Rangſchikking was in allen zonder nadeel van de eindelyke uitſpraak van het onderzoek, dat thans nog omtrent eenige plaats hadt.

(†) Hoe dit daadlyk naa de Omwenteling was toe-

zeer de Rangſchikking, gegrond op de Oudheid van Dienst gewoonlyk heilzaam zy, zulks egter alleen in vreedzaame en kalme tyden kon worden in agt genomen: maar dat zulks niet kon doorgaan in tyden van Oorlog, wanneer het Vaderland van een of meer magtige Vyanden gedreigd wordt, en nog veel minder wanneer by dien Oorlog eene Staatsomwenteling kwam, die eene geheele verandering des Landbeſtuurs, en eene andere Orde van zaaken, ten gevolge hadt. In zulk een tydsgewrichte moesten alle bedenkingen voor de redding des Vaderlands agter ſtaan, en het Gouvernement niet anders zoeken en in 't oog houden, dan braafheid, kunde, beleid, toereikende lichaamskragten en verknogtheid aan het Bewind. Daar nu allen, in tyden van Oorlog, niet even bekwaam waren, en in dagen van Omwenteling allen niet even vuurig het nieuwe Staatsbeſtuur aankleefden, of aan het gevaar der Omwentelinge deel namen, zo was 'et niets eigenaartiger dan dat, in zulk een tyd, geen Ouderdom van Dienst te paſſe kwam; maar alleen de opgemelde hoedanigheden golden.

Voorſtellen den Zeedienst betreffende.

Dit uitvoerig aangeweezen hebbende, oordeelden zy de voorgedraagene Rangſchikking daar mede ten vollen overeenkomſtig. Zy voegden 'er nevens, dat ver-

toegegaan hebben wy geboekt, in onze *Vaderlandſche Hiſtorie* XXXII. D. bl. 308. *enz.*

vermids de nood des Vaderlands en de Orde vorderden alle overtollige Uitgaven te vermyden; als mede dat, daar het niet aan de willekeur van den Militair zou staan in die en geen andere Post het Vaderland te dienen, het der Vergaderinge zou voegen te besluiten — Dat geen Vlag-officier hooger betaald zou worden, dan voor die Post, waarin hy werklyk den Lande diende, Ziekte en Krygsgevangenschap uitgezonderd — Dat hy, die dienen kon en niet wilde in die Post, waar toe hy door het Landsbestuur wordt bestemd, zou worden afgezet — Dat allen, die wegens ouderdom of volduurende ongemakken, niet meer in staat waren om te dienen, en aan de overige vereischtens op de Pensioenen gesteld voldoen konden, dezelve zouden trekken.

CXVIII. BOEK. 1798.

Geenzins ontbrak het aan tegenstreevers van dit Verslag, en wraakers der opgegeevene Rangschikking. De Representant BELJAART liet zich byzonder en boven allen hooren, en bleek een handhaaver van de oude Rangopvolging te zyn; terwyl zyne aanmerkingen Personeel en scherp waren en strekten om het Verslag te doen verwerpen. Het vondt intusschen een yverigen voorstander in NOLST, daar BRANDS en AUFFMORTH, twee der uitbrengeren des Verslags, niet in gebreke bleeven, om 't zelve te handhaaven en byzonder tegen BELJAART te verdedigen.

Handelingen over de Rangschikking.

Naa

Naa deezen ſtryd viel de meerderheid het Verſlag toe (*).

1798. Den Zee-officieren geweigerd om uitſchotten in verrekening te brengen.

Eenige Zeeofficieren verzogten bevryd te weezen van de Geldheffing: althans dat het der Vergaderinge behaagen mogt hun voor *diligent* te verklaaren, tot dat zy, ieder in hunne betrekking, derzelver agterſtallige Gelden, met de Kostpenningen en Verſchotten, ten dienſte van den Lande verſtrekt, zouden ontvangen als mede de voldoening hunner vaste Jaarwedden. —— 's Voorzitters gevoelen, om dit verzoek van de hand te wyzen, daar de Vergadering tot een vasten regel geſteld hadt, om geene vorderingen van byzondere Perſoonen in betaaling op de Heffing aan te neemen, werd door de Vergadering omhelsd (†).

Algemeen Verſlag van den Staat der Lands Geldmiddelen.

Deeze weigering brengt ons tot het vermelden van eene hoogst gewigtige zaak voor den Lande, en zonder welk geen Staatsbeſtuur beſtaan kan, de Geldmiddelen en den Staat van 's Lands Schatkist. Van den aanvange der Omwentelings-geſchiedenisſe af hebben wy, deeze ſnaar roerende, geene andere dan ſchorre en doffe klaagtoonen hooren ſlaan. De Burgers die, op den Twee en twintigſten van Louwmaand de teugels des Landbeſtuurs, in handen namen, vonden het Vaderland, ten deezen opzigte, in eenen zeer bedrukten

(*) *Dagverh. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 206. *en v.*
(†) *Ald.* bl. 236.

het toeſtand. De Heffing van acht ten honderd voor het Zeeweezen in Lente en Grasmaand opgebragt, kon ten naauwen noode de ſchade, in den Zeeſlag van den elfden van Wynmaand beeten, Ingevolge hier van hadt men ter beheeringe van 's Lands zaaken, by het onvoldoende der gewoone inkomſten, niets anders dan de inkomſten van 't geen overſchoot uit de voorige Heffingen, in eenige Gewesten nog niet afgeloopen. Dan deeze, hoe ernſtig ook ingevorderd, waren zeer verre van te kunnen ſtrekken om de aanzienlyke gewoone en ſtaag vermeerderende buitengewoone uitgaven te kunnen opweegen. Alle Kaſſen werden bykans ten bodem gelediged; dit niet alleen, maar zy vonden zich in de hoogſt onaangenaame noodzaaklykheid, om zeer vele onvermydelyke betaalingen voor den dienſt van dit en voorige Jaaren, zo lang mogelyk te verſchuiven; 't geen ſtoffe tot bittere klagten in menigte opleverde.

CEVUL. BOEK. 1798.

De Staatsomwenteling, die het Intermediair Wetgeevend Lichaam daargeſtelde, nam ten grondregel aan, om ſlegts in de dagelyksch voorkomende en meest dringende nooden te voorzien, en het voorts aan de aanſtaande Wetgeeving over te laaten; terwyl het Intermediair Uitvoerend Bewind begreep dat dit Lichaam, met geene maatregelen behoorde belast te worden. De tyd van deszelfs kortſtondig aanweezen verliep, zonder genige daadlyke voorzie-

CXVIII. BOEK.

ning omtrent de Geldmiddelen van den Staat daar te stellen.

1798. Verklaaring van het Intermediair Uitvoerend Bewind deswegen.

Nogthans hadt dit Bewind, by het eindigen van deszelfs Landbestuur, een Brief aan de Vergadering doen toekomen, waar in 't zelve, by den aanvange, deeze betuiging doet. „ Schoon het heffen van „ drukkende Belastingen zeker een der „ onaangenaamste taaken is aan het Be„ stuur der Maatschappyen verknogt, vor„ deren egter dikwerf de omstandigheden „ zodanige buitengewoone Geldheffingen, „ waar van het drukkende alleenlyk door „ de wyze van derzelver inrichting kan „ worden gemaatigd. En het is in die „ droevige omstandigheden, dat wy ons „ thans geplaatst vinden, om Ulieden de „ noodige voordragt tot zulk eene buiten„ gemeene Belasting te moeten doen: „ naardien de rampspoedige dagen, welke „ wy thans beleeven, niet toelaaten, dat „ alle de buitengewoone onkosten, uit de „ gewoone middelen, worden gevonden, „ noch zelfs in de eerste jaaren, zullen „ kunnen gevonden worden: daar nog „ geen enkele schyn van licht door de „ donkere wolken der toekomst heenen „ dringt."

Te regt mogten zy over duisterheid in deezen klaagen, en als gronden van die klagten opgeeven, den steeds voortduurenden Oorlog; de aanbetaaling van de nog verschuldigde Penningen aan de *Fransche* Republiek by het Tractaat van Vrede bepaald; de kosten tot het voeren van

den

den Kryg tegen den algemeenen Vyand; de vermeerdering der te betaalene Intressen op de schulden, geduurende deezen Oorlog gemaakt, ten beloope van ruim vyf Millioenen jaarlyks, behalven een aantal geguarandeerde en verschuldigde Aflossingen; hier by kwam eene menigte dringende schulden van voorige jaaren, onder welker wanbetaaling zo veele ongelukkigen zugten, en aan welker voldoening, by alle aan te wendene middelen, veel ligt niet mogelyk zyn zou te denken.

CAVERBOEK. 1798.

Zo veele buitengewoone uitgaven vorderden buitengewoone middelen ter voldoening. 's Lands gewoone inkomsten, in tyden van Vrede, reikten zelfs niet toe om de gewoone uitgaven te kunnen goedmaaken. Alles ten voordeeligste genomen, zou 'er uit de gewoone lasten, van den eersten Juny MDCCXCVIII tot den elfden Mey MDCCXCIX, niet meer dan Tien Millioenen voor den algemeenen dienst van den Lande kunnen gevonden worden, de tegenwoordig voor handen zynde penningen daar onder begreepen; terwyl de behoeften, tot dien tyd toe, zouden bedraagen de som van zes en veertig Millioenen Guldens, zo dat de Uitgaven de Inkomsten zes en dertig Millioenen overtroffen. — Een zeer breedvoerige Voordragt eener Heffing als *Don Gratuit*, by wyze van Quotisatie, over de relative Inkomsten en Verteeringen van alle de Ingezetenen der

Een voorgeslaagene Belasting verworpen.

Bataafsche Republiek booden zy der Vergadering aan (*).

De Leden benoemd om dit ſtuk te overweegen, vonden het met zo veele zwaarigheden omzet, dat zy voorſtelden het ter zyde te leggen, en het Uitvoerend Bewind aan te ſchryven, om ten ſpoedigſten een ander en min drukkend middel, ter voorzieninge in 's Lands behoeften, voor te draagen. Dit vondt ter Vergadering ingang (†).

Voordragt om de gebrekkige Opbrengst te verbeteren.

Desgelyks hadt het Intermediair Uitvoerend Bewind, aan het Intermediair Wetgeevend Lichaam zich beklaagd over de hoogst gebrekkige opbrengst van Acht ten Honderd van de Inkomſten der Ingezetenen. Van alle oorden des Gemeenebests verhieven en vermenigvuldigden zich de klagten over die bekorting van het verſchuldigde aan den Lande. Geſtadig deeden zich van alom de gegrondſte vermoedens op, dat zommige der Landgenooten zich, of niet, of ter kwaader trouwe, gekweeten hadden van hunne verpligting; en met den eerſten oplag zou ieder zich overtuigd vinden, dat de opgebragte Gelden, in de meeste voormaalige Gewesten, op verre na niet bedroegen, 't geen dezelve, naar de minst naauwkeurige berekening, moesten opleveren. Eenigen door onkunde terug gebleevenen, anderen door

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 570—593.
(†) *Dagverh. van het Vers. Lich.* II. D. bl. 308.

door vrees gedrongen, hadden zich bereid getoond om het verschuldigd aandeel op te brengen; dan de tyd was reeds lang verstreeken, en kon dus, zonder tusschenkomst van het Wetgeevend Lichaam het Uitvoerend Bewind geene toegeeflykheid betoonen. Nogthans zou, door het weder openstellen deezer Heffing, onder de noodige bepaalingen, voor eenige oogenblikken, immers tot dat het Constitutioneel Wetgeevend Lichaam hier in zou kunnen voorzien, 's Lands Schatkist kunnen worden te gemoete gekomen. Ten deezen einde stelde het voor, den nalaatigen, onder zekere voorwaarden, gelegenheid ter opbrengst te geeven: en gaven tevens op het invoeren eener wyze van Onderzoek. Dit stuk verdiende overweeging, en werd ten dien einde in handen eeniger Leden gegeeven (*).

XXVI. BOEK. 1798.

Dit stuk hing nog onafgedaan, toen het Vertegenwoordigend Lichaam bestondt, waar het op nieuw, ter gelegenheid van de handelingen over de Instructie des Agents van Financie, ter baane kwam, en stoffe tot langwylige raadpleegingen gaf, zo wegens den tyd der betaalinge als de middelen om eene richtige Opbrengst daar te stellen. Ten aanzien van dit laatste viel 'er veel stryds wat te verkiezen was, Militaire Inlegering, of Ingyzeling omtrent de Kwaadwilligen; tot het laatste werd be-

Wat men des bepaalde.

(*) *Dagverh. van het Int. Wetg. Lichaam* II. D. bl. 464.

GEVR. BOEK. 1798.

besloten; en greep 'er dergelyks verlenging van tyd plaats (*).

Geldheffing in Sept. uitgeschreeven.

Aanhoudend Geldgebrek en steeds meer en meer dringende behoeften drongen het Landsbestuur reeds in Herfstmaand te verordenen het heffen van vyf ten honderd der Inkomsten van alle Ingezetenen, by welke dezelve meer dan zes honderd Guldens en daar boven bedroegen. Zulks zou strekken op rekening en in mindering van zodanig eene algemeene Heffing, als vervolgens, nog dit Jaar, zou worden ingevoerd (†).

Eene andere Geldheffing daargesteld.

Niet lang verwylde deeze by voorraad aangekondigde Belasting, waar by het Bewind oordeelde niet voor het waarschynlyk te kort, ten deezen loopenden Jaare, maar ook voor die des volgenden Jaars, te moeten zorgen en daar in voorzien. Hier toe werd eene buitengewoone Heffing van de Inkomsten der Ingezetenen voorgeslagen, waar van een gedeelte onmiddelyk zou worden opgebragt, en het andere gedeelte by eene opeenvolgende Belasting zou worden gevonden; alles by wyze van een *Don Gratuit*; terwyl voor het waarschynlyk beloop van dit laatste, een bepaald aandeel van eens ieders Goederen en Bezittingen zou worden geheeven; egter niet anders dan by Voorbetaling,

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 420. 448. 500 502. 511.

(†) *Ald.* bl. 602. 631. 632. *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 967 *vlg.*

ling, en om, met eene redelyke Rente; uit de vastgestelde jaarlykſche Belasting op de Inkomſten, te worden terug gegeeven. — By de openbaare voordragt van dit zeer wydloopig ſtuk, lieten zich de Repreſentanten KRAMER, LEEMANS en VAN DEN BRAAK daar tegen hooren; daar zy het niet gebouwd vonden op de beginzelen van Gelykheid, en het ongeraaden keurden eene Heffing in te voeren, die vyf en twintig jaaren loopen moest. Dan zy roerden te vergeefsch de taal der tegenſpreekinge: dewyl in een Committé Generaal de handelingen deswegen geſlooten waren: en dus ging deeze Belasting ter Eerſte Kamer door: en vondt geen noemenswaardige tegenſtand in de Tweede (*).

1798. ONGEN. BOEK.

Het drukkende van beide deeze Heffingen liep elk in 't oog. Het moetend ongenoegen liet zich daar over allerwegen hooren, en dit vermeerderde by veelen door de bepaalingen daar by gemaakt. Eene herhaalde ondervinding hadt beweezen, dat geen der voorige Heffingen, in een der Gewesten, en althans in die waar het meeste vermogen woonde, aan eene zelfs maatige berekening der Bezittingen hadt beantwoord. Veele, en daar onder ſterke middelen hadt men ter hand genomen om de Ingezetenen te dwingen tot een richtigen opbrengst. Te voorzien was het

Ongenoegen deswegen.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 253. 260. 291.

1798.

het dat die ontduiking en onwil, met het vermeerderen en verzwaaren der Belastingen, eer zou toenemen dan verminderen.

Middelen van Onderzoek daargesteld.

Men was daarom, by het uitschryven deezer Heffinge, op iets klemmenders bedagt. De voorslag van zommigen, om alle Betaalingen openbaar te maaken, geschiedde zeker zonder de gevolgen in te zien, welke zulks, bovenal ten opzigte van de Heffing op de Bezittingen, in handeldryvende Plaatzen, onvermydelyk na zich moest sleepen. Men besloot tot het middel eener bepaalde Quotisatie en tot het benoemen van Commissien tot Onderzoek, ondergeschikt aan de Finantieele Commissien, wat laater ingevoerd, welke laatste, by hooger beroep, over de bekeuringen dier Commissien zouden moeten oordeelen.

Misnoegen deswegen.

Nood zeker gaf dit middel aan de hand; maar het verdubbelde de klagten, en baarde by Lieden, die ter zaake hunner bekende braafheid en gezette, of zelfs ruime opbrengst, een maatregel blykbaar tegen de kwaade betaalers ingericht, hadden behooren goed te keuren, het ergste vermoeden, en zommigen lieten niet na, openlyk als hun gevoelen aan den dag te leggen, dat het Bestuur, ondanks de beloofde Geheimhouding, den toeleg zou hebben, om langs deezen weg, eene naauwkeurige kennis van de bezittingen der byzondere Ingezetenen te verkrygen. — Dit ging zo verre, dat men, in twee der grootste *Hollandsche* Steden zeer

zeer luide de ongezindheid aan den dag lag om aan de bevelen van het Beſtuur, ten aanziene van de Quotiſatie Billetten, te voldoen; gelukkig bleef het by woorden. CXVIII BOEK. 1798.

De uitvoering van den genomen maatregel, op dat wy dit, te deezer gelegenheid vermelden, als mede de wyze waar op eenige Artykelen der Uitſchryvinge waren ingericht, deeden nieuwe klagten gehooren worden, die geenzins allen grond derfden. De Commiſſien tot Onderzoek waren overal, in verre na niet op dezelfde wyze werkzaam. Terwyl het onderzoek in zommige Diſtricten vry ſpoedig zyn beſlag kreeg, en men in dezelve van zo weinig bekeuringen hoorde, dat 'er een gegrond vermoeden rees als of de Onderzoekers meer de onderhoorigen begunſtigd, dan het algemeen belang behartigd zouden hebben. In andere Diſtricten klaagde men over eene ongelooflyke traagheid, welke de Geldopbrengers verdroot, hun in 't onzekere laatende wat lot hun te wagten ſtondt. In nog andere deelen des Lands gingen luide klagten op over bekeuringen, die, hoe zeer misſchien op de letter der Wet gegrond, ſterk afſtaken by de elders gebruikte toegeeflykheid. — Wyders liet men zyn ongenoegen blyken over de bepaaling van eene gelyke ſtraffe, op geheele wanbetaaling en het niet in agtneemen der voorgeſchreeven tydperken van opbrengst. Dit beweerde men te on- Hoe het met dit onderzoek toeging.

CXVIII. BOEK. 1798.

billyker te zyn, daar de Artykelen der Publikatie, uit welke de Strafbepaaling ontleend werd, geenzins die duidelykheid hadden, als men, in dit geval van de Wetgeever mogt verwagten en eischen. De daar over menigvuldig gedaane klagten verpligtten, in het volgend Jaar, het Vertegenwoordigend Lichaam om, by openbaare Afkondiging, de strafwet te verzagten en onderscheid te maaken tusschen boos opzet en waarschynlyk verzuim. Dan wy moeten hier over niet breeder weezen: wy zouden ons Tydperk te wyd overschreeden. Alleen merken wy op, dat de handelwyze, ten aanziene deezer Geldheffinge gehouden, eene onbestendigheid verraadde, welke boven al, ten opzigte van Finantieele maatregelen ten hoogsten gevaarlyk is.

Wat 'er gedaan was omtrent een Plan van Algemeene Belasting.

In den aanhef der Publikatie eene Heffing uitschryvende, waar op zo veel te zeggen en waar over zo veel te doen viel, hadt men, gelyk meermaalen, gesprooken van de gegronde hoope, dat het Finantieel Stelzel deezes Gemeenebests, op Eenheid gegrond, door het invoeren van belastingen, die gelyklyk draagende, op eene vastgaande en eenvoudige wyze, zouden worden ingevorderd, in dit alles verligting zou toebrengen. — Van vroeg af hadt men daar op bedagt en daar omtrent werkzaam geweest. Door de Commissie tot het ontwerpen der Staatsregeling waren de Burgers J. HORA SICCAMA en B.

VAN

van Rees verzogt en gelast tot het ver- ANNO
vaardigen van een uitgewerkt Plan van al- BOEK
gemeene geëvenredigde Belastingen, naar ——
het betrekkelyk vermogen der Ingezete- 1798.
nen van de Republiek, gegrond op het ſtelzel van volkomen éénheid en ondeelbaarheid des *Bataafſchen* Volks, in deszelfs beſtaan en beſtuur zo na binnen als na buiten, met alles wat noodig was om zodanig een Ontwerp, met de meeste duidelykheid en kragt, daar te ſtellen. Dit ſtuk was, zo wel om aan het verlangen van veele Leden der Vergaderinge te voldoen, als om daar van, ten eenigen tyde, by het beoordeelen van een Plan van Algemeene Belastingen, of andere Finantieele Operatien gebruik te kunnen maaken, volgens beſluit der Eerſte Kamer in Oogstmaand deezes Jaars in druk uitgekomen. Ten deezen opzigte gaf de Repreſentant Lewe in bedenking of dit Verſlag niet zou dienen geſteld te worden in handen van het Uitvoerend Bewind, om daar op, by het ontwerpen van algemeene Belastingen, de noodige aandagt te ſlaan — en wyders, dat, daar het *Bataafſche* Volk, by het ſtuk der Algemeene Belastingen, te veel belangs hadt, dan dat het van een zo gewigtig Verſlag, het eerſte van dien aart, geen kennis zou kunnen bekomen, aan 't zelve eene meerdere openbaarheid diende gegeeven en door den druk voor een ieder verkrygbaar gemaakt te worden. —— Dit voorſtel vondt ingang en hadt toeſtemming ten gevolge; dan de bewer-

1798.

werking daar van bleef agter wege (*). Wy zullen, in een volgend Jaarvak, die kwaal, welke de fynſte deelen van den Staat zo zeer hadt aangegreepen, en die door den loop der zaaken eer verergering, dan beterſchap bekwam, op nieuw, en met herhaalde kragten, tegen de geneesmiddelen zien werken. Eene bedroevende ondervinding toonde, als 't ware, de ongeneeslykheid, en hoe, onder andere, zich opeenhoopende ongunſtige omſtandigheden, daarenboven die kwaal verſlimmerden. De ontvouwing hier van behoort tot een volgend Tydvak.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* H. D. bl. 682 en 746.

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Academie-steden (Gerustſtelling der) door de Staatsregeling, 272.

ARNAR (H.) na *Parys* gezonden om over de Maaten en Gewigten te handelen, 287.

Agenten, derzelver Proclamatie aan den Volke, wegens de door hun bewerkte Omwenteling, 26. Memorie door hun ingediend, 109. Aanmerking daar op gemaakt, 110. Gelastigden tot onderzoek van dezelve benoemd, 111. Ingediende Verzoekſchriften tegen hun gedrag uit *Delft*, 112. Uit *Amſterdam* en *Rotterdam*, 113. DE SONNEVILLES Aanmerking op de handelwyze omtrent die Verzoekſchriften; VAN GALENS aanmerking, 114. Raadſlag van COUPERUS, 115. DE SONNEVILLES aanmerking op *Anarchisten*, 116. Uitgebragt Verſlag hier op, *Ald.* 't Zelve overwoogen en daar mede overeenkomſtig beſlooten, 118. De Memorie der Agenten overwoogen, 119. Gunſtig uitgebragt Verſlag, *Ald.* VAN BENNEKOMS raadſlag, 123. Wat DE HAAN hier op inbragt, 125. GUILJES gevoelen, 126. VAN HAFTENS denkbeeld, 127. VAN GALEN en COUPERUS verdeedigen het Verſlag, *Ald.* VAN LEYDENS Verſlag, 128. DE SONNEVILLES ſterke taal, *Ald.* VAN HALL en andere Verdeedigers des Verſlags, 133. Beſluit overeenkomſtig 't zelve, *Ald.* Het ſtuk ter Tweede Kamer behandeld, 134. GOVERS gevoelen, *Ald.* Dat van QUESNEL, 136. Van HOITSMA, 137. Van BACOT, 138. Gunſtig beſluit, 140.

America (*Noord-*) beſluit tot het benoemen eens Agents van Commercie derwaarts, 242.

Amnestie (Voorſtel eener) van den *Franſchen* Gezant, waar in VAN LANGEN en FYNJE wa-

waren begreepen, 207. Uitgebragt Verslag, 208. Verschillend gevoelen ter Eerste Kamer, 212. Besluit, 216.

Amsterdam (Gedreigde Oproerigheden in) Publikatie daar tegen, 71. Zeven Burgers verzoeken ontslag van de op hun gevallene keuze tot Leden van het Wetgeevend Lichaam, 80. Zulks geweigerd, 81. Adressen wegens te dier Stede gewraakte verkoozene Leden, 82. Dezelve verworpen, 83.

Anarchisten, heftige taal over die benaaming, 176. 186.

Appelius, diens voordragt de Armenkassen betreffende, 293.

Armbestuur (Het Artykel in de Staatsregeling over het) verschaft veel onderhandelings, 288. Opgave van het voornaamste deswegen voorgevallen, *Ald.* Opelsching van den staat der Armenkassen, 289. Hoe die opelsching toeging, *Ald.* Andere beweegingen en werkzaamheden in den Lande, over dit onderwerp, 290. Verzoekschriften en handelingen daar over, 293.

B.

Bacots gunstig gevoelen over de Memorie der Agenten, 138.

Bennekom laat zich over het Verslag der Agenten hooren, 118. 123. Zyn oordeel over de Amnestie, 214.

Bentinck vrygelaaten, 218.

Bewind (Het *Uitvoerend*) vermoedt iets euvels, 7. Doet des eene Proclamatie aan den Volke, *Ald.* Door de beide Kamers bekragtigd, 12. Handelingen ten opzigte van Daendels, na diens vertrek, 15. Fokker en Wilderick maaken zwaarigheid om in dit Bewind te blyven, 20. De meerderheid houdt vol, 21. Maatregel door 't zelve omtrent Joubert genomen, 22. Door Daendels overvallen, 23. 't Lot der Leden, 24.

——— (Het *Intermediair Uitvoerend*) by voorraad gelaaten, 100. Geschillen ter Tweede Kamer, wegens de bekendmaaking van derzelver vorming aan dit Bewind, 108. Publikatie van 't zelve, 109. Memorie door 't zelve ingediend, *Ald.* De Haans aanmerking hier op, 110. Gelastigden tot het onderzoek van benoemd, 111. Zie verder *Agenten*.

——— (*Uitvoerend*) Raadpleegingen over het benoemen der Leden tot het Nieuwe, 141. Raadpleeging op de daadlyke aanstelling, 143. Goedgekeurd ontwerp, 144. Benoeming der Leden ter Eerste Kamer, 145. Leden door de Tweede Kamer gekoozen, 146.

BLADWYZER.

146. Een der benoemden ontslaagen, *Ald.* Vier Leden ingehuldigd, *Ald.* Eerste Zitting, 160. VAN HOOFF tot vyfde Lid gekoozen, *Ald.* Brief wegens eene tedoelde Staatsomwenteling, en gevangenneeming eeniger Perſoonen, 191. Zie verder *Staatsomwenteling.*

BEYMA (C. L. VAN) beklaagt zich over zyne gevangenhouding, 188. Ontslaagen, *Ald.*

BLAUW (J.) diens verklaaring, wegens zyne tegenwoordige begrippen, 189.

BOSCH (B.) en VONCK leveren Verzoekſchriften in, 181. Wat des ter Vergadering voorviel, 184. Verſlag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, *Ald.* Nader Verſlag, 155. Geſlaakt, 188.

Burger-wapening, (Voorſtel wegens de) 298. Wat er ten aanzien van het Reglement gedaan was, 299.

C.

Committé der West-Indiſche Zaaken, zie *West-Indien.*

COUPERUS brengt een Verſlag uit op de Memorie des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, 119. Verdeedigt herzelve, 127. Diens raadſlag wegens de middelen tegen de Zamenzweerders te werk te ſtellen, 196.

CRETSCHMAR in verzekering genomen, 20.

CROIX (DE LA) het voorgevallene ten huize van dien Minister, met DAENDELS, 4. Diens bekendmaaking wegens het gebeurde, aan de Leden des Uitvoerenden Bewinds, 24. Voor de Omwenteling na *Vrankryk* opontboden, 55. Ongerustheid alhier omtrent diens Opvolger, *Ald.* Beraamde voorzorgen, 56.

D.

DAENDELS, hoe hy zich uitliet ten huize van DE LA CROIX over het Landsbeſtuur, 4. Deswegen onderhouden, trekt na *Parys*, 5. Handelingen van 't Uitvoerend Bewind omtrent hem, 15. Hadt vrygeleidbrieven van JOUBERT, 16. Deeze ſchryft over DAENDELS aan den Minister van Oorlog, *Ald.* Diens wederkomst en het daar by voorgevallene, 16. Overvalt het Uitvoerend Bewind, 23.

Delft (Ingediende Verzoekſchriften uit) tegen het gedrag der Agenten, 113.

Departementen (Verdeeling der Republiek in) 224.

Doorvoer (Handelingen over het Artykel der Staatsregeling, wegens den vryen) 252. Geſchillen deswegen, 254. Hoe beſlist, 256.

BLADWYZER.

E.

EMMERINS (F.) tot Lid van het Uitvoerend Bewind benoemd, 146.

F.

Finantie, zie *Geldmiddelen*.

FOKKER met WILDERICK maaken zwaarigheid om in het Uitvoerend Bewind te blyven, 20. Gevat en vrygelaaten, 24. Tot Lid van het Wetgeevend Lichaam benoemd, 31.

Franeker, Gesteldheid der Hoogeschoole aldaar, 283. Voorstel deswegen gedaan, 285. Daar beraamde schikkingen, tot uitbreiding van het Onderwys, 285.

Frankryk (R. J. SCHIMMELPENINCK als Gezant na) 56. Gemoedsstelling wegens het Bestuur aldaar, ten opzigte van de laatste Omwenteling, 57. Laatere verzekeringen deswegen, *Ald.*

FYNJE (W.) ontkomt den aanslag van DAENDELS, 23. Levert ter Vergaderinge een stuk in, waar by hy verklaart in *'s Haage* te zullen komen, 174. Welk eene aandoening zulks ter Vergaderinge veroorzaakte, 176. In begtenis genomen, 177. Geschillen over den Regter, *Ald.* Voorstel ter zyner loslaatinge door den *Fransschen* Gezant, 207. Uitgebragt Verslag hier op, 208. In vryheid gesteld, 216.

G.

GALEN (VAN) diens oordeel wegens het neemen van Revolutionaire maatregelen, tegen de van Zamenzweering beschuldigden, 195. *Zyn* oordeel over de Amnestie, 213.

Geldmiddelen (Algemeen verslag wegens den staat van 's Lands) 304. Verklaaring van het Intermediair Uitvoerend Bewind deswegen, 306. Eene voorgeslaagene Belasting verworpen, 307. Voordragt om de gebrekkige opbrengst te verbeteren, 308. Wat men des bepaalde, 309. Geldheffing in September uitgeschreeven, 210. Ongenoegen deswegen, 311. Middelen van Onderzoek daargesteld, 312. Misnoegen daar over, *Ald.* Hoe het met dit onderzoek toeging, 313. Wat 'er gedaan was omtrent een Plan van Algemeene Belasting, 314.

Gerigtshoven, verschillende gevoelens over derzelver plaatzing, 227.

Gilden (Wat de Staatsregeling omtrent de) bepaalde, 249. Wat des ter Vergaderinge voorviel, *Ald.*

Goederen (Binnenlandsche gewerkte Stoffen en) Voorstel tot het draagen van dezelve, 236. Tot geschenken aan vreemde Ministers bestemd, 237. Voorstel tot het weeren van vreemde, 237.

Goe-

BLADWYZER.

Goederen (Vreemde). Voorbehoedzels tegen het inkomen van dezelve, 238. Nadere bepaalingen deswegen aangepreezen, 239. Met de daad daar toe beſlooten, 240. Bepaalingen deswegen te *Vliſſingen*, 241.

Govers, diens gevoelen over de Memorie der Agenten, 135. Zyn gevoelen in 't geval van Hoitsma, 206.

Grondvergaderingen (Eenige Zuiveraars der) beklaagen zich over het hun ten laste gelegde, 64.

Grootenbroek, wegens de Gezindheid-onderſcheidende Kentekens aldaar, 269.

Guiljé's gevoelen over het Verſlag op de Mem. van het Intermediair Uitvoerend Bewind, 126.

H.

Haak (De) diens aanmerking op de ingediende Memorie van het Interméd. Uitvoerend Bewind, 110. Nader, 125, 133.

Haarsolte (F. R. E. van) tot Lid van het Uitv. Bewind benoemd, 146.

Haeften (Van) diens gevoelen over de Mem. des Interm. Uitvoerenden Bewinds, 127.

Hasselt (J. W. van) tot Lid van het Uitvoerend Bewind benoemd, 146. Aanſpraak by de Inhuldiging, 155.

Hettema (M.) tot Lid van het Uitv. Bewind benoemd, krygt zyn ontſlag, 146.

Horth (A. W.) tot Lid van het Uitvoerend Bewind benoemd, 146.

Hoeven (Van der) Tafereel door hem gemaald van 's Lands toeſtand voor den 12 Juny, 13. Diens voorſtel omtrent eene Verklaaring door de Kerklyken af te leggen, 257.

Hoitsma, diens gevoelen over de Memorie der Agenten, 137. Valt over het woord *Anarchisten*, 186. Bekendmaaking dat hy zich in het gezelſchap der Zamenzweerderen bevonden hadt, 197. Brengt zelve het ſtuk ter Tweede Kamer, 199. Zyn voorſtel deswegen, 200. De Eerſte Kamer oordeelt dat diens zaak nog niet tot dezelve behoorde, 203. De Tweede Kamer is van gevoelen dat het tot de Eerſte behoorde, 204. Raadſlagingen op het Verſlag, 205. De zaak blyft ſteeken, 207.

Holland (Veranderingen in het Adminiſtratief Beſtuur van), naa de laaſte Omwenteling, 61.

Hooff (Van) in ſtede van Hettema tot Lid des Uitvoerenden Bewinds gekooren, 160.

J.

Jaet (Het thans voorgevallene met van der) wegens den Regtbank in zyne zaak, 68.

BLADWYZER.

JOUBERT hadt Vrygeleidbrieven aan DAENDELS gegeeven, 16. Schryft aan den Minister van Oorlog over DAENDELS, *Ald.* Maatregels door het Uitvoerend Bewind omtrent hem genomen, 22.

K.

KASTEELE (P. L. VAN DE) diens aanmerking eenige Adressen, wegens de verkoozene Leden betreffende, 83. Aanvaart het Voorzitterschap ter Algemeene Vergadering, 94. Diens Aanspraak by het openen dier Vergaderinge, 95. Voorzitter ter Eerste Kamer van het Wetgeevend Lichaam, 99.

Kerkelyken (Voorstel om de) eene Verklaaring af te vorderen, 257. Een daar op uitgebragt Verslag, 259.

Kerken en Pastoryen, wat de Staatsregeling des bepaalde, 265. Veelvuldige geschillen deswegen, 267.

KRUIF (J. DE) diens Aanspraak ter gelukwenschinge van het Intermediair Wetgeevend Lichaam, 48.

Krygsmagt (Eene en andere byzonderheid 's Lands) betreffende, 295.

Kweekschool der *Roomsch-Catholyken* te *Warmond* aangelegd, 286.

L.

LANGEN (VAN) weggevoerd, 123. Verschillende gevoelens over den Regter voor wien hy zou moeten gesteld worden, 178. Voorstel te zyner loslaatinge door den *Franschen* Gezant, 207. Uitgebragt Verslag deswegen, 208. Verschillende gevoelens, 212. In vryheid gesteld, 216.

LANGRES (L. DE) doet het voorstel eener Amnestie, waar in met naame FYNJE en VAN LANGEN zouden begreepen zyn, 207. Uitgebragt Verslag hier op, 208. Zie *Amnestie.*

Leeraaren der voormaals heerschende Kerk, wat de Staatsregeling omtrent derzelver Tractementen bepaalde, 260. Verlegenheid der Hervormden deswegen, 262. Uitgedagte Redmiddelen, 263. Worden ontoereikend bevonden, 265. Geschillen over het Kindergeld der Leeraaren, 267.

LENNEP (VAN) diens gevoelen over de Mem. der Agenten, 140.

Levant, Aanzoeken der Directeuren van den Handel op de *Levant* om onderstand in geld, 242.

Leyden (Bezending uit) by het Intermediair Wetgeevend Lichaam, 48. Het Diploma en het Zegel der Academie veranderd, 272.

LEYDEN (VAN) diens raadslag op de Memorie des intermediairen Uitvoerenden Bewinds, 128. Aanspraak by de Inhuldiging der Leden

den van het Uitvoerend Bewind, 147. Zyn oordeel over de Amnestie, 215.

Lichaam (Het Vertegenwoordigend) op. eigen veiligheid bedagt, 22. Wat de Leden van de Eerste Kamer gebeurde, 24. Wat die van de Tweede overkwam, *Ald.*

——— (Intermediair Wetgeevend) Persoonen tot hetzelve benoemd, 35. Aanmerking op deeze Naamlyst, *Ald.* Onderscheide inzigten van deeze Gebeurtenis, 36. Hoe door de Hoofdbewerkers toegelicht, 37. Sybbs opent de Vergadering, 41. Aanspraak des Voorzitters Verbrek, 45. Eerste schikkingen, 47. De Leden komen van tyd tot tyd, *Ald.* Gelukwenschingen, *Ald.* Bezending met Gelukwensching uit *Leyden*, en de Kruyts aanspraak, 48. Hoe door Pompe van Meerdervoort beantwoord, 53. Intrekking van de strenge maatregelen tegen de Leden des Ouden Bewinds, 64. De geweezene Vergaderingsleden in hunne eere hersteld, 65. Laate slaaking der gevangen gezette Staatsleden, 66. Ingediende Verzoekschriften tegen dit Lichaam uit *Delft*, *Amsterdam* en *Rotterdam*, 113—114. Zie *Agenten*.

Lichaam (Vertegenwoordigend) Proclamatie aan den Volke wegens de verkiezing van Leden tot hetzelve, 70. Ongeregeldheden by de verkiezing op zommige plaatzen, 79. Noodige herkiezingen, 80. Eenige Verzoeken te *Amsterdam* en elders om ontslag van de op hun gevallene keuze, *Ald.* Dusdanige van elders mede afgeslagen, 81. Aan Bezier ontslag verleend, 82. Adressen wegens eenige gewraakte keuzen uit *Amsterdam* en van elders, *Ald.* Wat des voorvitel, *Ald.* De verkoozene Leden komen ter Vergaderinge, 84. G. A. Visschers Afscheidsreden, *Ald.* Van de Kasteele voert ter Algemeene Vergaderinge als Voorzitter het woord, 94. Verdeeling in twee Kamers, 199. Vorming van de Eerste Kamer; van de Kasteele Voorzitter, *Ald.* Vorming van de Tweede Kamer; de Lebuws Aanspraak, 200.

Linthorst, diens gevoelen wegens de Zamenzweering, en het geval van Hoitsma, 205.

Loosjes *Pz.* (A.) diens voorstel by *Holland*, over de volduuring der Tractementen van de Leeraaren der voormaals Heerschende Kerk, 260.

BLADWYZER.

M.

Maatschappy (O. I.) het Octroy voor dezelve verlengd, 244.

N.

NOLET (Het thans voorgevallene met) wegens de Regters in zyne zaak, 68.

P.

PIERRE (LA) door HOITSMA beschuldigd, 199.

POMPE VAN MEERDERVOORT in verzekering genomen, 20. Beantwoordt de begroeting van DR. KRUYF, 53. Maakt bekend dat HOITSMA zich in het gezelschap der gevatte Zamenzweerderen bevonden hadt, doch losgelaaten was, 197. Zyn gevoelen deswegen, *Ald.*

Pynbank (Handelingen over de) 231. Verslag, 233. Wat deswegen voorviel, 233. Nadere overweegingen ter Tweede Kamer, 233. Genomen besluit deswegen, 235.

Q.

QUESNELS gevoelen over de Memorie der Agenten, 136. Wat hy aanmerkt over den naam van *Anarchisten*, 187.

R.

Regeeringsveranderingen, naa de laatste Omwenteling bewerkstelligd, 61.

REMMERS, diens Aanmerkingen op de Amnestie, 212.

Republiek, Verdeeling van dezelve in Departementen, 224. Over de verdeeling in Ringen en Gemeentens, 226.

ROSEVELT CATRAU vordert zyn ontslag, 179. Oordeel des Interim. Uitvoerenden Bewinds, *Ald.* Diens nadere vervoeging, 181. Verslag tot staaking, 184.

RUINKENIUS (D.) sterft, 273. Leevensverslag van dien Geleerden, 274. Wat een yverig Patriot, 275. Voorstel om 's Mans Boekery voor de de Academie over te neemen, en de Weduwe met de beide Dogters een Jaargeld toe te leggen, 276. Gunstig Verslag, 278. Characterschets diens Mans 279.

S.

SCHIMMELPENNINCK (R. J.) als Gezant na *Frankryk*, 56.

SONNEVILLE (DE) diens aanmerkingen op de handelwyze omtrent eenige Verzoekschriften, 114. Als mede op de beraamslag van *Anarchisten*, 115. Diens sterke taal omtrent de benaamingen tegen zynen Aanhang gebezigd, 128. Zyn oordeel over de Amnestie, 213. Diens voorstel, wegens de vreemde Troepen, verworpen, 298.

STRAKL (L. P. v. D.) uit de gevangenis ontslaagen, 217.

STROOM opent de Vergadering des Intermediairen Wetgeevenden Lichaams, 41.

Staats-

Staatsleden (Laate Slaking der gevangen gezette) 66.
Staatsomwenteling van Juny, toebereidzels tot dezelve, 21.
(Brief des Uitvoerenden Bewinds wegens eene bedoelde) en het gevangen neemen eenige Perſoonen, 191. Uitgebragt Verſlag op dit ſchryven, 194. Overweegingen en beſluit daar op, 195. Voordragt, dat HOITSMA zich in het gezelſchap dier Staatsomwentelaaren bevonden hadt, 197. HOITSMA geeft zelve dit ter Tweede Kamer te kennen, 199. De Tweede Kamer bekragtigt het beſluit der Eerſte, 201. Proclamatie deswegen, 202. Zie verder HOITSMA.

V.

VERBEEKS Aanſpraak als Voorzitter des Intermediairen Wetgeevenden Lichaams, 44. Diens uitgebragt beſluit, de Amneſtie betreffende, 216.
Vertoogſchrift aan het Vertegenwoordigend Lichaam, 19. Commiſſarisſen in verzekering genomen, 20.
Verzoekſchriften tegen de vyf Agenten, zie *Agenten*.
VISSCHER (G. A.) diens Afſcheidsredên, 84.
Volſingen, bepaalingen aldaar wegens de *Engelſche* Goederen gemaakt, 242.
VONCK (L. C.) levert een Verzoekſchrift in, 181. Wordt ter Verge voorviel, 184. Verſlag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, *Ald.* Geſlaakt, 187.
VREEDE (P.) ontkomt DAENDELS aanſlag, 23. Vertoogſchrift aan het Vertegenwoordigend Lichaam, 126. Verſlag daar op van 's Lands Advocaaten, 165. Oordeel der Eerſte Kamer, 167. Dient eene Verantwoording in en geeft dezelve in 't licht, 178. Beſluit hier op, 173.

W.

Warmond (Kweekſchool der *Roomsch-Catholyken* te) aangelegd, 286.
West-Indien, Voorſtel tot het vernietigen van het Committé tot de zaaken aldaar 244. Het voorgevallene deswegen, 245. Een nieuw Beheer vastgeſteld, 247. Onvoldoend Verſlag wegens de Inſtructie, verworpen, 247. Het aanneemen der Staatsregeling doet die zaak een andere keer neemen, 248.
Watbeheer (Voordragt wegens het vervaardigen van twee) 220. Aanmerkingen op een voorloopig Verſlag, 230. Mannen daar toe benoemd, 231.
WERKHOVEN (J.) Bedenkingen over het voorſtel by *Holland* ten opzigte van de Kerkleeraaren, 261.

WILDERICK maakt met FOKKER zwarigheid om in het Uitvoerend Bewind te blyven, 20. Gevat en vrygelaaten, 24. Tot Lid van het Wetgeevend Lichaam benoemd, 31.

Z.

Zamenzweering tot eene nieuwe Staatsomwenteling, zie *Staatsomwenteling*.

Zeedienst (Voorstellen den) betreffende, 302.

Zeeofficieren (Rangschikking der) 300. Verzoeken deswegen, en handelingen daar over, 301. Nader, 303. Den Zeeofficieren geweigerd, om uitschotten in verrekening der Geldheffingen te brengen, 304.

ZWINDEN (VAN) naa *Parys* afgevaardigd, om over de Maaten en Gewigten te handelen, 286.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

Portrait van VAN HOOFF . . . bl. 160.
——— RUHNKENIUS . . . 272.
——— VAN SWINDEN . . . 286.

WILDERICK maakt met FOKKER zwaarigheid om in het Uitvoerend Bewind te blyven, 20. Gevat en vrygelaaten, 24. Tot Lid van het Wetgeevend Lichaam benoemd, 31.

Z.

Zamenzweering tot eene nieuwe Staatsomwenteling, zie *Staatsomwenteling.*

Zeedienst (Voorſtellen, den) betreffende, 302.

Zeeofficieren (Rangſchikking der) 300. Verzoeken deswegen, en handelingen daar over, 301. Nader, 303. Den Zeeofficieren geweigerd, om uitſchotten in verrekening der Geldheffingen te brengen, 304.

ZWINDEN (VAN) naa *Parys* afgevaardigd, om over de Maaten en Gewigten te handelen, 286.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

Portrait van VAN HOOFF . . . bl. 160.
——— RUHNKENIUS . . . 272.
——— VAN SWINDEN . . . 286.

APR 15 1922
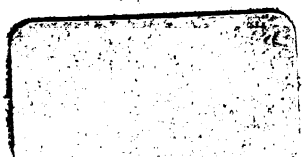
APR 15 1928